

BULGARIAN NATIONAL BANK

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

ОТЧЕТ • ЯНУАРИ – ЮНИ 2022

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

Българска народна банка

ОТЧЕТ • януари – юни 2022 г.

Издание на Българската народна банка
1000 София, пл. „Княз Александър I“ № 1
E-mail: BNB_Publications@bnbank.org
Телекс: 24090, 24091
Факс: 02 980 2425, 02 980 6493

Интернет страница: www.bnb.bg

© Българска народна банка, 2022

В Отчета на БНБ за първото шестмесечие на 2022 г. са използвани данни
и информация, публикувани до 10 октомври 2022 г.

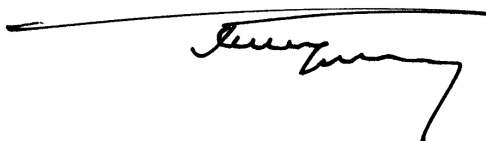
Информацията, публикувана тук, може да се ползва без специално разрешение,
единствено с изричното позоваване на източника.

ISSN 1313-0641 (на хартия)

ISSN 2367-4938 (онлайн)

Уважаеми господин Председател на Народното събрание,
Уважаеми госпожи и господа народни представители,

В съответствие с член 1, алинея 2 и член 50 от Закона
за Българската народна банка Ви представям Отчета на БНБ
за януари – юни 2022 година.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Dimitar Raev', is written over a horizontal line.

Димитър Раев
Управител
на Българската народна банка

Управителен съвет на БНБ

Седнали, от ляво надясно: Людмила Елкова, Димитър Радев, Нина Стоянова.

Прави, от ляво надясно: Калин Христов, Илия Лингорски, Радослав Миленков, Николай Неновски.

Управителен съвет на БНБ

Димитър Радев

Управител

Калин Христов

Подуправител
управление „Емисионно“

Нина Стоянова

Подуправител
управление „Банково“

Радослав Миленков

Подуправител
управление „Банков надзор“

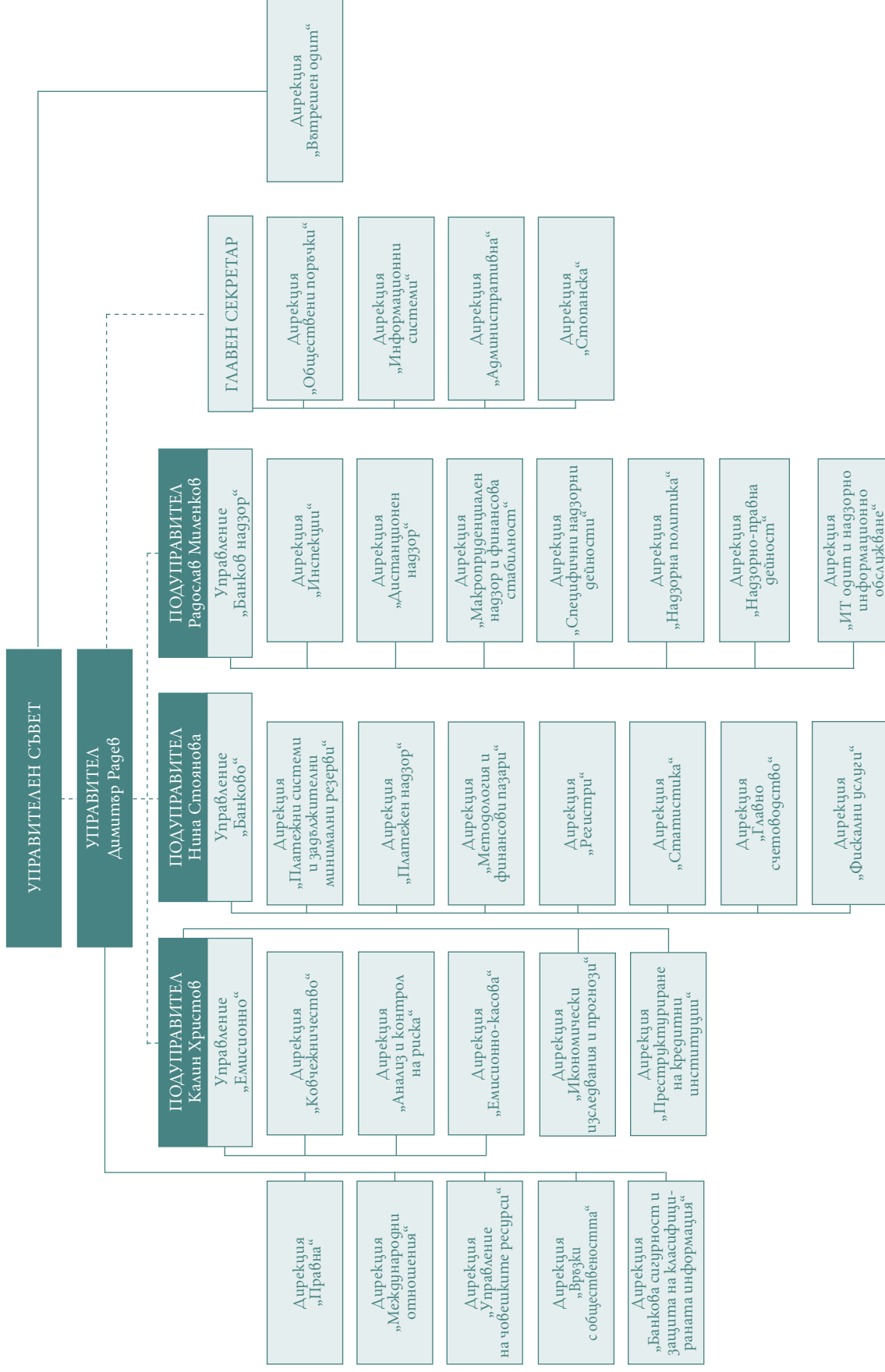
Людмила Елкова

Николай Неновски

Илия Лингорски

Организационна структура на БНБ

(към юни 2022 г.)

Съдържание

Резюме	9
I. Икономическо развитие през първото шестмесечие на 2022 г.	17
II. Брутни международни валутни резерви	34
III. Платежни системи и платежен надзор	46
IV. Резерви на банките в БНБ	53
V. Наличнопарично обращение	55
VI. Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите	60
VII. Дейност на БНБ като орган за преструктуриране на кредитни институции	78
VIII. Участие в ЕСЦБ и в дейността на органите и институциите на ЕС	83
IX. Международни отношения	88
X. Статистическа дейност	89
XI. Фискален агент и депозитар на държавата	92
XII. Централен кредитен регистър и Регистър на банковите сметки и сейфове	97
XIII. Изследователска дейност	102
XIV. Управление на човешките ресурси	104
XV. Вътрешен одит на БНБ	106
XVI. Изпълнение на бюджета на БНБ за първото шестмесечие на 2022 г.	107
XVII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 30 юни 2022 г. (неодитиран)	111
Информация по чл. 17, ал. 5 от ЗБНБ относно решения, приети от УС на БНБ през януари – юни 2022 г.	160

Статистически приложения ([на интернет страницата на БНБ](#))

Абревиатури

АД	акционерно дружество
АДЦК	Система за провеждане на аукциони за продажба и обратно изкупуване на ДЦК
АС РОУД	Автоматизирана система за регистриране и обслужване на външния дълг
БВП	брутен вътрешен продукт
БИСЕРА	Банкова интегрирана система за електронни разплащания
БМР	Банка за международни разплащания
БНБ	Българска народна банка
БОРИКА	Банкова организация за разплащания с използване на карти
БФБ	Българска фондова борса – София
ДАС	данък върху добавената стойност
ДМА	дълготрайни материални активи
ДМС	допълнително материално стимулиране
ДЦК	държавни ценни книжа
ЕБО	Европейски банков орган
ЕК	Европейска комисия
Екофин	Съвет на министрите на държавите – членки на ЕС, по икономически и финансови въпроси
ЕОНИА	<i>Euro OverNight Index Average (EONIA)</i> , регистрирана марка на Европейския институт за паричните пазари, <i>ЕММЛ</i>
ЕС	Европейски съюз
ЕСГА	Европейска схема за гарантиране на депозитите
ЕСС	Европейска система от национални и регионални сметки
ЕСРОТ	Електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК
ЕССР	Европейски съвет за системен риск
ЕСЦБ	Европейска система на централните банки
ЕЦБ	Европейска централна банка
ЗБНБ	Закон за БНБ
ЗВПКИИП	Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници
ЗКИ	Закон за кредитните институции
ЗМР	задължителни минимални резерви
ЗПУПС	Закон за платежните услуги и платежните системи
ЗУНК	Закон за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г.
ИОБФР	Система за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв
КРМСФО	Комитет за разяснение на международните стандарти за финансово отчитане
КФП	консолидирана фискална програма
МВФ	Международен валутен фонд
МСС	Международни счетоводни стандарти
МИСКПЗ	минимални изисквания за собствен капитал и приемливи задължения
МСФО	Международни стандарти за финансово отчитане
МФ	Министерство на финансите
НОИ	Национален осигурителен институт
НСИ	Национален статистически институт
НТООД	нетърговски организации, обслужващи домакинствата
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ООН	Организация на обединените нации
ПКР	Постоянен комитет за разяснение
ПНПО	процес на надзорен преглед и оценка
ПОС	устройство за търговия на дребно с кредитни/дебитни карти
ПФИ	парично-финансова институция
РИНГС	Система за брутен сетълмент в реално време
СБ	Световна банка
СДЦК	Електронна система от сметки за сетълмент на безналични ДЦК
СМСС	Съвет по международни счетоводни стандарти
СПТ	специални права на тираж
ТАРГЕТ2	Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент в реално време на експресни преводи в евро
ТАРГЕТ2-БНБ	българският системен компонент на ТАРГЕТ2
УС	Управителен съвет
ФПБ	Фонд за реструктуриране на банки
ХИПЦ	хармонизиран индекс на потребителските цени
ЦКР	Централен кредитен регистър
ЮРИБОР	<i>Euro InterBank Offered Rate (EURIBOR)</i> , регистрирана марка на Европейския институт за паричните пазари, <i>ЕММЛ</i>
APP	програма на ЕЦБ за закупуване на активи
АТМ	банкомат
CHF	швейцарски франк
DBRS	<i>Dominion Bond Rating Service</i> , канадска агенция за кредитен рейтинг
EUR	евро
FOMC	Федерален комитет по операциите на открития пазар
PSPP	програма за закупуване на публични активи
ROA	възвръщаемост на активите
ROE	възвръщаемост на капитала
USD	долар
XAU	тройунция злато
XDR	специални права на тираж

Резюме

През първата половина на 2022 г. растежът на глобалната икономическа активност се забави главно в резултат на негативните икономически ефекти от въведените в Китай строги мерки за ограничаване на разпространението на COVID-19, геополитическата несигурност вследствие на войната в Украйна и свързаните с нея по-ниски доставки на енергийни продукти и суровини в Европа, както и възходящата динамика на инфлацията в глобален мащаб. Изменението на общия индекс на международната конюнктура (глобалния PMI) също сигнализираше за забавяне на световната икономическа активност, като в края на първото шестмесечие на 2022 г. показателят остана малко над неутралната граница от 50 пункта. По икономически сектори конюнктурните индикатори показаха увеличение на икономическата активност в сектора на услугите и понижение – в сектора на промишлеността. През първата половина на 2022 г. растежът на реалния БВП на САЩ се забави съществено на годишна база поради изчерпването на ефекта от стимулиращите мерки на фискалната политика, предприети през 2021 г., както и поради започналия цикъл на затягане на паричната политика на Федералния резерв. Годишният растеж на реалния БВП на еврозоната се запази сравнително висок през отчетния период. Основен положителен принос за нарастването на икономическата активност в еврозоната имаше частното потребление, което бе благоприятно повлияно от премахването на противоепидемичните мерки и увеличеното търсене на туристически услуги.

През периода януари – юни 2022 г. цената на петрола тип „Брент“ се повиши значително на годишна база поради ограниченото предлагане на суровината, свързано с прекъсванията на доставки на енергийни суровини и продукти от Русия, и при продължаващо силно търсене. При цените на металите и на храните също се наблюдаваше повишение на годишна база, като по-значително бе поскъпването при храните. Запазващото се сравнително силно потребителско търсене на стоки и услуги, високите цени на суровините и прекъсването на доставките на ключови суровини от Русия и Украйна допринесоха за ускоряването на инфлацията в глобален мащаб, която достигна 8.8% на годишна база към юни 2022 г. Годишната инфлация в САЩ и в еврозоната остана значително над целевите нива на Федералния резерв и Европейската централна банка (ЕЦБ).

В условията на повишаваща се и все по-широкообхватна инфлация централните банки на САЩ и еврозоната предприеха стъпки за нормализиране на паричните си политики. През март 2022 г. в САЩ Федералният комитет по операциите на открития пазар започна да повишава коридора на лихвения процент по федералните фондове, като до края на първата половина на 2022 г. повишението бе с общо 150 базисни точки до 1.50–1.75%. През юни Федералният резерв започна и постепенно да намалява размера на баланса си. Управителният съвет (УС) на ЕЦБ запази непроменени нивата на референтните лихвени проценти през първото шестмесечие на 2022 г., а през юни обяви, че възнамерява да ги повиши с по 25 базисни точки на заседанието през юли 2022 г. В края на март и в края на юни УС на ЕЦБ взе решение да прекрати нетните покупки на активи съответно по RERP и по APP, но не предприе допълнителни мерки за понижаване на размера на баланса си. Към края на отчетния период както Федералният резерв, така и ЕЦБ сигнализираха, че цикълът на повишаване на лихвените проценти ще продължи.

През първото шестмесечие на 2022 г. растежът на реалния БВП на България възлезе на 4.5% на годишна база. Положителен принос имаха изменението на запасите и в по-малка степен – нарастването на разходите за крайното потребление, докато нетният износ и инвестициите в основен капитал имаха отрицателен принос. Нарастването на запасите бе реализирано при очаквания на фирмите за продължително повишение на международните цени и несигурност относно ефективното функциониране на глобалните вериги за доставки. Фискалната

политика подкрепяше икономическия растеж по линия на правителственото потребление и увеличени нетни трансфери към домакинствата, както и чрез компенсации на фирмите за високите цени на електроенергията. Повишената икономическа активност в условията на задълбочаващ се недостиг на работна сила и силно нарастване на потребителските цени и инфлационните очаквания допринесе за растеж на компенсацията на един нает от 19.0% на годишна база през първото полугодие.

Годишната инфлация при потребителските цени следваше тенденция към бързо ускорение и възлеза на 14.8% през юни 2022 г. Ускоряването на темпа на нарастване на цените беше широкообхватно по компоненти на потребителската кошница. Най-силно проинфлационно влияние през периода имаше посъкпяването на основни енергоизточници и селскостопански стоки на международните пазари. По отношение на вътрешната макроикономическа среда натиск за повишение на цените оказваха силният растеж на разходите за труд на единица продукция и в по-малка степен нарастването на потребителското търсене.

Годишният растеж на депозитите на неправителствения сектор отбеляза слабо ускорение до 9.6% в края на юни. Тази динамика се определяше изцяло от ускоряването на растежа на депозитите на нефинансовите предприятия, докато при домакинствата нарастването на депозитите следваше тенденция към забавяне. Кредитът за нефинансовите предприятия се повиши с 10.6% на годишна база в края на юни, като за него основен принос имаше овърдрафтът. В сектора на домакинствата ускореният растеж на кредита бе обусловен главно от увеличаването на жилищните кредити, които на годишна база нараснаха с 18.2% в края на първото шестмесечие. При потребителските кредити също продължи да се наблюдава ускоряване на годишния растеж, който през юни възлеза на 13.0%. Очакванията за допълнително повишаване на потребителските цени, в комбинация с ниските нива на лихвените проценти по кредитите и силно отрицателните в реално изражение лихвени проценти по депозитите, бяха предпоставка за повишено търсене на финансов ресурс за покупка на недвижими имоти и стоки за дълготрайна употреба с цел съхранение на стойност.

В края на първото шестмесечие на 2022 г. бюджетното салдо по Консолидираната фискална програма беше положително в размер на 1176 млн. лв. Средствата по депозити във фискалния резерв се понижиха с 593 млн. лв. спрямо края на 2021 г. и възлязоха на 9143 млн. лв., от които 8436 млн. лв. представляваха средствата по депозити в БНБ.

През отчетния период БНБ продължи да провежда консервативна политика по отношение на управлението на риска при инвестициите на брунтните международни валутни резерви. Във връзка с инвазията на Русия в Украйна бяха ограничени инвестициите към някои емитенти и контрагенти на БНБ, които имат експозиции към Русия. През второто тримесечие на 2022 г. бяха предприети известни облекчения на някои от допълнителните инвестиционни ограничения, въведени през предходните две години във връзка с пандемията от COVID-19, отнасящи се до лимитите за определени класове активи. Отменени бяха и част от забраните за предоставяне на депозити при банки – контрагенти на БНБ.

Балансовата стойност на брунтните международни валутни резерви към края на юни 2022 г. възлиза на 33 480.79 млн. евро, което спрямо края на 2021 г. представлява намаление с 1116.45 млн. евро, или спад с 3.23% като относителен дял от активите на БНБ във валута. През отчетния период експозицията към кредитен риск остана ограничена, като в края на първото шестмесечие на 2022 г. приблизително 69% от валутните резерви са инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг AAA. В структурата на валутните резерви по видове инструменти има намаление на дела на ценните книжа за сметка на увеличаване на дела на предоставените от БНБ депозити. По отношение на матуриретната структура бе увеличен дялът на инвестициите в най-краткосрочния надежен сектор (от 0 до 1 година) за сметка на понижението на дяловете във всички останали надежни сектори.

Нетният доход на активите в евро представлява сума от три компонента: 1) доход от инвестиции на брутните международни валутни резерви в оригинална валута; 2) доход от валутен дисбаланс, и 3) разходи и/или доход по пасивите. Доходът от инвестиции на международните резерви на БНБ през отчетния период е отрицателен в размер на -130.28 млн. евро, което се равнява на -0.48% доходност за периода. Този резултат се дължи главно на силно отрицателните лихвени равнища по депозитите при първокласни чуждестранни банки, както и на отрицателната доходност на деноминираните в евро облигации с високо кредитно качество, в които е инвестирана по-голямата част от валутните резерви на БНБ. Доходът от валутен дисбаланс за полугодieto е положителен и възлиза на 154.81 млн. евро. Основен принос за този доход има промяната в пазарната цена на монетарното злато, измерена в евро. В резултат на лихвената политика на БНБ нетният финансов резултат от пасивите за първото шестмесечие на 2022 г. е положителен и е 26.04 млн. евро, което съответства на 0.09% доходност за периода. Като резултат от тези три компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви през отчетния период е 50.56 млн. евро, което представлява обща доходност от 0.19% за първото шестмесечие на 2022 г.

Създаването и развитието на надеждни, ефективни и сигурни платежни системи и платежният надзор са важни функции на всяка съвременна централна банка. Платежните системи в България функционират ефективно, осигуряват непрекъсваемост на потока от плащания и са хармонизирани в голяма степен със съществуващата платежна инфраструктура в Европа. През първото шестмесечие на 2022 г. Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС, с оператор БНБ, е обработила 81.3% от стойността на извършените левови безналични плащания в страната. През системата бяха извършени 575 447 броя плащания (увеличение с над 10% спрямо първото шестмесечие на 2021 г.) на стойност 562 090 млн. лв. (намаление с малко над 17% спрямо първото шестмесечие на 2021 г.). Броят и стойността на операциите чрез платежните системи БИСЕРА6 (за малки клиентски плащания в левове) и БОРИКА (за картови плащания) продължиха да се увеличават и през първата половина на 2022 г. През полугодieto чрез ТАРГЕТ2-БНБ – националния системен компонент на Трансевропейската автоматизирана система за брутен сетълмент в реално време на експресни преводи в евро (ТАРГЕТ2), с оператор БНБ, са извършени 132 975 броя плащания (увеличение с 16.1% спрямо първото шестмесечие на 2021 г.) на обща стойност 435 638 млн. евро (увеличение с 5.3% спрямо първото шестмесечие на 2021 г.). БНБ регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сетълмента, на доставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната. През първата половина на 2022 г. беше завършена една надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги и впоследствие бяха наложени съответни надзорни мерки на доставчика. През периода бяха извършени 8 проверки на дружества с цел установяване на извършването на дейност без наличието на съответен лиценз или регистрация по Закона за платежните услуги и платежните системи. През първото шестмесечие на 2022 г. бяха извършени проверки по 193 възражения, постъпили в БНБ от физически и юридически лица – ползватели на платежни услуги. Към края на отчетния период в страната извършват дейност пет платежни институции и осем дружества за електронни пари, лицензирани от БНБ.

БНБ притежава изключителното право да пуска в обращение банкноти и монети. Банкнотите и монетите, издадени от Банката, са законно платежно средство в страната и задължително без ограничения се приемат за плащания по пълната им номинална стойност. БНБ изпълнява своите емисионни и касови функции, като осигурява отпечатването на нови банкноти и отсичането на нови монети и извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващите в БНБ банкноти и монети и чуждестранна валута, замяна на повредени български банкноти и монети,

както и по унищожаване на негодни български банкноти и монети. През първото шестмесечие на 2022 г. се запази тенденцията към увеличаване на парите в обращение на годишна база, но темпът, с който те нарастват през периода, се забави. За едногодишен период (спрямо края на юни 2021 г.) те нараснаха с 13.2%.

В края на юни 2022 г. в обращение бяха 561.8 млн. броя банкноти на стойност 24 678.9 млн. лв. и 2944.8 млн. броя разменни монети на стойност 533.1 млн. лв. С най-голям дял (38.61%) в структурата по брой на банкнотите в обращение са тези от 50 лева, а при разменните монети – тези от 1 стотинка (28.53%). Относителните дялове на задържаните през първата половина на 2022 г. неистински български банкноти и разменни монети спрямо броя банкноти и монети – законно платежно средство, намиращи се в обращение в края на юни 2022 г., се запазват на много ниски нива от съответно 0.000067% и 0.000003%. В съответствие с изискванията на Наредба № 18 за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение, през периода януари – юни 2022 г. БНБ извърши общо 112 встъпителни и контролни тестове на използваните от банките и доставчиците на услуги машини за сортиране на банкноти и машини за самообслужване относно прилагането на стандартите за разпознаване и годност.

БНБ регулира и осъществява надзор върху дейността на банките в България с цел поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите. Дейностите на банковия надзор бяха насочени към анализ и оценка на финансовото състояние на системата и на отделните банки с цел идентифициране на потенциални рискове и предприемане на своевременно надзорни мерки за противодействието им.

БНБ упражнява макропруденциалния си мандат въз основа на текущ анализ на системните рискове, въздействащи върху кредитните институции и банковата система. През февруари 2022 г. УС на БНБ прие решение да се преустанови мярката за ограничаване на разпределянето на печалбата на системно ниво и за преминаване към индивидуално разглеждане на капиталови планове чрез надзорен диалог. Преустановяването е в съответствие с решението на ЕЦБ и Европейския съвет за системен риск (ЕССР) да не се подновява действието на ограниченията върху разпределенията на печалбите на банките. БНБ, като компетентен надзорен орган, изисква от банките, които възнамеряват да изплатят дивидент или да предприемат обратни изкупувания и други разпределения, да представят планове за разпределение, които са предмет на надзорния диалог. С решение от 23 февруари 2022 г. на УС на БНБ беше преустановено, считано от 1 април 2022 г., и действието на мярката за налагане на индивидуални и съвкупни лимити за чуждестранните експозиции на банките, целяща да ограничи кредитния риск и риска от концентрация в техните баланси. БНБ преустанови тези ограничения, като отчете постигнатия от действието им положителен ефект върху стабилността на банковата система, както и отшумяването на рисковете, поради които те бяха въведени. В съответствие с взетите през 2021 г. и оповестени 12 месеца преди влизането им в сила решения на УС на БНБ, нивото на антицикличния капиталов буфер се повишава от 0.5% на 1.0%, считано от 1 октомври 2022 г., и на 1.5%, считано от 1 януари 2023 г. През март и през юни 2022 г., в рамките на тримесечния преглед на антицикличния буфер, УС на БНБ запази нивото на буфера от 1.5% за второто и третото тримесечие на 2023 г., като бе отчетено засиленото предлагане на заемни ресурси в сегмента на домакинствата на фона на ясно очерталата се промяна в лихвения цикъл, което създава предпоставки за увеличение на задлъжнялостта и при влошаване на икономическите условия – за нарастване на необслужваните кредити и на обезценките.

Дейността на дистанционния надзор през отчетния период остана фокусирана върху текущото наблюдение на рисковия профил на кредитните институции, като беше проследявана и анализирана динамиката на ключови рискови индикатори за установяване на нивото и тенденциите в поетите от банките рискове. През периода бе извършен регулярен годишен преглед на представените

от кредитните институции доклади от вътрешен анализ на адекватността на капитала и на ликвидността за 2021 г., както и на плановете на банките за финансирането им, обхващащи периода 2022–2024 г. Във връзка с усложняването на геополитическата обстановка след началото на войната в Украйна беше извършен преглед и оценка на експозицията в активите и пасивите на банките към Русия, Украйна и Беларус.

При инспекциите на място през първата половина на 2022 г. приключиха започнатите през предходната година тематични проверки по отношение на управлението на кредитния риск в дванайсет „по-малко значими“ кредитни институции, които са обект на прекия надзор на БНБ. През периода продължиха контролните дейности за спазване от страна на банките на изискванията на Закона за мерките срещу изпиране на пари и на Закона за мерките срещу финансиране на тероризма. Завършени бяха три надзорни проверки. С цел оценка на рисковете в банките, произтичащи от клиенти от Руската федерация и Република Беларус, беше извършена тематична проверка във всички банки и клонове на чуждестранни банки.

Дейността на БНБ по надзорно информационно обслужване през отчетния период бе свързана с разширяване на обхвата на надзорните одити на информационните технологии (ИТ) в поднадзорните кредитни институции, с обезпечаването с данни на надзорния процес и с промени в информационните системи поради променени изисквания и оптимизация на процеси. В сектора на „по-малко значимите“ институции през полугодие приключи пълният надзорен ИТ одит на една от банките, а след това беше планиран и извършен хоризонтален надзорен ИТ одит на тема „Възлагане на дейности на външни изпълнители“ с фокус върху управлението на изнесени ИТ дейности във всички банки.

По отношение на регулаторната рамка с приемането на Закона за покритите облигации се въведоха изискванията на Директива (ЕС) 2019/2162 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. относно емитирането на покрити облигации и публичния надзор върху тях и за изменение на директиви 2009/65/ЕО и 2014/59/ЕС. През отчетния период УС на БНБ прие Наредба № 42 за реда и условията за издаване на покрити облигации, с приемането на която е завършена работата по създаване на цялостна правна рамка за издаване на покрити облигации от банки в страната в съответствие с тази директива.

През първата половина на 2022 г. банковият сектор в България осъществяваше дейността си в условията на продължаващо повишено търсене на кредити както от сектора на домакинствата, така и от сектора на предприятията. Ускоряващата се през периода инфлация и очакванията за допълнително повишение на цените на основни суровини и материали след началото на войната в Украйна са сред потенциалните фактори, стимулиращи търсенето на кредитен ресурс за оборотни средства и натрупване на запаси от страна на фирмите. Запазващите се на исторически ниски равнища номинални лихвени проценти по кредитите, които в условията на ускоряваща се инфлация са силно отрицателни в реално изражение, очакванията за допълнително повишение на потребителските цени и отрицателните реални лихвени проценти по депозитите, както и благоприятните условия на пазара на труда на фона на постепенно отпадане на свързаните с пандемията от COVID-19 ограничителни мерки, създадоха предпоставки за повишено търсене на финансов ресурс от страна на домакинствата за покупка на недвижими имоти и стоки за дълготрайна употреба с цел съхранение на стойност. На този фон капиталовите и ликвидните показатели на банковата система останаха на нива, които значително превишават регулаторните минимални изисквания. През периода продължи тенденцията към спад на остатъчния кредитен риск в банковите активи, измерен посредством нивото на нетните необслужвани кредити и аванси. За този процес допринесоха дейностите на банките по отписвания и продажби, главно в сегмента на кредитите за нефинансови предприятия. През първата половина на 2022 г. доходността на сектора и показателите за възвръщаемост на активите и възвръщаемост на капитала се подобриха спрямо първото шестмесечие на 2021 г.

По силата на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) БНБ е орган за реструктуриране на кредитните институции и другите юридически лица, които подлежат на надзор или консолидиран надзор от страна на централната банка. Функцията на орган за реструктуриране се осъществява от БНБ в рамките на Единния механизъм за реструктуриране (ЕМП). Във функцията си на орган за реструктуриране БНБ осъществява изцяло текущото управление на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ). През първото шестмесечие на 2022 г. дейността на БНБ, като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране, беше насочена главно към организация и осъществяване на процесите по подготовка, преглед и актуализиране на плановете за реструктуриране на кредитните институции, както и към наблюдение върху изпълнението на междинните целеви нива на минималните изисквания за собствен капитал и приемливи задължения (МИСКПЗ), определени за кредитните институции. През април 2022 г. УС на БНБ прие плановете за реструктуриране и определи МИСКПЗ на три кредитни институции. Същевременно започна процесът по преглед и актуализация на приетите в края на 2021 г. плановете за реструктуриране на девет кредитни институции. В хода на прегледа и актуализирането на плановете за реструктуриране на петте кредитни институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на Единния съвет за реструктуриране (ЕСП), през първата половина на 2022 г. УС на БНБ прие позиции във връзка с гласуване на решения на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП за окончателно одобряване на съвместни решения по плановете за реструктуриране за 2021 г. на три трансгранични групи с дъщерни банки, лицензирани в Република България, и относно определяне на МИСКПЗ на субектите за реструктуриране и на дъщерните им банки. УС на БНБ прие също позицията относно проект на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерна банка, лицензирана в Република България и част от трансгранична група с предприятие майка извън ЕМП. По линия на функцията по управление на ФПБ в началото на април 2022 г. УС на БНБ прие Годишен финансов отчет на ФПБ за 2021 г. През първото полугодие УС на БНБ запази прилаганата инвестиционна стратегия по отношение на средствата на ФПБ и те продължиха да бъдат държани по текущи сметки при БНБ. В съответствие с разпределението на правомощията между ЕСП и БНБ през април 2022 г. УС на БНБ определи годишни вноски на клоновете на кредитни институции от трети държави във ФПБ за 2022 г. с общ размер 97.9 хил. лв. Към 30 юни 2022 г. средствата, набрани в подфонда, предназначен за набиране на вноски от клонове на кредитни институции от трети държави, възлизат на 778 хил. лв. Също през април 2022 г. ЕСП определи вноските за 2022 г., които да бъдат набрани от кредитните институции, лицензирани в Република България, и прехвърлени от БНБ към ЕФП, с общ размер 17 569 хил. евро, или 34 362 хил. лв. С оглед на наличните средства в целевия подфонд на ФПБ и на възможността за използването им, предвидена в ЗВПКИИП, УС на БНБ взе решение дължимите от кредитните институции вноски в ЕФП за 2022 г. да бъдат приспаднати от наличните средства в съответния подфонд. Към 30 юни 2022 г. средствата в целевия подфонд на ФПБ, предназначен за набиране и прехвърляне на вноски на кредитните институции в ЕФП, възлизат на 471 078 хил. лв.

Чрез своите представители, участващи в комитетите и работните групи към Европейската система на централните банки (ЕСЦБ), Европейската комисия, Съвета на Европейския съюз, Европейския съвет за системен риск, Европейския банков орган, както и в националния Съвет по европейски въпроси, БНБ допринася за формирането на позициите на България в сферата на икономическото управление и финансовия сектор.

В областта на статистическата дейност през първите шест месеца на 2022 г. БНБ продължи да събира, обработва, анализира и разпространява официалната парична и лихвена статистика, статистиката на външния сектор, статистиката на тримесечните финансови сметки на всички институционални сектори, статистиката на небанковите финансови институции, включително

на лизинговете дружества, инвестиционните фондове, дружествата, специализирани в кредитиране, и застрахователните и презастрахователните дружества. В съответствие с регламентите на ЕЦБ Банката внедри в началото на 2022 г. нови отчетни форми за пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове, за застрахователните и презастрахователните дружества, за инвестиционните и алтернативните инвестиционни фондове. Наред с изпълнение на изискванията на регламентите на ЕЦБ и значително нарасналия брой показатели, изпращани към ЕЦБ относно отчетността на тези финансови институции, новите отчетни форми осигуряват допълнителна информация за целите на съставянето на статистиката на тримесечните финансови сметки, платежния баланс и международната инвестиционна позиция на страната.

В своята дейност в областта на статистиката БНБ продължи сътрудничеството си с Националния статистически институт, Министерството на финансите, национални и чуждестранни статистически органи и централни банки. През първата половина на 2022 г. БНБ се включи в проекта на Евростат по намаляване на асиметриите между държавите – членки на ЕС, в областта на услугите, които са част от текущата сметка на платежния баланс.

Във връзка с изпълнението на функцията си на фискален агент и депозитар на държавата БНБ поддържа, развива и обновява специализирани електронни системи, чрез които осигурява информационното обслужване на бюджета и фискалния резерв, обслужва провеждането на аукциони, сетълмента и търговията с държавни ценни книжа (ДЦК) и води Регистър на особените залози. През първото шестмесечие на 2022 г. чрез Системата за провеждане на аукциони за ДЦК бяха организирани и проведени пет аукциона за продажба на ДЦК на вътрешния пазар. Общата номинална стойност на предложените за продажба ДЦК на вътрешния пазар беше 2300 млн. лв., а общият обем на пласираните ДЦК възлезе на 1800 млн. лв., като близо 58.3% от всички реализирани ДЦК бяха придобити от банки. Във връзка с изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) № 909/2014 по отношение на дисциплината при сетълмента и тяхното обезпечаване в Системата за регистрация и сетълмент на ДЦК, БНБ прие Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 31 на БНБ от 4 октомври 2007 г. за сетълмент на държавни ценни книжа.

БНБ поддържа Централен кредитен регистър (ЦКР) – информационна система (ИС) за паричните задължения на клиентите към банките, финансовите институции, платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускани кредити по реда на чл. 21 от Закона за платежните услуги и платежните системи (институции по чл. 56, ал. 1 от Закона за кредитните институции, ЗКИ). През първите шест месеца на 2022 г. в ИС на ЦКР бяха извършени общо справки за 4534 хил. лица от институциите и органите с право на достъп по реда на чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ. Постъпилите в БНБ заявления на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра бяха 8538, от които 8305 бяха подадени от физически лица, 226 – от юридически лица, и 7 по чл. 21а от Наредба № 22 за ЦКР за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. За същия период справки по електронен път са получили 1815 физически лица за наличната за тях информация в ЦКР.

БНБ поддържа електронна информационна система и за номерата на банковите и платежните сметки, техните титуляри и упълномощените да се разпореждат със сметките лица, действителните собственици на титулярите на сметки, наличие на запори по сметки, както и за лицата, наематели на сейфове в банки, и техните пълномощници – Регистър на банковите сметки и сейфове (РБСС). През първите шест месеца на 2022 г. от органи и институции с право на достъп до РБСС са извършени общо справки за 333 417 лица. За същия период постъпилите в БНБ искания на хартиен носител за издаване на справки от системата на РБСС бяха 2694, от които 2581 – подадени от физически лица, 112 – от юридически лица, и една справка на физическо лице по чл. 12а от Наредба № 12 за РБСС за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на

Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. За същия период справки по електронен път са получили 157 физически лица за наличната за тях информация в РБСС.

Дейностите, свързани с икономическите изследвания и прогнози, подпомагат ръководството на Банката при вземането на решения, както и при формирането на позиции по въпросите на икономическата политика. През отчетния период в рамките на Плана за изследователската дейност на БНБ за 2021–2022 г. се работеше по изследването на факторите за динамиката на парите в обращение в България, факторите, определящи динамиката на производителността на труда в България, рентабилността и финансовото състояние на фирмите в България и в другите страни – членки на ЕС. През периода продължи и обогатяването и усъвършенстването на основния макроиконометричен прогностичен модел на БНБ, който беше приспособен така, че да отчита по-добре особеностите на каналите на въздействие на войната в Украйна върху българската икономика.

Основните приоритети при управлението на човешките ресурси в БНБ през първото шестмесечие на 2022 г. бяха свързани с осигуряването на конкурентни условия за работа и на благоприятна институционална среда за ефективното изпълнение на целите, функциите и задачите на Банката. През отчетния период на работа в БНБ постъпиха 46 служители, докато напусналите бяха 28, от които 11 поради придобиване право на пенсия. В резултат числеността на персонала се увеличи с 1.3% в края на юни 2022 г. спрямо края на първото шестмесечие на 2021 г.

Вътрешният одит на БНБ се осъществява в съответствие с международните стандарти за професионална практика по вътрешен одит, Етичния кодекс на вътрешните одитори, Правилата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ и приетите от УС на БНБ правила за дейността. През периода януари – юни 2022 г. бяха извършени одитни ангажименти, съгласно утвърдения от УС на БНБ Годишен план за дейността на „Вътрешен одит на БНБ“, в който са отразени и ангажиментите за изпълнение от програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ. Целта на всеки от ангажиментите е да се предостави обективна увереност за адекватността и ефективността на управлението на рисковете, контрола и управлението, присъщи за съответните дейности, за да се гарантират: ефективно постигане на задачите и стратегическите цели на организацията; надеждността и целостта на финансовата и оперативната информация; ефективността и ефикасността на оперативните дейности и програми; опазването на активите; съответствието със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

Бюджетът на БНБ осигурява изпълнението на функциите и задачите на Банката. През първото шестмесечие на 2022 г. БНБ е изразходвала за издръжка средства в размер на 71 193 хил. лв. (50.5% от утвърдения годишен бюджет), включително 24 805 хил. лв. за издръжка на паричното обращение. Разходите за изпълнението на инвестиционната програма на Банката през отчетния период са 4921 хил. лв., което представлява 16.8% от утвърдените в бюджета средства по този показател за годината. Планираните средства по инвестиционната програма на Банката са свързани с процедури за провеждане на обществени поръчки, някои от които са в процес на подготовка, на провеждане или бяха прекратени, поради което към края на отчетния период планираните средства не са изразходвани.

Консолидираният финансов отчет представя финансовото състояние на Банката към 30 юни 2022 г.

I. Икономическо развитие през първото шестмесечие на 2022 г.

Международна среда

През първото шестмесечие на 2022 г. растежът на глобалната икономическа активност се забави, като по-ниски темпове на растеж се наблюдаваха както в развитите икономики, така и в икономиките с развиващи се пазари. Основните фактори за забавянето бяха негативните икономически ефекти от въведените в Китай строги протиепидемични мерки за ограничаване на разпространението на COVID-19, геополитическата несигурност в резултат на войната в Украйна и свързаните с нея по-ниски доставки на енергийни продукти и други суровини в Европа, както и възходящата глобална инфлационна динамика. През първото тримесечие на 2022 г. годишният растеж на световния БВП¹ в реално изражение възлезе на 4.3%, а през второто тримесечие се забави до 3.0%. Динамиката на общия индекс на международната конюнктура (глобалния PMI) също сигнализираше за забавяне на световната икономическа активност през първите шест месеца на годината, като в края на периода индексът остана малко над неутралната граница от 50 пункта. По икономически сектори конюнктурните показатели през този период сочеха увеличение на икономическата активност в сектора на услугите и понижение в сектора на промишлеността. Постепенното премахване на протиепидемичните мерки в държавите от Северното полукълбо доведе до възстановяване на сектора на услугите поради увеличаването на туризма. Секторът на промишлеността бе повлиян негативно от прекъсванията на доставките от Китай поради въведените протиепидемични мерки, както и от по-високите разходи за енергийни и други суровини вследствие на войната в Украйна.

В глобален план годишният растеж на индустриалното производство и на търговията се понижи съответно до средно 3.6% и 4.5% през периода януари – юни 2022 г.², влияние за което оказа по-слабото търсене на промишлени стоки и оборудване поради високата инфлация при производствените цени, както и прекъсванията в производството и търговията вследствие на войната в Украйна и действащите протиепидемични мерки в Китай. При страните с развити икономики обемът на индустриалното производство се повиши с 3.0% на годишна база през първата половина на 2022 г., докато при икономиките с нововъзникващи пазари годишният растеж бе 4.6%.

През първата половина на 2022 г. растежът на БВП на САЩ на годишна база се забави съществено. Годишният растеж през първото тримесечие възлезе на 3.7%, а през второто тримесечие се понижи до 1.8%. Основната причина за забавянето на годишния растеж на американската икономика бе изчерпването на ефекта на стимулиращите мерки на фискалната политика, приети през 2021 г., както и началото на цикъла по затягане на паричната политика на Федералния резерв. В Китай икономическата активност се забави съществено – от растеж на реалния БВП с 4.8% на годишна база през първото тримесечие на 2022 г. до растеж от 0.4% през второто тримесечие, като тази динамика се дължеше най-вече на ефектите от действието на строгите протиепидемични мерки в отговор на вълните на разпространение на SARS-CoV-2 в страната.

¹ По данни на Световната банка към 10 октомври 2022 г.

² По данни на CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis към 10 октомври 2022 г.

Основни макроикономически показатели

(%, сезонно неизгладени данни)

	Темп на растеж на БВП в реално изражение				Инфлация (в края на периода)				Равнище на безработица (средно за периода)			
	2020	2021	2022		2020	2021	2022		2020	2021	2022	
			I	II			I	II			I	II
САЩ	-2.8	5.9	3.7	1.8	1.3	5.8	6.6	6.8	8.1	5.4	4.1	3.5
Китай	2.2	8.1	4.8	0.4	0.2	1.5	1.5	2.5	5.6	5.1	5.5	5.8
Европа												
ЕС	-5.7	5.3	5.5	4.2	0.2	5.3	7.8	9.6	7.2	7.0	6.5	6.0
Еврозона	-6.1	5.2	5.4	4.1	-0.3	5.0	7.4	8.6	8.0	7.7	7.1	6.5
Обединено кралство	-11.0	7.5	10.9	4.4	0.8	4.8	6.2	8.2	4.5	4.6	3.8	3.8

Забележки: Групата „ЕС“ включва 27-те държави – членки на Европейския съюз (ЕС), без Обединеното кралство, което от 1 февруари 2020 г. не е част от ЕС. Данните за равнището на безработицата са сезонно неизгладени. Равнището на безработицата в Обединеното кралство за всички години е изчислено на базата на тримесечни данни. Инфлацията в Китай, ЕС и еврозоната е изчислена на базата на индексите на потребителските цени. Инфлацията в САЩ е измерена чрез ценовия индекс на индивидуалните потребителски разходи, а тази в Обединеното кралство – чрез индекса на потребителските цени, включващ разходите за жилища, обитавани от техните собственици. Използвани са данни, публикувани към 10 октомври 2022 г.

Източници: Евростат, *Bureau of Economic Analysis* (САЩ), *Bureau of Labor Statistics* (САЩ), *Office of National Statistics* (Обединено кралство), Национална статистическа служба на Китай, изчисления на БНБ.

Годишният растеж на реалния БВП на еврозоната се запази сравнително висок през отчетния период. От компонентите на разходите за крайно потребление основен положителен принос за нарастването на икономическата активност в еврозоната през първото и второто тримесечие имаше частното потребление, което бе повлияно благоприятно от премахването на противоепидемичните мерки и увеличеното търсене на туристически услуги. Положителен принос за растежа на реалния БВП имаха също инвестициите и правителственото потребление. Конюнктурните индикатори за еврозоната показваха разнопосочни тенденции в секторите на промишлеността и услугите. При *PMI* индекса за сектора на промишлеността се запази низходящата тенденция, започнала през втората половина на 2021 г. поради постепенното отслабване на търсенето на промишлени стоки, докато при *PMI* индекса за услугите се наблюдаваше възходяща тенденция до април и леко понижение през май и юни. През първото и второто тримесечие на 2022 г. в Германия, която е основен търговски партньор на България, реалният БВП се повиши съответно с 3.5% и 1.7% на годишна база, докато в другия ни основен търговски партньор от еврозоната – Италия, растежът беше по-висок – съответно 6.4% и 5.0%. Условията на пазара на труда в еврозоната продължиха да се подобряват, като равнището на безработица спадна до 6.5% през второто тримесечие при 7.7% през 2021 г.

През първото полугодие цената на петрола тип „Брент“ се повиши значително на годишна база както в долари³ (с 47.6%), така и в евро (с 60.3%). Нарастването на цената на петрола през периода се определяше от ограниченото предлагане на суровината в условията на продължаващо силно търсене. Основните фактори от страна на предлагането бяха свързани с прекъсванията на доставките на енергийни суровини и продукти от Русия след руската военна инвазия в Украйна, както и с недостатъчното увеличаване на петролното производство от останалите участници в ОПЕК+.⁴ От страна на търсенето влияние върху цената на петрола оказа преориентирането на доставките на енергийни суровини за европейските държави от руски към алтернативни доставчици. През

³ Тук и по-нататък под „долар“ да се разбира валутата на САЩ.

⁴ Русия е водещ световен производител на петрол и основен износител на природен газ за Европа и има ключова роля заедно със Саудитска Арабия при вземането на решения в ОПЕК+.

отчетния период цените на металите и храните се повишиха на годишна база в долари и в евро, като покачането при храните бе по-значително. Основни фактори за повишението на цените на металите и храните бяха негативните ефекти от войната в Украйна върху процесите на производство и доставки на тези суровини, нарасналото търсене в световен мащаб, покачането на енергийните източници, както и продължаващите затруднения в световните вериги за доставки. Повишението на цените на суровините беше ограничено от предприетите през периода промени в паричните политики на Федералния резерв и ЕЦБ за овладяване на инфлацията, които провокираха очаквания сред пазарните участници за предстоящо забавяне на икономическата активност и съответно за по-слабо бъдещо търсене на суровини.

Инфлацията в глобален мащаб продължи да се ускорява през първите шест месеца на 2022 г. и възлезе на 8.8%⁵ на годишна база към юни 2022 г. спрямо 5.5% в края на 2021 г. Основни фактори за ускоряването на инфлацията в международен план бяха запазващото се сравнително силно потребителско търсене на стоки и услуги, покачането на енергийните продукти вследствие на прекъсването на голяма част от енергийните доставки от Русия за Европа, както и повишаването на цените на храните поради спирането на износа на зърнени храни от Украйна, покачането на енергийните продукти и торовете. Влияние за нарастването на инфлацията оказаха и временните прекъсвания на доставки на стоки и суровини от Китай вследствие на налаганите противоепидемични мерки, както и все още стимулиращите парични политики на големите централни банки. В края на първото шестмесечие на 2022 г. годишната инфлация в САЩ, измерена чрез ценовия индекс на индивидуалните потребителски разходи, остана значително над целта от 2.0%, определена от Федералния комитет по операциите на открития пазар (*Federal Open Market Committee, FOMC*), и достигна 6.8% (5.8% в края на 2021 г.), което е най-високото ѝ ниво от януари 1982 г. насам. В еврозоната годишната инфлация се повиши значително – до 8.6% през юни 2022 г. (5.0% през декември 2021 г.), а базисната инфлация (без храни, енергийни продукти, алкохолни напитки и тютюневи изделия) се повиши до 3.7% (при 2.6% през декември 2021 г.). Увеличението на цените на потребителските стоки и услугите бе широкообхватно, като основен принос за повишаването на инфлацията в еврозоната имаше покачането на енергийните продукти – транспортни горива, природен газ и електричество, както и на храните – месни, хлебни и млечни продукти. Покачане се наблюдаваше и при ресторантьорските и хотелиерските услуги.

В условията на повишаваща се и все по-широкообхватна инфлация централните банки на САЩ и еврозоната предприеха стъпки за нормализиране на паричните си политики. През март 2022 г. в САЩ Федералният комитет по операциите на открития пазар започна да повишава коридора за лихвения процент по федералните фондове. През отчетния период повишението на интервала на лихвения процент по федералните фондове бе с общо 150 базисни точки до 1.50–1.75%. През юни Федералният резерв започна и постепенно намаляване на баланса си чрез въвеждане на ограничения при реинвестирането на постъпленията от падежирани ценни книжа в портфейла си. Въпреки ускоряващата се инфлация, отклоняваща се съществено от целевото равнище от 2% на ЕЦБ, УС на Банката запази непроменени нивата на референтните лихвени проценти през първото шестмесечие на 2022 г., а през юни обяви, че възнамерява да ги повиши с по 25 базисни точки на заседанието през юли. В края на март и в края на юни УС на ЕЦБ взе решение да прекрати нетните покупки на активи съответно по програмата за закупуване на активи в условията на извънредна ситуация, причинена от пандемия *PEPP*, и разширената програма *APP*, но не предприе допълнителни мерки за понижаване на размера на баланса си. Към края на отчетния

⁵ Според сезонно изгладени данни на Световната банка към 10 октомври 2022 г.

период както Федералният резерв, така и ЕЦБ дадоха сигнали, че цикълът на повишаване на лихвените проценти ще продължи през втората половина на годината, а вероятно и през 2023 г.⁶

Икономиката на България

През първото шестмесечие на 2022 г. растежът на реалния БВП на България възлезе на 4.5%⁷ на годишна база по сезонно неизгладени данни. Нарастването на икономическата активност беше силно подкрепено от изменението на запасите поради поддържаните по-високи наличности от суровини, материали и готови продукти от фирмите при очаквания за продължително повишение на цените на международните пазари и несигурност относно ефективното функциониране на глобалните вериги за доставки.⁸ За растежа на реалния БВП допринесоха също подобряването на икономическата активност в основните търговски партньори на България, както и съществуващите благоприятни условия на търговия през полугодieto, които стимулираха българския износ на стоки и услуги. Фискалната политика продължи да подкрепя икономическия растеж по линия на правителственото потребление и увеличените нетни трансфери към домакинствата, както и чрез компенсации за фирмите за високите цени на електроенергията. Инвазията на Русия в Украйна в края на февруари 2022 г., повишената икономическа несигурност в глобален план и същественото ускоряване на инфлацията бяха предпоставка за по-предпазливо поведение от страна на икономическите агенти, като ограничаваха растежа на частното потребление и потискаха частните инвестиции.

По елементи на разходите за крайно използване годишният растеж на реалния БВП през периода януари – юни 2022 г. бе формиран главно от положителния принос на изменението на запасите в икономиката (5.6 процентни пункта)⁹ и в по-малка степен от нарастването на разходите за крайното потребление (4.0 процентни пункта), докато нетният износ и инвестициите в основен капитал имаха отрицателен принос за динамиката на БВП.

Частното потребление нарасна с 4.2% на годишна база, подкрепено от растежа на заплатите в реално изражение, увеличението на броя на наетите лица, повишението на годишна база на кредитите за потребление и понижението на нормата на спестяване на домакинствата.¹⁰ В структурата на крайните потребителски разходи на домакинствата повишение беше отчетено при разходите за услуги, недълготрайни и полудълготрайни стоки, докато потреблението на дълготрайни стоки се понижи на годишна база. През първата половина на 2022 г. правителственото потребление нарасна със 7.2% в реално изражение спрямо същия период на предходната година, като по-съществено увеличение беше отчетено през второто тримесечие. Данните за изпълнението на Консолидираната фискална програма (КФП) за второто тримесечие на 2022 г. показват, че разходите за междинно потребление имат значителен положителен принос за правителственото потребление.

През първото шестмесечие на 2022 г. се запази наблюдаваната от началото на 2021 г. тенденция към понижаване на инвестициите в основен капитал, което отчетоха спад с 6.6% на годишна база в реално изражение. Според оценки на

⁶ За допълнителна информация виж тук глава II, раздел „Политика на централните банки“.

⁷ Анализът в тази част е въз основа на наличните към 4 октомври 2022 г. данни на НСИ за националните сметки.

⁸ Друг потенциален фактор за повишаването на запасите в икономиката е наличието на незавършено производство в сектори, като строителство и преработваща промишленост.

⁹ Номиналният размер на изменението на запасите възлезе на 6.7% от БВП за първото шестмесечие на 2022 г., което е исторически най-високото ниво на показателя от 1995 г. насам.

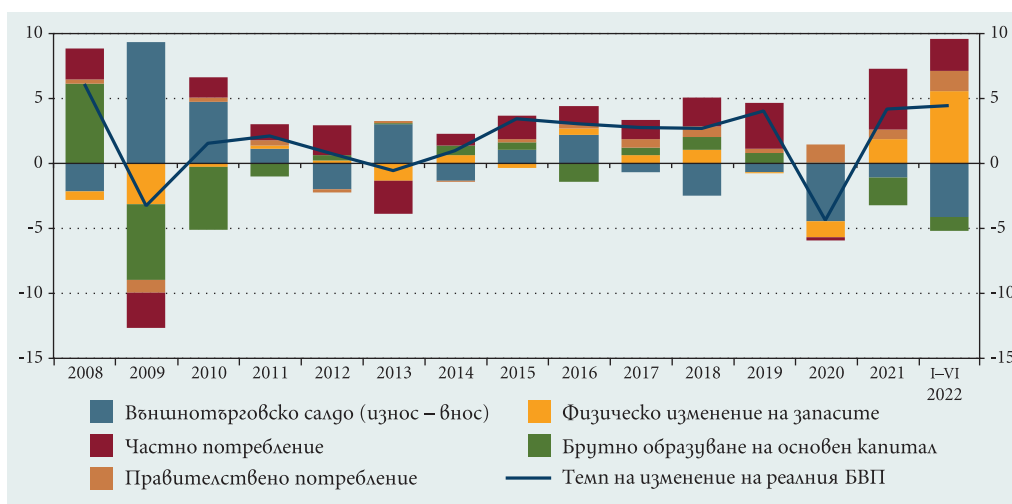
¹⁰ За оценка на нормата на спестявания на домакинствата са използвани сезонно изгладени от БНБ данни от регулярно провежданото от НСИ Наблюдение на домакинските бюджети.

БНБ¹¹ за това допринесоха както частните, така и публичните инвестиции. Слабата инвестиционна активност на фирмите през първата половина на годината вероятно отразява повишената икономическа несигурност и влошените нагласи на мениджърите за бъдещата производствена активност. Същевременно данните за изпълнението на КФП за първите шест месеца показват, че инвестиционната активност на сектор „държавно управление“ е била ограничавана както при инвестициите, финансирани с национални средства, така и при съфинансираните със средства от ЕС инвестиции.

През периода януари – юни 2022 г. нетният износ имаше съществен отрицателен принос за изменението на реалния БВП (-4.1 процентни пункта). Въпреки силното повишение на износа на стоки и услуги (с 9.1% на годишна база), вносът на стоки и услуги нарасна с по-ускорен темп (15.4%), като за неговата динамика повлияха увеличаването на разходите за крайно потребление и натрупването на запаси в икономиката, които се характеризират с висок вносен компонент. Данните от статистиката за външната търговия в номинално изражение сочат, че растежът на вноса през първите шест месеца на годината е широкообхватен по стокови групи.

Темп на изменение на БВП в реално изражение и принос по компоненти на крайното използване

(%, процентни пунктове; спрямо съответния предходен период, сезонно неизгладени данни)

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

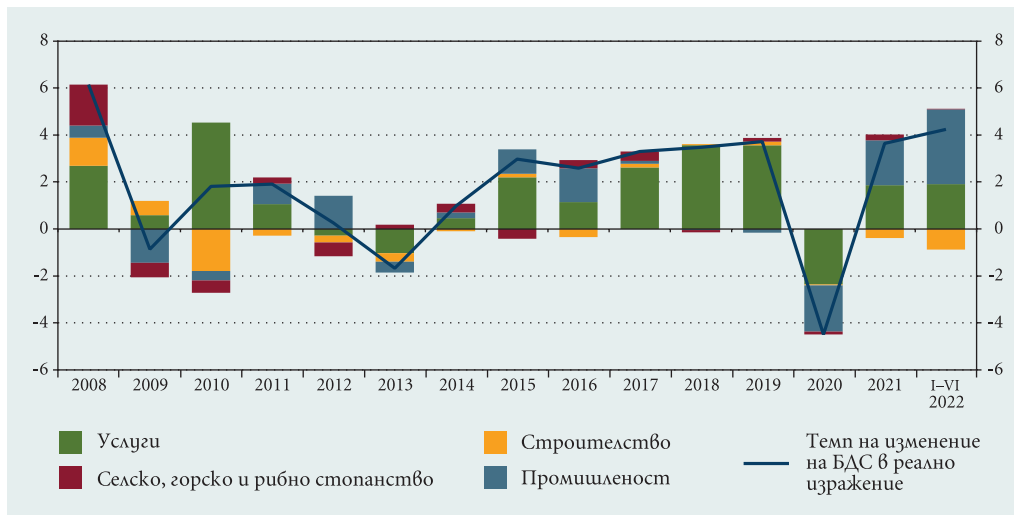
През първата половина на 2022 г. брутната добавена стойност общо за икономиката в реално изражение се повиши с 4.2% на годишна база, като подобряване на икономическата дейност беше отчетено във всички основни сектори. Най-съществен положителен принос за изменението на общата брутна добавена стойност имаше индустрията, като сравнително по-нисък бе приносът на сектора на услугите. Нарастването на добавената стойност в индустрията се дължеше изцяло на подсектора на промишлеността и беше в съответствие с растежа на износа на стоки и на вътрешното търсене през полугодие. В подсектор „строителство“ се запази наблюдаваната от 2020 г. тенденция към понижаване на добавената стойност на годишна база. При услугите растеж на добавената стойност беше отчетен във всички подсектори, като най-голям

¹¹ Оценката за частните и правителствените инвестиции е направена, като са използвани публикуваните данни от националните сметки за общите инвестиции в икономиката, както и данни от тримесечните нефинансови сметки на сектор „държавно управление“ и отчетите за изпълнение на Консолидираната фискална програма.

положителен принос за него имаха услугите, свързани с „търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство“¹².

Темп на изменение на брутната добавена стойност в реално изражение и принос по отрасли

(%, процентни пунктове; спрямо съответния предходен период, сезонно неузгладени данни)

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

Нарастването на икономическата активност в страната имаше благоприятно влияние върху пазара на труда през първата половина на 2022 г. Заетостта се повиши с 1.5% на годишна база благодарение главно на сектора на услугите, докато в промишлеността и селското стопанство беше отчетено понижаване. Коефициентът на икономическа активност за възрастовата група 15–64 години се увеличи до 72.6% (при 71.7% за първото шестмесечие на 2021 г.), а коефициентът на безработица¹³ се понижи до 4.8% средно за отчетния период (6.1% през съответния период на 2021 г.). Данните на Агенцията по заетостта също отчетоха понижаване на равнището на регистрираната безработица до 4.6% средно за полугодieto (6.2% през първите шест месеца на 2021 г.).

Производителността на труда¹⁴ общо за икономиката се повиши с 2.9% през първото шестмесечие на 2022 г., но по сектори се наблюдаваше разнопосочна динамика. Производителността на труда в промишлеността и селското стопанство се повиши, докато в строителството и общо за сектора на услугите беше отчетено понижаване.

Повишената икономическа активност в условията на задълбочаващ се недостиг на работна сила и силно нарастване на потребителските цени и инфлационните очаквания доведе до 19.0% растеж на компенсацията на един нает на годишна база през първите шест месеца на 2022 г. По-голямо от средното за икономиката повишение на компенсацията на един нает бе отчетено в промишлеността, селското стопанство, в подсектора на услугите, свързани с „търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство“, подсектор „професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности“,

¹² Да се разбира подсектор „търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“ по разбивка А10 на икономическите дейности.

¹³ По данни от Наблюдението на работната сила на НСИ.

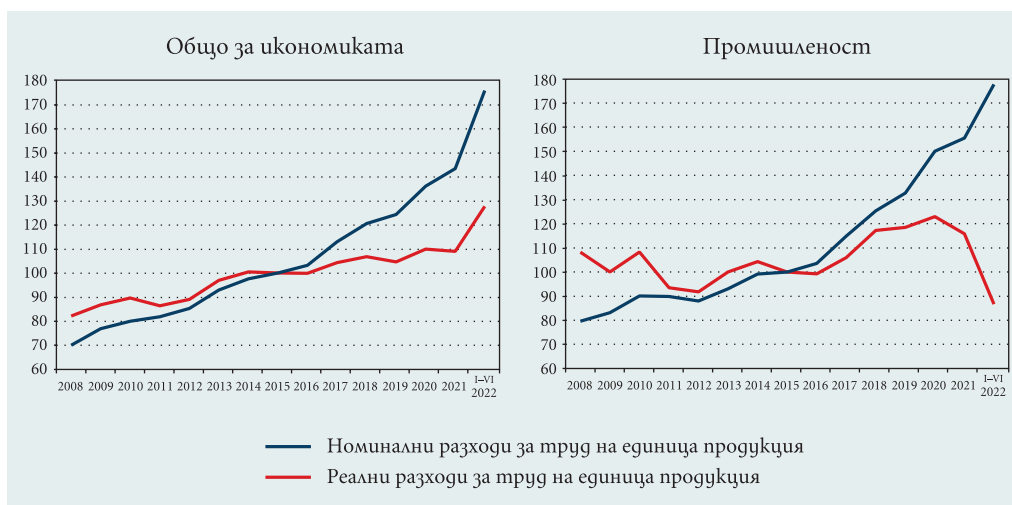
¹⁴ Производителността на труда общо за икономиката се изчислява на базата на реалния БВП. По сектори производителността на труда се изчислява на базата на добавената стойност на сектора в реално изражение.

както и в подсектор „култура, спорт и развлечения“¹⁵. В реално изражение¹⁶ компенсацията на един нает нарасна със 7.0% на годишна база, като спад беше отчетен единствено в строителството и подсектора на услугите „държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“.

Силното нарастване на компенсацията на един нает намери отражение в значителното повишение на номиналните разходи за труд на единица продукция – с 15.6% на годишна база през първото шестмесечие на 2022 г. В реално изражение общо за икономиката разходите за труд на единица продукция се понижиха с 2.1% в резултат на спада, отчетен в промишлеността и в селското стопанство.

Разходи за труд на единица продукция

(плъзгаща се средна, 2015 г. = 100)

Източници: НСИ, БНБ.

Брутният оперирац излишък по текущи цени общо за икономиката нарасна с 31.3% на годишна база през първите шест месеца на годината. Подобряване на финансовото състояние на фирмите се наблюдаваше най-вече в промишлеността и в по-малка степен в селското стопанство. За отчетения растеж на брутния оперирац излишък в промишлеността (141.4% на годишна база) оказва влияние значителното повишение на номиналните обороти на фирмите в подсекторите, свързани с производството на „енергийни продукти“¹⁷ в условията на съществено поскъпване на енергоносителите. Брутният оперирац излишък в сектора на строителството и общо за сектора на услугите се понижи спрямо първото шестмесечие на 2021 г., като влошаването на финансовото състояние на фирмите в тези сектори би могло да отразява повишените им разходи за производство.

През първата половина на 2022 г. дефлаторът на БВП се повиши с 18.1% на годишна база. По компоненти най-съществено увеличение бе отчетено при дефлаторите на износа и на вноса на стоки и услуги, съответно с 29.8% и 22.7%, което повлия за формирането на доста благоприятни за страната условия на търговия. Значителното нарастване на дефлатора на вноса на стоки беше

¹⁵ Да се разбира подсектор „култура, спорт и развлечения; други дейности; дейности на домакинства като работодатели; недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление; дейности на екстериториални организации и служби“ по разбивка А10 на икономическите дейности.

¹⁶ Реалната работна заплата е дефлирана с ХИПЦ.

¹⁷ Използвани са сезонно неизгладени данни на НСИ за номиналните обороти в индустрията по икономически сектори за първата половина на 2022 г. Подсекторите, свързани с производството на „енергийни продукти“, включват „добив на въглища“, „добив на нефт и природен газ“, „производство на кокс и рафинирани нефтопродукти“ и „производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газ“.

предпоставка за силно повишаване на инфлацията при крайните потребителски цени. Дефлаторът на частното потребление се повиши с 13.7% на годишна база и беше в съответствие с отчетената средно за първото полугодие инфлация при потребителските цени, измерена чрез ХИПЦ (11.1%)¹⁸. Дефлаторите на инвестициите в основен капитал и на правителственото потребление също се повишиха спрямо съответния период на предходната година, съответно със 17.5% и 7.3%.

Годишната инфлация, измерена чрез ХИПЦ, следваше тенденция към бързо повишаване и възлезе на 14.8% през юни 2022 г. (6.6% през декември 2021 г.), което е най-високата стойност на показателя от май 1998 г. насам. Ускоряването на темпа на нарастване на цените беше широкообхватно по компоненти на потребителската кошница и отразяваше едновременното действие на проинфлационни фактори по линия на външната и вътрешната макроикономическа среда. Най-съществен натиск за повишение на потребителските цени оказа поскъпването на основни енергоносителни (природен газ, петрол, електроенергия за стопански потребители) и селскостопански стоки на международните пазари, чиято възходяща динамика се засили значително след началото на войната в Украйна. Поевтиняването на еврото спрямо долара, което през юни 2022 г. възлезе на 12.3% на годишна база и се обуславяше най-вече от по-значителното затягане на паричната политика в САЩ спрямо тази в еврозоната, представляваше друг фактор за поскъпването както на внасяните суровини и материали, част от които традиционно се търкуват в долари на международните пазари, така и на готовите потребителски стоки, внасяни от страни извън еврозоната и ЕС. Продължаващите през първата половина на 2022 г. затруднения при глобалните вериги за доставки, загържаващите се високи цени на международния превоз и ускоряването на инфлацията при стоките за дълготрайна употреба в ЕС също бяха фактори с проинфлационно влияние по линия на вноса. По отношение на вътрешната макроикономическа среда натиск за повишение на цените оказваха силният растеж на разходите за труд на единица продукция, обусловен от индексирването на заплатите в среда на повишена икономическа активност, недостиг на работна сила и висока инфлация, и в по-малка степен – нарастването на потребителското търсене.

Инфлацията при храните възлезе на 22.3% през юни 2022 г. (8.1% през декември 2021 г.) и тази група имаше най-висок положителен принос за повишаването на ХИПЦ на годишна база. Поскъпването на непреработените храни се определяше главно от подгрупите „месо и месни продукти“ и „плодове и зеленчуци“, което може да се обясни с динамиката на цените на вноса, а също и с по-високите разходи за производство поради увеличените цени на енергоносителите, минералните торове и фуражите на международните пазари. Поскъпването на преработените храни беше в съответствие с по-високите цени на производител на тези продукти¹⁹ в условията на увеличението на цените в евро на пшеницата, млечните продукти, растителните масла, захарта и други основни суровини на международните пазари, както и на цените на стоките и услугите за междинно потребление в селското стопанство в България.

Енергийните продукти (без тези с административно определяни цени) бяха друга група със сравнително висок положителен принос за общата инфлация, което се дължеше главно на отчетеното към края на полугодия нарастване на цените на транспортните горива с 59.2% на годишна база (38.2% в края на 2021 г.) и отразяваше възходящата динамика на международната цена на петрола тип „Брент“.

¹⁸ Анализът използва данни за хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ).

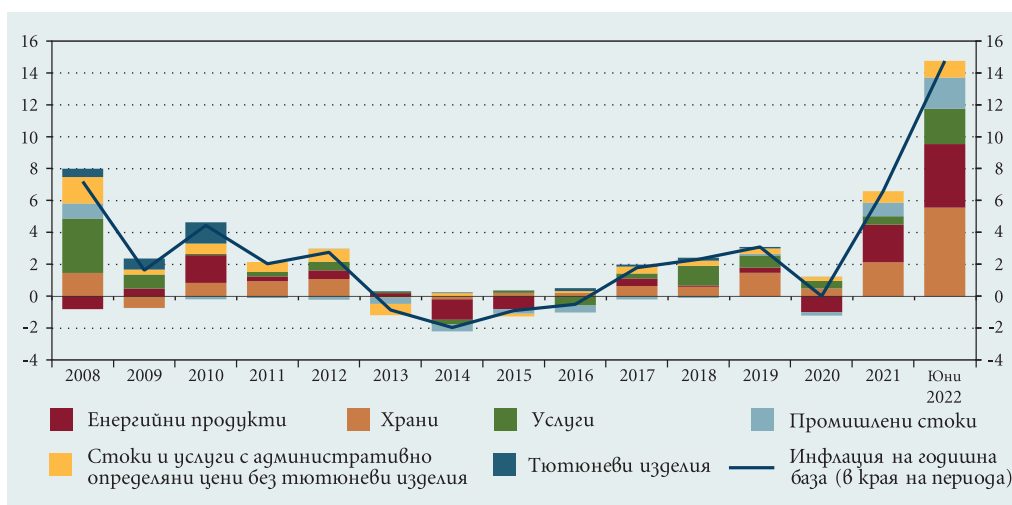
¹⁹ По данни от индекса на цените на производител на вътрешния пазар цените, свързани с производството на хранителни продукти, нараснаха с 29.5% на годишна база към юни 2022 г.

Базисната инфлация²⁰ също следваше тенденция към ускоряване през първите шест месеца на 2022 г. и възлеза на 9.3% към юни (3.2% към декември 2021 г.), за което допринесе повишението на цените както в групата на нехранителните стоки, така и на услугите. Предпоставки за тези тенденции бяха силното нарастване на разходите за труд на единица продукция, проявлението на косвени ефекти от по-високите цени на храните и горивата, както и поскъпването на електроенергията на свободния пазар. Други фактори с проинфлационно влияние бяха растежът на крайните потребителски разходи на домакинствата и повишението на цените на готовите промишлени стоки в основните търговски партньори на България.

Инфлацията при стоките и услугите с административно определяни цени и тютюневите изделия се ускори до 4.4% на годишна база през юни 2022 г. (3.0% в края на 2021 г.). Най-висок положителен принос имаше цената на „централно газоснабдяване“²¹, която отразяваше ефектите от същественото поскъпване на природния газ на международните пазари. Други подгрупи, при които се наблюдаваше по-голямо повишение на цената на годишна база, бяха поценските услуги, образованието и комуналните услуги (водоснабдяване, събиране и изхвърляне на битови отпадъци, канализационни услуги). Значителен положителен принос за годишната инфлация в групата на стоките и услугите с административно определяни цени продължиха да имат електрическата и топлинната енергия, което отразяваше утвърдените от Комисията за енергийно и водно регулиране по-високи цени на електрическата (с 4.4%) и топлинната енергия (с 16.23%), в сила от 1 юли 2021 г. за период от една година²².

Годишен темп на инфлацията и принос за нея на основни групи стоки и услуги

(%; процентни пунктове)

Забележка: Индексът на стоките и услугите с административно определяни цени е изчислен чрез претегляне на съответните елементарни агрегати от потребителската кошница.

Източници: НСИ, изчисления на БНБ.

²⁰ Базисната инфлация включва подгрупите от ХИПЦ „услуги“ и „нехранителни стоки“ и изключва подгрупите на храните, енергийните продукти, стоките и услугите с административно определяни цени и тютюневите изделия.

²¹ Утвърдената от Комисията за енергийно и водно регулиране цена (без акциз и ДДС) на природния газ на обществения доставчик „Булгаргаз“ ЕАД към юни 2022 г., която е с 212.3% по-висока спрямо юни 2021 г., стана причина за нарастване на годишна база със 128.5% на регулираната цена на услугата „централно газоснабдяване“.

²² През декември 2021 г. правителството въведе мораториум върху регулираните цени на топлинната енергия, електроенергията за битови потребители и ВиК услугите със срок на действие до 31 март 2022 г., което допринесе за ограничаването на годишния растеж на административно определяните цени в потребителската кошница през първата половина на 2022 г.

През първата половина на 2022 г. салдото по текущата сметка на платежния баланс на България беше положително в размер на 707.9 млн. евро, като повишението спрямо същия период на 2021 г. (излишък от 7.4 млн. евро) се дължеше на всички статии с изключение на търговския баланс, чийто дефицит нарасна през периода.

Разширяването на отрицателното салдо по търговския баланс бе резултат от по-високия годишен растеж на вноса на стоки в реално изражение (13.8%) спрямо отчетения на износа на стоки (7.6%)²³, докато благоприятните условия на търговия за страната частично ограничиха нарастването на търговския дефицит. Според данните от външната търговия нарастването на износа на стоки в номинално изражение на годишна база през първата половина на 2022 г. възлезе на 42.5%, като с най-голям принос бяха стоковете групи „минерални продукти и горива“ и „продукти от животински и растителен произход, храни, напитки, тютюни“²⁴. Същевременно вносът на стоки нарасна с 45.2% в номинално изражение на годишна база, като най-голям принос имаше групата „минерални продукти и горива“, следвана от групата „машини, транспортни средства, апарати, инструменти и оръжия“.

Увеличаването на излишъка по статия „услуги, нето“ за периода януари – юни 2022 г. спрямо същия период на 2021 г. имаше най-съществен принос за нарастването на излишъка по текущата сметка. Подобриването на баланса по търговията с услуги отразяваше благоприятните условия на търговия, докато в реално изражение вносът на услуги нарасна с по-висок темп (29.1%) спрямо износа на услуги (14.4%). В номинално изражение износът на услуги се повиши с 32.0% на годишна база, благодарение главно на износа на услуги, свързани с пътувания, и на далекосъобщителните, компютърните и информационните услуги. Същевременно вносът на услуги в номинално изражение се повиши с 30.9% на годишна база, за което в най-голяма степен допринесе вносът на транспортни услуги и на услуги, свързани с пътувания на резиденти в чужбина.

През първата половина на 2022 г. дефицитът по статия „първичен доход, нето“ се понижи спрямо януари – юни 2021 г. поради по-малкия размер на изходящите потоци по подстатия „доход от дялов капитал“, свързан с преки инвестиции. По дебитата на тази подстатия се наблюдаваше значително нарастване на годишна база на изплатените дивиденди към нерезиденти, което се дължеше изцяло на банковия сектор²⁵. Това нарастване обаче бе напълно неутрализирано от по-ниската реинвестирана печалба общо за икономиката, вследствие вероятно на отчетени през второто тримесечие на годината финансови загуби на предприятия, притежавани от нерезиденти.

През първите шест месеца на 2022 г. се наблюдаваше увеличаване на излишъка по статия „вторичен доход, нето“, за което главно допринесоха по-ниските изходящи потоци на обезщетения по общо застраховане на „други сектори“²⁶ и по-високите входящи трансфери към сектор „държавно управление“.

По капиталовата сметка на платежния баланс беше регистриран дефицит от 388.7 млн. евро при излишък от 444.9 млн. евро за януари – юни 2021 г. Преминаването от излишък към дефицит се дължеше на увеличението на изплатените средства за закупуване на квоти за въглеродни емисии и спада при получените от сектор „държавно управление“ капиталови трансфери под формата на инвестиционни субсидии.

В резултат от описаната динамика на потоците по отделните статии на текущата и капиталовата сметка, за последните 12 месеца към юни 2022 г.

²³ Според сезонно неизгладените данни за БВП от националните сметки.

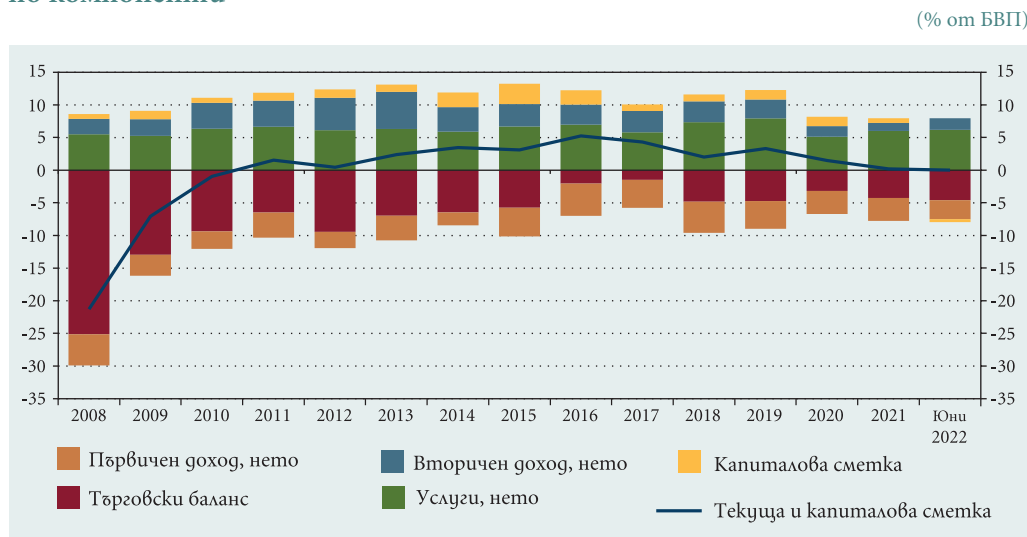
²⁴ Използвани са основните стокови групи на Комбинираната номенклатура на външнотърговските класификации.

²⁵ На 23 февруари 2022 г. УС на БНБ прие решение за преустановяване на ограничението за разпределяне на печалбата на банките за 2019 г. и 2020 г.

²⁶ Да се разбират сектори извън „държавно управление“, „банки“ и „централна банка“.

общото салдо по текущата и капиталовата сметка като процент от БВП не се измени съществено спрямо 2021 г. и възлезе на 0.0% (при излишък от 0.2% от БВП през 2021 г.).

Динамика на потоците по текущата и капиталовата сметка и принос по компоненти

Забележки: Данните за потоците по текущата и капиталовата сметка към юни 2022 г. са акумулирани за последните дванадесет месеца. При изчисляване на съотношението към БВП за юни 2022 г. са използвани данните за номиналния БВП за последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2022 г. включително.

Източници: БНБ, НСИ, изчисления на БНБ.

През периода януари – юни 2022 г. по финансовата сметка на платежния баланс бе отчетен нетен изходящ поток на средства от страната в размер на 1918.7 млн. евро. Положителното салдо по финансовата сметка се формира в резултат на по-голямо натрупване на чуждестранни активи на българските резиденти спрямо това на пасивите към нерезиденти. Увеличението на чуждестранните активи се дължеше на повишението на активите на банките (под формата на валута и депозити)²⁷ и на „други сектори“ (разпределено равномерно между директни, портфейлни и други инвестиции). Пасивите към нерезиденти се увеличиха по линия на „други сектори“ (под формата предимно на преки инвестиции) и банковия сектор (под формата на валута и депозити), докато чуждестранните пасиви на сектор „държавно управление“ се понижиха главно в резултат на погасяването през март 2022 г. на емисия държавни еврооблигации на международните капиталови пазари в размер на 1.25 млрд. евро.

Според предварителните данни от платежния баланс през първите шест месеца на 2022 г. пасивите по преки инвестиции (отчитащи преките инвестиции в страната) възлязоха на 1253.6 млн. евро, като отбелязаха спад спрямо съответния период на 2021 г. (1310.6 млн. евро), дължащ се главно на по-ниската реинвестирана печалба на притежаваните от нерезиденти нефинансови предприятия в страната. В същото време преките инвестиции под формата на дялов капитал и дългови инструменти се повишиха спрямо януари – юни 2021 г.

В резултат на нетните потоци по текущата, капиталовата и финансовата сметка международните валутни резерви на БНБ по данни от платежния баланс се понижиха с 1039 млн. евро за периода януари – юни 2022 г. (без измененията, дължащи се на валутнокурсови разлики и ценови преоценки). При отчитане на

²⁷ От 1 април 2022 г. бе преустановена мярката за ограничаване на чуждестранните експозиции на банките, която беше въведена като част от антикризисния пакет мерки на БНБ през март 2020 г. и продължена през януари 2021 г.

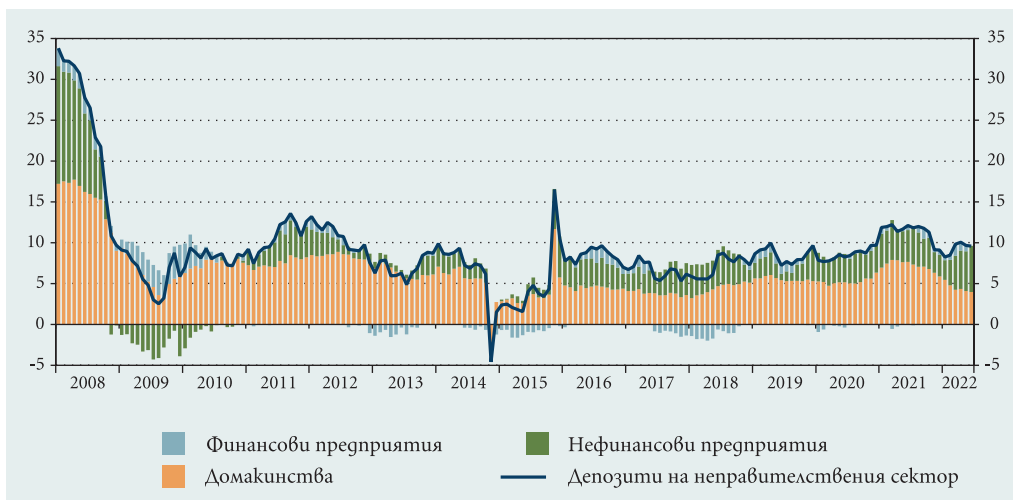
изменението на международните валутни резерви по баланса на управление „Емисионно“ на БНБ, което включва валутнокурсните разлики и ценовите преоценки, към юни 2022 г. те отбелязаха понижението от 1116.5 млн. евро спрямо края на 2021 г. Основен принос за намалението на пасивите на управление „Емисионно“ през първото шестмесечие на 2022 г. имаше спадът на задълженията към банки с 1081.2 млн. евро, което бе изцяло в резултат от съкращаването на свръхрезервите на банките.

Към юни 2022 г. брутният външен дълг на страната се повиши със 186.6 млн. евро спрямо края на 2021 г. и възлезе на 41.7 млрд. евро (55.7% от БВП)²⁸. Увеличение на външния дълг се наблюдаваше при всички основни икономически сектори с изключение на сектор „държавно управление“, където бе регистриран спад на дългосрочните чуждестранни задължения главно поради погасяването през март 2022 г. на емисия еврооблигации и отчитането на пазарна преоценка на държавните ценни книжа.

През първата половина на 2022 г. годишният растеж на депозитите на неправителствения сектор в банковата система отбеляза слабо ускорение до 9.6% в края на юни (9.1% в края на 2021 г.), като тази динамика се определяше изцяло от ускоряването на растежа на депозитите на нефинансовите предприятия. Същественото нарастване на брутния опериращ излишък в сектора на промишлеността допринесе за отчетения засилен растеж на фирмените депозити, който достигна 18.6% през юни. В допълнение повишената несигурност в икономическата среда оказваше влияние за отслабване на инвестиционната активност на фирмите и поддържането на свободните им средства под формата на депозити. В сектора на домакинствата се запази наблюдаваната от април 2021 г. тенденция към забавяне на годишния растеж на депозитите, който възлезе на 6.0% към юни. Силно отрицателните реални лихвени проценти по депозитите и все още прилаганите от банките към края на юни 2022 г. такси за поддържане на парични наличности над определен размер вероятно стимулират домакинствата към алтернативни на депозитите възможности за инвестиране или за съхранение на стойност на своите спестявания.

Годишен растеж на депозитите на неправителствения сектор и принос по сектори

(%, процентни пунктове)

Забележка: Годишният темп на растеж на депозитите на неправителствения сектор през ноември 2015 г. отразява изчерпването на базовия ефект от изключването на КТБ като отчетна единица от паричната статистика през ноември 2014 г.

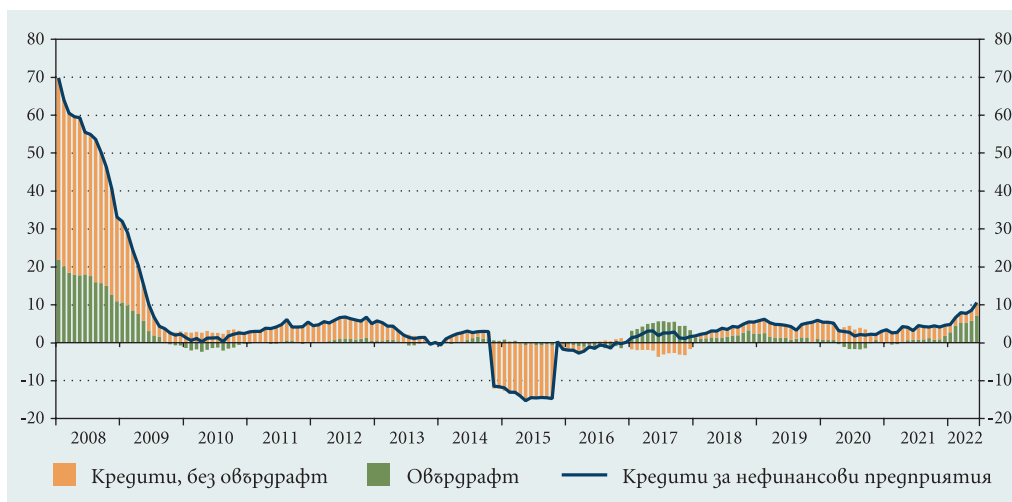
Източник: БНБ.

²⁸ При изчисляване на съотношението към юни 2022 г. са използвани данните за номиналния БВП за последните четири тримесечия до второто тримесечие на 2022 г. включително.

През първата половина на 2022 г. годишният растеж на кредита за нефинансовите предприятия и домакинствата продължи да се ускорява и към юни достигна 12.4% (8.3% през декември 2021 г.). По-съществено ускорение се наблюдаваше в сектора на нефинансовите предприятия, кредитите за които наразнаха с 10.6% на годишна база към юни с основен принос на увеличението на обвърдграфта. Значителното повишение на цените на основни суровини и материали и затрудненията в глобалните вериги за доставки стимулираха търсенето на кредитен ресурс за оборотни средства и за натрупването на запаси от страна на фирмите, което доведе до ускоряване на растежа на фирмения обвърдграфт до 22.8% на годишна база към юни. В допълнение отрицателните в реално изражение лихвени проценти по кредитите вследствие на повишаващата се инфлация и исторически ниските равнища на номиналните лихвени проценти също имаха принос за наблюдаваната възходяща динамика при фирмените кредити. Ускореното нарастване на кредита за домакинства се определяше главно от жилищните кредити, при които годишният растеж достигна 18.2% в средата на годината (16.5% в края на 2021 г.). При потребителските кредити също се наблюдаваше продължаващо ускоряване на годишния растеж до 13.0% към юни (12.2% в края на 2021 г.). Очакванията за допълнително повишаване на потребителските цени, в комбинация с ниските нива на лихвените проценти по кредитите и силно отрицателните в реално изражение лихвени проценти по депозитите, станаха предпоставка за повишено търсене на финансов ресурс за покупка на недвижими имоти и стоки за дълготрайна употреба с цел съхранение на стойност.

Годишен растеж на кредита за нефинансови предприятия и принос по видове кредити

(%, процентни пунктове)

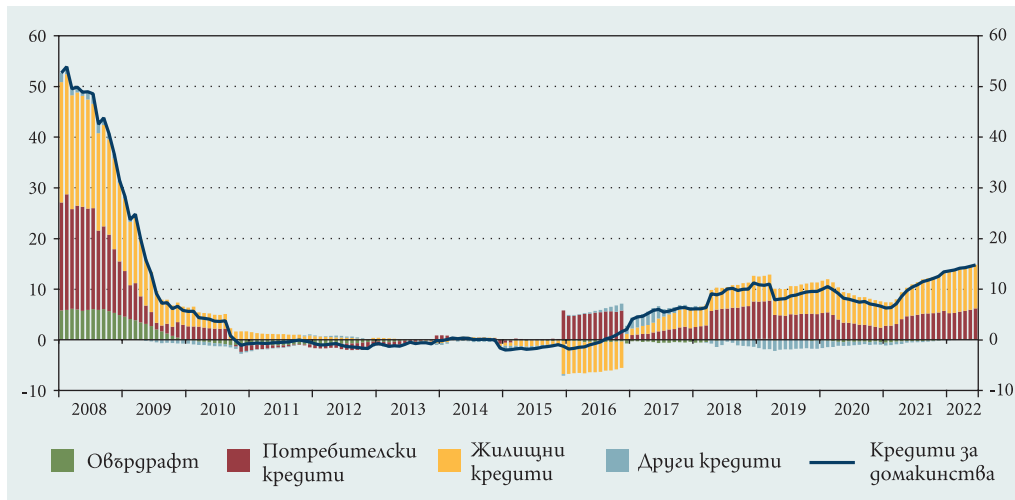

Забележка: Годишният темп на растеж на кредита за нефинансови предприятия през ноември 2015 г. отразява изчерпването на базовия ефект от изключването на КТБ като отчетна единица от паричната статистика през ноември 2014 г.

Източник: БНБ.

Годишен растеж на кредита за домакинства и принос по видове кредити

(% , процентни пунктове)

Забележка: На база на постъпила допълнителна информация от отчетни единици е извършена ревизия на кредитите за домакинства според целта на използване за периода от декември 2015 г. до август 2019 г.

Източник: БНБ.

Резултатите от Анкетата за кредитната активност на банките, провеждана от БНБ на тримесечна база, показват повишено търсене на кредитен ресурс от фирмите и домакинствата през първата половина на 2022 г. Основният фактор, който според банките е повлиял за по-силното търсене на фирмени кредити, е била необходимостта от финансови средства за оборотни средства и запаси. Главните причини за повишеното търсене на потребителски кредити са били търсенето на финансов ресурс за закупуване на стоки за дълготрайна употреба и стоки за текущо потребление, както и желанието на домакинствата да финансират потребителски разходи с кредит, обезпечен с недвижимо имущество. За по-високото търсене на жилищни кредити главно са допринесли нуждите на домакинствата от средства за закупуване на първо и особено на допълнително жилище, все още ниските нива на лихвените проценти и оценката за перспективите за пазара на жилищата.

От страната на предлагането банките отчитат затягане на стандартите за кредитиране на фирмите и домакинствата, по-съществено изразено в сектора на домакинствата през второто тримесечие на годината. Основните фактори, които са повлияли за затягането на кредитната политика, са били по-ниската склонност на банките да поемат риск и повишената оценка на риска. При оценката на риска основно значение са имали общото състояние на макроикономическата среда, понижената оценка за платежоспособността на кредитополучателите и бизнес климатът в отраслите с голям дял в кредитния портфейл.

През първата половина на 2022 г. банковата система запази високите нива на ликвидност, като към края на юни съотношението на ликвидно покритие (*LCR*)²⁹ възлезе на 265.3% (274.1% в края на 2021 г.). По отношение на динамиката, свързана с активите на банките, през първите шест месеца на годината най-голямо увеличение бе отчетено при вземанията от неправителствения сектор и чуждестранните активи на банките, докато при свързхрезервите

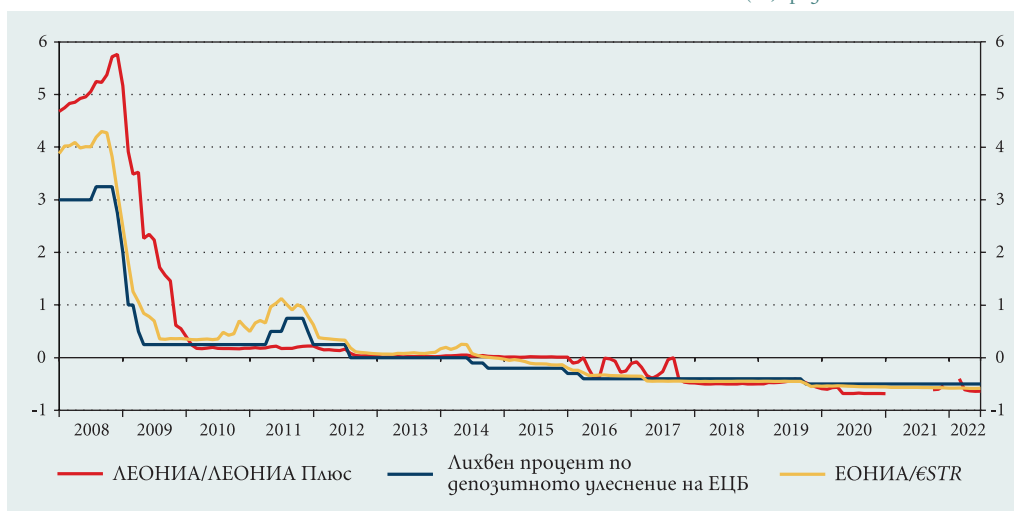
²⁹ Съотношението на ликвидно покритие за банковата система се изчислява като съотношение между ликвидния буфер и нетните изходящи ликвидни потоци. За повече информация относно изискванията за отчитане на ликвидността виж тримесечното издание на БНБ „Банките в България“.

и портфейлите на банките с ДЦК на българското правителство бе отчетен спад.³⁰ Влияние за динамиката на свързхрезервите и чуждестранните активи на банките оказа преустановяването на две антикризисни мерки, въведени от БНБ през март 2020 г. във връзка с пандемията от COVID-19: ограничаване на разпределянето на печалбата на банковия сектор за 2019 г. и 2020 г. (мярката бе отменена с Решение на УС на БНБ от 23 февруари 2022 г.) и ограничаване на чуждестранните експозиции на банките (отменена с Решение на УС на БНБ от 23 февруари 2022 г., считано от 1 април 2022 г.). В резултат от по-голямото нарастване на чуждестранните активи на банките (с 4.5 млрд. лв.) спрямо увеличението на чуждестранните им пасиви (с 1.4 млрд. лв.) нетните чуждестранни активи отбелязаха повишение с 3.1 млрд. лв. спрямо края на 2021 г.

В условията на функциониращия в страната паричен съвет основният инструмент за управление на левовата ликвидност на банките е търговията с резервна валута (евро) с БНБ. Чрез нея се реализира основната функция на паричния съвет – покупка и продажба при поискване на национална валута срещу евро по фиксирания в Закона за Българската народна банка (ЗБНБ) валутен курс на лева³¹. През първата половина на 2022 г. БНБ нетно е продала евро на търговските банки в размер на 2 млрд. евро.³²

Лихвени проценти по обрънът депозити на междубанковия паричен пазар

(%, средномесечна стойност)

Забележки: Считано от 1 юли 2017 г., индексът ЛЕОНИА Плюс замени ЛЕОНИА. Месечните стойности на индекса ЛЕОНИА Плюс са изчислени като средноаритметични от стойностите за дните, в които на междубанковия пазар има сключени сделки за предоставяне на необезпечени обрънът депозити в левове. Серията ЕОНИА/€STR е съставена от: ЕОНИА в периода от 2008 г. до 14 март 2017 г.; предварителен €STR (*pre-€STR*) в периода от 15 март 2017 г. до 30 септември 2019 г.; €STR в периода след 30 септември 2019 г.

Източници: БНБ, ЕЦБ.

През първото тримесечие на 2022 г. активността на междубанковия левов паричен пазар остана много слаба, като основен фактор беше значителната ликвидност в банковия сектор, която не пораждаше стимул за банките да търгуват на този пазар. От началото на второто тримесечие на 2022 г. бе отчетено увеличаване на обема на търговия на междубанковия левов паричен пазар, като възможно влияние за това има преустановяването на надзорната мярка

³⁰ За допълнителна информация относно резервите на банките в БНБ виж тук глава IV.

³¹ Виж тук глава II.

³² Данните се отнасят за всички сделки на банките с валута, включително операциите по управление на ликвидността, свързани с прехвърляне на собствени средства от левови сметки в БНБ към свои сметки в БНБ в евро, и обратно.

за ограничаване на чуждестранните експозиции на банките и намалението на свръхрезервите им, отчетено през това тримесечие. Общият обем на сделките на междубанковия левов паричен пазар за полугодieto нарасна със 182.1% спрямо първата половина на 2021 г. и възлезе на 4.2 млрд. лв., 3.8 млрд. лв. от които бяха реализирани през периода април – юни 2022 г. Към юни индексът ЛЕОНИЯ Плюс възлезе на -0.64%, а спредът му с €STR беше отрицателен и възлезе на -5 базисни точки.

В края на първото шестмесечие на 2022 г. бюджетното салдо по КФП³³ беше положително и възлезе на 1176 млн. лв. Спрямо същия период на предходната година бюджетното салдо е с 1060 млн. лв. повече при отчетено по-голямо нарастване на общите приходи от това на общите разходи. За подобряването на фискалната позиция спрямо първата половина на 2021 г. оказаха влияние отчетените през декември 2021 г. като касови разходи, но неразплатени тогава, средства на стойност общо 1.2 млрд. лв. за добавки към пенсиите и за енергийни субсидии през 2022 г., които съответно не бяха отразени като бюджетни разходи през 2022 г.

През първите шест месеца на 2022 г. общите приходи и помощи по КФП се повишиха с 14.1% на годишна база, за което почти изцяло допринесе растежът на данъчните приходи, докато неданъчните приходи и приходите от помощи и дарения имаха значително по-нисък принос. Нарастването на данъчните приходи се определяше в най-голяма степен от растежа на приходите от ДДС, следвани от приходите от социално и здравно осигуряване. За увеличението на данъчните приходи към края на първата половина на 2022 г. допринесоха съществено поскъпване на суровия петрол, силният растеж на номиналната компенсация на наетите лица, както и нарастването на частното потребление.

Годишният растеж на общите разходи по КФП в края на първото шестмесечие на 2022 г. възлезе на 9.8%, като основен принос имаха разходите за издръжка, разходите за субсидии и социалните разходи. Основната част от увеличените разходи за издръжка вероятно са свързани с ремонта и поддържането на републиканската пътна мрежа и със закупуването на лекарствени продукти.³⁴ Годишният растеж на разходите за субсидии се определяше главно от разходите на Фонд „Сигурност на електроенергийната система“, извършени във връзка с подпомагането на небитовите крайни клиенти заради високите цени на електрическата енергия. За растежа на социалните разходи на годишна база допринесоха отсвременноването на пенсиите с 5.0% от 1 юли 2021 г., както и повишаването на минималния и максималния размер на пенсиите и нарастването на тежестта на година осигурителен стаж в пенсионната формула, които влязоха в сила от 25 декември 2021 г.

В края на първата половина на 2022 г. общият размер на фискалния резерв с включени вземания от фондове на Европейския съюз за сертифицирани разходи, аванси и други възлезе на 9498 млн. лв. Средствата по депозити във фискалния резерв се понижиха с 593 млн. лв. спрямо края на 2021 г. и възлязоха на 9143 млн. лв., от които 8436 млн. лв. представляваха средства по депозити в БНБ. През първото шестмесечие на 2022 г. нетната емисия на ДЦК на вътрешния пазар бе положителна (1730 млн. лв.), като от началото на годината бяха емитирани ДЦК с обща номинална стойност от 1800 млн. лв.³⁵ През периода нетният размер на външното финансиране бе отрицателен и възлезе на 2585 млн. лв., което се дължеше главно на извършеното погашение по падежиращи еврооблигации през март 2022 г.

³³ На базата на тримесечните отчети за касовото изпълнение на бюджета, публикувани на интернет страницата на Министерството на финансите. Изчисленията на БНБ.

³⁴ Използвани са ежедневни данни за плащанията на Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Министерството на здравеопазването, извършени през системата СЕБРА.

³⁵ За повече информация относно вътрешния пазар на ДЦК виж тук глава XI.

В края на първото шестмесечие на 2022 г. доходността на българските евро-облигации, емитирани на международните капиталови пазари, отчете значително повишение спрямо края на 2021 г., което беше най-силно изразено при книгата с падеж 2030 г. и възлезе на 332 базисни точки. Тенденция към повишаване на доходността на държавните ценни книжа се наблюдаваше и при страните от еврозоната, влияние за което оказваха пазарните очаквания за затягане на паричната политика на ЕЦБ.³⁶ Същевременно в края на първото шестмесечие на 2022 г. бе отчетено разширяване на спредовете между доходността на ДЦК на България и на Германия във всички матуриретни сектори, като разширяването беше най-значително при книгата с падеж 2030 г. и възлезе на 185 базисни точки спрямо края на 2021 г. Фактори с възможно влияние за увеличаването на спредовете спрямо германските ДЦК през периода бяха географската близост на България до военния конфликт в Украйна, голямата зависимост на страната от вноса на енергийни суровини от Русия, както и вътрешнополитическата ситуация.

³⁶ За повече информация относно доходността на ДЦК в държавите от еврозоната виж тук глава II.

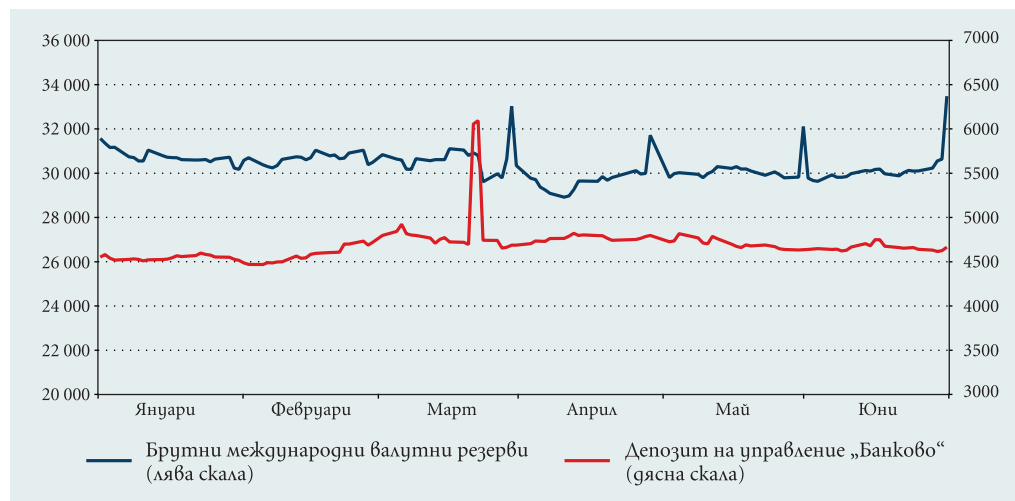
II. Брутни международни валутни резерви

Управлението на брутните международни валутни резерви се извършва в съответствие с нормативните разпоредби на Закона за Българската народна банка (ЗБНБ)³⁷, изискванията в инвестиционните ограничения, бизнес процедури и методологии, както и в зависимост от възможностите, които международните финансови пазари предлагат. Брутни международни валутни резерви на БНБ са активите в баланса на управление „Емисионно“ и тяхната роля е да осигуряват пълно покритие на паричните задължения при определеното в ЗБНБ ниво на фиксиран валутен курс на лева³⁸. Превишението на брутните международни валутни резерви над паричните задължения формира позицията „депозит на управление „Банково“, или „нетна стойност на баланса на управление „Емисионно“³⁹.

Брутни международни валутни резерви и депозит на управление „Банково“ през първото шестмесечие на 2022 г.

(млн. евро)

(млн. евро)

Забележка: Графиката отразява дневната динамика на балансовото число на управление „Емисионно“ и на депозита на управление „Банково“ в баланса на управление „Емисионно“.

Източник: БНБ.

³⁷ През отчетния период не са настъпили изменения в ЗБНБ, засягащи нормативната регулативна рамка по управление на брутните международни валутни резерви.

³⁸ Съгласно чл. 28, ал. 2 от ЗБНБ паричните задължения на БНБ включват всички банкноти и монети в обращение, емитирани от БНБ, както и салдата по сметки, притежавани от други лица в БНБ, с изключение на сметките на МВФ. Съгласно чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ активите, които се включват в брутните международни валутни резерви, са: притежаваното монетарно злато; СПТ; банкноти и монети в свободно конвертируема чуждестранна валута; средства в свободно конвертируема валута, притежавани от БНБ по сметки в чуждестранни централни банки или в други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; ценни книжа, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; салдо по вземания и задължения по форевърдни сделки или сделки с уговорка за обратно изкупуване, сключени със или гарантирани от чуждестранни централни банки, публични международни финансови институции, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг, както и фючърси и опции на БНБ, задължени по които са чуждестранни лица и плащането е в свободно конвертируема чуждестранна валута. Тези активи се оценяват по пазарна стойност в съответствие със закона.

³⁹ Съгласно чл. 28, ал. 1 от ЗБНБ „общата сума на паричните задължения на БНБ не може да превишава левовия еквивалент на брутния международен валутен резерв“, като левовият еквивалент се изчислява по фиксирания валутен курс.

Размер и структура на брутните международни валутни резерви

Балансовата стойност на брутните международни валутни резерви към края на юни 2022 г. възлиза на 33 480.79 млн. евро, което спрямо края на 2021 г. представлява намаление в размер на 1116.45 млн. евро⁴⁰, или спад с 3.23% като относителен дял от активите на БНБ във валута. Основните фактори, оказващи влияние върху промяната в пазарната стойност на активите, са най-вече ефектът от външните парични потоци и в по-малка степен доходът от управлението им.

Външни парични потоци във валута

(млн. евро)

	Януари – юни 2021 г.	Януари – юни 2022 г.
I. Покупко-продажби на евро		
На каса	-129	-261
С банки	-1 189	-1 110
от покупки от банки	25 726	27 061
от продажби за банки	-26 915	-28 171
Общо I	-1 317	-1 371
II. Валутни потоци с банките, МФ и други		
Резерви на банките (включително ЗМР)	-1 297	81
Правителството и други	1 553	-136
Общо II	256	-55
Общо I + II	-1 061	-1 426

Източник: БНБ.

Основен принос за намалението на международните валутни резерви през първото шестмесечие на 2022 г. имат външните парични потоци във валута, които нетно са отрицателни в размер на 1426 млн. евро. От тях с най-голям отрицателен принос са осъществените нетни продажби на резервна валута на търговски банки и на каса от БНБ, които възлизат съответно на 1110 млн. евро и 261 млн. евро. С отрицателен принос в размер на 136 млн. евро са и извършените плащания от сметки на правителството и другите бюджетни организации. Положителен принос за общия размер на външните потоци за полугодие то имат постъпилите средства по сметки на търговски банки при БНБ в размер на 81 млн. евро, по които се отчитат задължителните минимални резерви и свръхрезервите.

През първата половина на 2022 г. няма значителна промяна във валутната структура на брутните международни валутни резерви спрямо съответния период на 2021 г. В структурата на резервите по видове инструменти има намаление в дела на ценните книжа за сметка на увеличение на дела на депозитите, а в матуриретната структура на резервите се увеличава делът на инвестициите в най-късия надежен сектор от 0 до 1 година, докато делът на инвестициите във всички останали надежни сектори се понижава.

⁴⁰ По-нататък в тази глава при анализа на настъпилите промени в брутните международни валутни резерви на БНБ не са включени салдата по сметки на търговските банки в платежната система ТАРГЕТ2 на стойност общо 1251 млн. евро към края на юни 2022 г., както и траншовите специални права на тираж (СПТ), получени от общото квотно разпределение от МВФ с размер около 611 млн. СПТ през август и септември 2009 г. и около 859 млн. СПТ през август 2021 г. За повече подробности виж Годишен отчет за 2009 г. на Българската народна банка, с. 30 и Годишен отчет за 2021 г. на Българската народна банка, с. 105.

Валутна структура на брунтните международни валутни резерви

(%)

Валута	Активи в баланса на управление „Емисионно“	
	2021 г.	Януари – юни 2022 г.
EUR	92.06	91.16
USD	0.13	0.14
XAU	7.33	8.18
SDR	0.47	0.51
CHF	0.00	0.00

Забележка: Средни стойности за периода на база дневни данни.

Източник: БНБ.

Структура на брунтните международни валутни резерви по финансови инструменти

(%)

Финансови инструменти	2021 г.	Януари – юни 2022 г.
Налични средства*	19.13	18.97
Депозити**	32.17	45.65
Ценни книжа**	48.43	35.39

Забележки: Средни стойности за периода на база дневни данни. В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

* Салда по сметки, плащания и монетарно злато.

** Включени са инструменти във валута и злато.

Източник: БНБ.

Структура на брунтните международни валутни резерви по остатъчен срок до падежа

(%)

Падежни сектори	2021 г.	Януари – юни 2022 г.
до 1 година	80.84	90.33
1–3 години	13.33	9.05
3–5 години	3.97	0.61
5–10 години	1.56	0.02
над 10 години	0.03	0.00

Забележки: Средни стойности за периода на база дневни данни. В резултат на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

Риск и доходност на брунтните международни валутни резерви

Пазарна среда

През първото шестмесечие на 2022 г. пазарната среда беше повлияна от мерките на големите централни банки за овладяване на инфлацията и негативните икономически последици от военния конфликт в Украйна. Силното търсене на суровини, материали, стоки и оборудване и затрудненията при предлагането поради нарушения във веригите за доставки на фирмите доведоха до дисбаланс между търсенето и предлагането на редица суровини и стоки и до нарастване на техните цени. Военният конфликт в Украйна презвизика допълнително поскъпване на енергийните и хранителните стоки.

Постепенно тенденцията към нарастване на цените започна да обхваща все повече стоки и услуги от потребителската кошница и централните банки на САЩ и еврозоната ускориха процеса по нормализиране на паричната политика. Федералният комитет по операциите на открития пазар (*Federal Open Market Committee, FOMC*) повиши коридора за лихвата по федералните фондове с общо 150 базисни точки до 1.50–1.75% и обяви началото на процеса на намаляване на балансовото число на Федералния резерв. Повишението на основния лихвен процент в САЩ бе осъществено на три стъпки – с 25 базисни точки през март, с 50 базисни точки през май и със 75 базисни точки през юни 2022 г. Управителният съвет на ЕЦБ запази без изменение нивата на референтните лихви през първото шестмесечие на 2022 г., но обяви, че възнамерява да ги повиши с 25 базисни точки на заседанието през юли. Нетните покупки на Евросистемата по програмата за закупуване на активи в условията на извънредна ситуация, причинена от пандемия (*Pandemic Emergency Purchase Programme, PEPP*), бяха прекратени в края на март, а на 9 юни УС на ЕЦБ взе решение да прекрати и нетните покупки по програмата за закупуване на активи (*Asset Purchase Programme, APP*) от 1 юли 2022 г. Предприетите мерки от страна на Федералния резерв и ЕЦБ, както и очакванията на пазарните участници за необходимост от допълнителни рестриктивни мерки на паричната политика, доведоха до значително повишение на доходността на ДЦК на САЩ и на държавите от еврозоната. Началото на военния конфликт в Украйна за кратко повиши търсенето на ДЦК на САЩ и Германия в ролята им на нискорискови активи и понижи пазарните очаквания за бъдещия темп на повишение на основните лихвени проценти на Федералния резерв и на ЕЦБ. Двете централни банки сигнализираха, че противодействието на инфлацията е техен основен приоритет, което в съчетание с данните за ускоряване на инфлацията отново засили пазарните очаквания за повишаване на лихвените проценти в еврозоната и в САЩ. В края на юни доходностите на ДЦК на САЩ и на Германия следваха тенденция към понижаване. Основен фактор за тази динамика бе нарастването на опасенията сред пазарните участници, че действията на големите централни банки и негативните икономически последици от войната в Украйна ще доведат до икономическа рецесия в САЩ и в еврозоната. Фондовите индекси в САЩ и Европа се понижиха значително през първото шестмесечие на 2022 г. поради опасения, че забавянето на икономическия растеж и влошаването на условията за финансиране ще повлияят негативно върху финансовите резултати на предприятията. Показателите, измерващи колебливостта на финансовите пазари в САЩ и Европа, се повишиха.

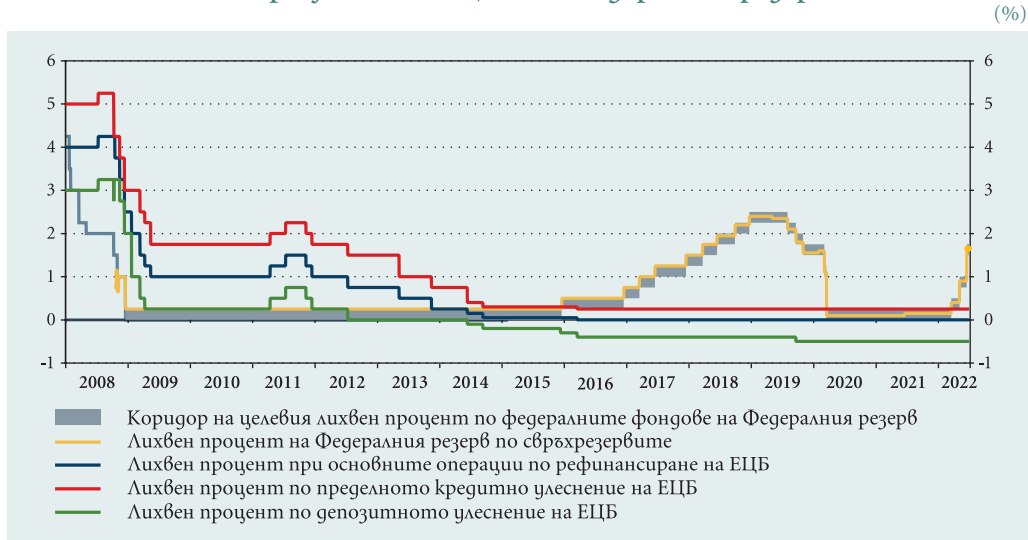
Политика на централните банки

През първото шестмесечие на 2022 г. *FOMC* повиши целевия диапазон на лихвения процент по федералните фондове с общо 150 базисни точки до границите 1.50–1.75% и обяви началото на процеса по свиване на размера на активите в баланса на Федералния резерв. На заседанието през март 2022 г. бе взето решение за повишение на интервала на лихвата по федералните фондове с 25 базисни точки до 0.25–0.50%. Повишението бе първото от 2018 г. насам. В прессообщението от заседанието бе посочено, че членовете на Комитета очакват намаляването на активите в баланса на Федералния резерв да започне на следващо заседание, без да дават допълнителни насоки. Открито бе и високото ниво на несигурност за развитието на американската икономика, произтичащо от руската военна инвазия в Украйна, като членовете на *FOMC* изразиха очаквания, че краткосрочните последици от войната ще доведат до допълнителен натиск за повишение на цените и натиск за забавяне на икономическата активност в САЩ. През второто тримесечие *FOMC* ускори процеса по затягане на паричната политика в САЩ в отговор на наблюдаваното бързо повишаване на потребителската инфлация в страната. На проведеното през май заседание бе

решено интервалът на лихвения процент по федералните фондове да бъде повишен с 50 базисни точки до 0.75–1.00%, приет бе и план за свиване на баланса на Федералния резерв. През юни FOMC взе решение за повишение на референтния лихвен процент със 75 базисни точки до 1.50–1.75%, което бе най-голямото увеличение, приемано на едно заседание на Комитета от ноември 1994 г. насам. През юни медианата на индивидуалните прогнози на членовете на FOMC за нивото на лихвения процент по федералните фондове бе ревизирана нагоре, като показваше очаквания лихвеният процент да достигне 3.4% в края 2022 г. и 3.8% в края на 2023 г. Оценката на членовете на Комитета за дългосрочното равновесно равнище на лихвения процент по федералните фондове бе повишена с 10 базисни точки от 2.40% на 2.50%.

Свързаните с лихвата по федералните фондове ставки също бяха повишавани през шестмесечието, като към юни 2022 г. минималната лихва по постоянната програма за ликвидно улеснение (*Standing Repo Facility*) достигна 1.75%, ставката по обръщайки операции за обратно изкупуване (*ON RRP*) – 1.55%, а лихвеният процент по резервите на банките (*IORB*) – 1.65%.

Основни лихвени проценти на ЕЦБ и на Федералния резерв

Източници: ЕЦБ, Федерален резерв.

Въпреки ускоряващата се инфлация, отклоняваща се съществено от целта от 2% на ЕЦБ, УС на Банката запази непроменени нивата на референтните лихвени проценти през първото шестмесечие на 2022 г., а през юни обяви, че възнамерява да ги повиши с 25 базисни точки на заседанието през юли. През шестмесечието ЕЦБ намали, а впоследствие прекрати нетните покупки на активи по програмите *PEPP* и *APP*, но продължи да реинвестира постъпленията от падежирани активи по тези програми. Бе обявено, че реинвестициите на погашенията по главници на ценни книжа с настъпващ падеж, придобити по *APP*, ще продължат в пълен размер за продължителен период от време след датата, на която ще започнат да се повишават референтните лихвени проценти, а реинвестициите на погашенията по главници на ценни книжа с настъпващ падеж, придобити по *PEPP*, ще продължат в пълен размер най-малко до края на 2024 г. През юни УС на ЕЦБ обяви, че се прекратяват и благоприятните условия по третата поредица целеви операции за дългосрочно рефинансиране (*targeted longer-term refinancing operations, TLTRO III*), считано от 23 юни 2022 г.

След заседанието на УС на ЕЦБ в началото на юни очакваното затягане на паричната политика на ЕЦБ и прекратените нетни покупки на активи доведоха до пазарна несигурност по отношение на устойчивостта на дълговете на страните от така наречената „периферия“ на еврозоната и в частност на Италия,

което се прояви чрез разширяване на спредовете на доходността между ДЦК на държавите от „периферията“ и тези на Германия. Това наложи провеждането на извънредно заседание на УС на ЕЦБ на 15 юни 2022 г., на което бе решено реинвестирането на падежиращите книжа, закупени по програмата *PEPP*, да бъде „гъвкаво“ и бе обявено ускореното разработване на нов инструмент за предотвратяване на риска от фрагментация на пазара на ДЦК.

Балансовото число на Евросистемата през първото шестмесечие на 2022 г. продължи да се повишава, но темпът на нарастване се забави особено след прекратяването на нетните покупки по програмата *PEPP* в края на март и след забавянето на темпа на нетните покупки по програмата *APP* през второто тримесечие. Към 24 юни 2022 г. балансовото число на Евросистемата се увеличи до 8836 млрд. евро, което се равняваше на 71.8% от БВП на еврозоната през 2021 г. при 69.6% от БВП в края на 2020 г. Спрямо края на 2021 г. размерът на програмата *APP* нарасна със 142 млрд. евро до 3265 млрд. евро в края на юни 2022 г. Размерът на кумулативните нетни покупки по *PEPP* се увеличи със 121 млрд. евро до 1718 млрд. евро. В резултат от покупките на активи излишъкът от ликвидност в банковата система се повиши с 215 млрд. евро към края на първото полугодие до 4352 млрд. евро. Увеличението на излишъка от ликвидност в банковата система на еврозоната беше основен фактор за запазването на ниското ниво на обратният лихвения процент на паричния пазар. През първото шестмесечие на 2022 г. средната стойност на лихвения процент по необезпечени обратни сделки на паричния пазар в евро (*€STR*) се понижи до -0.58% спрямо -0.57% през 2021 г. Лихвените проценти по необезпечените депозити на междубанковия паричен пазар в еврозоната (*EURIBOR*) се повишиха поради засилване на пазарните очаквания за повишение на референтните лихвени проценти на ЕЦБ, като по-голямо бе повишението при по-дългосрочните матурирети. Лихвеният процент по едномесечните депозити възлезе на -0.57% (повишение с 1 базисна точка спрямо нивото в края на 2021 г.), а лихвите по депозитите с матурирети от 6 и 12 месеца се повишиха до съответно 0.26% и 1.04% (съответно с 81 и със 154 базисни точки над нивата в края на 2021 г.).

Крива на доходност на ДЦК на страните от еврозоната и на САЩ

През първото полугодие наклонът на кривата на доходност на ДЦК на САЩ, измерен чрез разликата между доходността на 10- и 2-годишните ДЦК, се понижи със 72 базисни точки спрямо края на 2021 г. и към края на юни 2022 г. възлезе на 6 базисни точки. Промяната се дължеше на по-голямото повишение на доходността на краткосрочните държавни облигации (с 222 базисни точки до 2.95% в 2-годишния матуриретен сектор) спрямо покачването на доходността на дългосрочните книжа (с 150 базисни точки до 3.01% в 10-годишния сектор). Основен фактор за възходящата динамика на доходността на ДЦК на САЩ през периода бяха решенията на Федералния резерв да повиши референтния лихвен процент с общо 150 базисни точки, както и решението за свиване на активите в баланса на институцията, състоящи се в голямата си част от ДЦК на САЩ. Динамиката на доходността се определяше и от постъпващата икономическа информация през периода, главно за инфлационната динамика и измененията на трудовия пазар в САЩ, както и от очакванията на пазарните участници за евентуалния бъдещ ход на паричната политика на Федералния резерв. Започналата на 24 февруари война в Украйна изненада повечето пазарни участници, което доведе до кратък период на засилено търсене на ДЦК на САЩ в ролята им на „активи убежища“. В края на второто тримесечие на 2022 г. отсъствието на признаци за забавяне на темпа на инфлацията в САЩ и изразената решителност на членовете на *FOMC* за ограничаване на инфлационната динамика доведе до засилване на пазарните очаквания за предстояща икономическа рецесия в САЩ,

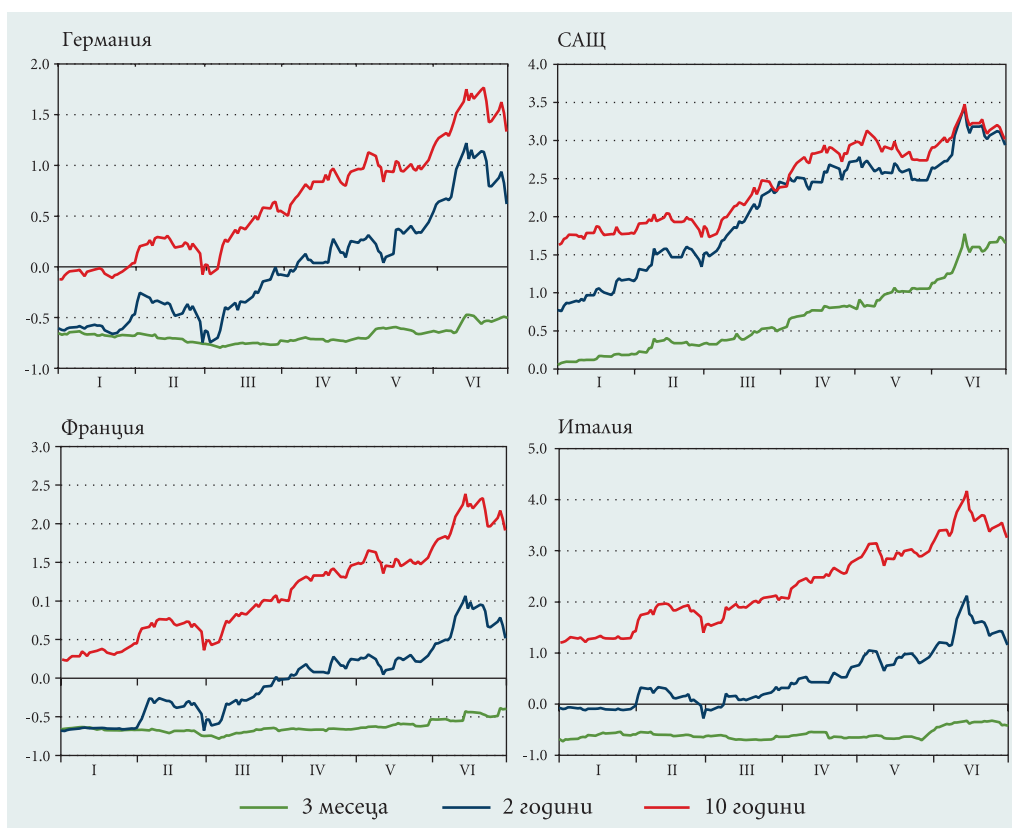
което ограничи повишаването на доходността в дългосрочните матуриретни сектори.

През първото шестмесечие на 2022 г. се наблюдаваше съществено нарастване на доходността на ДЦК на Германия във всички матуриретни сектори. Спрямо края на 2021 г. доходността в 2-годишния матуриретен сектор се повиши със 127 базисни точки до 0.65%, а в 10-годишния нарасна със 151 базисни точки до 1.34%. Тези изменения доведоха до увеличаване на наклона на кривата на доходност на ДЦК на Германия, измерен чрез разликата между доходността на 10- и на 2-годишните ДЦК, с 24 базисни точки. Основен фактор за повишаването на доходността на ДЦК на Германия през периода бяха публикуваните през тримесечието данни за ХИПЦ в еврозоната, показващи по-голямо от очакваното ускорение на потребителската инфлация. Данните за инфлацията засилиха очакванията, че ЕЦБ ще предприеме скорошни мерки за нормализиране на паричната политика. На пресконференцията след заседанието на УС на ЕЦБ на 3 февруари председателят на ЕЦБ Кристин Лагард не изключи възможността за повишаване на лихвените проценти през 2022 г., а на заседанието на 10 март ЕЦБ обяви намерение за ускорено намаление на месечните нетни покупки на активи по програмата *APP*. За засилването на пазарните очаквания, че ЕЦБ ще предприеме мерки срещу повишаващата се инфлация, допринесоха и изказванията на редица членове на УС на ЕЦБ за необходимостта централната банка да прекрати нетните покупки на активи по програмата *APP* и да започне да повишава лихвените проценти в началото на третото тримесечие. В публикацията от 23 май председателят на ЕЦБ К. Лагард посочи, че ЕЦБ вероятно ще „излезе от отрицателните лихвени проценти“ до края на третото тримесечие. Решението от заседанието на УС на ЕЦБ на 9 юни също оказаха възходящ натиск върху доходността на ДЦК на Германия. Допълнителен фактор за поевтиняването на германските ДЦК бе нарастването на доходността на ДЦК на САЩ. Повишаването на доходността на ДЦК на Германия бе ограничено за кратко в края на февруари след започването на войната в Украйна, както и в края на юни поради нарастващите опасения сред пазарните участници за предстояща икономическа рецесия в САЩ и в еврозоната. В края на юни 2022 г. всички ДЦК на Германия с матурирет над 1 година се тързуваха при положителна годишна доходност.

През първата половина на 2022 г. спредовете на доходността между ДЦК на държавите от еврозоната и тези на Германия се разшириха значително. Основният фактор, който повлия върху динамиката на спредовете, бе постепенната промяна на паричната политика на ЕЦБ и насоките за бъдещата ѝ промяна, както по отношение на покупките на активи по програмите *APP* и *PEPP*, така и по отношение на основните лихвени проценти. Най-голямо разширение на спредовете се наблюдаваше при ДЦК на Гърция и Италия, докато спредовете при останалите страни от „периферията“ на еврозоната реагираха сравнително по-слабо. От началото на годината до 14 юни спредът по 10-годишните ДЦК на Италия се разшири кумулативно със 107 базисни точки. След извънредното заседание на УС на ЕЦБ през юни, при което бе обявено разработването на инструмент за ограничаване на фрагментацията на пазара на ДЦК, спредовете по ДЦК на Италия се свиха с общо 50 базисни точки до края на месеца.

Доходност до падеж на ДЦК през първото шестмесечие на 2022 г.

(%)

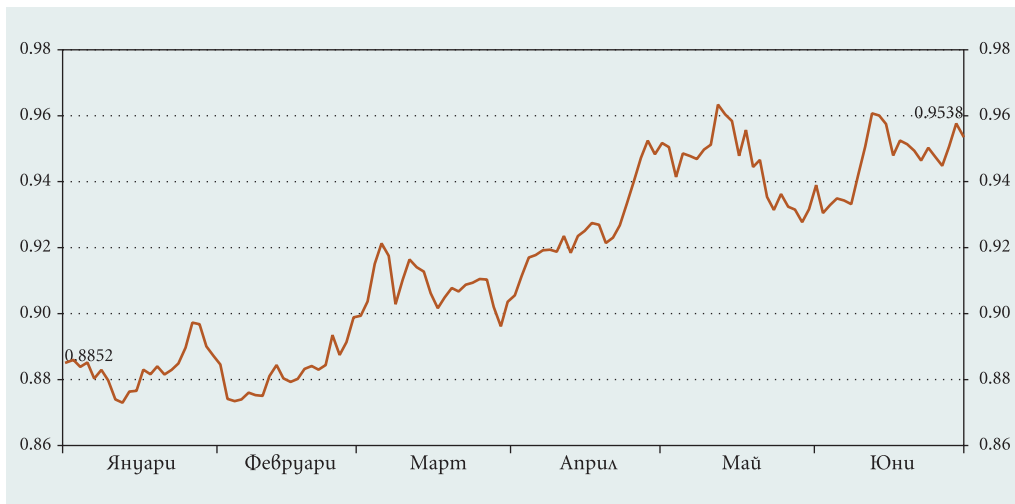
Злато и валутен курс

През първото шестмесечие на 2022 г. доларът поскъпна със 7.8% спрямо еврото, а интервалът на движение на курса „долар/евро“ през периода бе относително широк – от 1.04 до 1.17 долара за 1 евро (от 0.87 до 0.97 евро за долар). Основен фактор, който оказваше влияние върху обменния курс на долара спрямо еврото, беше динамиката на доходността на ДЦК на САЩ и съответно динамиката на спреда между доходността на европейските и американските ДЦК, която до голяма степен отразяваше ускореното повишаване на лихвения процент по федералните фондове в САЩ и липсата на промяна при референтните лихвени проценти в еврозоната. Разширяването на лихвения диференциал между САЩ и еврозоната доведе по-голямо търсене на активи, деноминирани в долари, и отлив от такива, деноминирани в евро.

През първата половина на 2022 г. спот цената на златото, измерена в долари, отбеляза слабо понижение с 0.9% до 1810 долара за тройунция, а в евро се повиши със 7.6% до 1727 евро за тройунция. Цената на златото през периода се характеризираше с голяма колебливост, като изменението ѝ бе в интервал от 1784 до 2030 долара и от 1576 до 1855 евро за тройунция. През първото тримесечие на 2022 г. златото поскъпна значително поради нарастването на глобалните геополитически рискове след инвазията на Русия в Украйна и очакваното по-силно търсене в ролята му на „актив убежище“ в случай на ескалация на военния конфликт. През втората половина на отчетния период се наблюдаваше понижение на цената. През април и май, в резултат от ускореното затягане на паричната политика на Федералния резерв, се наблюдаваше повишение на доходността на американските ДЦК, което повлия за понижението на цената на златото в долари.

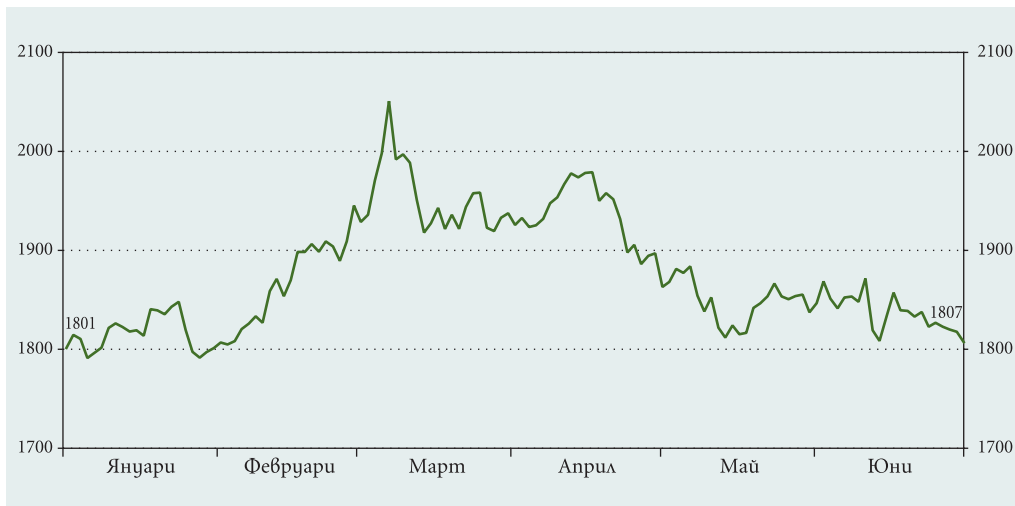
Валутен курс „долар/евро“ през първото шестмесечие на 2022 г.

(евро)

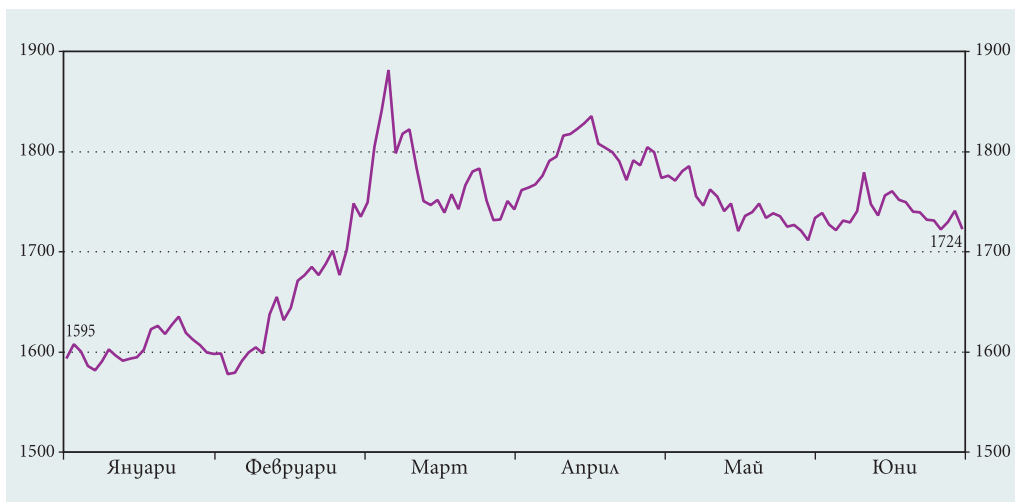
Цена на тройнция злато в долари през първото шестмесечие на 2022 г.

(долари)

Цена на тройнция злато в евро през първото шестмесечие на 2022 г.

(евро)

Основни видове риск

Реализираният риск на нетната стойност от баланса на управление „Емисионно“ за първото шестмесечие на 2022 г., измерен чрез стандартното отклонение на доходността на нетната стойност, е 13.87% на годишна база.

Лихвеният риск на международните валутни резерви за първото полугодие, измерен чрез тяхната средна модифицирана дюрация, е 0.29 години, като поддържаната дюрация е с 0.42 години по-ниска спрямо средната стойност за 2021 г. Лимитът за относителен лихвен риск на активите се задава чрез мярката за риск „стандартно отклонение на относителната доходност“ (*tracking error*) в размер най-много до 0.10% на годишна база.

Валутният риск на брутните международни валутни резерви е ограничен от изискването на ЗБНБ сумата от абсолютните стойности на откритите валутни позиции⁴¹ в различните от евро, СПТ и монетарно злато валути да не надвишава 2% от пазарната стойност на задълженията в тези валути. През отчетния период бяха поддържани минимални по размер открити позиции във валути, различни от еврото, като основният валутен риск произтича от откритата валутна позиция в злато.

През първото полугодие БНБ продължи да провежда консервативна политика по отношение на управлението на кредитния риск при инвестициите на брутните международни валутни резерви. Във връзка с инвазията на Русия в Украйна бяха ограничени инвестициите към някои емитенти и контрагенти на БНБ, които имат експозиции към Русия. През второто тримесечие на 2022 г. бяха предприети известни облекчения на някои от допълнителните инвестиционни ограничения, въведени през предходните две години във връзка с пандемията от COVID-19, отнасящи се до лимитите за определени класове активи. Отменени бяха и част от забраните за предоставяне на депозити при банки – контрагенти на БНБ.

За постигането на основните цели на БНБ, а именно – много висока степен на ликвидност и сигурност на международните валутни резерви, преобладаваща част от активите продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа на държавите от така нареченото „ядро“ на еврозоната, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки. Експозицията към кредитен риск остава ограничена, като към края на първото шестмесечие на 2022 г. приблизително 69% от валутните резерви са инвестирани в активи с най-високото кредитно качество, оценени с дългосрочен кредитен рейтинг ААА.

Операционният риск е управляван посредством стриктното съблюдаване и контрол на инвестиционните ограничения и съответните бизнес процедури за управление на международните валутни резерви.

Доходност и ефективност

Нетният доход на активите в евро е сума от три компонента: 1) доход от инвестиции на брутните международни валутни резерви в оригинална валута; 2) доход от валутен дисбаланс⁴², и 3) разходи и/или доход по пасивите. Доходът от инвестиции на международните резерви на БНБ през отчетния период е отрицателен и е в размер на -130.28 млн. евро, което се равнява на доходност за периода от -0.48%. Този резултат се дължи главно на силно отрицателните лихвени равнища по депозитите в първокласни чуждестранни банки, както и на отрицателната доходност на деноминиранията в евро облигации с високо

⁴¹ Открита валутна позиция е разликата между стойността на активите и задълженията във всяка валута, различна от евро.

⁴² Доходът от валутен дисбаланс е резултат от промяната на валутните курсове върху откритите валутни позиции на активите и съответно пасивите.

кредитно качество, в които е инвестирана по-голямата част от валутните резерви на БНБ.

Доходът от валутен дисбаланс за периода е положителен и е в размер на 154.81 млн. евро. Основен принос за този доход има промяната в пазарната цена в евро на монетарното злато. В резултат на лихвената политика на БНБ нетният финансов резултат от пасивите за първото шестмесечие на 2022 г. е положителен и е 26.04 млн. евро, което съответства на 0.09% доходност. Като резултат от тези три компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви през отчетния период е 50.56 млн. евро, което представлява обща доходност от 0.19%⁴³ за първото шестмесечие на 2022 г.

Доход и доходност* на валутните резерви през първото шестмесечие на 2022 г.

Период	Нетен доход (млн. евро)	Нетна доходност (%)	Доход (млн. евро)	Доходност (%)	Доход (млн. евро)	Доходност (%)	Разход (млн. евро)	Доходност (%)
			от активи		от валутна преценка на активи и пасиви		по пасивите	
	(1)+(2)+(3)		(1)		(2)		(3)	
I тримесечие	127.12	0.46	-75.07	-0.28	188.13	0.69	14.06	0.05
II тримесечие	-76.56	-0.27	-55.22	-0.20	-33.32	-0.11	11.98	0.04
Общо	50.56	0.19	-130.28	-0.48	154.81	0.57	26.04	0.09

* Доходността за периода от момент T_0 до момент T_N се изчислява, като се приложи сложно олихвяване на дневните доходности (*chain-linked returns*) за този период. Изчислява се по формулата: $R(T_0, T_N) = (1+r_1)(1+r_2)\dots(1+r_N)-1$. Описаната формула за изчисление на доходност от управление на инвестиция съответства изцяло на *Global Investment Performance Standards (GIPS)*.

Източник: БНБ.

За целите на оперативното управление брутните международни валутни резерви са обособени в отделни портфейли в зависимост от валутата и преследваните инвестиционни цели, всеки от които има зададен бенчмарк, инвестиционни цели и лимити. В таблицата по-долу са представени основните портфейли на БНБ и резултатите от тяхното управление.

Доходност и риск на портфейлите през първото шестмесечие на 2022 г.

Портфейл	Доходност		Колебливост (риск)		Информационен коефициент ³
	Абсолютна (%)	Относителна ¹ (базисни точки)	Абсолютна (базисни точки)	Относителна ² (базисни точки)	
Инвестиционен 1, евро	-0.55	-9	16	9	-2.06
Инвестиционен 2, евро	-0.55	-9	16	8	-2.11
Външен мениджър А, евро	-2.36	-2	182	27	-0.16
Външен мениджър Б, евро	-2.43	-11	190	26	-0.81
Ликвиден, евро	-0.33	-2	1	1	-
Ликвиден, злато	0.01	-	0	-	-
Ликвиден, долари	0.06	7	3	1	-

¹ Положителната относителна доходност за даден портфейл представлява постигнатата печалба спрямо доходността на съответния бенчмарк. Ако относителната доходност е отрицателна, тя се интерпретира като пропусната полза при управлението на портфейла. Доходността е за шестмесечен период.

² Относителната колебливост (относителният риск) спрямо бенчмарка е показател за степента на отклонение на рисковите характеристики на портфейла от тези на бенчмарка в резултат от активното управление на портфейлите, като рискът е на годишна база.

³ Показателят „информационен коефициент“ е съотношението между относителната доходност на портфейла и относителния му риск на годишна база.

Източник: БНБ.

⁴³ Общата доходност се получава като произведение (а не като проста сума) от доходността за съответните компоненти.

С цел диверсификация на стиловете на управление и ограничаване на операционния риск основната част от активите в евро продължава да бъде разпределена между два инвестиционни портфейла с еднакъв бенчмарк и ограничения, но управлявани от различни екипи от служители на БНБ. Към края на юни 2022 г. 2.56% от брутните международни валутни резерви се управляват от външни мениджъри – международни финансови институции, като бенчмаркът на портфейлите, управлявани от външните мениджъри, е определен от БНБ. Освен за постигането на допълнителна диверсификация, използването на професионалните услуги на външни мениджъри допринася за обмяна на знания и опит в областта на управлението на инвестиции на международните пазари. Ликвидните портфейли са предназначени главно за целите на управлението на ликвидността и извършване на плащанията на БНБ в съответната валута.

III. Платежни системи и платежен надзор

Съгласно ЗБНБ Българската народна банка отговаря за организирането, поддържането и развитието на платежните системи в страната, като съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни механизми и осъществява надзор върху тях. Главните цели са свързани с намаляване на системния риск и създаване на условия за интегриране на платежните системи в страната с европейската платежна инфраструктура.

Платежните системи в страната, опериращи в левове, са Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС, с оператор БНБ, и спомагателните системи, които извършват сетълмент в РИНГС:

- БИСЕРА6 – система за обслужване на клиентски преводи в левове на стойност под 100 000 лв., с оператор „БОРИКА“ АД;
- БОРИКА – система за обслужване на плащания по операции с банкови карти на територията на страната, с оператор „БОРИКА“ АД.

Платежните системи в страната, опериращи в евро, са националният системен компонент на ТАРГЕТ2 – ТАРГЕТ2-БНБ, с оператор БНБ, и спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО (извършваща сетълмент в ТАРГЕТ2-БНБ) – система за обслужване на клиентски преводи, предназначени за изпълнение в определен момент, с оператор „БОРИКА“ АД.

Системите за сетълмент на ценни книжа в страната, при които сетълментът на паричната страна се извършва в платежни системи, оперирани от БНБ, са организираната от БНБ система за сетълмент на безналични държавни ценни книжа, с оператор БНБ, и организираната от „Централен депозитар“ АД система за регистрация и обслужване на сделки с безналични ценни книжа, с оператор „Централен депозитар“ АД.

Платежни системи в левове

През първата половина на 2022 г. по-голямата част от стойността на плащанията в левове в страната са обработени от Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС. Към 30 юни 2022 г. в РИНГС участват БНБ и 25 банки.

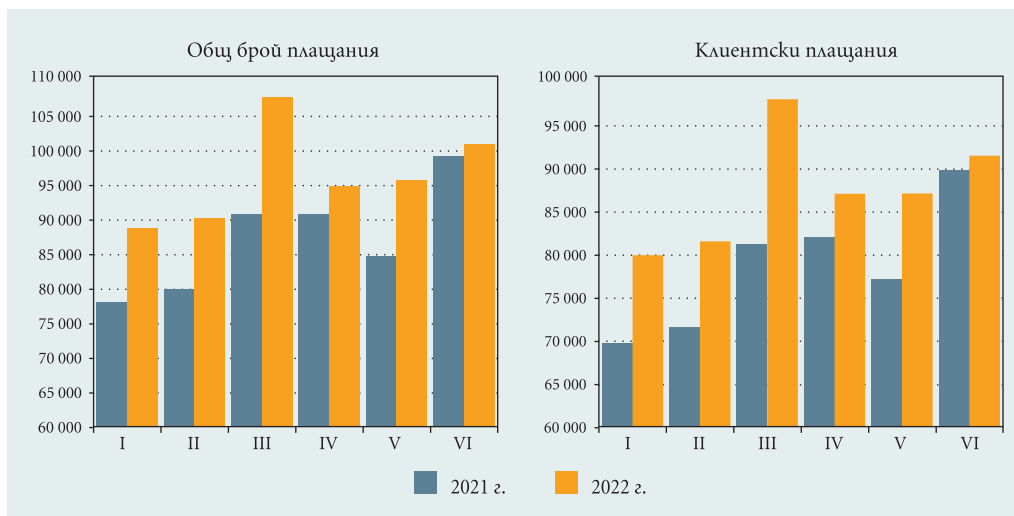
През първото шестмесечие на 2022 г. през РИНГС са извършени плащания на обща стойност 562 090 млн. лв., което представлява намаление със 17.3% спрямо същия период на предходната година, а броят на плащанията е 575 447, или с 10.4% повече в сравнение с първото шестмесечие на 2021 г. Клиентските плащания през периода са 522 317, или 90.8% от общия брой плащания, и възлизат на 183 312 млн. лв. – 32.6% от общата стойност на всички плащания.

Среднодневната стойност на плащанията през системата през отчетния период е 4607 млн. лв., а среднодневният брой – 4717. Максималната дневна стойност на плащанията, наредени от участниците в РИНГС, е 12 478 млн. лв., а максималният дневен брой плащания – 6851.

През първите шест месеца на 2022 г. 63.3% от стойността на плащанията се обработват до 12:00 ч., а до 14:30 ч. – 84.7%. Останалите 15.3% се обработват до края на системния ден в 17:30 ч. От гледна точка на системната натовареност до 14:30 ч. се обработват 84.2% от броя на плащанията през системата. За отчетния период коефициентът на наличност⁴⁴ на РИНГС е 100%.

⁴⁴ Коефициентът на наличност представлява съотношението между броя часове, през които системата реално е работила, и броя часове, през които тя според графика е трябвало да работи.

Брой на обработените в РИНГС плащания през първото шестмесечие на 2021 г. и 2022 г.

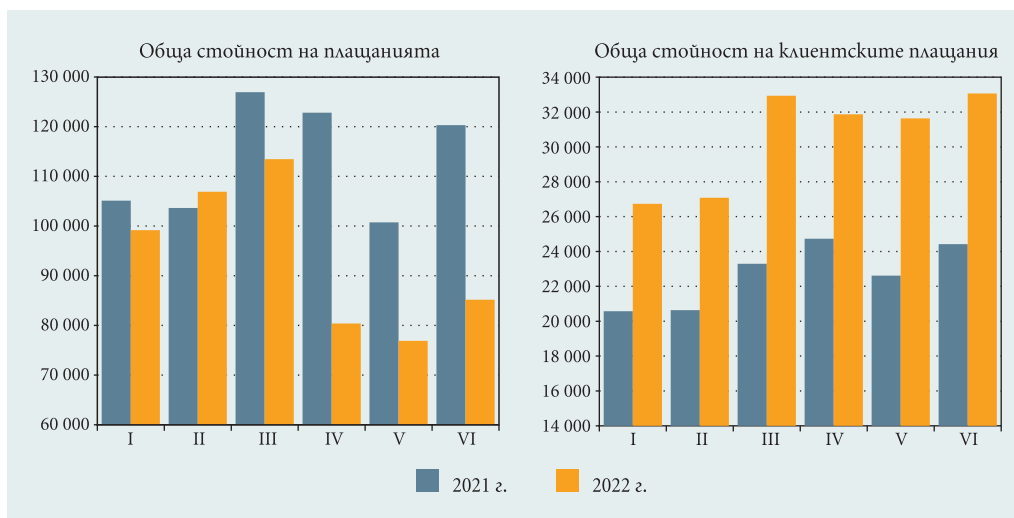

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в РИНГС плащания през първото шестмесечие на 2021 г. и 2022 г.

(млн. лв.)

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

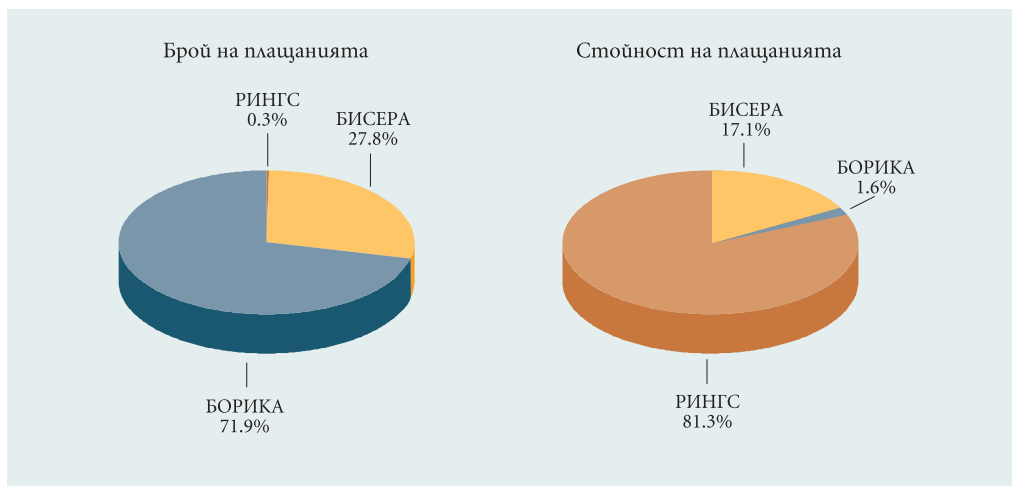
Разпределението на плащанията в левове в страната между отделните плащемжнн снстемн се запазва спрямо първата половина на 2021 г., като за отчетния период снстемата РИНГС е обработила 81.3% от стойността на извършените плащания в страната. За работата на снстемите за брутен сетълмент в реално време за оптимални се приемат стойности около 80%. От общия брой на плащанията в левове, подадени към плащемжните снстемн в страната, дялът на РИНГС е 0.3%.

През първото шестмесечие на 2022 г. в плащемжната снстемна БОРИКА са обработени 125.7 млн. плащемжнн операцин, извършени чрез терминални устройства АТМ и ПОС, на обща стойност 11 220.6 млн. лв., като спрямо първата половина на 2021 г. се отбелязва нарастване с 23.4% по брой и с 21.7% по стойност.

През първите шест месеца на 2022 г. в плащемжната снстемна БИСЕРА6 са извършени 48.6 млн. плащания на обща стойност 117 843.4 млн. лв. Обработените

плащания спрямо същия период на 2021 г. се увеличават с 6.8% по брой и с 23.2% по стойност.

Разпределение на плащанията в левове в страната между отделните платежни системи през първото шестмесечие на 2022 г.

Източник: БНБ.

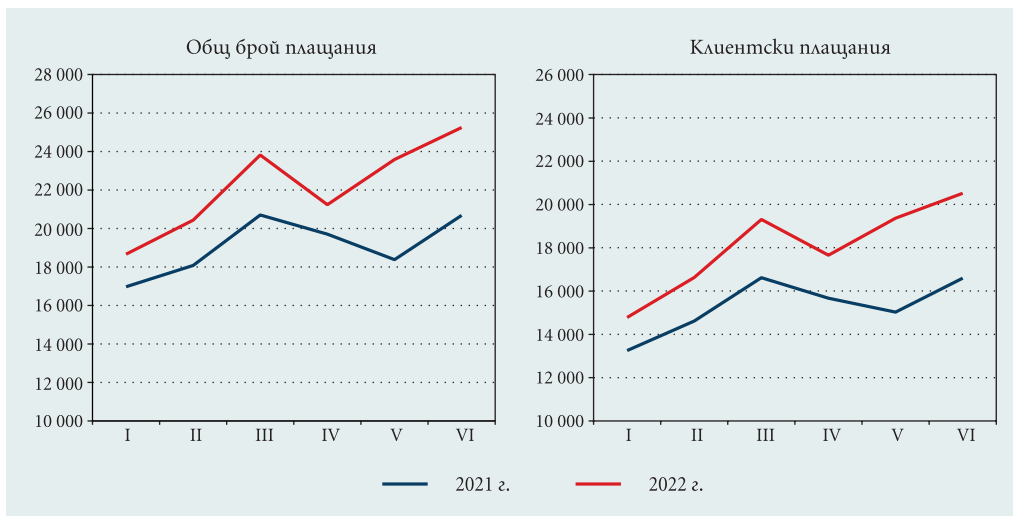
Платежни системи в евро

ТАРГЕТ2 предоставя брутен сетълмент в реално време за плащания в евро със сетълмент с пари в централната банка. Системата работи въз основа на Единна съвместна платформа, като от правна гледна точка всяка централна банка в ТАРГЕТ2 е оператор на свой собствен системен компонент. От 1 февруари 2010 г. БНБ е оператор на националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ и отговоря за бизнес взаимоотношенията с участниците в компонента и за координацията с ЕЦБ и с участващите централни банки.

Към 30 юни 2022 г. в националния системен компонент на ТАРГЕТ2 участват БНБ, 18 банки – директни участници, 4 адресата с *VIC*, както и 3 спомагателни системи – системата БИСЕРА7-ЕВРО за обслужване на клиентски преводи в евро, предназначени за изпълнение в определен момент, системата за сетълмент на ДЦК, с оператор БНБ (*BNBGSSS*), и системата за сетълмент на ценни книжа с оператор „Централен депозитар“ АД.

През първото шестмесечие на 2022 г. в ТАРГЕТ2-БНБ са извършени 132 975 плащания на обща стойност 435 638 млн. евро, от които 108 240 броя клиентски плащания на обща стойност 11 538 млн. евро. Данните показват увеличение с 5.3% на общата стойност и с 16.1% на общия брой на обработените плащания спрямо първата половина на 2021 г.

Брой на обработените в ТАРГЕТ2-БНБ плащания през първото шестмесечие на 2021 г. и 2022 г.

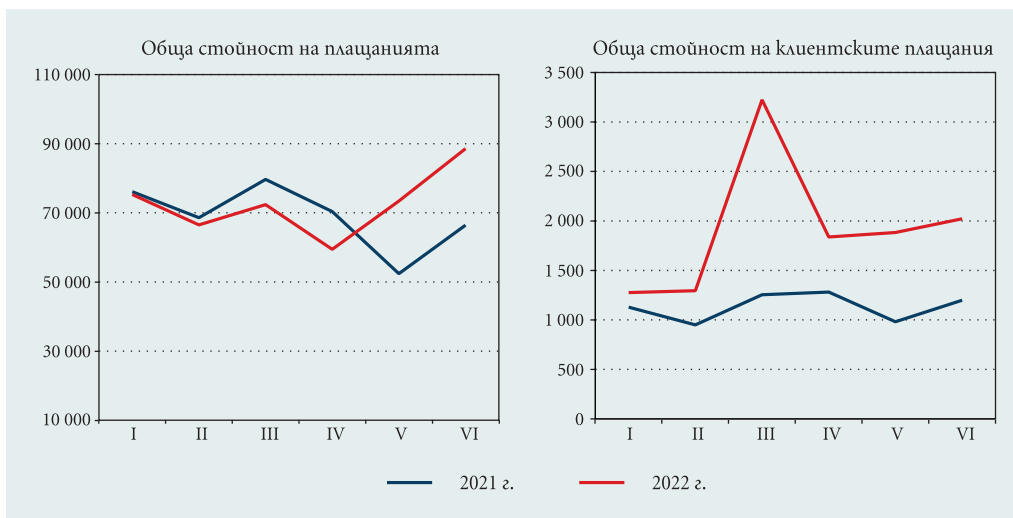

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в ТАРГЕТ2-БНБ плащания през първото шестмесечие на 2021 г. и 2022 г.

(млн. евро)

(млн. евро)

Източник: БНБ.

Към банки от други системни компоненти са наредени 42.6% от стойността и 88.5% от броя на извършените през националния компонент плащания. Среднодневната стойност на обработените от ТАРГЕТ2-БНБ плащания е 3430 млн. евро при среднодневен брой 1047 плащания. Максималната дневна стойност на плащанията, наредени от участниците в ТАРГЕТ2-БНБ, е 10 438 млн. евро, а максималният дневен брой плащания – 2362.

Спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО обработва клиентски преводи в евро, предназначени за изпълнение в определен момент. През първата половина на 2022 г. плащанията, наредени от банките участници в спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО, са на стойност 161.2 млн. евро, а броят им е 19 883, като се отчита увеличение с 24.2% на стойността и с 11.4% на броя в сравнение със същия период на 2021 г.

В съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 260/2012 на Европейския парламент и на Съвета платежната система за малки плащания в евро БИСЕРА7-ЕВРО обработва плащания в единната зона за плащания в евро (СЕПА) и осигурява оперативна съвместимост със системите *SEPA Clearer*, *Equens* и *EuroELIXIR*, което позволява взаимен обмен на кредитни преводи в СЕПА между банковите общности на България и на други държави от ЕС.

Развитие на платежните и сетълмент системи в страната

През януари 2022 г. приключи проектът на „БОРИКА“ АД със съдействието на БНБ като оператор на системата РИНГС, чрез който всички банки и клонове на банки в страната изпълняват клиентски кредитни преводи в левове за суми до 100 000 лв. съгласно техническите и бизнес изисквания на общоевропейската СЕПА схема за кредитни преводи (SEPA Credit Transfer). Чрез използването на механизъм за сетълмент с предварително осигурени средства от банките (pre-funding) тези кредитни преводи могат да се изпълняват за по-малко от един час от момента на нареждането им до заверяване на сметката на получателя.

Развитие на регулаторната рамка в областта на платежните услуги и системи

През отчетния период бе приет Закон за изменение и допълнение на Закона за платежните услуги и платежните системи⁴⁵ (ЗПУПС), който урежда сетълмента на нареждания за превод в левове, базирани на СЕПА схеми на Европейския платежен съвет, с предварително осигурени средства по специална сметка в централната банка.

През първото шестмесечие на 2022 г. започна прилагането на Преразгледани насоки относно докладването на значими инциденти съгласно Директива 2015/2366 за платежните услуги във вътрешния пазар (EBA/GL/2021/03), издадени от Европейския банков орган (ЕБО). Посредством тези Насоки се определят критериите за класифициране на значими операционни или свързани със сигурността инциденти от страна на доставчиците на платежни услуги, както и формата и процедурите, които те трябва да следват, когато съобщават за подобни инциденти.

Платежен надзор

Съгласно ЗБНБ и ЗПУПС Българската народна банка регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи с окончателност на сетълмента, на доставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната. При осъществяването на платежния надзор БНБ издава лицензи и следи за спазването на националните и европейските нормативни изисквания, както и на приетите международни принципи, стандарти и препоръки в тази област.

През първото шестмесечие на 2022 г. беше завършена една надзорна проверка на лицензиран от БНБ доставчик на платежни услуги с цел установяване на съответствието на дейността на дружеството по предоставяне на платежни услуги и издаване на електронни пари с изискванията на ЗПУПС, актовете по прилагането му и на европейската правна рамка, както и с изискванията на

⁴⁵ Обн., ДВ, бр. 45 от 2022 г.

Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП), Закона за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ) и Регламент (ЕС) 2015/847⁴⁶, като на доставчика бяха наложени надзорни мерки.

През отчетния период бяха извършени 8 проверки на дружества с цел да се установи дали извършват дейност по предоставяне на платежни услуги и/или издаване на електронни пари без лиценз или регистрация.

Във връзка с влизането в сила на Делегиран регламент (ЕС) 2021/1722⁴⁷ през периода от платежните институции и дружествата за електронни пари, лицензирани в други държави – членки на ЕС, и извършващи дейност на територията на Република България чрез клон или представител, въз основа на правото на установяване, беше изискано да предоставят информация по Делегиран регламент (ЕС) 2021/1722 за дейността си на територията на страната за надзорни цели, както и с оглед проследяване на спазването на разпоредбите на националното право, с които се транспонират дялове III и IV от Директива (ЕС) 2015/2366⁴⁸.

Във връзка с приетото от Управителния съвет на БНБ решение за прилагане, считано от 1 юни 2022 г., на Насоки на ЕБО относно изключението за ограничена мрежа съгласно Директива (ЕС) 2015/2366 за платежните услуги във вътрешния пазар (EBA/GL/2022/02), от доставчиците на услуги по чл. 2, ал. 3 от ЗПУПС, които са вписани в регистъра на БНБ по чл. 19 от ЗПУПС, беше изискано да подадат повторно уведомления до БНБ в срок до 1 септември 2022 г., като вземат предвид разпоредбите на Насоките, които подлежат на преглед. Към края на отчетния период във водения от БНБ регистър са вписани десет доставчика на услуги по чл. 2, ал. 3 от ЗПУПС.

Към края на полугодие в страната извършват дейност пет платежни институции и осем дружества за електронни пари, лицензирани от БНБ.

През първото шестмесечие на 2022 г. Управителният съвет на БНБ разгледа и издаде одобрение по едно заявление, подадено по реда на чл. 14, ал. 1 и 2 от ЗПУПС, за придобиване на косвено квалифицирано дялово участие в капитала на лицензирано от БНБ дружество за електронни пари.

През отчетния период във връзка с дейността на лицензираните от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари бяха извършени следните вписвания и заличавания във водените от БНБ регистри:

- вписани 192 и заличени 87 представителя на лицензирани от БНБ платежни институции и дружества за електронни пари, извършващи дейност на територията на страната;
- заличен един представител на лицензирано от БНБ дружество за електронни пари, извършващо дейност на територията на друга държава – членка на ЕС.

Във връзка с дейността на територията на Република България на лицензирани в други държави – членки на ЕС, платежни институции, дружества за електронни пари и доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка, през отчетния период в БНБ бяха получени следните уведомления от съответните компетентни органи:

- за вписване на 120 и за заличаване на 89 представителя на платежни институции и дружества за електронни пари, лицензирани на терито-

⁴⁶ Регламент (ЕС) 2015/847 на Европейския парламент и на Съвета относно информацията, придружаваща преводите на средства.

⁴⁷ Делегиран регламент (ЕС) 2021/1722 на Комисията от 18 юни 2021 г. за допълнение на Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти, с които се определя рамката за сътрудничество и за обмен на информация между компетентните органи на държавата членка по произход и на приемащата държава членка с оглед на надзора над платежните институции и институциите за електронни пари, които трансгранично предоставят платежни услуги.

⁴⁸ Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 г. за платежните услуги във вътрешния пазар.

рията на други държави членки, които могат да извършват дейност на територията на страната;

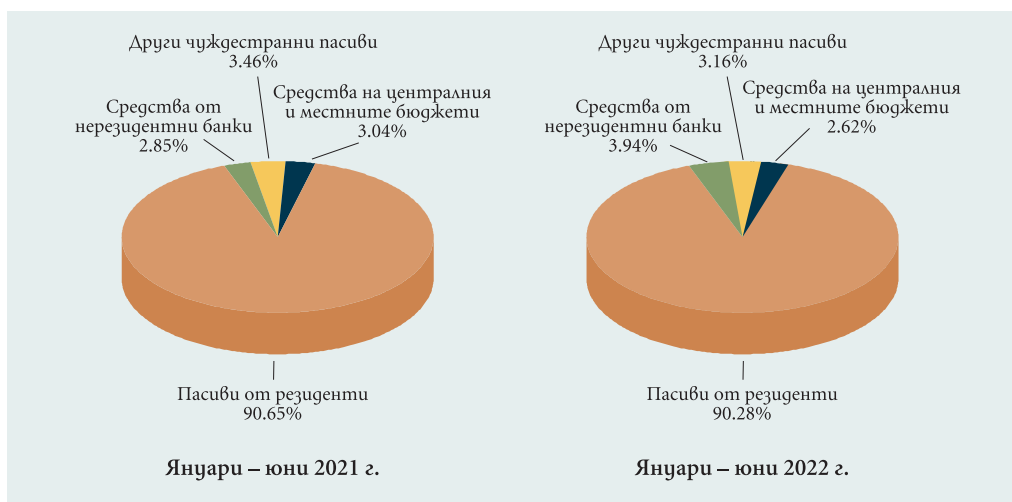
- за вписване на 26 платежни институции, дружества за електронни пари и доставчици на услуги по предоставяне на информация за сметка, установени на територията на други държави членки, които могат да извършват директно дейност на територията на Република България, и за заличаване на 7 платежни институции и дружества за електронни пари, извършващи директно дейност на територията на страната.

През първото шестмесечие на 2022 г. бяха извършени проверки по 193 възражения, постъпили в БНБ от физически и юридически лица – ползватели на платежни услуги, като във връзка с 13 възражения бяха дадени указания на съответните доставчици на платежни услуги. В останалите случаи не бяха установени нарушения на ЗПУПС и на подзаконовите актове по прилагането му или в хода на кореспонденцията случаите са били разрешени в полза на ползвателите на платежни услуги.

IV. Резерви на банките в БНБ

През първите шест месеца на 2022 г. среднодневната стойност на привлечените средства на банките, върху които се начисляват задължителните минимални резерви (ЗМР), без средствата по сметки на централния и местните бюджети, се увеличи с 10.6% спрямо първата половина на 2021 г. Среднодневният размер на привлечените средства от резиденти (без средствата по сметки на централния и местните бюджети) се повиши с 9.7%, а на тези от нерезиденти отчете 24.0% растеж, като привлечените средства от нерезидентни банки нараснаха с 52.6%. Привлечените средства на банките от централния и местните бюджети отчетоха понижение от 5.0%. Ефективната имплицитна норма на ЗМР остана без промяна спрямо първата половина на 2021 г. на ниво от 9.4%⁴⁹. Резервните активи, с които банките изпълняваха нормата на ЗМР, бяха разпределени между средствата по сметки на банките в БНБ (8.3%) и признатите като резервни активи 50% от касовите им наличности (1.1%).

Структура на привлечените средства в банковата система*

* Среднодневна стойност на привлечените за периода средства, върху които се начисляват ЗМР.

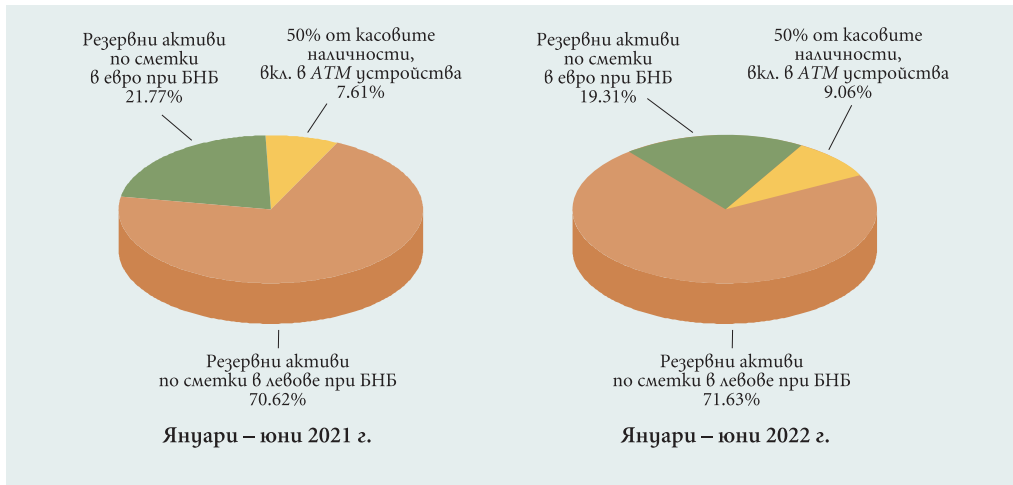
Източник: БНБ.

Банките поддържат резерви в свои активи – сметки в левове и евро при БНБ и 50% от касовите наличности, включително в АТМ устройствата.⁵⁰ Относителният дял на резервните активи в левове спрямо общия размер на поддържаните от банките резервни активи възлезе среднодневно за първите шест месеца на 2022 г. на 71.6% при 70.6% през същия период на 2021 г. Делът на резервните активи в евро спрямо общия размер на поддържаните от банките резервни активи се понижи до 19.3% среднодневно за първото шестмесечие на 2022 г. при 21.8% за същия период на 2021 г., докато делът на признатите като резервни активи касови наличности, включително в АТМ устройствата, се повиши от 7.6% през първата половина на 2021 г. до 9.1% през периода януари – юни 2022 г.

⁴⁹ Съгласно Наредба № 21 на БНБ за задължителните минимални резерви, които банките поддържат при БНБ, в сила от 4 януари 2016 г., нормата на задължителните минимални резерви за привлечените средства от резиденти е 10% от резервната база, от нерезиденти – 5%, а от държавния и местните бюджети – 0%.

⁵⁰ Съгласно чл. 4 от Наредба № 21 на БНБ.

Структура на поддържаните от банките резервни активи по чл. 4 от Наредба № 21 на БНБ

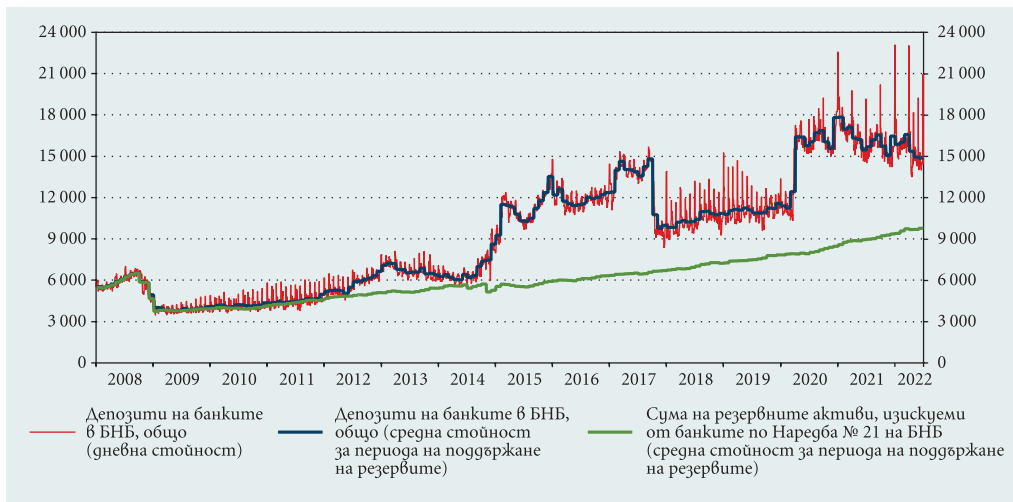

Източник: БНБ.

През полугодие то лихвеният процент по свръхрезервите⁵¹ на банките по Наредба № 21 остана на ниво от -0.70%⁵². Среднодневният размер на свръхрезервите на банките за първото шестмесечие на 2022 г. е с 1.1 млрд. лв. по-малък спрямо същия период на 2021 г. Среднодневно за първите шест месеца на 2022 г. средствата по сметки на банките в БНБ, с които се изпълняват изискванията на Наредба № 21, надвишаваха с 36.9% изискуемите ЗМР спрямо превишение с 56.7% за същия период на 2021 г.

Резерви на банките в БНБ

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

⁵¹ Съгласно чл. 5, ал. 1 от Наредба № 21, в сила от 4 януари 2016 г., „свръхрезерви“ е превишението с повече от 5% на наличностите, държани в резервни активи над изискуемия размер на ЗМР. С изменение в Наредба № 21, в сила от 4 юни 2021 г., определението за свръхрезерви се промени, като за свръхрезерви се приема превишението на наличностите, държани в резервни активи над изискуемия размер на ЗМР.

⁵² Съгласно методологията за определяне на лихвения процент по сметки в БНБ, в сила от 4 октомври 2017 г., върху свръхрезервите на банките се прилага лихвен процент, равен на по-малкото от двете числа: 0% и лихвения процент по депозитното улеснение на ЕЦБ, намален с 20 базисни точки.

V. Наличнопарично обращение

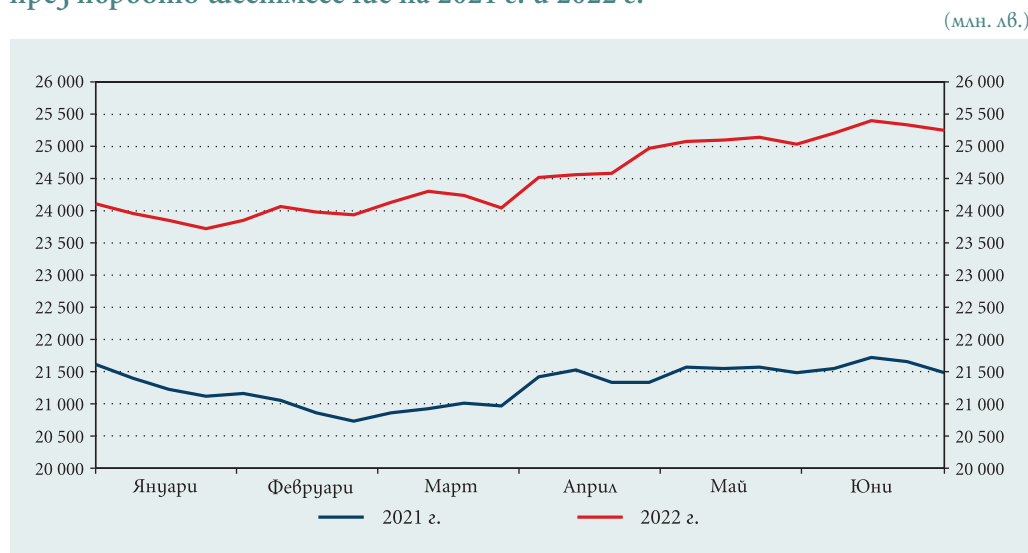
БНБ притежава изключителното право да пуска в обращение банкноти и монети в страната. Банкнотите и монетите, издадени от Банката, са законно платежно средство в страната и задължително без ограничения се приемат за плащания по пълната им номинална стойност⁵³. БНБ осигурява печатането на банкноти и сеченето на монети, както и опаждането им и унищожаването на изтеглени от обращение банкноти и монети.

С Решение № 17 от 27 януари 2022 г. на УС на БНБ от обращение бяха извадени възпоменателните монети, емитирани през 2016 г., които престанаха да бъдат законно платежно средство от 7 февруари 2022 г. След тази дата емитираните през 2016 г. възпоменателни монети ще се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2023 г.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ)⁵⁴

Към 30 юни 2022 г. парите в обращение (извън касите на БНБ) достигнаха 25 252.9 млн. лв. За периода януари – юни 2022 г. те нараснаха с 2.3% (556.2 млн. лв.) при 5.0% (1068.8 млн. лв.) за същия период на 2021 г. От началото на 2022 г. се наблюдава тенденция към намаляване на темпа на растеж на парите в обращение на годишна база в сравнение с предходната година. За едногодишен период (спрямо края на юни 2021 г.) те нараснаха с 13.2%, или с 2943.1 млн. лв., като спрямо съответния предходен едногодишен период увеличението им е по-ниско както в процентно отношение, така и като абсолютна стойност.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ) през първото шестмесечие на 2021 г. и 2022 г.

Източник: БНБ.

В края на юни 2022 г. стойността на банкнотите в обращение е 24 718.3 млн. лв., на разменните монети – 533.1 млн. лв., и на възпоменателните

⁵³ Чл. 2, ал. 5 и чл. 25, ал. 2 от ЗБНБ.

⁵⁴ В това число банкноти и разменни монети, емисии след 5 юли 1999 г., включително изтеглените от обращение без краен срок на обмяна, и възпоменателни монети, емисии след 5 юли 1999 г., включително изтеглените от обращение с ненастъпил краен срок на обмяна.

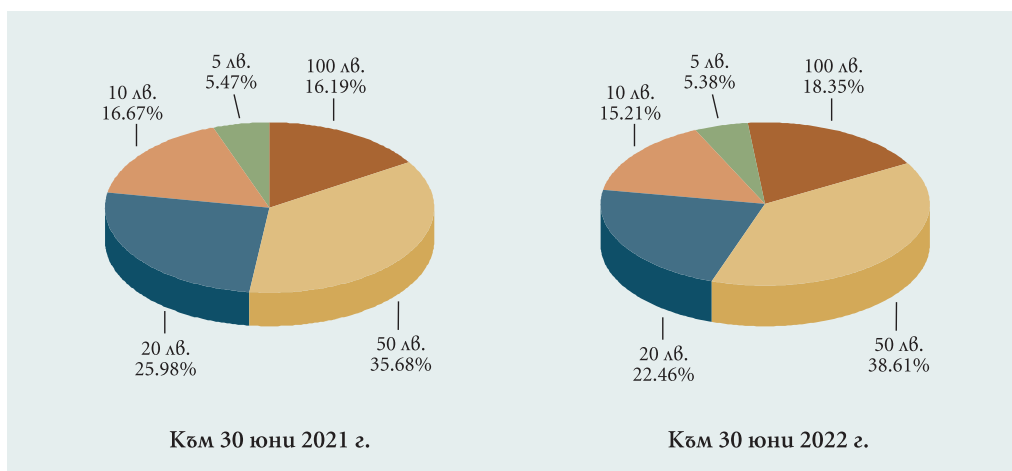
монети – 1.5 млн. лв., с дялове съответно от 97.88% на банкнотите, 2.11% на разменните монети и 0.01% на възпоменателните монети.

Банкноти и разменни монети в обращение⁵⁵

В края на юни 2022 г. в обращение бяха 561.8 млн. броя банкноти на стойност 24 678.9 млн. лв. През първото шестмесечие на годината стойността им нарасна с 2.2%, а броят им се понижи с 1.3%, което се дължеше главно на намаляването на броя на банкнотите с номинална стойност от 10 и 20 лева. За едногодишен период (спрямо края на юни 2021 г.) броят на банкнотите в обращение нарасна с 6.2%, а стойността им – с 13.3%, при нарастване както на броя, така и на стойността им за предходния едногодишен период (юни 2020 г. – юни 2021 г.) съответно с 8.1% и 18.4%. Запазва се тенденцията от предходните периоди за изпреварващ годишен темп на нарастване в наличнопаричното обращение на броя на банкнотите с високи номинали (50 и 100 лева) в сравнение с останалите номинали. Спрямо края на 2021 г. броят на банкнотите от 50 лева се увеличи с 4.4 млн., или с 2.1%, а на банкнотите от 100 лева – с 6.1 млн., или с 6.3%. Сходна е и тенденцията при данните на годишна база, които показват нарастване на банкнотите от 50 и 100 лева в обращение съответно с 14.9% и 20.4%. Тези два номинала са с основен дял в общото увеличение на броя на банкнотите в обращение.

Към 30 юни 2022 г. с най-голям брой в обращение са банкнотите от 50 лева. В края на първото шестмесечие в обращение от тях са 216.9 млн. броя банкноти, а дялът им в общия брой на банкнотите извън касите на БНБ е 38.61%. През първото шестмесечие на 2022 г. дялът им нарасна с 1.28 процентни пункта, а за едногодишен период – с 2.93 процентни пункта.

Дял на различните номинали в съвкупния брой на банкнотите в обращение

Източник: БНБ.

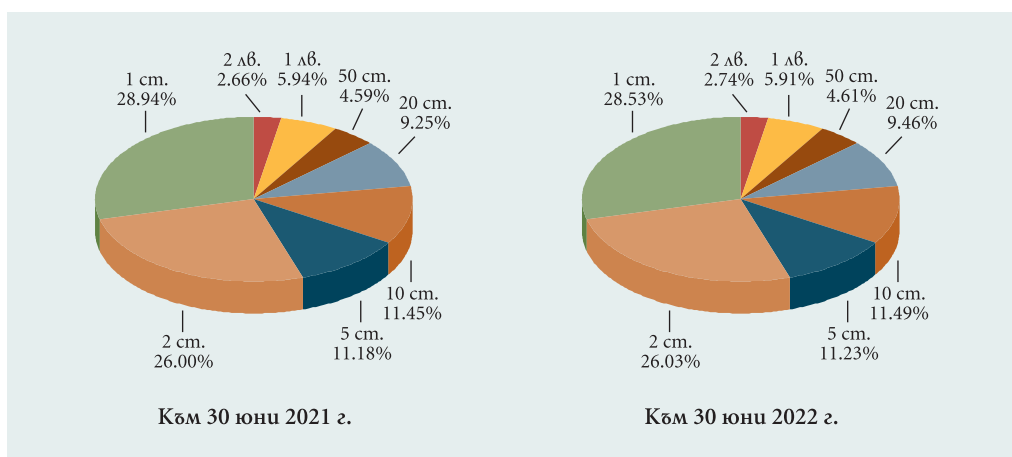
В края на юни 2022 г. 50-левовите банкноти в обращение възлизат общо на 10 844.0 млн. лв. и също имат най-голям дял (43.94%) в стойността на всички банкноти в обращение. Дялът на банкнотите от 100 лева е 41.76% от стойността на банкнотите в обращение, а по-малки дялове имат банкнотите от 20, 10 и 5 лева, които са в интервала от 3.46% до 10.22%.

⁵⁵ Банкнотите с номинал 5, 10, 20, 50 и 100 лева, емисии след 5 юли 1999 г., и разменните монети с номинал 1, 2, 5, 10, 20 и 50 стотинки и от 1 и 2 лева, емисии след 5 юли 1999 г., които са законно платежно средство.

Средната по стойност банкнота в обращение в края на юни 2022 г. е 43.93 лв., което представлява увеличение с 1.52 лв. спрямо края на 2021 г. За едногодишен период стойността ѝ се е повишила с 2.76 лв., или с 6.7%, вследствие на по-ускорените в сравнение с останалите номинали темпове на нарастване в паричното обращение на броя на банкнотите от 50 и 100 лева.

В края на юни 2022 г. в обращение бяха 2944.8 млн. броя разменни монети на стойност 533.1 млн. лв. За периода от началото на годината броят им се увеличи с 2.8%, а стойността им – с 3.0%. За едногодишен период броят на разменните монети извън касите на БНБ се увеличи със 174.6 млн., или с 6.3%, а стойността им – с 36.9 млн. лв., или със 7.4%.

Дял на различните номинали в съвкупния брой на разменните монети в обращение

Източник: БНБ.

Запазва се тенденцията към увеличаване в наличнопаричното обращение на броя на разменните монети от всички номинали, като темпът, с който те нарастват през първото шестмесечие на 2022 г., плавно се ускори. Както през първата половина на 2022 г., така също и за едногодишен период най-голямо в процентно изражение е нарастването при монетите с номинал 2 лева, чийто растеж за съответните периоди е 3.7% и 9.7%. В края на юни 2022 г. извън касите на БНБ са 80.8 млн. броя монети от 2 лева. През периода януари – юни 2022 г., както и за едногодишен период най-малко нараства броят на монетите от 1 стотинка, съответно с 2.2% и 4.8%. При монетите от останалите номинали се наблюдава относително устойчив растеж в паричното обращение. Спрямо края на 2021 г. броят им нараства в границата от 2.3% за монетите от 50 стотинки до 3.8% за монетите от 20 стотинки. На годишна база увеличението на броя им е между 5.7% при монетите от 1 лев до 8.7% при монетите от 20 стотинки.

Най-голям дял в общия брой монети в обращение в края на първото шестмесечие на 2022 г. имат монетите от 1 и 2 стотинки, съответно 28.53% и 26.03%. Към 30 юни извън касите на БНБ са съответно 840.2 млн. броя и 766.4 млн. броя с тези номинали. С най-малък дял (2.74%) е броят на монетите от 2 лева.

В края на юни 2022 г. монетите от 1 лев в обращение възлизат на 173.9 млн. лв. и имат най-голям дял (32.62%) в стойността на всички разменни монети в обращение. Висок е и дялът по стойност на монетите от 2 лева в обращение – 30.31%. С най-малък дял е стойността на разменните монети от 1 и 2 стотинки, съответно 1.58% и 2.88%.

Средната по стойност разменна монета в обращение в края на юни 2022 г. е 0.18 лв. и остава непроменена както спрямо края на 2021 г., така и за едногодишен период.

Неистински банкноти и разменни монети

За първото шестмесечие на 2022 г. в БНБ са задържани общо 377 броя неистински български банкноти, от които 370 броя циркулирали в паричното обращение. Общият брой на задържаните неистински банкноти има незначителен дял от 0.000067% в общия брой банкноти в обращение към края на юни 2022 г.

В общия брой неистински банкноти, задържани през първото шестмесечие на 2022 г., най-голям бе дялът на банкнотите с номинал 20 лева (45.62%). Съотнесени към броя на 20-левовете банкноти, намиращи се в паричното обращение в края на този период, дялът на неистинските е 0.000136%. Неистинските 50-левови банкноти са с дял от 37.14% в общия брой задържани през отчетния период неистински български банкноти. За същия период задържаните неистински банкноти от 100 и 10 лева представляват съответно 2.39% и 7.43% от всички задържани неистински банкноти, а тези от 5 лева са с 0.27% дял. През полугодieto в БНБ са регистрирани и 27 броя (с дял от 7.16%) неистински банкноти от 2 лева. Считано от 1 януари 2021 г., двулевовете банкноти не са законно платежно средство.

За периода януари – юни 2022 г. в БНБ бяха задържани 81 броя неистински български разменни монети. Разпределението на задържаните неистински разменни монети по номинали е, както следва: 23 броя от 2 лева, 13 броя от 1 лев и 45 броя от 50 стотинки. Дялът на задържаните неистински български монети в общия брой на намиращите се в обращение към 30 юни 2022 г. разменни монети беше 0.000003%.

В изпълнение на законовите си функции по извършването на експертна оценка за истинност на чуждестранни банкноти, задържани на територията на България, през първата половина на 2022 г. в БНБ бяха регистрирани и задържани неистински чуждестранни банкноти, както следва: 629 броя евро (в това число 162 броя циркулирали в паричното обращение), 186 броя долари и 26 броя банкноти от други чуждестранни валути, циркулирали в паричното обращение.

Емисионно-касова дейност на БНБ

БНБ осъществява своите емисионни и касови функции, като осигурява производството на нови банкноти и монети, извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващата в Банката българска и чуждестранна валута, заменя повредени и унищожава негодни български банкноти и монети.

През периода януари – юни 2022 г. по договори с производители бяха доставени 54.66 млн. броя новопроизведени банкноти и 44.20 млн. броя новоотсечени разменни монети с обща номинална стойност 2631.8 млн. лв. На основание на чл. 25, ал. 1 от ЗБНБ и в изпълнение на монетната програма за 2022 г. през първото полугодие Банката емитира три нови възпоменателни монети.⁵⁶

През първата половина на 2022 г. внесените в БНБ български банкноти и разменни монети бяха на стойност 9756.0 млн. лв., което е с 10.6% повече в сравнение със същия период на предходната 2021 г. През периода януари – юни от БНБ бяха изтеглени български банкноти и разменни монети на обща стойност 10 312.5 млн. лв., което е с 4.2% повече спрямо същия период на 2021 г.

През първите шест месеца на 2022 г. с банкнотосортиращи машини бяха обработени и проверени 360.2 млн. броя банкноти и машинно бяха обработени 35.4 млн. броя разменни монети. В структурата по номинална стойност на обработените банкноти и разменни монети с най-висок дял са банкнотите от 10, 20 и 50 лева и монетите от 20 и 50 стотинки и от 1 лев.

⁵⁶ Информация за пуснатите в обращение нови емисии банкноти, разменни и възпоменателни монети е публикувана на интернет страницата на БНБ: www.bnb.bg/NotesAndCoins/index.htm

При машинната обработка и проверка за годност през периода януари – юни 2022 г. като негодни за паричното обращение са отделени 18.8 млн. броя банкноти. През първото шестмесечие на 2022 г. в отделените като негодни за паричното обращение банкноти най-голям дял са номиналите от 10 и 20 лева, съответно 35.66% и 37.19%. При проверката за годност на разменните монети през първата половина на 2022 г. са отделени 0.6 млн. броя негодни за паричното обращение монети. С най-голям дял са негодните монети с номинална стойност 10 и 20 стотинки, съответно 17.25% и 17.61%.

За периода януари – юни 2022 г. БНБ е закупила налична резервна валута – евро, на обща стойност 3.42 млн. евро, в това число 3.4 млн. евро от бюджетни организации и 0.02 млн. евро от физически и юридически лица. За същия период е продадена резервна валута в размер на 264.5 млн. евро, от които 3.0 млн. евро на бюджетни организации и 261.5 млн. евро на физически и юридически лица.

През първото шестмесечие на 2022 г., с цел осъществяване на контрол по спазване на стандартите за разпознаване и годност на българските банкноти, БНБ извърши общо 112 теста, в това число един встъпителен при представител на производител на машини за сортиране и 111 контролни теста на машини за сортиране и машини за самообслужване, които са разположени в 7 кредитни институции, три доставчика на услуги и два сервизни оператора.

VI. Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите

Оценка на състоянието на банковата система⁵⁷

През първата половина на 2022 г. банковият сектор в България осъществяваше дейността си в условията на продължаващо повишено търсене на кредити както от сектора на домакинствата, така и от сектора на предприятията. Ускоряващата се през периода инфлация и очакванията за допълнително повишение на цените на основни суровини и материали след началото на войната в Украйна са сред потенциалните фактори, стимулиращи търсенето на кредитен ресурс за оборотни средства и натрупване на запаси от страна на фирмите. Запазващите се на исторически ниски равнища номинални лихвени проценти по кредитите, които в условията на ускоряваща се инфлация са силно отрицателни в реално изражение, очакванията за допълнително повишение на потребителските цени и отрицателните реални лихвени проценти по депозитите, както и благоприятните условия на пазара на труда на фона на постепенно отпадане на свързаните с пандемията от COVID-19 ограничителни мерки, създадоха предпоставки за повишено търсене на финансов ресурс от страна на домакинствата за покупка на недвижими имоти и стоки за дълготрайна употреба с цел съхранение на стойност. На този фон капиталовите и ликвидните показатели на банковата система останаха на нива, които значително превишават регулаторните минимални изисквания. През периода продължи тенденцията към спад на остатъчния кредитен риск в банковите активи, измерен посредством нивото на нетните необслужвани кредити и аванси. За този процес допринесоха дейностите на банките по отписвания и продажби, главно в сегмента на кредитите за нефинансови предприятия. През първата половина на 2022 г. доходността на сектора и показателите за възвръщаемост на активите и възвръщаемост на капитала се подобриха спрямо първото шестмесечие на 2021 г. С оглед на стабилното състояние на банковата система и отшумяването на рисковете, поради които бяха въведени, на 23 февруари 2022 г. УС на БНБ взе решение да преустанови действието на част от макропруденциалните мерки, наложени през март 2020 г. и потвърдени през януари 2021 г. Отпаднаха наложените индивидуални и съвкупни лимити за чуждестранните експозиции на банките и ограниченията за разпределяне на печалбата на сектора за 2019 г. и 2020 г.

През полугодие то продължи процесът на консолидация на банковия сектор в България, като на 29 юни 2022 г. УС на БНБ прие решение, с което издаде предварително одобрение за прякото придобиване от „Кей Би Си Банк“ НВ, Белгия, на акциите от капитала на „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД.

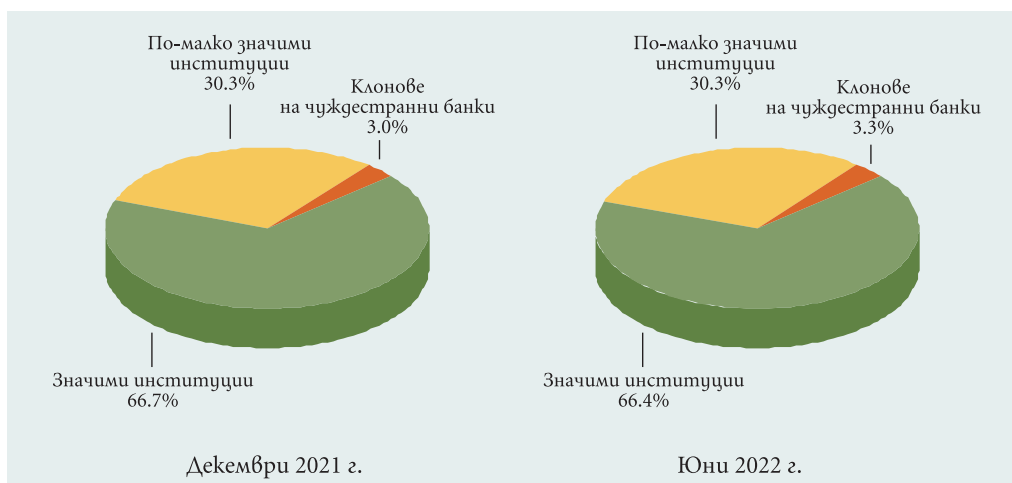
През първата половина на 2022 г. общите балансови активи на банковата система се увеличиха с 6.7 млрд. лв. (5.0%) и в края на юни възлязоха на 142.1 млрд. лв., като темпът на растеж беше по-висок от отчетения през същия период на 2021 г. (3.7%, 4.6 млрд. лв.). Кредитите и авансите се увеличиха главно в резултат на нарастването на кредитния портфейл и делът им в балансовото число достигна 60.7% (при 58.1% в края на декември 2021 г.). Размерът на дълговите ценни книжа в банковите портфейли намаля с 1.0 млрд. лв. (4.4%) и в резултат делът им в активите се понижи от 16.3% до 14.8%. През периода намаля и най-ликвидната позиция „пари, парични салда при централни банки и други депозити

⁵⁷ Въз основа на данни от надзорните отчети на индивидуална база, докладвани в тримесечните отчетни форми, обобщени на 23 август 2022 г. за текущото и за четирите предходни тримесечия.

на виждане“ поради спада на „парични салда в централни банки“, но делът ѝ в структурата на балансовите активи остана висок – 19.7% (при 21.0% в края на 2021 г.).

Активите на банките, които са обект на пряк надзор от страна на ЕЦБ⁵⁸, в края на шестмесечието представляваха 66.4% от активите на банковата система, а на определените като по-малко значими институции този дял възлезе на 30.3%. Клоновете на чуждестранни банки съставляваха 3.3% от балансовото число на системата. През периода бяха отчетени операции във връзка със смяната на собствеността на „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД.⁵⁹

Пазарен дял на местните и на чуждестранните банки според размера на активите

Източник: БНБ.

В активите на банковата система кредитният портфейл⁶⁰ заема преобладаващ дял от 54.5%. Въз основа на данните от надзорните отчети в края на юни брутният размер на кредитния портфейл възлезе на 81.0 млрд. лв. За първите шест месеца на 2022 г. той се увеличи с 5.1 млрд. лв. (6.8%) при отчетен по-нисък растеж за същия период на 2021 г. (2.0 млрд. лв., 2.9%). В неговата структура растежът в абсолютно изражение за периода януари – юни 2022 г. при двата основни сектора – домакинства и нефинансови предприятия, беше с близки стойности. Нарастването на кредитите за домакинствата с 2.3 млрд. лв. (8.0%) формира 45.8% от увеличението на брутния кредитен портфейл за периода, като делът им в неговата структура се повиши до 39.3% (при 38.9% в края на 2021 г.). Кредитите за нефинансовите предприятия нараснаха с 2.4 млрд. лв. (6.0%) и допринесоха с 47.2% за увеличението на кредитния портфейл през шестмесечието, а делът им в неговата структура намаля от 53.1% до 52.7%. При кредитите, обезпечени с жилищен имот, беше отчетен растеж със 7.2% (1.14 млрд. лв.), а при потребителските кредити – със 7.8% (1.12 млрд. лв.). Увеличение отбелязаха и

⁵⁸ Като част от процеса на тясно сътрудничество между БНБ и ЕЦБ съгласно Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ от 24 юни 2020 г., ЕЦБ оповести на 11 септември 2020 г. списъка на банките в България, които са обект на пряк надзор от нея, считано от 1 октомври 2020 г. Тези кредитни институции са „УниКредит Булбанк“, „Банка ДСК“, „Обединена българска банка“, „Юробанк България“ и „Райфайзенбанк“, като те са определени от ЕЦБ на базата на два критерия – трите най-значими банки у нас и банки, които принадлежат към значима група.

⁵⁹ На 29 юни 2022 г. УС на БНБ прие национално решение, с което в изпълнение на инструкция на ЕЦБ издаде предварително одобрение за прякото придобиване от „Кей Би Си Банк“ НВ, Белгия, на акциите от капитала на „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД, в резултат на което „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД става дъщерно дружество на „Кей Би Си Банк“ НВ в България.

⁶⁰ Кредитният портфейл обхваща секторите „нефинансови предприятия“, „домакинства“, „други финансови предприятия“ и „държавно управление“.

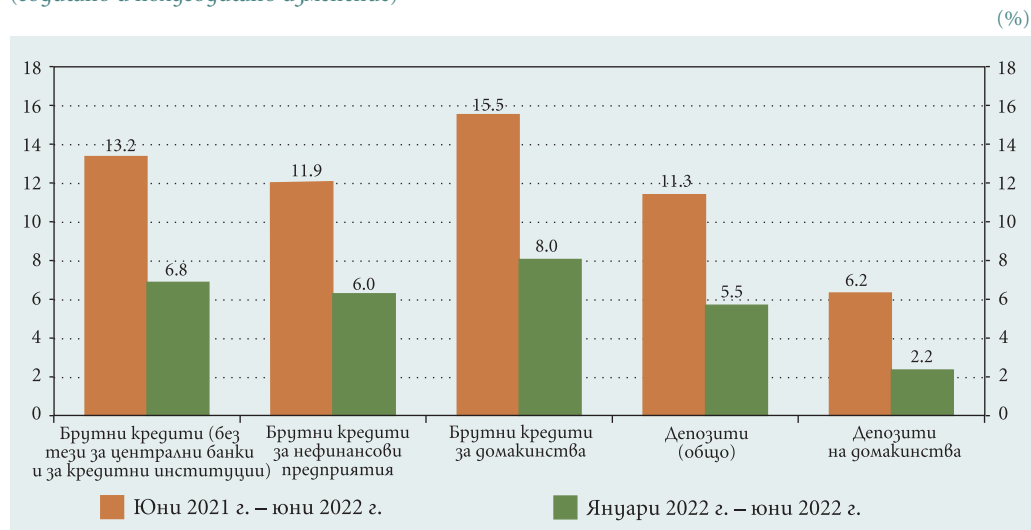
кредитите за другите финансови предприятия (с 453 млн. лв., 8.9%), а тези за сектор „държавно управление“ намаляха (с 93 млн. лв., 9.6%).

В края на първото полугодие във валутната структура на брутните кредити и аванси делът на деноминираните в левове беше 62.4%, а на деноминираните в евро – 33.5% (при съответно 63.0% и 33.6% в края на декември 2021 г.). За същия период съотношението на вземанията в други валути нарасна от 3.4% до 4.1%. В структурата по резидентност делът на брутните кредити и аванси за местни лица намаля през периода от 90.2% до 88.0% в края на юни (под влияние на динамиката при пласментите в кредитни институции) при съответно нарастване на този на нерезиденти – от 9.8% до 12.0%.

В края на юни 2022 г. брутният размер на дълговите ценни книжа възлезе на 21.0 млрд. лв., от които 87.6% бяха емитираните от сектор „държавно управление“. През отчетния период общият размер на книгата намаля главно поради спад при сектор „държавно управление“ (с 885 млн. лв., 4.6%), обусловен от настъпилия през първото тримесечие на 2022 г. падеж на еврооблигации на Република България. Същевременно нараснаха дълговите ценни книжа на сектор „други финансови предприятия“ (с 189 млн. лв., 19.5%). В края на шестмесечието размерът на капиталовите инструменти в баланса на банковата система възлезе на 0.6 млрд. лв., а делът им в общите активи на системата остана незначителен.

Динамика на избрани балансви показатели

(годишно и полугодишно изменение)

Източник: БНБ.

При пасивите на банковата система през първата половина на 2022 г. беше отчетено увеличение на депозитите с 6.4 млрд. лв. (5.5%) и в края на юни размерът им достигна 121.8 млрд. лв. Над половината от този растеж се дължи на депозитите на нефинансовите предприятия, които се увеличиха с 3.5 млрд. лв. (10.2%), а делът им в структурата на общите депозити достигна близо една трета. Депозитите на домакинствата нараснаха с 1.5 млрд. лв. (2.2%), като делът им в общата сума на депозитите се понижи до 57.1% (при 59.0% в края на 2021 г.). Растеж се наблюдаваше и при депозитите на кредитни институции (с 836 млн. лв., 13.8%), на сектор „държавно управление“ (с 509 млн. лв., 16.8%), както и при тези на другите финансови предприятия (с 55 млн. лв., 1.4%). Във валутната структура на общите депозити през шестмесечието не настъпиха съществени промени. В края на юни делът на депозитите в левове възлезе на 59.3%, а на деноминираните в евро – 33.3% (при съответно 60.8% и 32.0% в края на декември 2021 г.). В края на отчетния период депозитите в други валути

заемаха 7.5% (при 7.1% към 31 декември 2021 г.). В резидентната структура депозитите от местни източници в края на юни 2022 г. представляваха 90.9%, а тези от нерезиденти – 9.1% (при съответно 91.9% и 8.1% в края на декември 2021 г.).

Брутният размер на всички необслужвани експозиции⁶¹ в края на юни 2022 г. възлезе на 4.80 млрд. лв. при 4.90 млрд. лв. към 31 декември 2021 г. Съотношението на брутните необслужвани експозиции към 30 юни 2022 г. беше 3.5% при 3.8% към 31 декември 2021 г. Брутният размер на необслужваните кредити и аванси в банковата система към 30 юни 2022 г. беше 4.71 млрд. лв., който спрямо края на 2021 г. намаля със 179 млн. лв. (3.7%). Намалението е сходно на отчетеното през първото шестмесечие на миналата година – със 185 млн. лв. (3.2%).

Размерът на брутните кредити и аванси в банковата система в края на юни 2022 г. възлезе на 89.8 млрд. лв., отчетен по стеснения обхват (прилаган от юни 2020 г. с Регламент на ЕС⁶²). През първата половина на 2022 г. той нарасна със 7.5 млрд. лв. (9.1%) спрямо края на 2021 г. Съответно изчисленото на тази база съотношение на необслужваните кредити се подобри до 5.2% (при 5.9% в края на 2021 г.). Според широкия обхват (включващ и „парични салда при централни банки и други депозити на виждане“) общият размер на брутните кредити и аванси нарасна със 7.1 млрд. лв. (6.6%) и в края на шестмесечието възлезе на 115.0 млрд. лв. Изчисленото съотношение на необслужваните кредити на база „широк обхват“⁶³ намаля съответно до 4.1% в края на юни (при 4.5% в края на 2021 г.).

На фона на нарастването на кредитния портфейл на банковата система през първото шестмесечие на 2022 г., съотношението на необслужваната част в него спадна до 5.8% в края на юни (при 6.4% в края на декември 2021 г.). През периода беше отчетено понижение в съотношенията на необслужваните кредити при основните сегменти на кредитния портфейл на банките – нефинансовите предприятия и домакинствата. Сред факторите, допринесли за това, бяха операциите по отписвания и продажби на кредити, както и нарастването на брутния кредитен портфейл.

В структурата на общите брутни необслужвани кредити основният дял продължи да бъде съставляван от кредитите за нефинансовите предприятия – 62.7% (при 64.0% в края на 2021 г.). При нефинансовите предприятия съотношението на необслужваните кредити намаля до 6.9% (при 7.8% в края на декември 2021 г.), като растежът на общия размер на кредита (с 6.0%) беше съпроводен със сходно по темп намаление на необслужваната част (с 5.6%). Делът на кредитите за домакинства в общите брутни необслужвани кредити се повиши от 34.0% до 35.0% в края на юни 2022 г. При домакинствата делът на необслужваните кредити спадна до 5.2% (от 5.6% в края на 2021 г.), като през периода се наблюдаваше увеличение на общия обем на кредитите (с 8.0%) и същевременно намаление на необслужваната им част (с 0.8%). В структурата на общите брутни необслужвани кредити тези с просрочие над 1 година заемаха 44.2% в края на шестмесечието (при 43.6% към 31 декември 2021 г.).

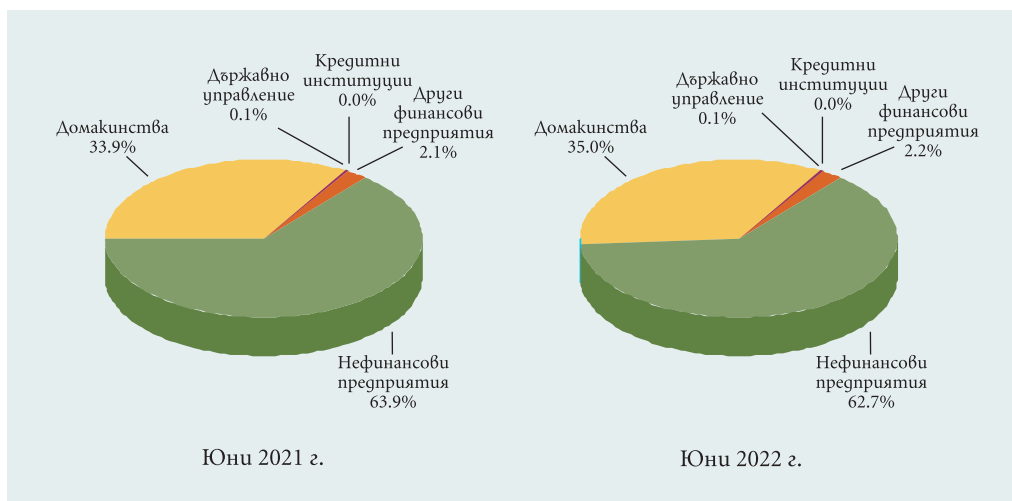
Покритието с обезценка на общите брутни необслужвани кредити и аванси през периода нарасна и в края на юни беше 48.3% (при 47.9% в края на 2021 г.).

⁶¹ Експозициите съгласно методологията на Европейския банков орган (ЕБО) включват брутните кредити и аванси, заедно с парични салда при централни банки и други депозити на виждане и дълговите ценни книжа, различни от „държани за търгуване“.

⁶² Промените са съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/429 на Комисията от 14 февруари 2020 г. за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 за предоставянето на информация от институциите на надзорните органи. Съгласно изменението, за разлика от периода юни 2015 г. – март 2020 г., „парични салда при централни банки и други депозити на виждане“ не следва да се включват в обхвата на брутните кредити и аванси, а се докладват отделно. Считано от 28 юни 2021 г., се прилага Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/451 на Комисията от 17 декември 2020 г., който заменя Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014.

⁶³ Индикаторът, използван от ЕБО за дял на брутните необслужвани кредити и аванси (AQT 3.2), се базира на широка дефиниция, обхващаща всички контрагенти по кредити и аванси, включително „парични салда при централни банки“ и „други депозити на виждане“.

Структура на необслужваните кредити и аванси по сектори

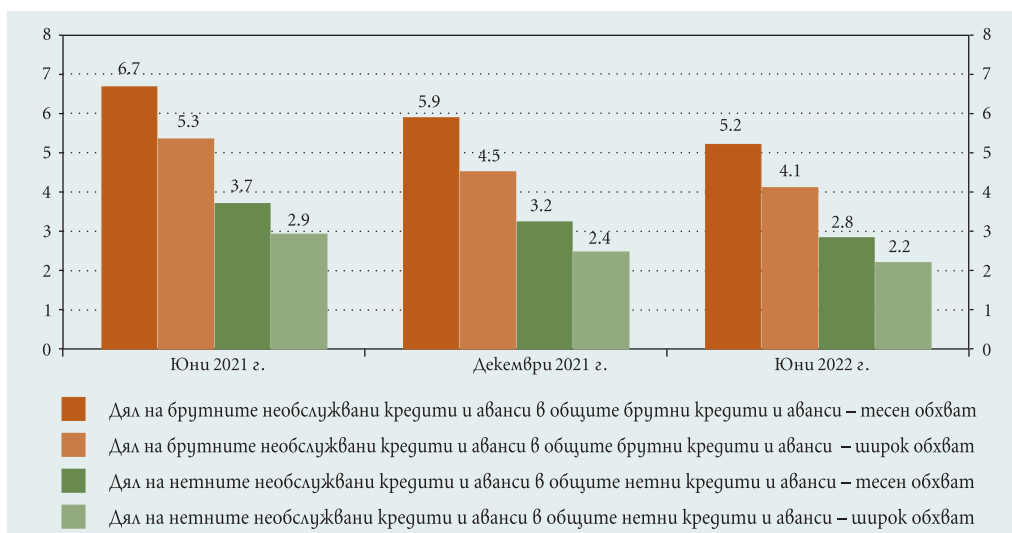

Източник: БНБ.

Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси⁶⁴ в края на юни 2022 г. възлезе на 2.4 млрд. лв. Тя представлява потенциалният остатъчен кредитен риск в банковите баланси, който остава изцяло покрит от превишението на капитала над капиталовите изисквания и приложимите капиталови буфери. През първото шестмесечие на 2022 г. нетната стойност на необслужваните кредити и аванси намаля с 4.4% (113 млн. лв.), а съотношението ѝ спрямо нетните кредити и аванси в широкия обхват на изчисление беше 2.2% в края на юни (при 2.4% в края на 2021 г.). Представено в стеснения обхват, съотношението на нетните необслужвани кредити и аванси в края на периода възлезе на 2.8% (при 3.2% в края на 2021 г.).

Дял на необслужваните кредити и аванси в общите кредити и аванси

(%)

Източник: БНБ.

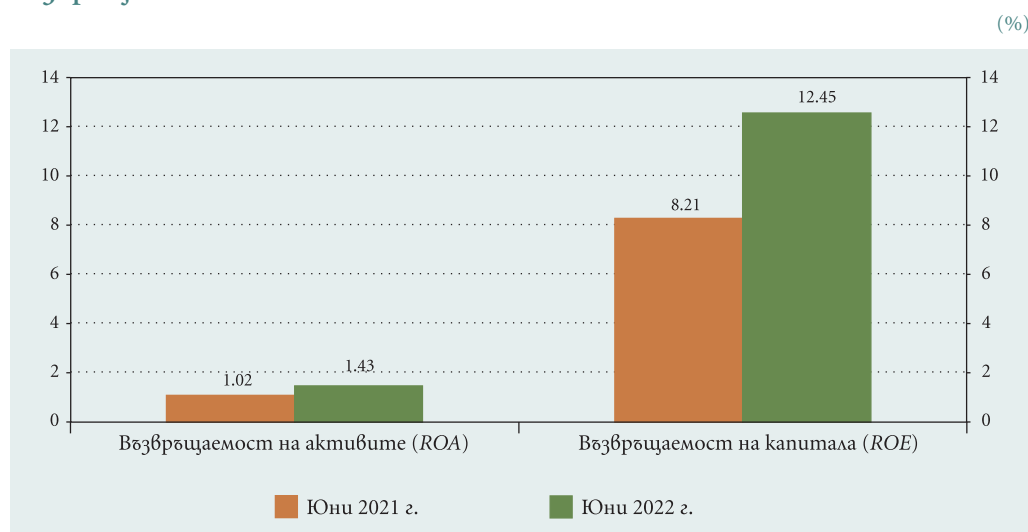
Балансовият собствен капитал на банковата система в края на юни 2022 г. възлезе на 16.3 млрд. лв., като спрямо края на 2021 г. намаля с 225 млн. лв. (1.4%).

⁶⁴ Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси е изчислена по методиката на ЕБО, като брутният им размер е намален с натрупаната за тях обезценка. При изчисляването на дела на нетните необслужвани кредити и аванси се използва както тяхната нетна стойност, така и тази на общите кредити и аванси.

Влияние за динамиката оказа спадът в размера на натрупания друг всеобхватен доход, обусловен от дълговите инструменти, оценявани по справедлива стойност. Същевременно през периода нараснаха неразпределената печалба, другите резерви, както и емитираните капиталови инструменти.

Печалбата на банковата система през първото шестмесечие на 2022 г. възлезе на 1.0 млрд. лв., или с 357 млн. лв. (54.2%) повече спрямо реализираната към 30 юни 2021 г. Подобрението на финансовия резултат се дължи на растежа на всички компоненти на дохода, главно на нетния лихвен доход и нетния доход от такси и комисиони. За по-високия размер на печалбата допринесе и понижението на разходите за обезценка на финансови активи, които не се отчитат по справедлива стойност в печалбата или загубата. В резултат от увеличението на печалбата показателите за възвръщаемост на активите (*ROA*) и възвръщаемост на капитала (*ROE*) на банковата система се повишиха. В края на юни 2022 г. *ROA* възлезе на 1.43% (при 1.02% към 30 юни 2021 г.), а *ROE* – на 12.45% (при 8.21% към 30 юни 2021 г.).

Возвръщаемост на активите и на капитала

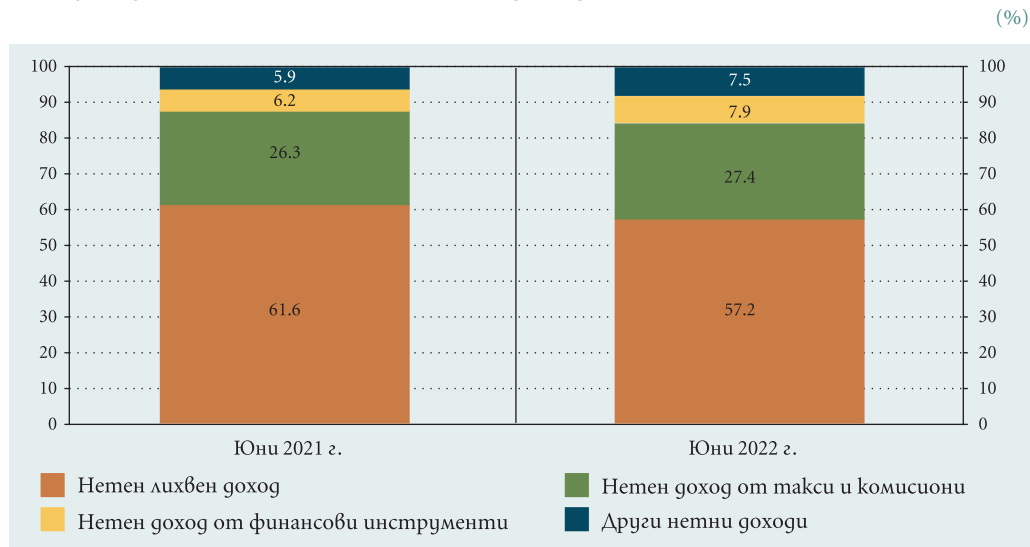
Източник: БНБ.

Общият нетен оперативен доход на банковата система спрямо 30 юни 2021 г. се повиши с 374 млн. лв. (17.1%) до 2.6 млрд. лв. в края на юни 2022 г. В неговата структура делът на най-съществения компонент – нетния лихвен доход, намаля от 61.6% до 57.2% поради по-високия прираст на останалите компоненти, а размерът му се увеличи със 118 млн. лв. (8.8%) до 1.5 млрд. лв. На годишна база приходите от лихви се повишиха със 146 млн. лв. (9.8%) до 1.6 млрд. лв. За същия период разходите за лихви нараснаха с 28 млн. лв. (19.3%) до 176 млн. лв. в края на юни 2022 г. Поради сходните нива в годишния темп на растеж на брутните лихвоносни активи⁶⁵ и на приходите от лихви, отчетената към края на юни 2022 г. възвръщаемост на лихвоносните активи – 2.87%, остана близо до нивото към 30 юни 2021 г. – 2.86%. Същевременно цената на лихвените пасиви⁶⁶ намаля до 0.10% към края на първото шестмесечие на 2022 г. (при 0.12% към 30 юни 2021 г.).

⁶⁵ Лихвоносните активи са сумата на дълговите ценни книжа и на кредитите и авансите (без тези към централни банки) по брутна стойност, към която от 30 юни 2020 г. се прибавят и нетните „други депозити на виждане“.

⁶⁶ Изчислена на база обема на пасивите, отчитани по амортизирана стойност, и лихвените разходи за тях.

Структура на нетния оперативен доход

Източник: БНБ.

В края на юни 2022 г. нетният доход от такси и комисиони достигна 700 млн. лв., или със 126 млн. лв. (21.9%) повече спрямо реализирания за първите шест месеца на 2021 г. Неговият дял в нетния оперативен доход се повиши до 27.4%. При нетния доход от финансови инструменти също се наблюдава увеличение – с 66 млн. лв. (48.5%) до 202 млн. лв. Другите нетни доходи допринесоха за годишния растеж на общия нетен оперативен доход с 64 млн. лв. (50.0%) и в края на юни 2022 г. размерът им достигна 193 млн. лв.

Съотношението за ефективност⁶⁷ (*cost-to-income ratio*) на банковата система се подобри до 48.6% в края на периода (при 50.3% към 30 юни 2021 г.). Разходите, отчетени в позиция „парични вноски за фондове за реструктуриране и схеми за гарантиране на депозитите“, се повишиха с 28 млн. лв. (25.0%) спрямо начислените за първото шестмесечие на миналата година и към 30 юни 2022 г. възлязоха на 138 млн. лв.

Съотношението на разходите за обезценка към общия нетен оперативен доход намаля до 7.5% към края на юни 2022 г. (при 14.1% към 30 юни 2021 г.). Извършените през първата половина на 2022 г. разходи за обезценка на финансови активи, които не се отчитат по справедлива стойност в печалбата или загубата, възлязоха на 191 млн. лв., или със 116 млн. лв. (37.8%) по-малко от начислените за първите шест месеца на 2021 г.

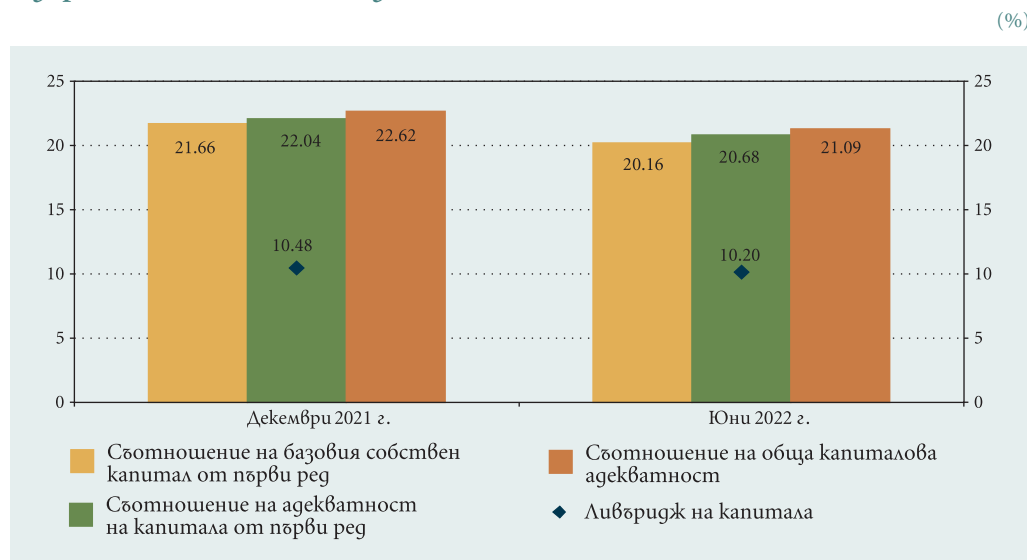
През първата половина на 2022 г. нивата на капиталовите показатели на банковата система останаха значително над регулаторните изисквания. Спрямо края на 2021 г. регулаторният собствен капитал се увеличи с 41 млн. лв. (0.3%) и в края на юни 2022 г. възлезе на 15.4 млрд. лв. Капиталът от първи ред и базовият собствен капитал в края на периода бяха съответно 15.1 млрд. лв. и 14.8 млрд. лв.

Общият размер на рисковите експозиции през първите шест месеца на 2022 г. нарасна с 5.1 млрд. лв. (7.5%) до 73.2 млрд. лв. вследствие главно на увеличението с 5.0 млрд. лв. (8.0%) на рисково претеглените експозиции за кредитен риск, които в края на полугодия достигнаха 67.6 млрд. лв. и 92.4% дял в структурата на общите рискови експозиции (при 91.9% в края на 2021 г.). За динамиката влияние оказва растежът на кредитите, както и извършената промяна в подхода за изчисляване на капиталовите изисквания при една от банките. Рисковите експозиции за операционен риск нараснаха с 25 млн. лв. (0.5%), а делът им в структурата на

⁶⁷ Съотношението за ефективност (*cost-to-income ratio*) се изчислява като сбор от административните разходи, амортизационните разходи и (от юни 2020 г.) разходите за фондовете за реструктуриране и схеми за гарантиране на депозитите, отнесен към нетния оперативен доход.

общите рискови експозиции се понижат от 7.7% до 7.2%. Увеличиха се и рисковите експозиции за позиционен риск – с 69 млн. лв. (32.7%), като делът им в края на юни 2022 г. остана несъществен – 0.4%.

Избрани капиталови показатели

Източник: БНБ.

Поради нарастването на общите рискови експозиции съотношенията за капиталова адекватност се понижиха спрямо отчетените към края на 2021 г., но останаха значително над регулаторните изисквания. В края на юни 2022 г. съотношенията на базовия собствен капитал от първи ред, на капитала от първи ред и на общата капиталова адекватност бяха съответно 20.16%, 20.68% и 21.09% (при съответно 21.66%, 22.04% и 22.62% в края на декември 2021 г.).

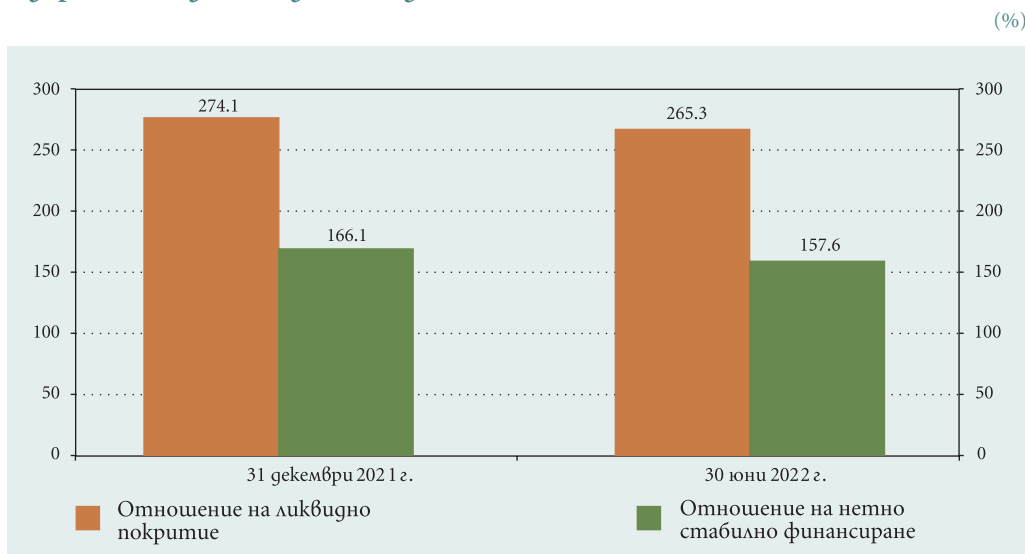
През първото полугодие всички банки спазваха капиталовите изисквания и приложимите капиталови буфери. Общо за банковата система към 30 юни 2022 г. превишението на капитала над регулаторния минимум по Стълаб 1 беше в размер на 9.6 млрд. лв. (10.0 млрд. лв. в края на 2021 г.). Капиталът, който превишава капиталовите изисквания по Стълаб 1 и Стълаб 2 и приложимите буфери, възлезе на 3.3 млрд. лв. (4.8 млрд. лв. в края на 2021 г.), като спадът му през шестмесечието се дължи на нарастването на рисковите експозиции през периода и на повишените капиталови изисквания и изискванията за капиталови буфери. Въпреки намалението размерът на този капитал продължи да надхвърля обема на нетните необслужвани експозиции, като по този начин осигурява покритие на позициите на банките, които са източник на потенциален остатъчен кредитен риск в техните баланси.

В края на юни 2022 г. агрегираното за банковата система съотношение на ливъридж (при „напълно въведено определение“ на капитал от първи ред) възлезе на 10.20% (10.48% в края на 2021 г.) при минимално регулаторно изискване за 3.0%. През периода общата рискова експозиция (формирана от банковите активи, задбалансови позиции, деривати, сделки за финансиране с ценни книжа и стандартни покупки и продажби с предстоящ сетълмент) нарасна с по-висок темп в сравнение с този на капитала от първи ред. Отчетеното в края на шестмесечието съотношение показва високо капиталово покритие на общата рискова експозиция и ниска степен на задлъжнялост на банковата система. През отчетния период всички банки докладваха съотношение на ливъридж значително над минималното регулаторно изискване.

Ликвидността на банковата система остана солидна, като при всички кредитни институции съотношението на ликвидно покритие (*liquidity coverage*

ratio, LCR) значително надвишава минималното изискване от 100%. Съотношението на ликвидно покритие на банковата система в края на юни 2022 г. възлезе на 265.3% (при 274.1% в края на 2021 г.). През първото полугодие ликвидният буфер (числителят на съотношението) намаля с 2.6 млрд. лв. (6.2%) и в края на юни размерът му възлезе на 38.9 млрд. лв. При двата му основни компонента беше отчетен спад – съответно при „резерви в централната банка с възможност за изтегляне“ – с 1.5 млрд. лв. (6.9%) до 19.9 млрд. лв., и при „активи в централно правителство“ – с 1.1 млрд. лв. (7.0%) до 15.0 млрд. лв. В структурата на ликвидния буфер дялът на „резерви в централната банка с възможност за изтегляне“ възлезе на 51.2% в края на юни, а този на „активи в централно правителство“ – на 38.5% (при съответно 51.6% и 38.9% в края на 2021 г.). През отчетното полугодие размерът на „монети и банкноти“ намаля със 130 млн. лв. (4.7%) до 2.6 млрд. лв. в края на юни 2022 г., а дялът им в ликвидния буфер възлезе на 6.7% (при 6.6% в края на 2021 г.). Увеличение с 206 млн. лв. (39.3%) беше отчетено при позицията „активи в централната банка“, които достигнаха 729 млн. лв., и в резултат дялът им нарасна от 1.3% до 1.9%. Знаменателят на съотношението на ликвидно покритие (нетните изходящи ликвидни потоци) намаля с 474 млн. лв. (3.1%) до 14.7 млрд. лв. в края на периода. Съотношението „кредити/депозити“⁶⁸ (*loan-to-deposit ratio, LTD*) за банковата система се повиши спрямо края на 2021 г. от 69.3% до 70.5% поради по-високия темп на растеж на кредитния портфейл (6.8%) спрямо този на депозитите (5.1%).

Избрани показатели за ликвидност

Източник: БНБ

Агрегираното за банковата система съотношение на нетно стабилно финансиране (*net stable funding ratio, NSFR*) – ОНСФ,⁶⁹ в края на юни 2022 г. възлезе на 157.6% (при 166.1% в края на декември 2021 г.), като всички банки в България спазваха минималното регулаторно изискване от 100%. „Наличното стабилно финансиране“ (числителят на ОНСФ) възлезе на 110.4 млрд. лв., а „изискваното стабилно финансиране“ (знаменателят на ОНСФ) – на 70.0 млрд. лв. (при съответно 106.7 млрд. лв. и 64.2 млрд. лв. в края на 2021 г.).

⁶⁸ Съотношението е изчислено без да се включват секторите „централни банки“ и „кредитни институции“.

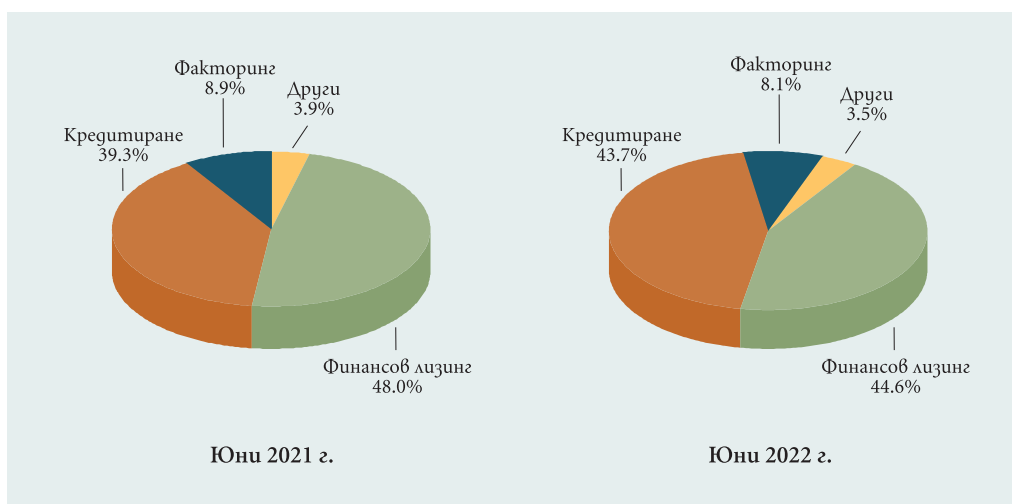
⁶⁹ Регулаторното изискване е въведено съгласно Регламент (ЕС) 2019/876 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013. Отчетните образци са съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/451 на Комисията от 17 декември 2020 г. за определяне на техническите стандарти за изпълнение за прилагането на Регламент (ЕС) № 575/2013 и за отмяна на Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014.

Общ преглед на дейността на финансовите институции, вписани в регистъра на БНБ по чл. 3а от ЗКИ

Към 30 юни 2022 г. броят на финансовите институции в България, вписани в Регистъра по чл. 3а от ЗКИ, е 224, в това число 11 финансови институции от държави – членки на ЕС, които осъществяват дейност на територията на България чрез клон или директно (съгласно чл. 24 и чл. 27 от ЗКИ), и два фонда, учредени по реда на Закона за Българската банка за развитие.

Балансовото число на сектора на годишна база се увеличи с 14.4% и към 30 юни 2022 г. възлезе на 11.9 млрд. лв. Активите на двайсетте най-големи финансови институции, осъществяващи дейност по чл. 3а от ЗКИ, продължиха да нарастват и в края на полугодие то техният дял възлезе на 75.5% от общите активи на сектора.

Разпределение на активите на финансовите институции по видове дейност

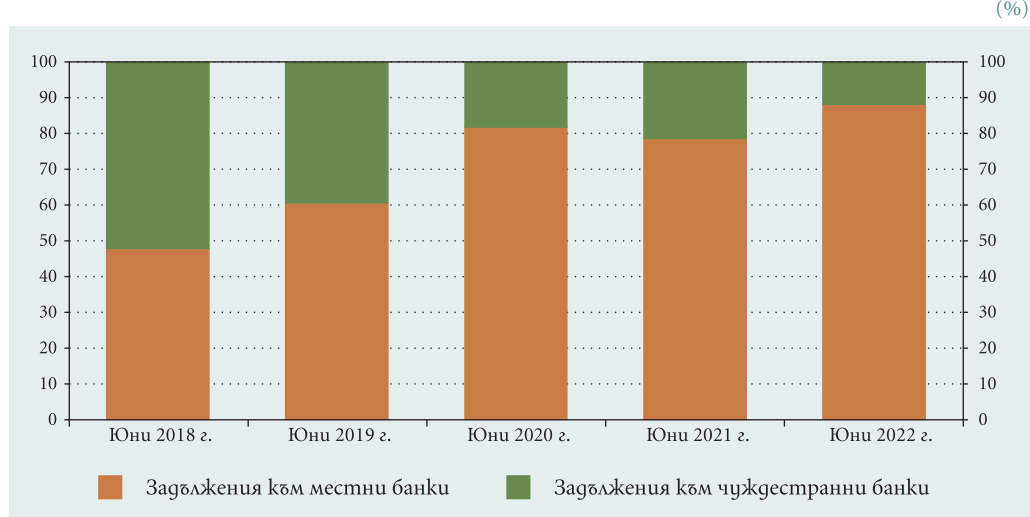

Източник: БНБ.

Брутният кредитен портфейл на финансовите институции, включващ вземания по кредити и по финансов лизинг, нарасна с 13.6% на годишна база и достигна 10.2 млрд. лв. Делът на обслужваните кредити към 30 юни 2022 г. е 90.4% от портфейла на сектора, а необслужваните кредити и аванси отчитат намаление с 26% на годишна база и към 30 юни 2022 г. възлизат на 1.7 млрд. лв. Във връзка със задължението на финансовите институции да начисляват обезценка и за редовните експозиции, формираната обезценка през отчетния период нарасна с 67.9%.

Привлечените средства в сектора се увеличиха с 10.6% на годишна база, достигайки 8.4 млрд. лв., като 6 млрд. лв. от тях са привлечените средства от банки. През периода се запази тенденцията към постоянно нарастване на дела на привлечения ресурс от местни банки, който представлява 87.3% от привлечения банков ресурс.

Структура на привлечените средства от банки

Източник: БНБ.

През първата половина на 2022 г. печалбата на сектора възлезе на 200 млн. лв., като тя се определяше главно от нетния доход от лихви, такси и комисиони. Печалбата на двайсетте най-големи компании съставляваше 47.6% от общата печалба на сектора.

В края на юни 2022 г. показателят за възвръщаемост на активите (*ROA*) достигна 3.4%, а показателят за възвръщаемост на капитала (*ROE*) – 16.3%. Размерът на собствения капитал на сектора нарасна със 7.1% на годишна база и достигна 2.4 млрд. лв. Капиталовата позиция на двайсетте най-големи финансови институции съставляваше 47.8% от общия необходим собствен капитал на сектора.

Дейност на банковия надзор

Дейности, свързани със сътрудничеството между БНБ и ЕЦБ

През отчетния период управление „Банков надзор“, в сътрудничество с ЕЦБ по линия на операционния риск, извърши самооценка в областта на банковия надзор, свързана с осъществяване на задълбочен анализ на присъщите рискове на ниво компетентни надзорни органи. Конкретното проучване бе относно официалните разрешения, издавани от съответните компетентни органи, както и с конкретни механизми за институционалното управление на операционния риск от тях.

Дистанционен надзор

Дейност по надзорен преглед и оценка и текущо наблюдение на рисковия профил на кредитните институции

През периода януари – юни 2022 г. дейността на дистанционния надзор остана насочена към текущото наблюдение на финансовото състояние на кредитните институции и оценката на рисковия им профил. Въз основа на набор от ключови рискови индикатори (КРИ), съобразени с прилаганата в рамките на ЕНМ методология, продължи тримесечният аналитичен мониторинг на поетите от банките рискове и тенденциите в рисковия им профил. В съответствие с годишната надзорна програма (*Supervisory Examination Programme*) се проведеха планираните за 2022 г. срещи с представителите на външните

одиторски дружества, извършващи одит на годишните финансови отчети на банките.

При прилагане на критериите на ЕБО бе извършен регулярен годишен преглед на представените от банките доклади от вътрешен анализ на адекватността на капитала и на ликвидността за 2021 г., както и на плановете им за финансиране, обхващащи периода 2022–2024 г. Продължи процесът по преглед и оценка на преработените или актуализирани плановете за възстановяване на така наречените „по-малко значими институции“. Заключениета от прегледа се използваха при присъждането на надзорните рейтинги за вътрешно управление, адекватност на капитала и ликвидността.

В рамките на периода бяха извършени и „хоризонтални“ оценки за съответствие с Насоките на ЕБО относно предоставянето и наблюдението на кредити (EBA/GL/2020/06) на базата на попълнени от кредитните институции въпросници. Продължи наблюдението на заложените от банките цели за намаляване на необслужваните кредити в стратегиите и оперативните им плановете. Във връзка с усложняването на геополитическата обстановка след началото на войната в Украйна беше извършен преглед и оценка на експозицията в активите и пасивите на банките към Русия, Украйна и Беларус.

През отчетния период УС на БНБ прие оценките от процеса по надзорен преглед и оценка (ПНПО) на „по-малко значимите институции“ с референтна дата 31 декември 2020 г., както и определените допълнителни капиталови изисквания.

През периода започна процесът по изготвяне на проекти на доклади по ПНПО за „по-малко значимите институции“ към 31 декември 2021 г. в съответствие с „ПНПО Методология за по-малко значимите институции на ЕНМ“, версия 2022 г.

Дейност по изготвяне на становища и проследяване на надзорни мерки

В периода януари – юни 2022 г. бяха изготвени становища, свързани с процедура по замяна на емисии облигации с нова със същото качество с цел включването ѝ като елемент на допълнителния капитал от първи ред на една институция, както и за издаване на предварително одобрение от страна на БНБ за включване на подчинен заем в капитала от втори ред за друга банка. По линия на текущото наблюдение бе проследено изпълнението на надзорните мерки от две кредитни институции, наложени с решения на УС на БНБ. Изготвени бяха и становища за оценка на пригодността на членове на ръководен персонал и на лица, заемащи ключови позиции в няколко банки, както и за одобрение на извършени промени в устава на две банки.

Тясно сътрудничество в рамките на Единния надзорен механизъм

През първото шестмесечие на 2022 г. продължи дейността на съвместните надзорни екипи в процеса на тясно сътрудничество в рамките на ЕНМ. При проведените срещи и работни групи бяха обсъдени въпроси, свързани с методологията за ПНПО за 2022 г., както и приоритетите и подходът за оценка на рисковете, приложими за европейските банки и субсидиарите, извършващи дейност в България. Осъществени бяха и срещи на надзорни колегии, на които се обсъдиха проекти на съвместни решения за капитала и ликвидността към 31 декември 2021 г. и на плановете за възстановяване за 2020 г. на европейските банкови групи, част от които са петте значими български субсидиара. Изготвени бяха становища за предварително съгласуване на избора на външни одитори и анализи относно изнасяне на дейности и промяна на фиксирано спрямо променливо възнаграждение. Във връзка с процедура по одобрение за придобиване на „значима институция“ бяха подготвени становища и анализи за финансовото ѝ състояние и стратегията за развитие. През периода продължиха да се провеждат

регулярни срещи между представители на БНБ и представители от звеното на ЕЦБ, отговарящо за наблюдението върху „по-малко значимите институции“ в България.

Инспекции на място

През първото шестмесечие на 2022 г. приключиха започналите през предходната година тематични проверки във връзка с управлението на кредитния риск в дванайсет „по-малко значими кредитни институции“, обект на прекия надзор, осъществяван от БНБ. Надзорните констатации, изготвени въз основа на анализа на предоставените от банките документация и информация, засягат главно невъведени от страна на банките регулаторни изисквания, както и неясни дефиниции и обхват на прилагане на вътрешната рамка на съответната банка. Констатираните слабости се отнасят предимно към изискванията на Насоките на ЕБО относно прилагането на определението за „експозиции в неизпълнение“ и на Насоките на ЕБО за управление на необслужвани и реструктурирани експозиции. Всички констатации с високо въздействие (7% от общия брой) и умерено въздействие (27% от общия брой), съгласно одобрена от ЕЦБ скала за степени на въздействие, са свързани с тези два документа. Останалите 66% са класифицирани констатации с „ниско въздействие“.

По време на инспекциите беше събрана и анализирана информацията относно стратегиите на по-малко значимите банки за постигане и поддържане на устойчив, приспособен към променящата се пазарна среда бизнес модел. Проверяваните банки предоставиха също отговори на стандартизиран въпросник относно предприети, прилагани и планирани от тях мерки за засилване на дигитализацията в различни сфери на банковата дейност. Мерките целят намаляване на операционния риск от човешки грешки, разширяване на клиентската база, обновяване на продуктовото портфолио чрез използване на дигитални канали, улесняване и повишаване на нивото на сигурност и бързина в клиентското обслужване. Обхватът на проверките включваше и спазване на Насоките на ЕБО относно законодателните и частните мораториуми върху плащанията по кредити, прилагани с оглед на кризата, предизвикана от *COVID-19 (EBA/GL/2020/02)*⁷⁰. Беше направена само една констатация (с ниско въздействие).

Въз основа на констатациите проверяващите екипи изготвиха препоръки в проектите на докладите от проверките за предприемане на необходимите действия от страна на ръководствата на съответните банки, насочени към допълване на вътрешната рамка в сферата на управлението на кредитния риск и механизмите за нейното практическо прилагане.

В периода до края на първото шестмесечие на 2022 г. по линия на установения режим на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ беше извършена подготовка за започване на надзорна проверка в една значима кредитна институция. Обхватът на инспекцията е съобразен с определените от ЕНМ приоритети за високорискови области за 2022–2024 г. и резултатите от ПНПО, включително отчитайки събраната информация от проведени по-рано инспекции относно констатираните сериозни уязвимости и недостатъци. Подобен подход беше приложен и по отношение на планирането на инспекции на място през 2022 г. в по-малко значими кредитни институции, върху които БНБ упражнява пряк надзор. Подборът на банките и обхватът на конкретните теми за проверка бяха определени въз основа на експертна оценка (от ПНПО) за най-значимите рискове и уязвимости за българската банкова система и степента на тяхното проявление и развитие в отделните банки, като те бяха съобразени и с надзорните приоритети на ЕЦБ за периода 2022–2024 г.

⁷⁰ Преглед и оценка на оперативния капацитет на кредитната институция да управлява кредитни експозиции към клиенти в затруднено положение, вследствие на пандемията от *COVID-19*.

Дејноста по анализ и одобрение на промени в прилагани вътрешни модели за измерване на регулаторния капитал за кредитен риск беше насочена към извършване на проверка от надзорен екип на БНБ с мандат на ЕЦБ, засягаща промени във вътрешните модели на значима банка в България. Изготвеният в резултат на проверката надзорен доклад ще послужи за изготвяне на решение на НС на ЕЦБ за преодоляване на констатираните слабости.

Макропруденциален надзор

БНБ упражнява макропруденциалния си мандат, осъществявайки надзор върху дейността на кредитните институции и банковата система въз основа на непрекъснато наблюдение, идентифициране и оценка на системните рискове. Обект на анализ са както вътрешноприсъщите за банковата система рискове, така и развитието на икономическата обстановка, в която банките оперират. С помощта на набор от индикатори се оценяват цикличните и структурните измерения на системния риск в банковата система, за смекчаването на който се подготвят и калибрират макропруденциални мерки и инструменти.

С оглед на стабилното състояние на банковата система, през отчетния период бяха преустановени част от приложените макропруденциални мерки, въведени през март 2020 г. и потвърдени през януари 2021 г. На 23 февруари 2022 г. УС на БНБ взе решение за отмяна на ограниченията за разпределяне на печалбата на сектора за 2019 г. и 2020 г., като беше предприет подход за преминаване към индивидуално разглеждане на капиталови планове чрез надзорен диалог. Подходът отчита постигнатия положителен ефект върху капиталовата позиция на сектора, както и отпадането на ограничителните мерки, свързани с пандемията от *COVID-19*. Преустановяването на макропруденциалната мярка за ограничаване на разпределянето на печалбата е в съответствие с решението на ЕЦБ и Европейския съвет за системен риск (ЕССР) да не се подновява действието на ограниченията върху разпределенията, които се основават на Препоръка ЕССР/2020/7 относно ограничаване на разпределенията по време на пандемията от *COVID-19*. БНБ, в качеството си на компетентен надзорен орган, изиска от банките, възнамеряващи да изплатят дивидент или да предприемат обратни изкупувания и други разпределения, включително и от печалбата за 2021 г., да представят планове за разпределение, които са предмет на надзорния диалог. С решението на УС на БНБ от 23 февруари 2022 г., считано от 1 април 2022 г., бе преустановено и действието на мярката за налагане на индивидуални и съвкупни лимити за чуждестранни експозиции на банките с цел ограничаване на кредитния риск и на риска от концентрация в техните баланси. Мярката, въведена през март 2020 г., и продължена през януари 2021 г., допринесе за устойчивото подобрение на ликвидната позиция на банковата система. БНБ преустанови мярката при отчетения постигнат положителен ефект от нейното действие, като същевременно продължи редовно да анализира съответните рискове и остана в готовност да приложи подходяща макропруденциална мярка при необходимост.

Като елемент от общата макропруденциална рамка, антицикличният капиталов буфер има за цел да засили устойчивостта на банковата система спрямо загуби от кредитен риск и произтичащия от тях натиск върху доходността и капиталовата позиция на кредитните институции. В съответствие с взетите през 2021 г. и оповестени 12 месеца преди влизането им в сила решения на УС на БНБ нивото на антицикличния капиталов буфер се повишава от 0.5% на 1.0%, считано от 1 октомври 2022 г., и на 1.5%, считано от 1 януари 2023 г. През март и през юни 2022 г., в рамките на тримесечния преглед на антицикличния буфер,⁷¹ УС на БНБ запази нивото на буфера от 1.5% за второто и третото тримесечие на 2023 г., като бе отчетено засиленото предлагане на заемни ресурси в сегмента

⁷¹ Нивото се определя въз основа на оценка по чл. 5, ал. 3 и ал. 4 от Наредба № 8 на БНБ за капиталовите буфери, комбинираното изискване за буфер, ограниченията върху разпределенията и препоръката за допълнителен собствен капитал.

на домакинствата на фона на ясно очерталата се промяна в лихвения цикъл, което създава предпоставки за увеличение на задлъжнялостта и при влошаване на икономическите условия – за нарастване на необслужваните кредити и на обезценките.

Специфични надзорни дейности

През периода продължиха контролните дейности за спазване на изискванията на Закона за мерките срещу изпиране на пари (ЗМИП) и Закона за мерките срещу финансиране на тероризма (ЗМФТ) от банките. Завършени бяха три надзорни проверки в банки – на една значима и две по-малко значими кредитни институции, по спазване на изискванията на ЗМИП и ЗМФТ, както и на Насоките на ЕБО. Обект на тези проверки бяха: оценката на вътрешните правила; собствената оценка на риска; процедурата за определяне на произхода на средствата; категоризацията на клиентите; конкретните области от дейността, идентифицирани от националната оценка на риска като носители на по-висок риск; процесът по идентификация и прилагането на мерките за разширена комплексна проверка спрямо високорискови клиенти; предприетите действия от ръководството на конкретната банка за отстраняване на пропуските и изпълнението на препоръките. Въз основа на резултатите от приключилите инспекции през отчетния период не са налагани надзорни мерки спрямо проверените банки.

Отчитайки динамиката в геополитическата обстановка и европейската ограничителна политика, с цел оценка на рисковете в банките, произтичащи от клиенти от Руската федерация и Република Беларус, беше извършена тематична проверка във всички банки и клонове на чуждестранните банки. През този период, след извършена предварителна подготовка, започна провеждането на хоризонтални инспекции в две банки въз основа на приетия годишен план за инспекции за 2022 г. Проверките бяха насочени към установяване на предприетите действия от ръководството на банките за отстраняване на установени пропуски и изпълнение на препоръки. През първото шестмесечие на 2022 г. бяха извършени и 39 тематични проверки по сигнали и жалби на граждани и други органи по конкретни казуси.

През отчетния период продължи съвместната работа в рамките на постоянно действащата междуведомствена работна група за целите на актуализиране на националната оценка на риска от изпирането на пари и финансирането на тероризма. От важно значение беше участието на служители на БНБ в извършваната оценка за България от Петия оценителен кръг на Комитета от експерти за оценка на мерките срещу изпирането на пари (*Moneyval*). Процесът по оценка приключи с участието в 63-тото пленарно заседание на Комитета на експертите за оценка на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма на Съвета на Европа. Докладът за България бе публикуван на 27 юни 2022 г. на интернет страницата на *Moneyval*.

През полугодие то две кредитни институции и две небанкови финансови институции, предоставящи жилищни и ипотечни кредити, бяха проверени за спазване на изискванията на Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители (ЗКНИП)⁷². При една от проверяваните кредитни институции по ЗКНИП се установи непълно съответствие по отношение на прилаганите от банката правила и процедури за оценка на кредитоспособността на кредитополучателите. Възнагражденията, получавани от служителите, са съобразени с изискванията на ЗКНИП и с насоките на ЕБО. По отношение на професионалното обучение и компетентността на служителите бяха установени несъответствия, оценени като несъществени. При финансовите институции бяха

⁷² Контролните функции на БНБ са насочени към установяване на нормативното съответствие на приетите и прилаганите от кредиторите правила за оценка на кредитоспособността на потребителите, изградените системи за професионално обучение на персонала и политиките за възнаграждения на персонала, ангажиран в прилагането на ЗКНИП.

констатирани пропуски в прилагането на ЗКНИП и съответно бяха издадени насоки за тяхното отстраняване.

За стриктното прилагане на разпоредбите на Закона за гарантиране на влоговете в банките (ЗГВБ) бяха извършени три целеви проверки в три кредитни институции с оглед на правилното определяне на сумата на гарантираните влогове, служеща за изчисляване на премиената вноска и за коректното изготвяне на отчетните форми. В проверените кредитни институции се установиха частични несъответствия при определяне на размера на влоговата база и на гарантираните влогове. Предприети са действия за отстраняване на пропуските и за изпълнение на предписанията от проверките.

По всички постъпили през периода жалби, въпроси и запитвания от клиенти на банки, финансови институции и кредитни посредници са извършени проверки, за което клиентите бяха уведомен.

През отчетния период бяха регистрирани единайсет нови дружества от България и едно юридическо лице от държава – членка на ЕС, желаещи да извършват дейност по кредитно посредничество съгласно ЗКНИП. През полугодieto бяха залечени двама местни кредитни посредника. Анализът на получената отчетна информация от кредитните посредници през първата половина на 2022 г. показва увеличение на икономическата активност на кредитните посредници. Развитието на пазара на кредитно посредничество бележи тенденция към увеличаване на броя на потребителите, които използват услугите, предоставени от кредитни посредници. Проверени бяха 77 лица за извършване на дейност по кредитно посредничество без регистрацията.

Контролът върху финансовите институции, регистрирани по ЗКИ и Наредба № 26 на БНБ, се извършваше чрез регулярни проверки на финансовите им отчети и на данните и информацията във връзка с променени обстоятелства по регистрацията. При извършените проверки се установи нарушение на изискването за поддръжане на собствен капитал от седем финансови институции, като пет от тях отстраниха нарушението и възстановиха размера на собствения си капитал. Продължиха проверките по сигнали и запитвания от МВР, ДАНС, Прокуратурата и други държавни институции във връзка с извършване на дейност като финансова институция от дружества без регистрацията по чл. 3а от ЗКИ. През първото шестмесечие на 2022 г. в регистъра по чл. 3а от ЗКИ са вписани пет финансови институции и един фонд, учреден по реда на Закона за Българската банка за развитие, и са залечени две дружества от регистъра на финансови институции, поддръжан от БНБ.

Дейност по надзорно информационно обслужване

Дейността на БНБ по надзорно информационно обслужване през отчетния период бе свързана с разширяване на обхвата на надзорните ИТ одити в поднадзорните кредитни институции, с обезпечаването на надзорния процес с данни и с промени в информационните системи, с променени изисквания и оптимизация на процеси. Основен приоритет при надзорното информационно обслужване през полугодieto бе навременното обезпечаване с данни за осъществяване на банковия надзор. В сектора на по-малко значимите институции през този период приключи пълният надзорен ИТ одит на една от банките, а след това беше планиран и извършен хоризонтален надзорен ИТ одит на тема „Възлагане на дейности на външни изпълнители“ с фокус върху управлението на изнесени ИТ дейности във всички банки.

През отчетния период беше осигурено ежедневно наблюдение на процеса по докладване на кибер инциденти в кредитните институции с оглед на войната в Украйна и повишеното ниво на заплахите от кибератаки.

Дейност по издаване на лицензи, разрешения и одобрения

През първата половина на 2022 г. не са издавани лицензи на нови кредитни институции за извършване на банкова дейност на територията на Република България и не са откривани производства за лицензиране⁷³.

През посочения период приключи една процедура по чл. 28 от ЗКИ, като в изпълнение на инструкцията на ЕЦБ, УС на БНБ издаде решение за предварително одобрение за прякото придобиване от „Кей Би Си Банк“ НВ, Белгия, на акциите от капитала на „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД, в резултат на което „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД става дъщерно дружество на „Кей Би Си Банк“ НВ в България⁷⁴.

През февруари 2022 г., след постигане на съвместно решение с компетентния орган по седалището на финансов холдинг майка от държава членка, беше прието решение от УС на БНБ за освобождаване на холдинга от задължението за получаване на одобрение по чл. 35а, ал. 1 от ЗКИ.

През юни 2022 г. с Решение на УС на БНБ беше издадено разрешение на „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД да промени наименованието си на „Кей Би Си Банк България“ ЕАД по реда на чл. 29 от ЗКИ.

През първото шестмесечие на 2022 г. с Решения на УС на БНБ са издадени разрешения във връзка със собствения капитал, както следва:

- на две банки да включат годишната си печалба от 2021 г. в базовия собствен капитал от първи ред (СЕТ1);
- на една значима банка за включване на емисия конвертируеми облигации в допълнителния капитал от първи ред (АТ1);
- на една банка за включване на сумата, привлечена под формата на подчинен срочен заем, в капитала от втори ред (Т2).

През първото шестмесечие на 2022 г. с решения на УС на БНБ са издадени одобрения по чл. 71, ал. 5 от ЗКИ за изменения в уставите на четири банки, две от които значими институции.

За периода януари – юни 2022 г., след извършена оценка за надеждност и пригодност, с решения на УС на БНБ бяха издадени 11 одобрения за заемане на позиции в управителните и надзорните органи на банки (3 по отношение на по-малко значими институции и 8 – на значими институции след инструкции на ЕЦБ) и 6 одобрения във връзка с оценка на пригодността на лица, заемащи ключови позиции в банки (2 по отношение на по-малко значими институции и 4 – на значима институция след инструкция на ЕЦБ)⁷⁵.

През отчетния период беше получено уведомление от надзорния орган на финансовите пазари на Федерална Република Германия *VaFin* за промяна в представителството и управлението на установения клон на Варенголд Банк АГ в Република България.

През първото шестмесечие на 2022 г. 27 нови кредитни институции от държава членки упражниха правото си директно да предоставят услуги по реда на

⁷³ С Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ от 24 юни 2020 г. за установяване на тясно сътрудничество между Българската народна банка и Европейската централна банка (ЕЦБ/2020/30) между БНБ и ЕЦБ е установен механизъм на тясно сътрудничество, като считано от 1 октомври 2020 г., на основание чл. 4, параграф 1, буква „а“ от Регламент (ЕС) № 1024/2013 компетентният орган за лицензиране на кредитни институции е ЕЦБ, при спазване на специфични правила, отразяващи ролята на националния компетентен орган.

⁷⁴ След установяване на тясното сътрудничество между БНБ и ЕЦБ, на основание чл. 4, параграф 1, буква „в“ от Регламент (ЕС) № 1024/2013, ЕЦБ разполага с изключителната компетентност да оценява и приема решения относно придобиването и увеличаването на квалифицирани дялови участия във всички кредитни институции, обхванати от Единния надзорен механизъм, независимо дали те са значими или по-малко значими и съответно са под прекия надзор на БНБ или на ЕЦБ като национален компетентен орган. ЕЦБ оценява заявленията за придобиване в сътрудничество с националните надзорни органи.

⁷⁵ След установяване на тясното сътрудничество между БНБ и ЕЦБ, на основание чл. 4, параграф 1, буква „д“ от Регламент (ЕС) № 1024/2013, ЕЦБ разполага с изключителната компетентност да оценява и приема решения относно пригодността на членовете на ръководните органи и лицата, заемащи ключови позиции в значимите банки. ЕЦБ оценява съответните лица в сътрудничество с националните надзорни органи.

взаимното признаване на единния европейски паспорт чрез изпратени нотификации до БНБ от надзорните органи, издали лицензите им за банкова дейност, относно намерението на тези институции да предоставят банкови услуги в Република България, с което броят на получените в БНБ първоначални нотификации (*First Time Free Services Notifications*) за свободно предоставяне на услуги в страната възлизат на 330.

Вследствие на установения механизъм на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ⁷⁶ бяха проведени процедури по отправени конкретни указания (инструкции) от ЕЦБ, в резултат на които УС на БНБ прие национални решения и подуправителят на БНБ, ръководещ управление „Банков надзор“, издаде заповед, както следва:

- едно национално решение за издаване на одобрение за придобиване на квалифицирано участие в капитала на една значима банка;
- 6 национални решения за издаване на одобрения за заемане на позиции в управителните и надзорните органи и за заемане на ключови позиции в три значими кредитни институции;
- 2 национални решения за издаване на одобрения за изменения в устава – на две значими банки;
- 13 национални решения за фактуриране на дължимите към ЕЦБ годишни надзорни такси за периода на таксуване – 2021 г., за поднадзорните лица и поднадзорните групи, установени в България;
- едно национално решение за периодично предоставяне на допълнителна надзорна информация (събиране на данни за споразумения по възлагане на дейности на външни изпълнители) на една значима институция;
- 5 национални решения въз основа на годишния процес по надзорен преглед и оценка - на пет значими институции;
- 4 национални решения във връзка с вътрешни модели – на две значими институции;
- едно национално решение във връзка със собствения капитал на една значима банка;
- една заповед за провеждане на надзорна инспекция в една значима банка.

През първата половина на 2022 г. в управление „Банков надзор“ бяха регистрирани и разгледани 90 жалби от клиенти на банки по конкретни казуси.

⁷⁶ Решение (ЕС) 2020/1015 на ЕЦБ, в сила от 27 юли 2020 г.

VII. Дейност на БНБ като орган за реструктуриране на кредитни институции

По силата на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) Българската народна банка е орган за реструктуриране на кредитните институции и другите юридически лица, които подлежат на надзор или консолициран надзор от страна на централната банка. След установяването на тясно сътрудничество с ЕЦБ (считано от 1 октомври 2020 г.) функцията на орган за реструктуриране се осъществява от БНБ в рамките на Единния механизъм за реструктуриране (ЕМП) при съобразяване с прякото приложение в Република България на Регламент (ЕС) № 806/2014⁷⁷. В резултат на присъединяването към ЕМП правомощията по реструктуриране се упражняват в тясно сътрудничество от Единния съвет за реструктуриране (ЕСП) и БНБ като национален орган за реструктуриране. Кредитните институции и групите, установени в Република България, по отношение на които се разпростират надзорните правомощия на ЕЦБ, се включват в обхвата на преките правомощия на ЕСП.⁷⁸ По отношение на тези кредитни институции ЕСП упражнява функциите на орган за реструктуриране и взема решения относно тях по всички аспекти на реструктурирането. В качеството на национален орган за реструктуриране БНБ участва и е представена във вътрешни екипи по реструктуриране⁷⁹ (ВЕП), които се организират от ЕСП за всяка институция, съответно група, попадаща в обхвата на преките правомощия на ЕСП, и изпълняват задачи по подготовката на плановете за реструктуриране и решенията във връзка с реструктурирането. В тези случаи ЕСП замества БНБ и при осъществяване на сътрудничеството с органите за реструктуриране на неучастващите държави членки, включително в колегиите за реструктуриране и в европейските колегии за реструктуриране, които се създават по реда на Директива 2014/59/ЕС⁸⁰. По отношение на кредитните институции, съответно групи, за които ЕСП е орган за реструктуриране, БНБ участва в колегиите за реструктуриране като наблюдател.

Като част от ЕМП Българската народна банка е представена в управленските органи на ЕСП във формат на Пленарна сесия⁸¹ и разширена Изпълнителна сесия⁸² от подуправителя, ръководещ управление „Емисионно“.

В качеството си на орган за реструктуриране БНБ отговаря изцяло за администрирането и управлението на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ, Фонда).

⁷⁷ Регламент (ЕС) № 806/2014 на Съвета от 15 юли 2014 г. за установяване на еднообразни правила и еднообразна процедура за реструктурирането на кредитни институции и някои инвестиционни посредници в рамките на Единния механизъм за реструктуриране и Единния фонд за реструктуриране и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010.

⁷⁸ Към 30 юни 2022 г. това са пет кредитни институции: „Банка ДСК“ АД, „Юробанк България“ АД, „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД, „УниКредит Булбанк“ АД и „Обединена българска банка“ АД.

⁷⁹ Състоят се от представители на ЕСП и на националните органи за реструктуриране и са създадени на основание чл. 83, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 806/2014.

⁸⁰ Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на Директива 82/891/ЕИО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО, 2011/35/ЕС, 2012/30/ЕС и 2013/36/ЕС и на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета.

⁸¹ Включва постоянните членове на ЕСП и представителите на всички национални органи за реструктуриране в рамките на ЕМП.

⁸² Състои се от постоянните членове на ЕСП и представителите на националните органи за реструктуриране, в чиято юрисдикция са субектите, по отношение на които се разглеждат въпроси и се вземат решения.

През първото шестмесечие на 2022 г. дейността на БНБ като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране беше насочена главно към организиране и осъществяване на процесите по подготовка, преглед и актуализиране на плановете за реструктуриране на кредитните институции, както и към наблюдение върху изпълнението на междинните целеви нива на минималните изисквания за собствен капитал и приемливи задължения (МИСКПЗ), определени за кредитните институции. Във връзка с присъединяването към ЕМП, през първата половина на 2022 г. продължи актуализирането на вътрешната нормативна рамка на БНБ, имаща отношение към функцията по реструктуриране в контекста на интегрирането на политики на ЕСП, доколкото са приложими и при съобразяване с националните специфики. През отчетния период също така влязоха в сила промени в ЗВПКИИП⁸³, свързани с изискванията на Регламент (ЕС) 2019/2033⁸⁴ и засягащи единствено инвестиционните посредници. На настоящия етап тези изменения и допълнения в ЗВПКИИП не намират отражение във функцията на БНБ като орган за реструктуриране и национален орган за реструктуриране на кредитни институции.

През първата половина на 2022 г. продължиха дейностите по подготовка и актуализиране на плановете за реструктуриране на кредитните институции, попадащи в обхвата на преките правомощия на БНБ.⁸⁵ През април 2022 г. Управителният съвет на БНБ прие плановете за реструктуриране и определи МИСКПЗ на три кредитни институции – две, които не са част от група, подлежаща на надзор на консолидирана основа, и една кредитна институция, подлежаща на надзор на консолидирана основа. Същевременно започна процесът по преглед и актуализация на приетите в края на 2021 г. плановете за реструктуриране на девет кредитни институции. Плановете за реструктуриране се преразглеждат поне веднъж годишно и включват оценка на възможността за реструктуриране, оценка и анализ на бизнес модела и критично важните функции на съответната институция или група, както и предпочитани стратегии и инструменти за реструктуриране. Заедно с прегледа и актуализацията на плановете за реструктуриране се извършва преглед и на определеното ниво на МИСКПЗ. През първата половина на 2022 г., посредством стандартизираната отчетност, набрана от кредитните институции за целите на планиране на реструктурирането⁸⁶, започна осигуряване на актуална информация, необходима за прегледа и актуализирането на плановете за реструктуриране. Наред с това кредитните институции бяха уведомен относно основните направления и области, по които следва да работят през 2022 г., с оглед осигуряване на възможността за реструктуриране и прилагане на предпочитаната стратегия за реструктуриране (работни приоритети).

В качеството на орган за реструктуриране на кредитна институция, която е част от трансгранична група от ЕС, Българската народна банка участва като член в колегията за реструктуриране, създадена от органа за реструктуриране на ниво група. През първото шестмесечие на 2022 г. БНБ обменя с органа за реструктуриране на ниво група данни, анализи и допълнителна информация както по отношение на дъщерната банка, лицензирана в България,

⁸³ „Държавен вестник“, бр. 25 от 29 март 2022 г., в сила от 29 март 2022 г.

⁸⁴ Регламент (ЕС) 2019/2033 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. относно пруденциалните изисквания за инвестиционните посредници и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 575/2013, (ЕС) № 600/2014 и (ЕС) № 806/2014.

⁸⁵ В контекста на разпределението на функциите и правомощията между БНБ и ЕСП Българската народна банка отговаря за планиране на реструктурирането на тринайсет кредитни институции, лицензирани в Република България.

⁸⁶ Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/1624 на Комисията от 23 октомври 2018 г. за определяне на технически стандарти за изпълнение по отношение на процедурите, стандартните формуляри и образците за предоставяне на информация за целите на плановете за реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници в съответствие с Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/1066 на Комисията (ОВ L 277 от 7 ноември 2018).

така и относно приложимото национално законодателство. В рамките на срока за постигане на съвместно решение по плана за реструктуриране на групата за 2021 г. и относно МИСКПЗ членовете на колегията не постигнаха съвместно решение. Поради това при спазване на националната и на европейската правна рамка БНБ започна преглед и актуализиране на индивидуалния план за реструктуриране на лицензираната в България дъщерна кредитна институция – част от групата.

В хода на прегледа и актуализирането на плановете за реструктуриране на петте кредитни институции, които попадат в обхвата на преките правомощия на ЕСП, през първата половина на 2022 г. Управителният съвет на БНБ прие позиции във връзка с гласуването на решения на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП за окончателно одобряване на съвместни решения по плановете за реструктуриране за 2021 г. на три трансгранични групи с дъщерни банки, лицензирани в Република България, и относно определяне на МИСКПЗ на субектите за реструктуриране и на дъщерните им банки, в обхвата на правомощията на ЕСП.⁸⁷ Управителният съвет на БНБ прие също позицията относно проект на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерна банка, лицензирана в Република България и част от трансгранична група с предприятие майка извън ЕМП, за целите на последващото му предоставяне на органа за реструктуриране на ниво група.

Българската народна банка подкрепи проектите за решения на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП за една трансгранична група с дъщерна банка в България. От страна на БНБ не бяха подкрепени проектите на решения на ЕСП относно плана за реструктуриране и оценката на възможността за реструктуриране на две от групите в преките правомощия на ЕСП, както и проектът на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерната кредитна институция с предприятие майка извън ЕМП. Българската народна банка изрази мотивирано несъгласие с плана за реструктуриране и с оценката на възможността за реструктуриране на групите в частта относно подхода за определяне на МИСКПЗ на индивидуална основа за дъщерните банки, лицензирани в Република България. Със същите принципни мотиви БНБ не подкрепи и проекта на предложение на ЕСП за определяне на МИСКПЗ на дъщерната банка с предприятие майка извън ЕМП. Позициите на БНБ като национален орган за реструктуриране бяха изразени в рамките на разширената Изпълнителна сесия на ЕСП от подуправителя, ръководещ управление „Емисионно“, като представител на БНБ. Поради липсата на консенсус и съгласно приложимата правна рамка, проектите на решения на ЕСП, които не бяха подкрепени от БНБ, бяха приети от Изпълнителна сесия в състав от постоянните членове на ЕСП.

Плановете за реструктуриране на три групи, част от които са кредитни институции, установени в България, и по тях са постигнати съвместни решения в рамките на организираните от ЕСП колегии за реструктуриране, включват оценка на възможността за реструктуриране на съответната група, оценка на значимите предприятия и анализ на техния бизнес модел, критични функции, предпочитани стратегии и инструмент за реструктуриране, както и оценка на възможността за реструктуриране. Трите дъщерни банки, лицензирани в Република България, които са част от съответните банковни групи, са определени като значими и са идентифицирани изпълняваните от тях критични функции. Една от дъщерните банки е определена като субект за реструктуриране⁸⁸ в плана за реструктуриране на групата и ѝ е определено

⁸⁷ Съгласно чл. 54, параграф 2, букви „а“ и „в“ от Регламент (ЕС) № 806/2014, на своя изпълнителна сесия ЕСП подготвя, оценява и одобрява плановете за реструктуриране и определя МИСКПЗ на субектите и групите, попадащи в обхвата на неговите правомощия. Решенията на изпълнителната сесия на ЕСП във формат на разширена Изпълнителна сесия се вземат чрез консенсус, а при невъзможност за постигане на консенсус – посредством гласуване с обикновено мнозинство от гласовете на постоянните членове на ЕСП.

⁸⁸ По смисъла на дефиницията в § 1, т. 71а от Допълнителните разпоредби на ЗВПКИИП.

МИСКПЗ на консолидирана основа. За две дъщерни банки, които не са субекти за реструктуриране, съгласно стратегията, предвидена в плановете за реструктуриране на съответната група, е определено МИСКПЗ на индивидуална основа.

По линия на функцията по управление на ФПБ в началото на април 2022 г. Управителният съвет на БНБ прие Годишния финансов отчет на Фонда за реструктуриране на банки за 2021 г., включващ отчет за дейността⁸⁹ и всички компоненти на финансовия отчет на Фонда към 31 декември 2021 г. Той бе обнародван в законоустановения срок в „Държавен вестник“, бр. 31 от 19 април 2022 г. Одитираният отчет, представящ финансовото състояние, паричните потоци и финансовия резултат на ФПБ, придружен от доклад на независимия одитор, е публикуван и на интернет страницата на БНБ⁹⁰.

За целите на текущото управление на средствата на ФПБ, през януари 2022 г. Управителният съвет на БНБ определи допустимите класове активи и инвестиционни ограничения за пазарен и кредитен риск във връзка с възможността средствата на ФПБ да бъдат инвестирани посредством структурирана индексна сметка (СИС) при БНБ. През първата половина на 2022 г. УС на БНБ взе решение да бъде запазена прилаганата инвестиционна стратегия по отношение на средствата на ФПБ и те продължиха да бъдат държани по текущи сметки при БНБ, като спрямо тях се прилагат „Общи условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“. При приемане на решението за инвестиране на средствата на Фонда УС разгледа и взе предвид очакваните доходност и риск в случай на избор на СИС, както и пазарната конюнктура към този момент.

В съответствие с разпределението на правомощията между ЕСП и БНБ функцията по определяне и събиране на вноските на клонове на кредитни институции от трети държави за целите на финансиране на реструктурирането се осъществява изцяло от БНБ, а средствата постъпват в отделен подфонд на ФПБ по чл. 134, ал. 1, т. 1 от ЗВПКИИП. През април 2022 г. УС на БНБ определи годишни вноски на клоновете на кредитни институции от трети държави във ФПБ за 2022 г. с общ размер 97.9 хил. лв. Средствата постъпиха по сметката на съответния подфонд в рамките на срока по чл. 139, ал. 5 от ЗВПКИИП (трийсет дни, считано от датата на уведомлението). Към 30 юни 2022 г. средствата, набрани в подфонда, предназначени за набиране на вноски от клонове на кредитни институции от трети държави, възлизат на 778 хил. лв.

Вноските на кредитните институции, лицензирани в Република България, за целите на финансиране на реструктурирането се дължат към ЕФП и се определят от ЕСП. Като национален орган за реструктуриране БНБ отговаря за уведомяването на кредитните институции за определените им от ЕСП предварителни годишни вноски (вноските), набирането на съответните вноски и прехвърлянето им към ЕФП. За целта се ползва отделен целеви подфонд на ФПБ по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП. През април 2022 г. ЕСП определи вноските за 2022 г., които да бъдат набрани от кредитните институции, лицензирани в Република България, и прехвърлени от БНБ към ЕФП, с общ размер 17 569 хил. евро, или 34 362 хил. лв.⁹¹ С оглед на наличните средства в целевия подфонд на ФПБ и на възможността за използването им, предвидена в § 56, ал. 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на

⁸⁹ Обхванати са дейностите по изпълнение на функциите и задачите на БНБ във връзка с управлението на ФПБ.

⁹⁰ <https://www.bnb.bg/ResearchAndPublications/PubPeriodical/PubPAnnualReportOfTheBanksResolutionFund/index.htm>.

⁹¹ При използване на фиксирания курс на лева от 1.95583 лв. за 1 евро.

ЗВПКИИП⁹², УС на БНБ взе решение дължимите от кредитните институции вноски в ЕФП за 2022 г. да бъдат приспаднати от наличните средства в съответния подфонд. Кредитните институции бяха уведомени за определените им от ЕСП вноски в ЕФП за 2022 г. и за решението на УС на БНБ тези вноски да бъдат приспаднати от наличните средства в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП. След получаване на уведомлението една кредитна институция избра да се възползва от предоставената от ЕСП възможност 15% от дължимата вноски да бъде изпълнена чрез поемане на неотменен ангажимент за плащане при условията на споразумение, сключено с ЕСП.⁹³ На 28 юни 2022 г., след получаване на уведомление за плащане от ЕСП, Българската народна банка извърши съответните плащания⁹⁴, като намали средствата, които да бъдат приспаднати от подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП, с оглед на осигурените от съответната кредитна институция средства за обезпечаване на поетия към ЕСП неотменен ангажимент за плащане.

Към 30 юни 2022 г. средствата в целевия подфонд на ФПБ, предназначен за набиране и прехвърляне на вноски на кредитните институции в ЕФП, възлизат на 471 078 хил. лв.

⁹² След съответно уведомление от ЕСП за първоначална вноски органът за реструктуриране по чл. 2, ал. 1 нарежда прехвърляне към ЕФП на сума от подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 в съответствие с чл. 8 от Споразумението относно прехвърлянето и взаимното използване на вноски в ЕФП. След прехвърляне на средствата останалите набрани в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 средства, в случай че има такива, се приспадат от задълженията на институциите за бъдещи вноски в ЕФП по решение на органа за реструктуриране до тяхното изчерпване.

⁹³ Неотмененият ангажимент за плащане се обезпечава изцяло с парични средства от страна на кредитната институция. В ЗВПКИИП не е предвидена възможност наличните средства в съответния целеви подфонд да бъдат използвани за осигуряване на обезпечение по неотменени ангажименти.

⁹⁴ Прехвърляне в ЕФП на вноските на кредитните институции, лицензирани в Република България, за 2022 г. и отделно прехвърляне на сумата, представляваща обезпечение по поет от кредитна институция, лицензирана в Република България, неотменен ангажимент за плащане.

VIII. Участие в ЕСЦБ и в дейността на органите и институциите на ЕС

Дейността на органите и институциите на ЕС през първата половина на 2022 г. беше насочена към предприемане на мерки за устойчиво и съгласувано възстановяване на държавите – членки на ЕС, от кризата, породена от пандемията от COVID-19, както и за справяне с последиците от руската инвазия в Украйна, включително последиците за енергийната сигурност на ЕС.

В Съвета на ЕС продължи работата по укрепване на Икономическия и паричен съюз и по изграждане на елементите на регулаторната рамка за завършване на банковия съюз. В областта на финансовите услуги продължи работата по актуализация и допълване на пруденциалната рамка за кредитните институции, целяща намаляване на рисковете в банковия сектор и повишаване на способността на институциите да финансират икономиката. Представители на БНБ участваха в дискусиите по изменението на регулаторната рамка на ЕС в областта на банковия сектор и допринесоха за изготвянето и съгласуването на националните позиции по законодателните предложения.

Европейска система на централните банки

Управителят на БНБ е член на Генералния съвет на ЕЦБ, включващ председателя и заместник-председателя на ЕЦБ, както и управителите на националните централни банки на всички държави – членки на ЕС. През първото шестмесечие на 2022 г. бяха проведени три заседания на Генералния съвет на ЕЦБ, на които бяха обсъдени въпроси, свързани с икономическото развитие и състоянието на финансовия сектор в ЕС, и доклад за спазване от централните банки на забраната за парично финансиране. Генералният съвет на ЕЦБ одобри Доклада на ЕЦБ за конвергенцията от 2022 г., съдържащ оценка за степента на икономическо сближаване на държавите членки, които не са приели еврото, и съответствието на тяхното законодателство с изискванията на Договорите.

Представители на БНБ участват в работата на 14 комитета към ЕСЦБ⁹⁵ и в 51 работни групи към тях, в Конференцията за човешките ресурси и в Конференцията на ръководителите на администрацията. Чрез представителите си в органите, комитетите и работните групи на ЕСЦБ Банката допринася за изготвянето на правни актове на ЕЦБ в областта на паричната и банковата политика, на платежните и сетълмент системи, на статистическата отчетност и в изследователската дейност, както и при обсъждането на други въпроси от сферата на компетентност на централните банки. БНБ участва в процеса на съгласуване на становища на ЕЦБ във връзка с провежданите от държавите – членки на ЕС, писмени консултации по всеки проект на нормативен акт, както и по предложения за законодателни актове на ЕС.

През отчетния период България проведе писмени консултации с ЕЦБ относно проектите на Закон за покритите облигации и на Закон за изменение и допълнение на Закона за публичното предлагане на ценни книжа. БНБ участва в процеса по съгласуване на становищата на ЕЦБ по тях.

⁹⁵ Комитет за счетоводство и парични приходи (AMICO), Комитет за финансова стабилност (FSC), Комитет по банкнотите (BANCO), Комитет за комуникации на Евросистемата/ЕСЦБ (ECCO), Комитет за информационни технологии (ITC), Комитет на вътрешните одитори (IAC), Комитет за международни отношения (IRC), Правен комитет (LEGCO), Комитет за пазарни операции (MOC), Комитет по парична политика (MPC), Комитет за пазарна инфраструктура и плащания (MIPC), Комитет по статистика (STC), Комитет за организационно развитие (ODC) и Комитет по контролинг (COMCO).

Европейски съвет за системен риск, Европейски банков орган, надзорни колегии

Управителят и подуправител на БНБ са членове на Генералния съвет на ЕССР. Обсъжданията по време на проведените през първата половина на 2022 г. две заседания на Генералния съвет бяха фокусирани върху последиците от руската инвазия в Украйна за финансовата стабилност. Бяха изразени опасения, че при рязък спад на икономическия растеж в страните – членки на ЕС, и запазване на висока инфлация рисковете за балансите на нефинансовите предприятия ще се увеличат в резултат на неблагоприятното отражение на повишаващите се цени на енергийните и неенергийните суровини върху доходите на домакинствата и печалбите на предприятията. Членовете на Генералния съвет се обединиха около мнението, че агресията срещу Украйна е оказала ограничено пряко въздействие върху банковия сектор в ЕС, което отразява ниските преки експозиции на европейските банки към Русия, стабилните капиталови позиции и възстановяването на рентабилността им до нивата отпреди пандемията. В същото време бе изтъкната необходимостта практиките на банките за заделяне на провизии да отразяват по подходящ начин повишения кредитен риск, произтичащ от преките и косвените ефекти от руската инвазия в Украйна. Акцентирано бе и върху несигурността по отношение на перспективите за рентабилността на банковия сектор, като беше посочено, че положителното въздействие на повишаващите се номинални лихвени проценти върху нетния доход от лихви може да бъде неутрализирано от по-слабото търсене на кредити, както и от ниския лихвен доход по портфейлите от ипотечни кредити с фиксирани лихви на ниски нива.

Генералният съвет обсъди бъдещето на макропруденциалната рамка за банките и приоритетите за нейното усъвършенстване в краткосрочен план, както и тези, които да гарантират, че тя ще бъде пригодна за следващото десетилетие. В рамките на дискусиите членовете на Генералния съвет очертаха следните характеристики, на които да отговаря макропруденциалната политика в банковия сектор: да бъде проактивна и да насърчава устойчивостта преди материализирането на системни рискове; да бъде гъвкава, за да отговаря на структурните промени във финансовата система, както и на киберрисковете и рисковете, свързани с промените в климата; да бъде част от цялостна рамка, която насърчава последователен подход към регулирането на всички дейности във финансовата система и да улеснява сътрудничеството между органите на всички нива. За постигане на тези цели бяха предложени мерки, насочени към разширяване на макропруденциалния инструментариум, прилагането на инструменти за справяне с рискове, свързани с климатични промени, и киберрискове, както и мерки за подобряване на сътрудничеството.

Членовете на Генералния съвет отчетоха, че потенциалните рискове за финансовата стабилност, произтичащи от криптоактивите и децентрализираните финанси, изглеждат ограничени, но е възможно да се материализират внезапни системни рискове в бъдеще, в случай че тенденциите за бърз растеж на пазара за криптоактиви и децентрализирани финанси продължат. Беше изразено съгласие, че усилията трябва да бъдат съсредоточени върху следните приоритети: разглеждане на необходимостта от допълнителни регулаторни мерки и определяне на последващите стъпки за справяне с потенциална заплаха за финансовата стабилност, както и изготвяне на предложение, което да гарантира разработването на европейски и глобален регулаторен стандарт; установяване на системните последици за ЕС от пазара на криптоактиви и редовно наблюдение на експозициите на финансовите пазари към криптоактивите и децентрализираното финансиране. Предвид скоростта, с която се разрастват пазарите на криптоактиви и приложенията за децентрализирани финанси, членовете

на Генералния съвет подчертаха необходимостта от предприемане на мерки за постигане на очертаните приоритети.

Работата по линия на постоянните комитети и работни групи към ЕК и ЕБО в сферата на регулаторната рамка продължи да се активизира, като през отчетния период представителите на БНБ в постоянните комитети и работни групи към ЕК и ЕБО участваха в дискусиите и в изработването на оценка за ключовите рискове и приоритети в надзорния процес за периода 2023–2025 г., както и в процесите на взаимодействие с регулаторните органи от трети държави и сближаването на националните практики по въвеждане и прилагане на пруденциалната и надзорната рамка на ЕС.

Съвет по икономически и финансови въпроси (Екофин) и Икономически и финансов комитет

През февруари 2022 г. беше проведено неформално заседание на Съвета на ЕС по икономически и финансови въпроси, в което взеха участие министрите на финансите или икономиката и управителите на централните банки на държавите – членки на ЕС. В заседанието участва управителят на БНБ. Дискутирани бяха начините за постигане на оптималния баланс между паричната, фискалната и структурната политика, излизайки от кризата, породена от *COVID-19*, който да осигури дългосрочен икономически растеж. Бяха обсъдени подходите за допълнително укрепване на финансовия сектор в ЕС, така че той да разполага с необходимия потенциал за финансиране на двойния цифров и зелен преход и за по-добро обслужване на реалната икономика като цяло. Министрите и управителите обсъдиха потенциала за развитие и задълбочаване на европейските капиталови пазари с цел подпомагане на икономиката, намаляване на натиска върху банките и създаване на по-дългосрочни доходи за европейските домакинства.

БНБ е представена в Икономическия и финансов комитет от подуправител, който участва в неговата дейност. През първата половина на 2022 г. дискусиите в Комитета бяха фокусирани върху икономическите последици от войната в Украйна, както и върху необходимостта от финансова помощ за тази страна. Членовете на Комитета обсъдиха ситуацията на финансовите пазари, отражението на войната върху цените на енергийните суровини и върху стабилността на банковия сектор. Беше изразена подкрепа за координиран подход при прилагането и наблюдението на въздействието от санкциите върху европейската и руската икономика. Инструментът „Следващо поколение ЕС“ и неговото финансиране също бе сред дискутираните от членовете на Комитета теми. Във връзка с това бе обсъден и представеният от ЕК през декември 2021 г. пакет от предложения за определяне на следващото поколение собствени ресурси за бюджета на ЕС, който включва три нови източника на приходи, основаващи се на търговията с емисии, на ресурсите, генерирани чрез предложения механизъм на ЕС за корекция на въглеродните емисии на границите, и на дял от остатъчните печалби на многонационални предприятия, преразпределен за държавите членки. Продължи работата на Комитета по така нареченото устойчиво финансиране. Сред обсъжданите теми беше и напредъкът при постигането на икономическа и финансова стратегическа автономност на ЕС. Членовете на Комитета се обединиха около мнението, че ЕС трябва да продължи да се стреми към постигането на икономическа и финансова автономност, като едновременно с това запази своята отвореност и конкурентоспособност и поддържа глобално сътрудничество. Сред дискутираните теми бяха и докладите за конвергенцията на ЕК и ЕЦБ, както и практическата подготовка на Хърватия за приемане на еврото.

В Съвета на ЕС продължи обсъждането на законодателните мерки, насочени към изграждане на регулаторна рамка за завършване на банковия съюз. Разгледан

беше изготвеният от държавите от еврозоната в приобщаващ формат проект на работен план за завършване на банковия съюз, който обхваща мерки в четири области: по-ефективна рамка за управление на кризи, по-надеждна защита на европейските вложители, по-интегриран пазар на банков услуги и диверсификация на експозициите на банките към държавни дългове. През юни 2022 г. на среща на Еврогрупата в приобщаващ формат беше постигнато съгласие, че като незабавна стъпка работата по банковия съюз трябва да се съсредоточи върху укрепването на общата рамка за управление на банковите кризи и националните схеми за гарантиране на депозити, след което да бъде извършен преглед на състоянието на банковия съюз с цел определяне на последващи мерки по отношение на останалите елементи. Със своя експертен капацитет БНБ подпомага представителите на Министерството на финансите в работните формати към Работната група на високо равнище за укрепване на банковия съюз по въпроси от компетентността на централната банка.

През първото шестмесечие на 2022 г. продължи работата по пакета от законодателни изменения на регулаторната рамка на ЕС относно банковия сектор⁹⁶, предназначени да въведат новите международни стандарти на Базелския комитет за банков надзор – „Базел III“. С предложените изменения се предвижда да се осигури еднакво прилагане на регулаторните изисквания, сближаване на надзорните практики и осигуряване на равнопоставеност в рамките на единния пазар на банков услуги. В продължаващите в рамките на Работна група „Финансови услуги“ към Съвета на ЕС преговори по законодателните изменения активно участие взеха представители на БНБ. През отчетния период беше постигнат напредък в преговорите по законодателния пакет за цифровите финансови услуги⁹⁷, целящ разработването на европейски подход, който да насърчава технологичното развитие и да гарантира финансова стабилност. Представители на БНБ участваха в процеса на преговори, както и подпомагаха с експертния си опит изготвянето на национални позиции. Постигнато беше предварително споразумение в преговорите с Европейския парламент по предложението за Регламент относно оперативната устойчивост на цифровите технологии във финансовия сектор и по предложението за Регламент относно пазарите на

⁹⁶ Пакетът се състои от три законодателни предложения:

- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на надзорните правомощия, санкциите, клоновете от трета държава и рисковете с екологичен, социален и управленски характер, и на Директива 2014/59/ЕС, COM (2021) 663 final, 27.10.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на изискванията за кредитен риск, риск от корекция на кредитната оценка, операционен риск и пазарен риск, както и за долна граница на изчисленото капиталово изискване, COM (2021) 664 final, 27.10.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2014/59/ЕС по отношение на пруденциалното третиране на групите, които са глобални системно значими институции и са обект на стратегия за реструктуриране с множество субекти за реструктуриране, и на методиката за непряко записване на инструменти, признати за покриване на минималното изискване за собствени средства и приемливи задължения, COM (2021) 665 final, 27.10.2021.

⁹⁷ Пакетът се състои от следните документи:

- Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно стратегия за цифровизиране на финансовите услуги в ЕС, COM (2020) 591 final, 24.9.2020;
- Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно стратегията на ЕС за плащанията на дребно, COM (2020) 592 final, 24.9.2020;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно пазарите на криптоактиви и за изменение на Директива (ЕС) 2019/1937, COM (2020) 593 final, 24.9.2020;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно пилотна уредба на пазарните инфраструктури, основани на технологията на децентрализирания регистър, COM (2020) 594 final, 24.9.2020;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно оперативната устойчивост на цифровите технологии във финансовия сектор и за изменение на регламенти (ЕО) № 1060/2009, (ЕС) № 648/2012, (ЕС) № 600/2014 и (ЕС) № 909/2014, COM (2020) 595 final, 24.9.2020;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на директиви 2006/43/ЕО, 2009/65/ЕО, 2009/138/ЕС, 2011/61/ЕС, 2013/36/ЕС, 2014/65/ЕС, (ЕС) 2015/2366 и (ЕС) 2016/2341, COM (2020) 596 final, 24.9.2020.

криптоактиви. Проектът на Регламент относно пилотна уредба на пазарните инфраструктури, основани на технологията на децентрализирания регистър, беше окончателно одобрен от Съвета на ЕС и Европейския парламент и публикуван в Официален вестник на ЕС⁹⁸.

Представители на БНБ участваха в дискусиите и преговорите на техническо ниво в рамките на Работна група „Финансови услуги и банков съюз“ към Съвета на ЕС по представения през 2021 г. пакет от законодателни предложения за укрепване на правилата на ЕС в областта на мерките срещу изпиране на пари и финансиране на тероризма⁹⁹. Постигнат беше общ подход по предложението за Регламент за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма, предвиждащ установяване на специален орган на равнище ЕС, който да допринесе за подобряване на ефективността на мерките за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма и контрола по тяхното прилагане. През юни 2022 г. беше постигнато предварително споразумение в преговорите с Европейския парламент по предложението за Регламент относно информацията, придружаваща преводите на средства и на някои криптоактиви.

Чрез участието си в Съвета по европейски въпроси към Министерския съвет БНБ допринася за формирането на позициите на България в ключови области на икономическото управление и финансовия сектор.

⁹⁸ Регламент (ЕС) 2022/858 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2022 г. относно пилотна уредба на пазарните инфраструктури, основани на технологията на децентрализирания регистър, и за изменение на регламенти (ЕС) № 600/2014, (ЕС) № 909/2014 и Директива 2014/65/ЕС (ОВ L 151/1 от 2 юни 2022 г.).

⁹⁹ Пакетът се състои от следните законодателни предложения:

- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, COM (2021) 420 final, 20.7.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) 1094/2010 и (ЕС) 1095/2010, COM (2021) 421 final, 20.7.2021;
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно информацията, придружаваща преводите на средства и определени криптоактиви (преработен текст), COM (2021) 422 final, 20.7.2021;
- Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно механизмите, които да бъдат въведени от държавите членки за предотвратяване на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, и за отмяна на Директива (ЕС) 2015/849, COM (2021) 423 final, 20.7.2021.

IX. Международни отношения

В съответствие със ЗБНБ Банката може да участва организационно и финансово от свое име в международни финансови организации, които имат за цел развитие на международното сътрудничество в областта на валутната, паричната и кредитната политика. В случаите, когато държавата участва в международни финансови институции, във взаимоотношенията с тях Банката изпълнява ролята на агент и депозитар.

БНБ е акционер в Банката за международни разплащания (БМР). Управителят на БНБ участва в редовните срещи на управителите на централните банки – акционери на БМР. Тези срещи представляват основен механизъм за сътрудничество и дискусии по проблемите на икономическото развитие, перспективите пред световната икономика и международните финансови пазари. На проведеното в края на юни 2022 г. годишно Общо събрание на акционерите беше взето решение за изплащане на дивидент на БНБ в размер на 2.2 млн. специални права на тираж (СПТ) за 2022 г.

Управителят на БНБ е управител за България в МВФ и в това си качество представлява държавата във взаимоотношенията ѝ с Фонда. Квотата на страната в МВФ възлиза на 896.3 млн. СПТ, които се равняват на 10 422 гласа и представляват 0.21% от общите гласове на страните – членки на МВФ.

През април 2022 г. БНБ внесе 10 000 долара за подпомагане на дейността на Г-30.

БНБ допринася за укрепването на регионалното сътрудничество чрез активното си участие на най-високо ниво в Клуба на управителите на централните банки на страните от Централна Азия, Черноморския и Балканския регион.

Х. Статистическа дейност

БНБ съставя статистическа информация в съответствие с чл. 42 от ЗБНБ и като член на ЕСЦБ в изпълнение на ангажиментите си по чл. 5 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ. В статистическата си дейност БНБ прилага хармонизираните европейски стандарти, в основата на които лежат международните статистически методологии на водещите институции в съответните области на компетентност (ЕЦБ, Евростат, МВФ, БМР, ОИСР, ООН, Световната банка и др.).

БНБ осъществява дейностите по събиране, обработване, анализиране и разпространяване на официалната парична¹⁰⁰ и лихвена¹⁰¹ статистика, статистиката на външния сектор¹⁰², статистиката на тримесечните финансови сметки на всички институционални сектори¹⁰³, статистиката на небанковите финансови институции, включително на лизинговите дружества, на инвестиционните фондове¹⁰⁴, на дружествата, специализирани в кредитиране, и на застрахователните и презастрахователните дружества¹⁰⁵ и пенсионните фондове¹⁰⁶.

Съставяната статистическа информация се използва и в областта на икономическите изследвания и прогнози, за анализа на финансовата стабилност, за осъществяване на други основни дейности на БНБ, както и за целите на редица чуждестранни публикации и доклади.

През първото шестмесечие на 2022 г. Банката продължи да събира, съставя и разпространява актуални статистически данни както чрез интернет страницата си, така и предавайки редовно данни на ЕЦБ, Евростат, ЕССР, МВФ, БМР и други национални и международни институции. Всички статистически данни на интернет страницата на БНБ бяха публикувани в съответствие с предварително обявения календар.

Наред със съставянето на статистически данни БНБ продължи активно да участва в редица национални, европейски и международни форуми при обсъждане и решаване на методологически въпроси в областта на статистиката. Всички публикувани от Банката статистически данни са съпроводени със съответните метаданни, които при необходимост периодично се актуализират.

В началото на 2022 г., в съответствие с регламентите¹⁰⁷ на ЕЦБ, БНБ внедри нови отчетни форми за пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове, за застрахователните и презастрахователните дружества, за инвестиционните и алтернативните инвестиционни фондове. Наред с изпълнение на изискванията на регламентите на ЕЦБ и значително нарасналия брой

¹⁰⁰ Съгласно Регламент (ЕС) № 2021/379 на ЕЦБ от 22 януари 2021 г. относно балансните позиции на кредитните институции и на сектор „парично-финансови институции“ (преработен текст).

¹⁰¹ Съгласно Регламент (ЕС) № 1072/2013 на ЕЦБ от 24 септември 2013 г. относно статистиката на лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции (преработен текст).

¹⁰² Съгласно Регламент (ЕО) № 184/2005 на Европейския парламент и на Съвета от 12 януари 2005 г. относно статистиката на Общността относно платежния баланс, международната търговия с услуги и преките чуждестранни инвестиции и Насоки на ЕЦБ от 9 декември 2011 г. относно изискванията за статистическа отчетност на ЕЦБ в областта на външната статистика (ЕЦБ/2011/23) и последващите им изменения.

¹⁰³ Съгласно Европейската система от сметки (ЕСС 2010), посочена в Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 г., Насоки на ЕЦБ от 25 юли 2013 г. относно изискванията за статистическа отчетност на ЕЦБ по отношение на тримесечните финансови сметки (ЕЦБ/2013/24) и последващите им изменения.

¹⁰⁴ Регламент (ЕС) № 1073/2013 на ЕЦБ от 18 октомври 2013 г. относно статистиката на активите и пасивите на инвестиционните фондове.

¹⁰⁵ Регламент (ЕС) № 1374/2014 на Европейската централна банка от 28 ноември 2014 г. относно изисквания за статистическа отчетност за застрахователни (осигурителни) дружества (ЕЦБ/2014/50).

¹⁰⁶ Регламент (ЕС) № 231/2018 на Европейската централна банка от 26 януари 2018 г. относно изисквания за статистическа отчетност за пенсионните фондове (ЕЦБ/2018/2).

¹⁰⁷ Виж бел. 104, 105 и 106.

показатели, изпращани към ЕЦБ относно отчетността на тези финансови институции, новите отчетни форми осигуряват допълнителна информация за целите на съставянето на статистиката на тримесечните финансови сметки, платежния баланс и международната инвестиционна позиция на страната.

Във връзка с измененията в насоките на ЕЦБ относно Регистъра на данни за институциите и филиалите (*Register of Institutions and Affiliates Data, RIAD*) и през първото шестмесечие на 2022 г. продължи развитието и усъвършенстването в БНБ на статистическите бази данни, съдържащи индивидуална референтна информация – Регистъра на местните икономически субекти и Базата данни за българските ценни книжа. Наред с аналитичните възможности, които предоставят на национално ниво, тези бази данни позволяват на БНБ да изпълнява ангажиментите си към ЕСЦБ по управление на данните за България в Регистъра на данни за институциите и филиалите и в Централизираната база данни на ЕСЦБ за ценните книжа (*Centralised Securities Database, CSDB*)¹⁰⁸. През периода БНБ продължи актуализирането и поддържането на всички референтни данни за кредитните институции и свързаните с тях субекти за надзорни цели. Продължи и подпомагането на доброволни начала на останалите национални централни банки при идентифициране и допълване в *RIAD* на референтна информация за местни институционални единици в качеството им на страна по кредитни отношения във връзка с проекта на ЕСЦБ АнаКредит (*Analytical credit datasets, AnaCredit*)¹⁰⁹ за събиране на подробни данни за кредитите и кредитния риск. Освен за кредитните институции и другите участници в кредитния процес за целите на АнаКредит, БНБ поддържа в регистъра *RIAD* актуална референтна информация за дружествата със специална инвестиционна цел, инвестиционните фондове и управляващите ги дружества, доставчиците на платежни услуги и операторите на платежни системи, застрахователните и презастрахователните дружества, пенсионните фондове, както и за холдинговите компании и централните управления и емитентите на ценни книжа. БНБ активно участва и в проекта на ЕЦБ „Статистика на притежаваните ценни книжа“ (*Securities Holdings Statistics, SHS*)¹¹⁰, който е от значение както за съставянето на различни видове статистически данни, така и за анализа на финансовата стабилност.

През първото шестмесечие на 2022 г. продължи и работата по развитие и усъвършенстване на статистическите информационни системи – Интегрираната статистическа информационна система (ИСИС) и Информационната система по парична и лихвена статистика (ИСПС). Те осигуряват автоматизиран контрол, по-голяма надеждност и високо качество на получаваната, обработваната и разпространяваната от БНБ статистическа информация, а подаването на отчетните форми и декларации по електронен път намалява значително административното бреме върху физическите и юридическите лица. В началото на март 2022 г. беше публикувано актуализирано Указание за предоставяне на статистическа информация на БНБ по електронен път, като бяха променени правилата за предоставяне на достъп до Портала на ИСИС. С промяната се целеше повишаване на сигурността на данните, съхранявани в системата, както и облекчаване на реда за упълномощаването на лицата, представяващи отчетните единици.

¹⁰⁸ Съгласно Насоки и Препоръка на ЕЦБ от 26 септември 2012 г. относно рамката за управление на качеството на данни за Централизираната база данни за ценни книжа (ЕЦБ/2012/21 и ЕЦБ/2012/22).

¹⁰⁹ Съгласно Регламент (ЕС) № 2016/867 на Европейската централна банка от 18 май 2016 г. относно събирането на подробни данни за кредитите и кредитния риск (ЕЦБ/2016/13).

¹¹⁰ Съгласно Регламент (ЕС) № 1011/2012 на ЕЦБ от 17 октомври 2012 г. относно статистически данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2012/24) и последващите му изменения, Насоки на ЕЦБ от 22 март 2013 г. относно статистически данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2013/7) и последващите им изменения, Препоръка на ЕЦБ от 2 август 2016 г. относно рамката за управление на качеството на статистическите данни за държани ценни книжа (ЕЦБ/2016/24).

В своята дейност Банката следва принципите, заложи в документа „Обществен ангажимент на ЕСЦБ по отношение на европейската статистика“, които се основават на фундаменталните принципи на официалната статистика на ООН. Наред с регулярните процедури за валидация при предоставяне на данните Банката активно участва при съставянето от ЕСЦБ и от Европейската статистическа система на доклади за оценка на качеството на данните, които чрез конкретни показатели измерват прилагането на тези принципи по отношение на статистическите продукти на централните банки и националните статистически институти – достъпност и яснота, точност и надеждност и съпоставимост и съгласуваност. С публикуването им се осигурява прозрачност и се дава възможност за извършване на сравнителен анализ на качеството на тези статистически продукти за всички държави – членки на ЕС, като в средата на май 2022 г. ЕЦБ публикува годишния си доклад за анализ на качеството на съставяните от БНБ статистически данни за платежния баланс и международната инвестиционна позиция¹¹¹. Като координатор за България БНБ продължи да съблюдава и изискванията на Рамката на МВФ за оценяване на качеството на данните, която е част от Специалния стандарт за разпространението на данни Плюс, към който България е присъединена.

В своята дейност в областта на статистиката БНБ продължи сътрудничеството си с НСИ, Министерството на финансите, национални и чуждестранни статистически органи и централни банки. През първата половина на 2022 г. БНБ се включи в проекта на Евростат по намаляване на асиметриите между държавите – членки на ЕС, в областта на услугите, които са част от текущата сметка на платежния баланс.

¹¹¹ *Euro area and national balance of payments and international investment position statistics (europa.eu)*, ЕЦБ, 2022.

XI. Фискален агент и депозитар на държавата

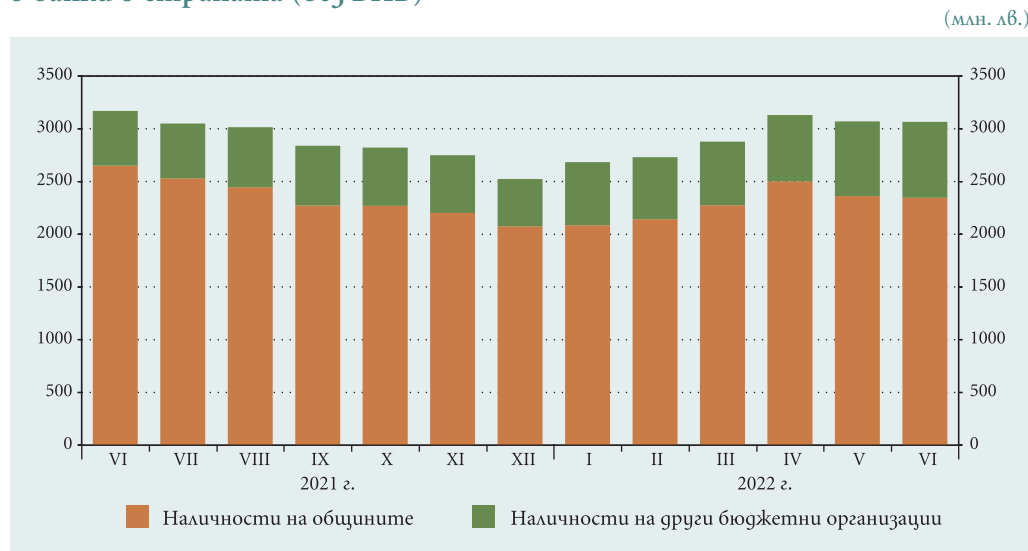
В съответствие със ЗБНБ Банката извършва дейност като фискален агент и депозитар на държавата въз основа на сключени договори с МФ. За изпълнение на поетите ангажименти тя поддържа и развива изградените за целта системи – Системата за провеждане на аукциони за ДЦК (АДЦК); Електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСРОТ); Системата за сепълмент на ДЦК (СДЦК); Регистъра на особените залози (РОЗ) и Системата за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв (ИОБФР).

Приходите, събрани през първата половина на 2022 г. от участниците в системите съгласно Тарифата на БНБ за таксите и комисионите за обработка на сделки с ДЦК и от МФ по реда на чл. 43 от ЗБНБ, възлизат общо на 1627.8 хил. лв. при 1210.8 хил. лв. за същия период на предходната година.

Информационно обслужване

В изпълнение на своите задължения по сключения с МФ Договор за услугите, свързани с информационното обслужване на държавния бюджет, през отчетния период БНБ изготви общо 471 обобщени типови справки за операциите и наличностите по сметките на бюджетните организации в БНБ и в другите банки в страната чрез системата ИОБФР. Според обобщените данни в нея общият размер на бюджетните наличности (в това число на общините) към 30 юни 2022 г. бе 11 501.3 млн. лв.¹¹², което е с 1.1% по-малко от размера им към 30 юни 2021 г. Към края на първото шестмесечие на 2022 г. 73.3% (8435.8 млн. лв.) от посочените наличности бяха по сметки в БНБ, а останалата част (3065.5 млн. лв.) – в 16 други банки в страната.

Наличности по сметки на бюджетните организации в банки в страната (без БНБ)

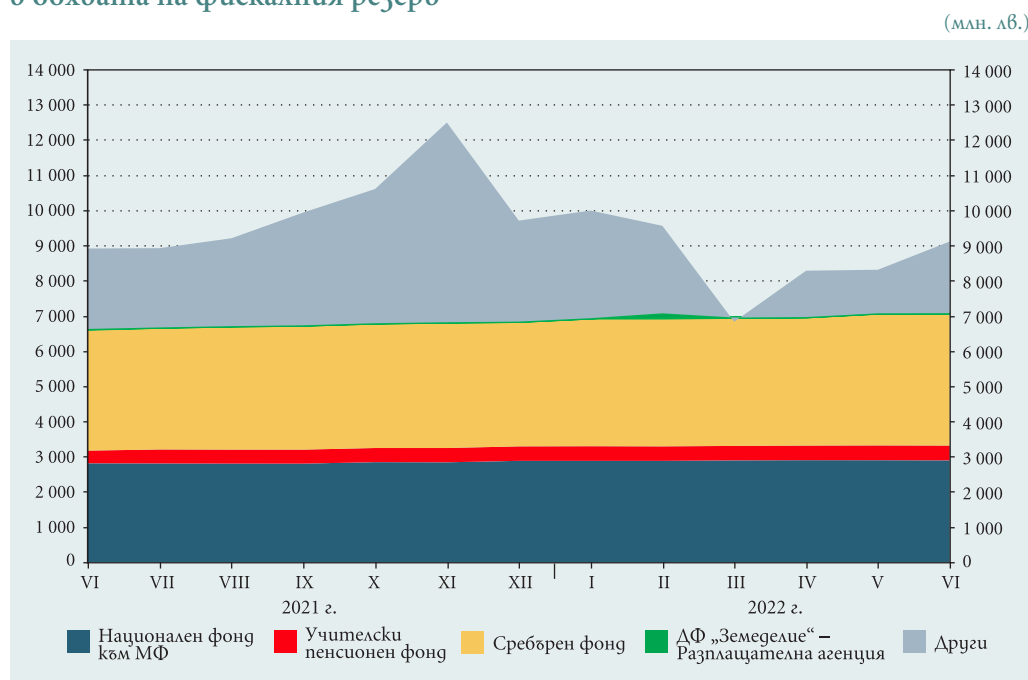
Източник: БНБ.

В края на първото шестмесечие на 2022 г. наличностите по сметките на бюджетни организации извън БНБ намаляха с 3.3% в сравнение с 30 юни 2021 г., като 72.1% от тях бяха отчетени от 5 банки.

¹¹² Наличностите по валутните сметки са преизчислени в левове по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за 30 юни 2022 г.

Около 79.3% от общия размер на бюджетните наличности в БНБ и в други банки в страната се включват във фискалния резерв¹¹³ и формират неговата ликвидна част¹¹⁴, която към 30 юни 2022 г. възлезе на 9115.2 млн. лв. От тях 7077.6 млн. лв. са средства със специално предназначение, обособени в специализирани фондове – Държавен фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (така наречения Сребърен фонд), Национален фонд към МФ, Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция, и Учителски пенсионен фонд.

Структура на наличностите по банковите сметки, включени в обхвата на фискалния резерв

Източник: БНБ.

В съответствие с действащите съвместни указания на министъра на финансите и управителя на БНБ Банката ежедневно наблюдава от името на МФ размера на обезпечението, осигурено от банките съгласно Закона за публичните финанси, като го сравнява с отчетените от тях чрез ИОБФР наличности по сметките на бюджетните организации.

Обслужване на търговията с ДЦК

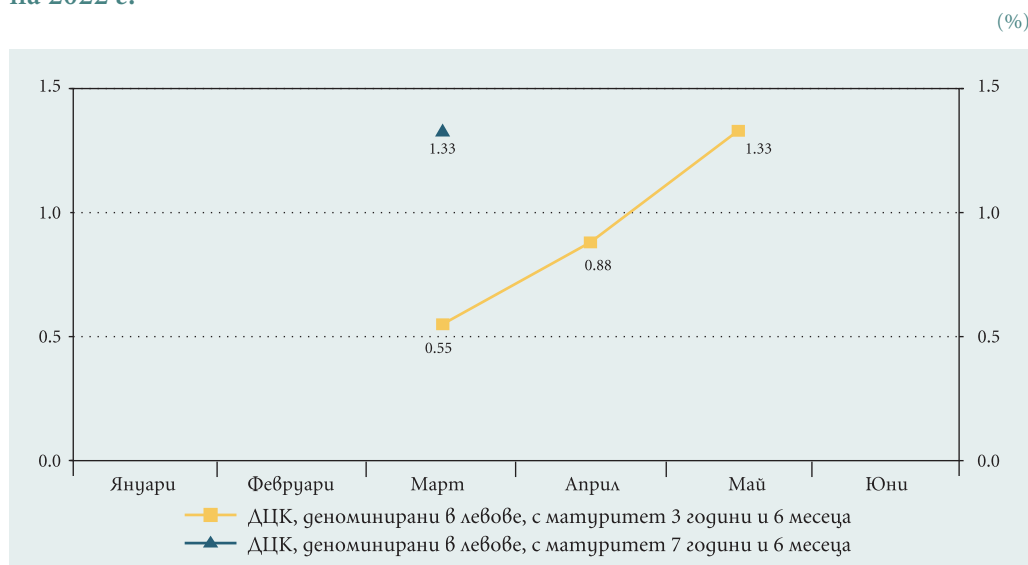
В съответствие с емисионната политика на МФ през първата половина на 2022 г. чрез АДЦК бяха организирани и проведени пет аукциона за продажба на ДЦК. На тях бяха предложени три емисии ДЦК, деноминирани в левове, от които една емисия на средносрочни ДЦК с оригинален матуритет 3 години и 6 месеца при 0.00% годишен лихвен процент, и две емисии на дългосрочни ДЦК – една с оригинален матуритет 7 години и 6 месеца при 0.25% годишен лихвен процент и една с оригинален матуритет 10 години и 6 месеца при 1.50% годишен лихвен процент.

¹¹³ Съгласно § 1, т. 41 от Допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси фискалният резерв е показател, който включва както салдата по всички банковите сметки на бюджетните организации, без тези на общините и техните разпоредители с бюджетни средства, така и други активи и вземания от фондове на ЕС.

¹¹⁴ Включва салдата по всички банковите сметки на бюджетните организации в банките в България, без тези на общините и техните разпоредители с бюджетни средства.

Общата номинална стойност на предложените за продажба ДЦК беше 2300 млн. лв., като 70.4% от всички постъпили поръчки бяха за сметка на банки – 2271.8 млн. лв., спрямо 956.9 млн. лв. за сметка на небанкови институции. Общият обем на пласираните ДЦК възлезе на 1800 млн. лв., или 78.3% от обявления с условията на аукционите обем за продажба¹¹⁵. Близо 58.3% от всички реализирани ДЦК бяха придобити от банки (включително първични дилъри¹¹⁶ на ДЦК). Средната годишна доходност, постигната на аукционите, беше 0.86% за ДЦК с оригинален матуритет 3 години и 6 месеца и 1.33% за ДЦК с оригинален матуритет 7 години и 6 месеца. Министерството на финансите отхвърли всички постъпили поръчки от аукциона за емисията на ДЦК с матуритет 10 години и 6 месеца.

Средна годишна доходност, постигната на аукционите за продажба на ДЦК, емитирани на вътрешния пазар през първото шестмесечие на 2022 г.

Източник: БНБ.

Въз основа на данните от ЕСРОТ през първото шестмесечие на 2022 г. бяха извършени плащания от името и за сметка на емитента по настъпили корпоративни събития на обща стойност 55.3 млн. лв.¹¹⁷, или със 494.5 млн. лв. (89.94%) по-малко спрямо същия период на 2021 г. В резултат на провежданата от МФ емисионна политика общият обем по номинална стойност на търгуемите 16 броя емисии ДЦК в обращение към 30 юни 2022 г. бе 10 437.2 млн. лв.¹¹⁸, което е със 75.1% повече спрямо юни 2021 г. Запази се валутната структура на емисиите, като с най-голям относителен дял са ДЦК, деноминирани в левове с плащане в левове (95.6%), следвани от деноминираните в евро с плащане в евро (4.4%). По отношение на матуритетната структура не настъпи промяна в сравнение с края на юни 2021 г., като в обращение се намираха средно- и дългосрочни емисии ДЦК в съотношение 39.3% към 60.7%.

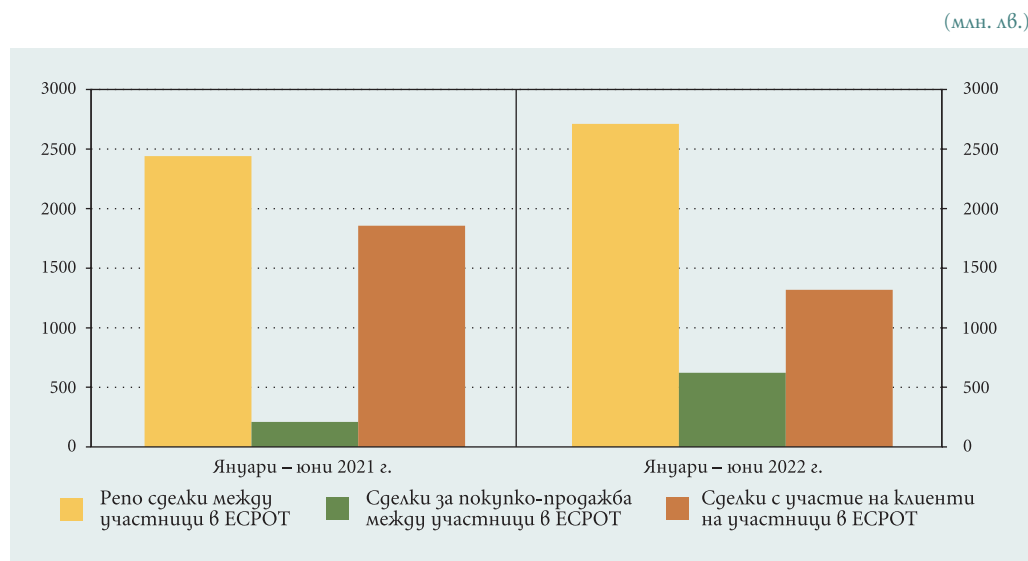
¹¹⁵ При един от проведените през април 2022 г. аукциони МФ отхвърли всички постъпили поръчки.

¹¹⁶ През отчетния период избраните по реда на Наредба № 15 на МФ и БНБ първични дилъри на ДЦК бяха девет.

¹¹⁷ Левовата равностойност на плащанията по ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за деня на плащането.

¹¹⁸ Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 30 юни 2022 г.

Обем на видовете сделки с търгуеми ДЦК през първото шестмесечие на 2021 г. и 2022 г.

Източник: БНБ.

През първото шестмесечие на 2022 г. общият обем на регистрираните в ЕСРОТ сделки с ДЦК по номинална стойност възлезе на 4652.5 млн. лв., което представлява увеличение с 3.2% спрямо същия период на 2021 г.

Най-голям остава дялът на репо сделките (58.3%), сред които преобладаваха сключените за срок от четири до седем дни (37.2%), предимно с геноминирани в левове ДЦК. Обемът на регистрираните сделки за покупко-продажба на ДЦК възлезе на 622.2 млн. лв., като от тях 469.5 млн. лв. са между банки – участници в ЕСРОТ. Обемът на сделките между участници в ЕСРОТ и клиенти възлезе на 937.8 млн. лв., а този между клиенти на участниците¹¹⁹ – на 381.2 млн. лв.

В резултат на търговията с ДЦК коефициентът на ликвидност¹²⁰ на вторичния пазар на ДЦК за полугодieto възлезе на 0.5 при 0.8 за първото шестмесечие на 2021 г. Участниците в ЕСРОТ нямаха затруднения и осигуряваха своевременно необходимите ценни книжа и парични средства в левове и в евро за извършване на сетълмента по сделките с ДЦК с доставка срещу плащане (*DvP*), като осредненият за шестмесечieto коефициент на сетълмент¹²¹ бе 100%.

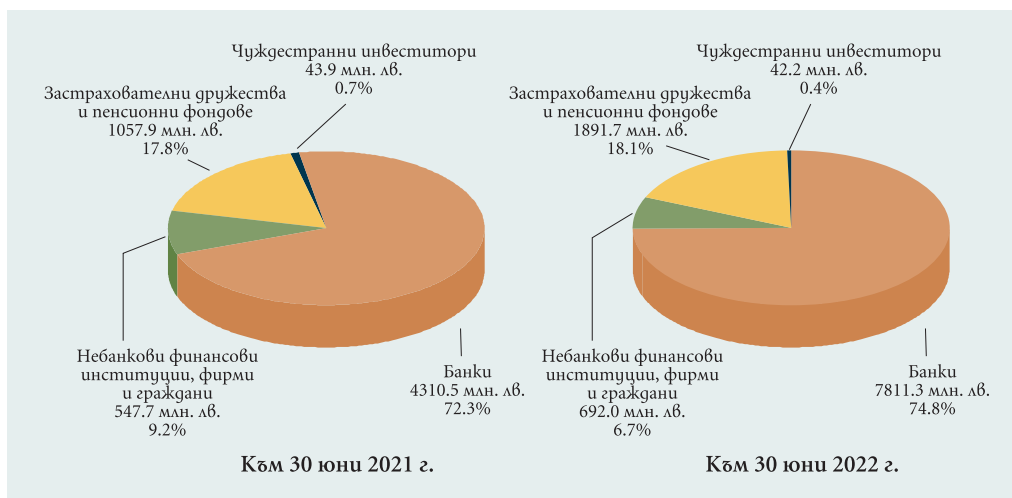
През полугодieto в ЕСРОТ са регистрирани операции по блокиране и деблокиране на ДЦК, емитирани на вътрешния пазар, във връзка с учредени особени залози върху ДЦК за обезпечаване на налични парични средства по сметки на бюджетни организации в банките съгласно Закона за публичните финанси и по реда на Закона за особените залози с общ обем 2945.6 млн. лв. при 2647.4 млн. лв. за същия период на 2021 г.

¹¹⁹В ЕСРОТ не се регистрират сделки, сключени между клиенти на един и същ участник в системата.

¹²⁰Коефициентът на ликвидност е съотношението между обема на сключените сделки с ДЦК на вторичния пазар през съответния период и размера на ДЦК в обращение към края на същия период.

¹²¹Коефициентът на сетълмент е съотношението между броя на сделките, за които е извършен сетълмент на определената дата, и общия брой сделки за отчетния период, за които е следвало да се извърши регистрация и сетълмент в системата.

Държатели на емитирани на вътрешния пазар ДЦК

Забележки: Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани във валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за последния работен ден на съответния период. По данни на БНБ и на участниците в ЕСРОТ.

Източник: БНБ.

В края на първото шестмесечие на 2022 г. в сравнение със същия период на 2021 г. се отчита увеличение на инвестициите в ДЦК в портфейлите на банките (с 3500.8 млн. лв.), на застрахователните дружества и пенсионните фондове (с 833.8 млн. лв.), небанковите финансови институции, фирмите и гражданите (с 144.3 млн. лв.) и намаление в портфейлите на чуждестранните инвеститори (с 1.7 млн. лв.). В резултат на това към 30 юни 2022 г. настъпи промяна в дела на отделните категории държатели на ДЦК, както следва: банки – 74.8%, застрахователни дружества и пенсионни фондове – 18.1%, небанкови финансови институции, фирми и граждани – 6.7%, чуждестранни инвеститори – 0.4% (при съответно 72.3%, 17.8%, 9.2% и 0.7% към 30 юни 2021 г.).

Коефициентът на наличност¹²² на ЕСРОТ през периода възлезе на 99.8%, като не са прилагани мерки, предвидени в действащите правила за взаимодействие между системите в БНБ при извънредни ситуации.

Съгласно разпоредбите на Наредба № 31 на БНБ за сетълмент на ДЦК към 30 юни 2022 г. в СДЦК се водеха общо 563 сметки за ДЦК, от които 16 на емитента (МФ), 226 – отчитащи собствения портфейл от ДЦК на участниците, 132 – с наложена тежест, както и 189 сметки, отчитащи ДЦК, притежавани общо от клиенти на участниците. Съвкупният размер по номинална стойност на ДЦК, регистрирани по тези сметки, съответства на общия размер на търгуемите ДЦК в обращение – 10 437.2 млн. лв.¹²³

Във връзка с изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) № 909/2014¹²⁴ по отношение на дисциплината при сетълмента и тяхното обезпечаване в Системата за регистрация и сетълмент на ДЦК БНБ прие Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 31 на БНБ за сетълмент на държавни ценни книжа.

¹²² Коефициентът на наличност представлява съотношението между броя часове, през които системата реално е работила, и броя часове, през които тя според графика е трябвало да работи.

¹²³ Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 30 юни 2022 г.

¹²⁴ Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа, както и за изменение на директиви 98/26/ЕО и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012.

ХІІ. Централен кредитен регистър и Регистър на банковите сметки и сейфове

Централен кредитен регистър

БНБ поддържа информационна система (ИС) за паричните задължения на клиентите към банките, финансовите институции, платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на чл. 21 от ЗПУПС (институции по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ). С Наредба № 22 на БНБ се регламентират функционирането, обхватът, редът и сроковете за подаване и получаване на информация от Централния кредитен регистър (ЦКР). В регистъра се поддържат данни за предоставените от институциите по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ кредити, независимо от техния размер. Информацията за кредитната задълженост на клиентите се осигурява в реално време и включва данни за текущото състояние на кредитите, за просрочията по активни и по погасени кредити за петгодишен ретроспективен период, за нови кредити и за съдължници и поръчители по предоставени кредити.

Към 30 юни 2022 г. институциите по чл. 56, ал. 1 от ЗКИ, подаващи информация в системата на регистъра, бяха общо 235, в това число 26 банки, 206 финансови институции, 2 платежни институции и едно дружество за електронни пари. През първата половина на 2022 г. в ИС на ЦКР бяха включени 6 финансови институции, а една финансова институция беше изключена.

Регистрираните кредити в системата на ЦКР към 30 юни 2022 г. бяха 6316 хил. броя (при 5972 хил. броя към 30 юни 2021 г.), а балансовата им експозиция възлизаше на 99 587 млн. лв. (89 755 млн. лв. към 30 юни 2021 г.). Броят на подадените в регистъра кредитополучатели към 30 юни 2022 г. бе 2572 хил., разпределени, както следва: физически лица – 2319 хил.; юридически лица – 105 хил.; чуждестранни лица, които нямат регистрация по ЕГН/ЕИК или код по БУЛСТАТ/ПИК – 141 хил.; лица, упражняващи свободни професии или занаятчийска дейност – 7 хиляди.

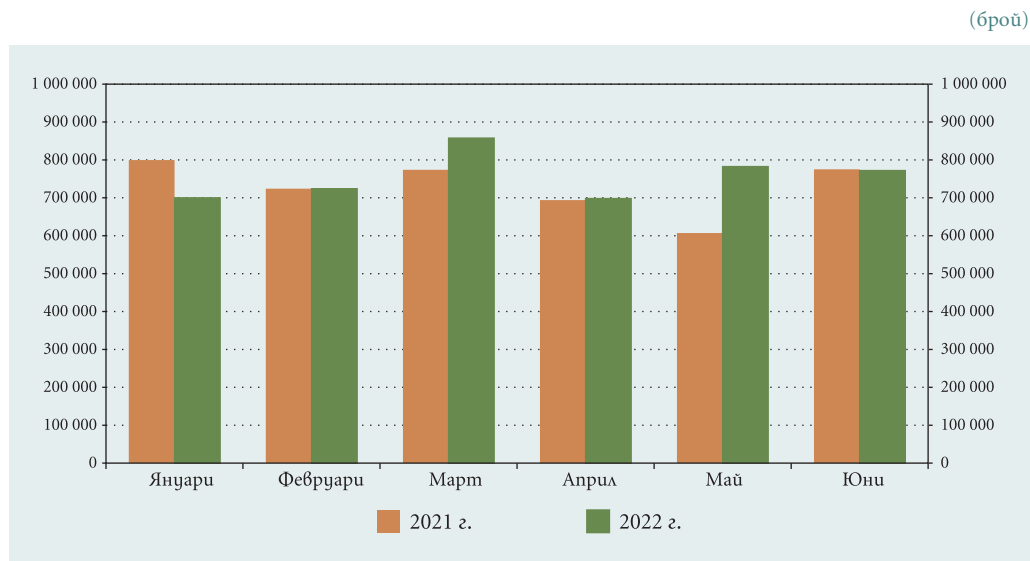
Към 30 юни 2022 г. при кредитополучателите – физически лица, най-голям бе дялът на тези с остатъчен дълг по кредитите до 5 хил. лв. (55.4%), а при юридическите лица преобладаваха кредитополучатели с остатъчен дълг по кредитите между 5 хил. лв. и 50 хил. лв. (31.9%).

Съгласно чл. 56, ал. 3 от ЗКИ достъп до информация от ЦКР във връзка с изпълнение на служебните си задължения имат органите на съдебната власт (прокуратура и следствени органи), Главна дирекция „Национална полиция“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ и областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, Националната агенция за приходите, Комисията за противодействие на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество, Агенция „Митници“, Комисията за финансов надзор и други органи, определени от закона. Осигурени са необходимите технически условия за осъществяване на достъп до системата по електронен път на оправомощените органи.

За същия период в ИС на ЦКР са извършени общо справки за 4534 хил. лица от институциите и органите с право на достъп по реда на чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица е 756 хил. (при 4373 хил. към юни 2021 г., средномесечен брой 729 хил.). Към 30 юни 2022 г. проверките, извършени по електронен път от институции и органи по чл. 56, ал. 1 и ал. 3

от ЗКИ, възлизат на 99.8% от общо извършените справки от регистъра, като спрямо 30 юни 2021 г. няма промяна.

Справки в ИС на ЦКР от институции и органи по чл. 56, ал. 1 и ал. 3 от ЗКИ

Източник: БНБ.

Справки в ИС на ЦКР въз основа на постъпили заявления по месеци

Източник: БНБ.

Въз основа на Наредба № 22 за ЦКР Банката предоставя информация за кредитната задължиялост на физически лица (в това число на наследници на починали) и на юридически лица. От началото на януари до края на юни 2022 г. постъпилите в БНБ заявления на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра бяха 8538, от които 8305 бяха подадени от физически лица, 226 – от юридически лица, и 7 – по чл. 21а от Наредба № 22 за ЦКР за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г.

БНБ предоставя електронни услуги от ИС на ЦКР на физически лица, които притежават удостоверение за квалифициран електронен подпис, издадено от регистриран доставчик на удостоверителни услуги по реда на Закона за

електронния документ и електронните удостоверителни услуги. Таксите за електронни услуги възлизат на 50% от предоставяните на хартиен носител. Към 30 юни 2022 г. в ЦКР бяха подадени 1815 електронни заявления от физически лица за услуги от регистъра (при 1197 електронни заявления към 30 юни 2021 г.).

Дейността на ЦКР непрекъснато се развива и усъвършенства в резултат на законодателни инициативи и подобрения съобразно променящите се критерии за развитието на кредитната дейност в национален и в международен аспект. Подадените данни в ИС на ЦКР се наблюдават и допълват, извършват се текущи промени и се създават нови функционалности с цел повишаване на качеството и надеждността на данните.

Централният кредитен регистър обменя информация с другите европейски кредитни регистри с цел подобряване на технологичните и методологическите аспекти на дейността си, отчитайки най-добрите практики в тази област. Регистърът си сътрудничи със Световната банка, ЕЦБ, ЕСЦБ, МВФ (проучване на тема *Access to and use of financial services*) и други международни организации, като предоставя периодично информация във връзка с подготвяни от тях изследвания, статистически анализи и годишни проучвания.

Регистър на банковите сметки и сейфове

БНБ поддържа електронна информационна система (ИС) за номерата на банковите и на платежните сметки с международен номер на банка сметка (IBAN), водени от банки, платежни институции и дружества за електронни пари, титулярите на сметки и упълномощените да се разпореждат със сметките лица, действителните собственици на титулярите на сметки, наличие на запори по сметки, както и за лицата – наематели на сейфове в банки, и техните пълномощници. С Наредба № 12 на БНБ за Регистъра на банковите сметки и сейфове (РБСС) се регламентират функционирането, обхватът, редът и сроковете за подаване и получаване на информация от регистъра. Информацията за банкови и платежни сметки и договори за наем на сейфове се осигурява в реално време, като институциите по чл. 3 от Наредба № 12 предоставят на БНБ данни най-малко веднъж седмично. Информацията в РБСС се съхранява пет години от датата на закриване на сметка, съответно пет години от датата на прекратяване на договор за наем на банков сейф.

Към 30 юни 2022 г. в РБСС бяха подадени данни за 14.72 млн. банкови сметки (при 15.01 млн. към юни 2021 г.), за 615 310 платежни сметки (при 445 725 към юни 2021 г.), водени от платежни институции и дружества за електронни пари, и за 31.67 хил. договора за наем на банкови сейфове (при 31.57 хил. към юни 2021 г.). Към 30 юни 2022 г. в информационната система на РБСС се поддържаха записи за 1.32 млн. новооткрити банкови сметки (при 1.39 млн. към юни 2021 г.), за 1.40 млн. закрити банкови сметки (при 1.53 млн. към юни 2021 г.) и за 2.26 млн. сметки с наложени запори (при 1.88 млн. към юни 2021 г.).

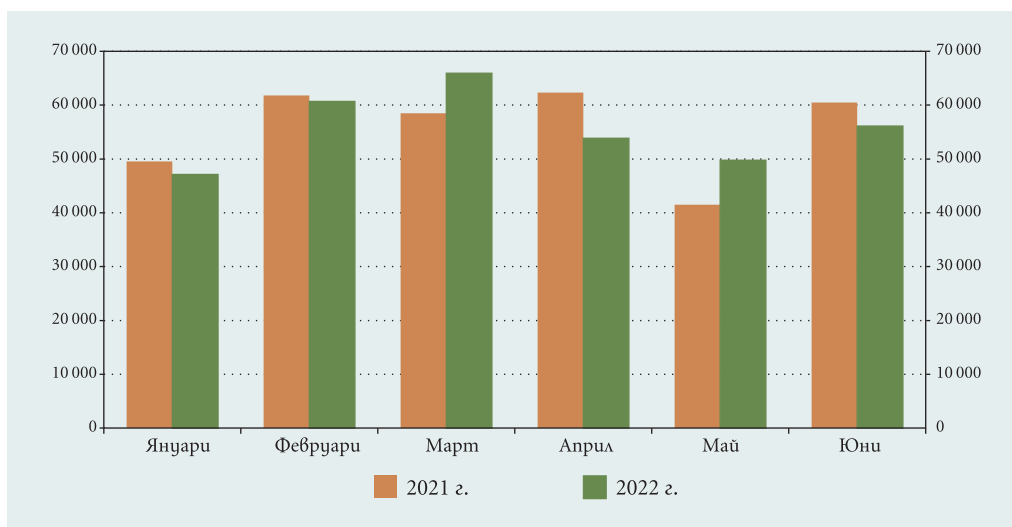
Съгласно чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ достъп до информация от РБСС във връзка с изпълнение на служебните си задължения имат органите на съдебната власт (съдилища, прокуратура и следствени органи), Главна дирекция „Национална полиция“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ и областните дирекции на Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, Националната агенция за приходите, Комисията за противобойствие на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество, Агенция „Митници“, Комисията за финансов надзор, частните и държавните съдебни изпълнители при образувано изпълнително дело и други органи, определени от закона. Осигурени са необходимите технически условия

за осъществяване на достъп до системата на оправомощените органи и институции по електронен път.

За същия период в ИС на РБСС са извършени общо справки за 333 417 лица от органите и институциите с право на достъп по реда на чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ, като средномесечният брой на проверените лица е 55 570 (при 334 126 към юни 2021 г., средномесечен брой 55 688). Към 30 юни 2022 г. проверките, извършени по електронен път, възлизат на 98.01% от общо извършените справки от РБСС (при 98.29% към юни 2021 г.), в това число 1962¹²⁵ броя за действителен собственик на титуляр на сметка.

Справки в ИС на РБСС от органи и институции по чл. 56а, ал. 3 от ЗКИ

(брой)

Източник: БНБ.

Въз основа на Наредба № 12 за РБСС, БНБ предоставя информация за наличие на банкови и платежни сметки и банкови сейфове на физически (в това число на наследници на починали лица) и на юридически лица. От началото на януари до края на юни 2022 г. постъпилите в БНБ искания на хартиен носител за издаване на справки от системата на регистъра бяха 2694, от които 2581 подадени от физически лица, 112 – от юридически лица, и една справка на физическо лице по чл. 12а от Наредба № 12 за РБСС за получаване на информация съгласно Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г.

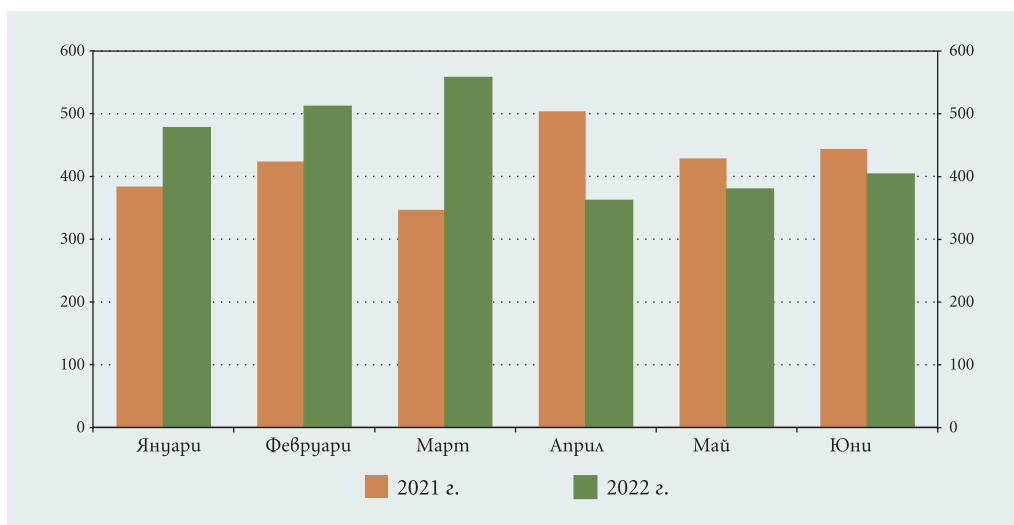
БНБ предоставя електронни услуги от ИС на РБСС на физически лица, които притежават удостоверение за квалифициран електронен подпис, издадено от регистриран доставчик на удостоверителни услуги по реда на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги. Таксите за електронни услуги от ИС на РБСС възлизат на 50% от предоставяните на хартиен носител.

За периода 1 януари – 30 юни 2022 г. справки по електронен път са получили 157 физически лица за наличната за тях информация в РБСС. За същия период на 2021 г. справки по електронен път са получили 187 физически лица.

¹²⁵ Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 12 на БНБ за РБСС, обн., ДВ, бр. 61 от 23 юли 2021 г., в сила от 1 август 2021 г.

Справки в ИС на РБСС въз основа на постъпили искания по месеци

(брой)

Източник: БНБ.

Деятелността на РБСС непрекъснато се развива и усъвършенства с цел повишаване на качеството и надеждността на събираната и поддържаната информация. Подадените данни в информационната система на регистъра се наблюдават и допълват, извършват се текущи промени и подобрения в ИС на РБСС, създават се нови функционалности в резултат на изменения и допълнения в българското законодателство и в правото на Европейския съюз.

XIII. Изследователска дейност

Икономическите изследвания, анализът на процесите в българската икономика и макроикономическите прогнози, изготвяни в БНБ, подпомагат ръководството на Банката при вземането на решения, както и при формирането на позиции по въпросите на икономическата политика.

Специализираните изследвания, провеждани в съответствие с Плана за изследователската дейност на БНБ, подпомагат функционирането на Банката, като предлагат анализи на конкретни икономически процеси и проблеми и допринасят за усъвършенстване на наличния инструментариум за прогнозиране и моделиране. Завършените изследвания по Плана за изследователската дейност на БНБ се публикуват в изследователска поредица на БНБ „Дискусионни материали“ и се представят на семинари и конференции, в които участват експерти в съответната област.

В изпълнение на Плана за изследователската дейност на БНБ за 2021–2022 г. през първата половина на 2022 г. се работеше по изследването на факторите за динамиката на парите в обращение в България, факторите, определящи динамиката на производителността на труда в България, рентабилността и финансовото състояние на фирмите в България и в другите държави – членки на ЕС. През периода продължи и обогатяването и усъвършенстването на основния макроиконометричен прогностичен модел на БНБ, както и развитието на методологията за управление на риска на брутния международен резерв на БНБ. Основният прогностичен модел беше приспособен така, че да отчита по-добре особеностите на каналите на въздействие на войната в Украйна върху българската икономика, като бе разширен наборът от енергийни и неенергийни суровини, прогноза за цената на които се залага във външните допускания в модела.

БНБ продължи да съдейства за развитието на изследователския потенциал на българската икономическа наука и практика в сферата на макроикономиката и във финансовата област. През полугодие от Издателския съвет на БНБ бе разгледана една разработка, която впоследствие бе публикувана – „*Determinants of labour force participation in Bulgaria: evidence from micro data*“, с автори Венцислав Иванов, Кристина Карагъзова-Маркова, Гергана Маркова, Андрей Василев и Зорница Владова. През отчетния период беше публикуван Том 7 на ежегодната публикация „Годишник на Българската народна банка“. Годишникът е в електронен вид и със свободен достъп на интернет страницата на БНБ. Той съдържа изследвания, преминали анонимно двойно рецензиране, включително от страна на външен рецензент, които са били публикувани в тематичната издателска поредица на БНБ „Дискусионни материали“, и чиито автори са дали съгласие за включването им в Годишника. Публикацията е създадена с цел включване в Националния референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране, поддържан от Националния център за информация и документация към Министерството на образованието и науката.

Част от резултатите от аналитичната и прогностичната дейност на БНБ се публикуват в тримесечните издания на Банката „Икономически преглед“ и „Макроикономическа прогноза“. Изданието „Икономически преглед“ представя информация за развитието на икономиката на България и анализ на динамиката на потоците по платежния баланс, паричните агрегати, връзката им с развитието на реалната икономика и влиянието им върху ценовата стабилност. Процесите и тенденциите в международната конюнктура също са представени в изданието, тъй като българската икономика е под прякото им въздействие. Изданието предлага и количествени оценки за очакваното краткосрочно

развитие на набор от основни макроикономически показатели. В специални акценти и тематични изследвания в него се представят резултати от аналитичната дейност на БНБ по конкретни икономически проблеми. През първата половина на 2022 г. беше публикуван акцент „Политика на централните банки в условията на засилваща се инфлация“ и тематични изследвания на тема „Икономическа обвързаност на България с Русия, Украйна и Беларус и зависимост на българската икономика от използването на природен газ“ и „Макроикономически ефекти от демографските процеси в България“. В тримесечното издание на БНБ „Макроикономическа прогноза“ се представят годишни прогнози за основни макроикономически показатели за България през текущата и следващите две години.

XIV. Управление на човешките ресурси

Сред основните приоритети при управлението на човешките ресурси в БНБ през първото шестмесечие на 2022 г. продължиха да бъдат осигуряването на конкурентни условия за работа и благоприятна институционална среда за ефективното изпълнение на целите, функциите и задачите на Банката, като особено внимание се обръща на привличането и подбора на висококвалифицирани служители, тяхното обучение и задържане чрез професионално и кариерно развитие, прилагането на стимулираща система за заплащане и осигуряването на съвременни технологични решения за работа.

През отчетния период постъпиха 46 служители (при 33 през първото шестмесечие на 2021 г.), като напусналите бяха 28 (при 21 за същия период на 2021 г.), от тях 11 поради придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст (при 13 пенсиониран служители през първата половина на 2021 г.). В края на юни 2022 г. числеността на персонала се увеличи с 1.3% спрямо първото шестмесечие на 2021 г. и достигна 922 (при 910 към 30 юни 2021 г.).

Делът на служителите с висше образование се повиши до 77.2%, а на тези със средно образование спадна до 22.8%. Броят на служителите, придобили образователна и научна степен „доктор“, е 33 и остана без промяна спрямо 30 юни 2021 г.

През първото шестмесечие на 2022 г. в структурата на персонала по категории нямаше съществени промени в сравнение със същия период на 2021 г., като делът на групата „специалисти“ (61.6%) продължи да бъде най-голям, следван от групите „поддържащ персонал“ (19.5%) и „ръководен персонал“ (18.9%).

Най-голям остана делът на служителите над 51 години (44%), при който се наблюдава увеличение с 3.4 процентни пункта на годишна база. Следват служителите във възрастова група от 41–50 години с 29.2% дял, който е с 2.5 процентни пункта по-малък спрямо отчетения за същия период на 2021 г. При останалите две възрастови групи – до 30 г. и 31–40 години, се наблюдаваха незначителни промени в броя служители, като техните дялове са съответно 5.9% и 20.9%.

През първата половина на 2022 г. осем служители преминаха на работа в други структурни звена в Банката. По договори за краткосрочно назначение в европейски институции работиха трима служители.

Прилаганата политика по формиране на възнагражденията продължи да се основава на осигуряването на конкурентни нива на заплащане, предоставящи възможности за привличане и задържане на висококвалифицирани и мотивирани служители. При формиране на възнагражденията беше отчетан приносът на всеки служител за постигане на целите на Банката, както и промяната в организацията и в режима на изпълнение на трудовете задължения, предприети в резултат на пандемията от COVID-19.

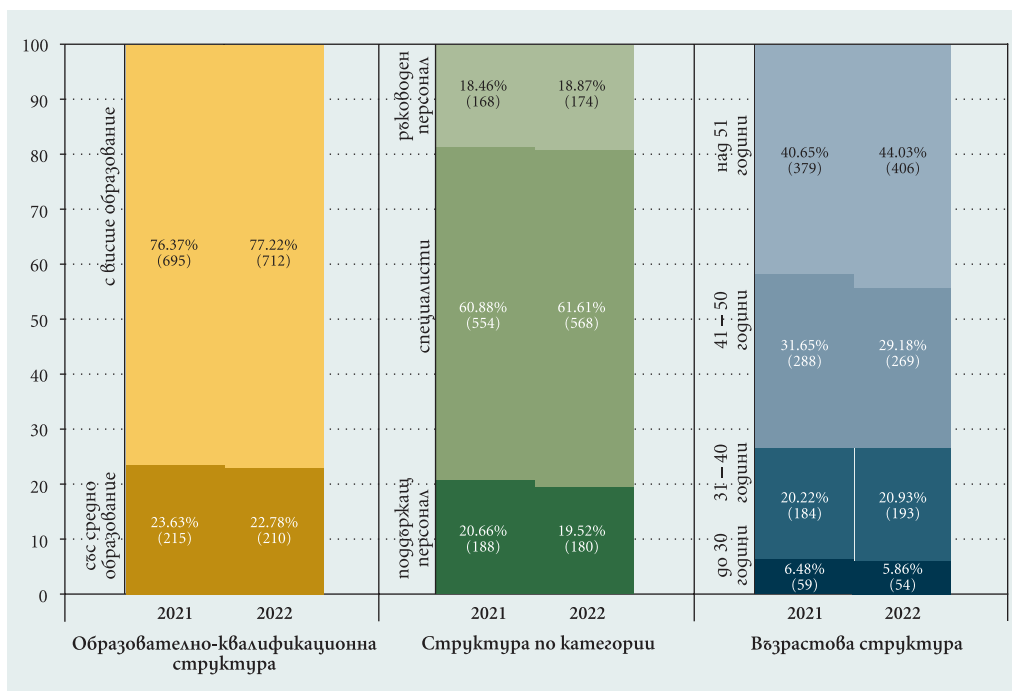
В съответствие с утвърдената годишна програма за обучение през първото шестмесечие на 2022 г. служители на Банката участваха в разнообразни форми на квалификация – специализирани курсове и семинари в страната и в чужбина, дистанционни и сертифициционни програми за обучение, курсове по чужди езици, информационни технологии, както и в обучения във връзка с изпълнение на специфични задължения. При обучението в страната се открояваха темите, свързани с тенденциите в областта на рисковете и методите за предотвратяване на изпирането на пари и финансирането на тероризма, управлението на непрекъсваемостта на бизнес процесите, подготовката и разработването на ангажименти по вътрешен одит, процедурите по обществени поръчки, измененията в законодателството, свързано с трудовете правоотношения,

набирането и подбора на персонал и други. Темите на международните курсове и семинари през първото полугодие бяха свързани с дейностите по банков надзор, финансовата стабилност, реструктурирането на кредитни институции, финансовото програмиране, паричната политика, финансовите пазари, управлението на наличнопаричното обращение, платежните системи, с иконометрия, статистика, обработка на данни, правна рамка на централните банки и надзорните институции, оценка на ИТ риска, киберсигурност, управление на оперативните рискове, вътрешен одит и контрол. Служители на БНБ участваха и в обученията по информационни технологии, включително за изготвяне и моделиране на бизнес анализи и процеси, както и по информационна сигурност. През отчетния период общо шестима служители на БНБ участваха в университетски програми за повишаване на образованието без откъсване от работа, от тях един за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, трима – за образователно-квалификационната степен „магистър“, и двама – за „бакалавър“. Петима служители участваха в две професионално насочени програми за сертифициране – по финансов анализ и по вътрешен одит.

БНБ продължи да подкрепя и насърчава студентите да придобиват задълбочена академична подготовка и да извършват научноизследователска дейност. За участие в ежегодната стипендиантска програма, насочена към докторанти и магистри, документи подадоха общо 19 кандидати, от които 6 докторанти и 13 студенти, обучаващи се за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“. След проведен конкурс бяха присъдени две стипендии – една за докторант и една за студент, обучаващ се за „магистър“. През юни традиционно започна и стажантската програма на БНБ.

Структура на персонала към 30 юни на съответната година

(процент, брой)

Източник: БНБ.

XV. Вътрешен одит на БНБ

Вътрешният одит на Българската народна банка се осъществява в съответствие с Международните стандарти за професионална практика по вътрешен одит, Етичния кодекс на вътрешните одитори, Правилата на комитета на вътрешните одитори към Европейската система на централните банки и приети от Управителния съвет на Българската народна банка правила за дейността.

През периода януари – юни 2022 г. бяха извършени одитни ангажименти съгласно утвърдения от Управителния съвет на БНБ годишен план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“, в който са отразени и ангажиментите за изпълнение от програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ.

Целта на всеки от ангажиментите беше да се предостави обективна увереност за адекватността и ефективността на управлението на рисковете, контрола и управлението, присъщи за съответните дейности, за да се гарантират:

- ефективното постигане на целите и задачите/постигане на стратегическите цели на организацията;
- надеждността и целостта на финансовата и оперативната информация;
- ефективността и ефикасността на оперативните дейности и програми;
- опазването на активите;
- съответствието със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

Изпълнени одитни ангажименти от годишния план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“

Функции на БНБ	Извършени одитни ангажименти
Банкноти и монети	Организация на дейността в Касов център на БНБ – гр. Пловдив
Процес за проследяване на резултатите	Проследяване изпълнението на препоръките от предходни одити от годишния план за дейността на дирекция „Вътрешен одит“

Източник: БНБ.

Изпълнени одитни ангажименти от годишната програма на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ

Функции на БНБ	Извършени одитни ангажименти
Статистика	Аналитични и референтни бази данни за статистиката
Процес за проследяване на резултатите	Проследяване изпълнението на препоръките от предходни одити от годишната програма на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ

Източник: БНБ.

През първото шестмесечие на 2022 г. главният одитор на БНБ организираше и координираше дейността на „Вътрешен одит на БНБ“ с тази на външния одитор на Банката, също така оказва съдействие и на проверяващия екип от Сметната палата на Република България.

През отчетния период вътрешният одит на БНБ продължи да предоставя становища по проекти на вътрешни нормативни актове, свързани с основните дейности на Банката.

XVI. Изпълнение на бюджета на БНБ за първото шестмесечие на 2022 г.

Бюджетът на Българската народна банка за 2022 г. е приет от Управителния съвет на Банката с Решение № 381 от 3 декември 2021 г. и изменен с Решение № 69 от 8 март 2022 г.

Съгласно приетите от УС на БНБ „Вътрешни правила за изготвяне, изпълнение и отчитане на бюджета на БНБ“ отчетът за изпълнението на бюджета на Банката е изготвен в два раздела: „Разходи за издръжка на БНБ“ и „Инвестиционна програма“.

I. Разходи за издръжка на БНБ

За осъществяване на дейността си и за издръжка през първото шестмесечие на 2022 г. Българската народна банка е изразходвала средства в размер на 71 193 хил. лв., което представлява 50.5 % от утвърдения годишен бюджет.

За издръжка на паричното обращение Банката е извършила разходи в размер на 24 805 хил. лв., което представлява 75.8% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 34.8% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. В рамките на тези разходи най-съществен дял имат разходите за отсичане на нови монети – 16 463 хил. лв., от които 4253 хил. лв. за разменни монети. Разходите за отсичане на възпоменателни монети възлизат на 12 210 хил. лв. и са във връзка с изпълнението на приетата от УС на БНБ програма за емитиране на възпоменателни монети на Банката. За производство на нови банкноти са изразходвани средства в размер на 8133 хил. лв. Разходите за наеми на помещенията, ползвани от Банката във връзка с извършване на емисионно-касова дейност в сградите на „Дружество за касови услуги“ АД и „Монетен двор“ ЕАД, възлизат на 111 хил. лв. За консумативи, свързани с обработката на банкноти и монети, са изразходени 54 хил. лв., а за резервни части и ремонт на машините, използвани за обработката на банкнотите и монетите – 34 хил. лв. Извършени са и разходи за проектиране на нови емисии банкноти и монети в размер на 10 хил. лв.

За материали, услуги и амортизации са изразходвани общо 17 881 хил. лв., което представлява 38.0% от годишния бюджет по този показател и 25.2% от всички разходи за издръжка на Банката през първото полугодие.

Разходите за материали са на стойност 516 хил. лв., или 36.9 % от утвърдените средства по показателя и 0.8% от общата сума на разходите за издръжка на Банката. Най-голям дял в тази група имат разходите за материали за хигиена, които са 166 хил. лв., за материални запаси в размер на 114 хил. лв., за горива и резервни части за специализирания автомобилен транспорт – 104 хил. лв., както и за канцеларски материали на стойност 94 хил. лв. За резервни части за ремонт на дълготрайни активи са изразходвани 19 хил. лв. и за други материали 19 хил. лв.

Изразходваните за външни услуги средства са 10 374 хил. лв., което представлява 38.0% от годишния бюджет по показателя и 14.6% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. Най-съществен дял в тази група заемат разходите за абонаментни такси за поддръжка на софтуерните продукти в размер на 2520 хил. лв., разходите по договори за охрана и противопожарен контрол на стойност 1800 хил. лв. и разходите за електроенергия в размер на 1123 хил. лв. Разходите, изплатени за данък сгради, такса битови отпадъци и други видове такси, възлизат на 943 хил. лв. Разходите за системите „Блумбърг“,

„Ройтерс“, интернет и други системи са на стойност 691 хил. лв. За ползване на задължителните модули в ТАРГЕТ2 са изплатени такси в размер на 557 хил. лв., за абонаментно поддържане на техника таксите възлизат на 531 хил. лв. За ремонт на основни сгради през отчетния период са изразходвани 505 хил. лв. За пощенски и телефонни услуги са изплатени 455 хил. лв., като тенденцията е към оптимизиране и модернизиране на гласовите услуги в БНБ. За такси по съдебни дела и други правни услуги са изплатени 342 хил. лв. Разходите за абонаментни такси за „БОРИКА“ АД са в размер на 305 хил. лв. За топлинна енергия и вода са изразходвани 164 хил. лв. Извършени са разходи за охрана на труда и специализирано работно облекло в размер на 103 хил. лв. За банкова и икономическа периодика и преводи на икономически издания са изразходвани 75 хил. лв., за консултантски услуги са платени 59 хил. лв. За профилактични медицински прегледи са изразходвани 56 хил. лв. Изразходваните средства за наеми на паркоместа и гаражно помещение за автомобили са 45 хил. лв. През първото шестмесечие са направени разходи за застраховка на сградите и имуществото в размер на 34 хил. лв. За външни услуги по обслужване на автомобилите, собственост на БНБ, с включени ремонтни работи и вложени резервни части са изразходвани 30 хил. лв. Разходите за ремонт на машини, съоръжения и други са в размер на 21 хил. лв. Изплатените разходи за обяви и реклама възлизат на 15 хил. лв.

Разходите за амортизации за първото шестмесечие на 2022 г. са 6991 хил. лв., или 38.2% от годишният им размер, като относителният им дял е 9.8% от общите разходи за издръжка на БНБ за отчетния период.

Разходите за персонал, социално и здравно осигуряване на служителите възлизат на 25 410 хил. лв., което представлява 49.9% от утвърдения бюджет по този показател и 35.7% от общия размер на разходите за издръжка на Банката за отчетния период. В тези разходи, спазвайки изискванията на МСС 19 „Доходи от наети лица“, Банката е отразила по бюджета си настоящата стойност на задълженията си към персонала за пенсиониране, както и неизползвания платен годишен отпуск, общо в размер на 3890 хил. лв.

Разходите за социална дейност са в размер на 1584 хил. лв., което е 62.8% от годишния бюджет по този показател и 2.2% от издръжката на Банката за периода.

За други административни разходи (командировки в страната и чужбина, обучение и разходи за представителни цели) Банката е изразходвала 153 хил. лв., което е 5.0% от предвидените средства по този показател и 0.2% от всички разходи за издръжка на БНБ. Предприетите мерки в БНБ, в страната и в чужбина за ограничаване на разпространението на COVID-19 в условията на епидемиологична обстановка, и обявеното извънредно положение, продължаващо през първите три месеца на 2022 г., доведоха до ниския процент на изпълнение на другите административни разходи. Разходите за обучение и специализация в размер на 76 хил. лв. са за участия в мероприятия, осъществени предимно в онлайн формат или чрез метода на самостоятелното дистанционно обучение, а за командировки в чужбина, несвързани с участие в ЕСЦБ и други органи на ЕС, възлизат на 26 хил. лв. За командировки в страната са изразходвани 26 хил. лв. във връзка с логистиката на паричните средства в касовите подразделения на Банката и извършването на проверки в тези структурни звена. За покриване на разходите, свързани с представителни и протоколни цели, Банката е изразходвала 25 хил. лв.

Във връзка с участието на БНБ в ЕСЦБ са извършени разходи на стойност 1360 хил. лв., или 28.9% от годишния бюджет по този показател и 1.9% от общия размер на разходите за издръжка на Банката. За годишна вноска в бюджета на Европейския банков орган са платени 1254 хил. лв. Представителите на Банката са участвали в заседанията на комитетите и работните групи на ЕСЦБ и други органи на ЕС, като за тази цел за командировки са изразходвани 62 хил. лв. За

обучение на служители през първото шестмесечие на годината не са изразходвани средства. Разходите за такси за наемане на линии и телекомуникации, определени от ЕЦБ за всяка централна банка, възлизат на 44 хил. лв.

II. Инвестиционна програма на БНБ

Разходите за изпълнението на инвестиционната програма на Банката през отчетния период са в размер на 4921 хил. лв., което е 16.8% от средствата, утвърдени в бюджета по този показател за годината.

За финансиране на ново строителство, реконструкция и модернизация в рамките на първото шестмесечие на годината не са изразходвани средства.

Инвестициите за придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване през полугодieto са на стойност 108 хил. лв., което представлява 4.6% от утвърдените средства по показателя за годината и 2.2% от общия размер на инвестициите за периода. Изразходваните средства са за закупуване на оборудване, необходимо за осъществяване на емисионно-касовата дейност, и оборудване за Касовия център на БНБ в София в размер на 72 хил. лв., както и за друго оборудване във връзка с изграждането на системите за сигурност на стойност общо 36 хил. лв.

За изпълнение на инвестиционната програма на Банката в частта ѝ за информационните системи са изразходвани 4800 хил. лв., което представлява 20.4% от предвидените средства в годишния бюджет и 97.8% от всички инвестиционни разходи за отчетния период. Разходите по показателя са свързани преди всичко с развитието на информационните и комуникационните технологии в БНБ с цел осигуряване на сигурна и устойчива технологична инфраструктура. Разходите за софтуер възлизат на 896 хил. лв., като средствата са изразходвани за развитие на съществуващите информационни системи и за закупуване на лицензи за програмни продукти. Разходите за хардуер са в размер на 3904 хил. лв. и средствата са използвани за закупуване на дискови системи за съхранение на данни, за надграждане, активиране и инсталиране на сървъри, за доставка на преносими компютри и печатащи, сканиращи и мултифункционални устройства.

За инвестиции във връзка с участието на БНБ в ЕСЦБ през първото шестмесечие на годината са изразходвани 13 хил. лв.

Изразходването на средствата по инвестиционната програма на Банката е свързано с изпълнението на взаимосвързани дейности, пряко зависещи от стартирането или приключването на тези от предходния етап. Към момента на изготвяне на отчета някои от процедурите по обществен поръчки са в процес на подготовка, на провеждане или са прекратени, поради което планираните средства не са изразходвани.

В рамките на първото шестмесечие на годината не са приключили дейностите по подбор и придобиване на подходящ за целите на инвестиционното намерение нов недвижим имот за проектирането и изграждането на нова сграда на БНБ във Варна. Не е приключила и подготовката на обществената поръчка за проектиране на основен ремонт с реконструкция на централната сграда на БНБ.

Изпълнение на бюджета на БНБ към 30 юни 2022 г.

Показатели	Отчет 30 юни 2022 г. (хил. лв.)	Бюджет 2022 г. (хил. лв.)	Изпълнение (%)
Раздел I. Разходи за издръжка на БНБ	71 193	140 938	50.5
Разходи, свързани с издръжката на паричното обращение	24 805	32 711	75.8
Разходи за материали, услуги и амортизация	17 881	47 003	38.0
Разходи за персонал	25 410	50 949	49.9
Разходи за социална дейност	1 584	2 521	62.8
Други административни разходи	153	3 046	5.0
Разходи, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ	1 360	4 708	28.9
Раздел II. Инвестиционна програма	4 921	29 246	16.8
Финансиране на ново строителство, реконструкция и модернизация	0	3 384	0.0
Придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване	108	2 357	4.6
Информационни системи на БНБ	4 800	23 489	20.4
Инвестиции, свързани с участието на БНБ в ЕСЦБ	13	16	81.3

Източник: БНБ.

XVII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 30 юни 2022 г. (неодитиран)

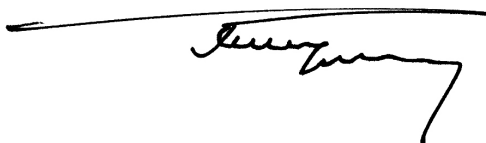
Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка _____	112
Консолидиран отчет за всеобхватния доход за периода, завършващ на 30 юни 2022 г. (неодитиран) _____	113
Консолидиран отчет за финансовото състояние за периода, завършващ на 30 юни 2022 г. (неодитиран) _____	114
Консолидиран отчет за паричните потоци за периода, завършващ на 30 юни 2022 г. (неодитиран) _____	115
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за периода, завършващ на 30 юни 2022 г. (неодитиран) _____	116
Приложения към консолидирания финансов отчет _____	117

Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка

Управителният съвет носи отговорност за изготвянето и приемането на финансов отчет, представящ финансовото състояние на Банката и резултатите от дейността ѝ за периода.

Финансовият отчет на Българската народна банка, одобрен от Управителния ѝ съвет, е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансово отчитане, приети от Европейската комисия.

Управителният съвет на БНБ носи отговорност за воденето на точни регистри, които достоверно и по всяко време да отразяват финансовото състояние на Банката. Той носи обща отговорност за предприемането на мерки за опазване активите на БНБ, за предотвратяването или разкриването на злоупотреби или други нередности.

Димитър Радев
Управител
на Българската народна банка

Консолидиран отчет за всеобхватния доход за периода, завършващ на 30 юни 2022 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
Приходи от лихви	7	88 163	98 163
Разходи за лихви	7	(86 342)	(41 350)
Нетни приходи от лихви		1 821	56 813
Приходи от такси и комисиони		6 484	5 734
Разходи за такси и комисиони		(1 991)	(2 514)
Нетни приходи от такси и комисиони		4 493	3 220
Нетни (загуби)/печалби от финансови активи и пасиви отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата или по амортизирана стойност, в т. ч. <i>провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	8	162 266	(313 915)
Други оперативни приходи	9	41 775	30 409
Общо приходи от дейността		210 355	(223 473)
Административни разходи	10	(83 152)	(76 570)
Печалба/(загуба) за периода		127 203	(300 043)
Други всеобхватни доходи			
<i>Друг всеобхватен доход, подлежащ на рекласификация в печалбата или загубата в последващи периоди</i>		-	-
<i>Друг всеобхватен доход, неподлежащ на рекласификация в печалбата или загубата в последващи периоди</i>		(4 779)	38
Общо други всеобхватни доходи		(4 779)	38
Общо всеобхватни доходи за периода		122 424	(300 005)
(Загуба)/печалба, принадлежаща на:			
Мажоритарни акционери		127 363	(299 459)
Неконтролиращо участие		(160)	(584)
(Загуба)/печалба за периода		127 203	(300 043)
Общо всеобхватен доход, принадлежащ на:			
Мажоритарни акционери		122 584	(299 421)
Неконтролиращо участие		(160)	(584)
Общо всеобхватни доходи за периода		122 424	(300 005)

Приложенията, представени на страници 117–159, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за финансовото състояние за периода, завършващ на 30 юни 2022 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
АКТИВИ			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	11	45 089 039	44 305 002
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	12	4 531 682	4 174 343
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	13	15 667 105	18 996 385
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	14	2 301 907	2 227 091
Материални активи	15	167 029	169 711
Нематериални активи	16	8 969	9 930
Други активи	17	79 950	81 627
Общо активи		67 845 681	69 964 089
ПАСИВИ			
Банкноти и монети в обращение	18	25 252 892	24 696 677
Задължения към банки и други финансови институции	19	22 111 405	24 313 910
Задължения към държавни институции и други задължения	20	8 735 492	9 531 918
Задължения за участие в международни финансови институции	21	5 674 710	5 481 879
Други пасиви	22	920 539	911 280
Общо пасиви		62 695 038	64 935 664
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ			
Капитал	23	20 000	20 000
Резерви	23	5 127 222	5 004 844
Неконтролиращо участие	24	3 421	3 581
Общо капитал и резерви		5 150 643	5 028 425
Общо пасиви, капитал и резерви		67 845 681	69 964 089

Приложенията, представени на страници 117–159, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за паричните потоци за периода, завършващ на 30 юни 2022 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ			
Нетна (загуба)/печалба		127 203	(300 043)
Корекции			
Приходи от дивиденди	9	(5 445)	(108)
Амортизация	15, 16	9 188	7 647
Загуба от продажба на материални активи		(190)	3 444
(Печалба) от пазарна преоценка на финансови активи и пасиви		(153 746)	218 389
(Печалба)/загуба от асоциирани предприятия		(172)	(300)
Други корекции		(1 333)	(1 125)
Нетен паричен поток от оперативна дейност преди промени в краткосрочни активи и пасиви		(24 495)	(72 096)
Промени в краткосрочни активи			
(Увеличение)/намаление на злато, инструменти в злато и други благородни метали		(145)	230
(Увеличение)/намаление на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата		3 240 560	(6 654 585)
(Увеличение)/намаление на други активи		5 278	1 277
Промени в краткосрочни пасиви			
Увеличение на банкноти и монети в обращение		556 215	1 068 769
Увеличение/(намаление) на задължения към банки и други финансови институции		(2 202 505)	(3 042 286)
Увеличение/(намаление) на задължения към държавни институции и други задължения		(796 426)	107 184
Увеличение на задължения за участие в международни финансови институции		-	-
Увеличение/(намаление) на други пасиви		9 259	(94 887)
Нетен входящ/(нетен изходящ) паричен поток от оперативна дейност		787 741	(8 686 394)
ИНВЕСТИЦИОННА ДЕЙНОСТ			
Парични плащания за придобиване на материални и нематериални активи		(5 548)	(17 436)
Парични постъпления от дивиденди		5 445	108
Нетен входящ/(нетен изходящ) паричен поток от инвестиционна дейност		(103)	(17 328)
ФИНАНСОВА ДЕЙНОСТ			
Вноски в държавния бюджет		-	-
Нетно увеличение/(нетно намаление) на паричните средства и парични еквиваленти		787 638	(8 703 722)
Парични средства и парични еквиваленти в началото на периода		44 341 020	33 606 294
Парични средства и парични еквиваленти в края на периода	11, 17	45 128 658	24 902 572

Приложенията, представени на страници 117–159, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за периода, завършващ на 30 юни 2022 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Капитал	Преоценка на немонетарни активи	Специални и други резерви	Общо капитал и резерви	Некон- троли- ращо участие	Общо собствен капитал
Салдо към 1 януари 2021 г.	20 000	140 321	4 961 923	5 122 244	4 092	5 126 336
Печалба за периода	-	-	(299 459)	(299 459)	(584)	(300 043)
Други всеобхватни доходи:						
<i>други доходи</i>	-	(146)	184	38	-	38
Общо други всеобхватни доходи	-	(146)	184	38	-	38
Общо всеобхватни доходи за периода	-	(146)	(299 275)	(299 421)	(584)	(300 005)
Вноски и разпределение от/(към) акционерите:						
<i>вноска в държавния бюджет на Република България</i>	-	-	-	-	-	-
<i>платени дивиденди от дъщерни дружества на миноритарни собственици</i>	-	-	-	-	-	-
Общо трансакции с акционерите	-	-	-	-	-	-
Салдо към 30 юни 2021 г.	20 000	140 175	4 662 648	4 822 823	3 508	4 826 331
Салдо към 1 януари 2022 г.	20 000	141 103	4 863 741	5 024 844	3 581	5 028 425
(Загуба)/печалба за периода	-	-	127 363	127 363	(160)	127 203
Други всеобхватни доходи:						
<i>други доходи</i>	-	(193)	(4 586)	(4 779)	-	(4 779)
Общо други всеобхватни доходи	-	(193)	(4 586)	(4 779)	-	(4 779)
Общо всеобхватни доходи за периода	-	(193)	122 777	122 584	(160)	122 424
Вноски и разпределение от/(към) акционерите:						
<i>вноска в държавния бюджет на Република България</i>	-	-	-	-	-	-
<i>платени дивиденди от дъщерни дружества на миноритарни собственици</i>	-	-	(206)	(206)	-	(206)
Общо трансакции с акционерите	-	-	(206)	(206)	-	(206)
Салдо към 30 юни 2022 г.	20 000	140 910	4 986 312	5 147 222	3 421	5 150 643

Приложенията, представени на страници 117–159, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Приложения към консолидирания финансов отчет

1. Организация и дейност

Българската народна банка (Банката, БНБ) е 100% собственост на българската държава и е централна банка на Република България. Дейността ѝ се регулира от Закона за Българската народна банка (ЗБНБ), в сила от 10 юни 1997 г.

В съответствие с този закон основните дейности на Банката могат да се обобщят, както следва:

- поддържа ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната парична единица;
- притежава изключителното право да емитура банкноти и монети в страната;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддръжане на стабилността на банковата система;
- съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни системи;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи, на гоставчиците на платежни услуги и на издателите на електронни пари в страната;
- Банката не може да предоставя кредити и гаранции под каквато и да е форма, включително чрез придобиване на дългови инструменти, на Министерския съвет, на общините, както и на други държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор;
- Банката не може да предоставя кредити на банки, освен при възникване на ликвиден риск, засягащ стабилността на банковата система;
- Банката не може да търгува дългови инструменти, емитирани от българската държава и общините, както и от български държавни и общински институции, организации и предприятия от публичния сектор;
- Банката не може да емитура български левове над размера на левовия еквивалент на брутните международни валутни резерви;
- Банката действа като фискален агент и депозитар на държавата.

Считано от датата, от която започва да се прилага решението¹ на ЕЦБ за установяване на тясно сътрудничество с Българската народна банка (БНБ) – 27 юли 2020 г., управлението на Фонда за реструктуриране на банки (ФПБ) се осъществява от БНБ. Решенията във връзка с управлението на ФПБ се вземат от Управителния съвет на БНБ.

Управителният съвет на БНБ на 8 декември 2022 г. прие за издаване консолидирания финансов отчет, представен на страници 111–159.

2. Приложими стандарти

Настоящият консолидиран финансов отчет на БНБ е изготвен в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), приети от Европейската комисия.

3. База за изготвяне

Консолидираният финансов отчет е представен в хиляди български левове (хил. лв.), които са функционалната валута на Банката. Този финансов отчет е изготвен на базата на историческата стойност, с изключение на позициите, оповестени в таблицата по-долу, които се измерват по алтернативна база към всяка отчетна дата:

¹ Решение (ЕС) 2020/1015 от 24 юни 2020 г. на Европейската централна банка (ЕЦБ/2020/30) за установяване на тясно сътрудничество между ЕЦБ и БНБ по смисъла на член 2, т. 1 от Регламент (ЕС) № 1024/2013.

Позиции	База за измерване
Дериватни финансови инструменти	Справедлива стойност
Недериватни финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност през печалбата или загубата	Справедлива стойност
Дълготрайни материални активи	Преоценена стойност, представляваща справедливата стойност на актива към датата на преоценка, намалена с последваща амортизация и натрупани загуби от обезценка
Задължението по плана за дефинирани доходи	Настояща стойност на задължението за дефинирани доходи

Използване на приблизителни оценки и преценки

При изготвянето на консолидирания финансов отчет Банката е направила преценки, приблизителни оценки и допускания, които оказват ефект върху отчетените стойности на активите и пасивите, на приходите и на разходите и на оповестяването на условни вземания и задължения към датата на отчета. Тези приблизителни оценки, начисления и предположения са основани на информацията, която е налична към датата на консолидирания финансов отчет, поради което бъдещите фактически резултати биха могли да бъдат различни от тях.

Приблизителните оценки и основните допускания се преразглеждат текущо и се признават проспективно.

Преценки

Банката е преценила и класифицирала паричните наличности в обращение като финансов пасив (приложение 18).

Несигурност в допусканията и оценките

При определяне на сегашната стойност на дългосрочните задължения към персонала при пенсиониране (по план с дефинирани доходи) са използвани изчисления на сертифицирани актюери, базирани на предположения за смъртност, темп на текучество на персонала, бъдещо ниво на работните заплати и дисконтов фактор. Тези предположения може да доведат до корекции в следваща финансова година, но са преценени от ръководството като разумни и уместни за Банката (приложение 10).

Банката базира своите допускания и оценки на съществуващите параметри и наличната информация към момента на изготвяне на финансовите отчети. Съществуващите обстоятелства и допускания за бъдещото развитие може да се променят поради пазарни промени или обстоятелства извън контрола на Банката. Такива промени са отразени в предположенията, когато те възникнат.

Определяне на очаквани кредитни загуби за финансови активи с нисък кредитен риск

За инструменти с нисък кредитен риск се приемат такива, за които рискът от неизпълнение е нисък, способността на контрагента да изпълнява договорните си задължения в краткосрочен план е стабилна и негативни промени в дългосрочен план на икономическите условия е малко вероятно да променят способността за изплащане на задълженията. За краткосрочните си вземания от банки и дълговите инструменти, отчитани по амортизирана стойност или по справедлива стойност в „друг всеобхватен доход“, Банката приема към отчетната дата, че вероятността от настъпване на неизпълнение е малко вероятна, поради което определя за тях 12-месечни кредитни загуби. В случай че в последващи отчетни периоди критериите за нисък кредитен риск престанат да бъдат изпълнени, Банката извършва анализ по отношение на промяната в кредитния риск спрямо първоначалното признаване, за да прецени необходимостта от определяне на коректив за загуби за целия срок на инструмента. Определянето на инструментите като такива с нисък кредитен риск изисква преценка. При формирането на

тази преценка Банката използва цялата разумна и аргументирана информация, която е достъпна.

Определяне на очаквани кредитни загуби от взетания по депозити

Както е оповестено в приложение 6(б) Кредитен риск, Банката е разработила „Политика за оценка на промени в кредитното качество и определяне на очакваните кредитни загуби по финансови инструменти“. Банката класифицира рисковите си активи в три рискови фази в зависимост от промените в кредитния риск след първоначалното признаване на актива и съответно оценява очакваните кредитни загуби въз основа на 12-месечната вероятност за неизпълнение, ако няма промяна на кредитното качество (фаза 1), и на вероятността от неизпълнение за целия срок на инструмента (фаза 2 и фаза 3) при наличие на значително увеличение на кредитния риск. При определяне доколко значително е увеличен кредитният риск спрямо първоначалното признаване на актива Банката използва цялата разумна и аргументирана информация, която е достъпна.

Загубата при неизпълнение е преценка за вредите, които би претърпяла Банката при настъпване на събитие по неизпълнение, и се базира на разликата между договорните парични потоци и паричните потоци, които Банката очаква реално да получи. Съществена преценка е необходима при определяне на времето и размера на очакваните парични потоци. Ръководството използва преценки, базирани на исторически опит от загуби за активи, на които е присъщ кредитен риск, и на обективни обстоятелства за обезценка, сходни с онези в портфейла, когато се изчисляват бъдещите парични потоци.

При определяне на размера на очакваните кредитни загуби Банката използва прогнозна информация относно очакваните промени в бъдеще на определени икономически условия и на показатели и предположения как промените в тези показатели биха повлияли върху вероятността за неизпълнение.

Параметърът „вероятност за неизпълнение“ е ключов за изчисляване на размера на очакваните кредитни загуби и отразява вероятността в определен времеви хоризонт контрагентът да не изпълни договорните си задължения. Банката е разработила вътрешни модели за определяне на вероятността за неизпълнение по кредити, базирани главно на историческа информация за период, за който такава е налична. Оценката за корелацията между историческите проценти на допуснато неизпълнение и прогнозните икономически показатели представлява съществена приблизителна оценка. Историческият опит на Банката по отношение на кредитните загуби и прогнозите за икономическите условия може също така да не са представителни за реалните загуби в бъдеще.

Справедлива стойност на финансовите инструменти

Когато справедливите стойности на финансовите активи и пасиви в отчета за финансовото състояние не могат да бъдат получени от активни пазари, те се определят с помощта на различни техники за оценяване, които включват използването на математически модели. Базовите данни за тези модели са извлечени от индикатори, които се наблюдават на финансовите пазари, където това е възможно. В противен случай се правят допускания за установяване на справедливата стойност. Допусканията вземат предвид фактори, свързани с ликвидност, колебливост за по-дългосрочни деривати и дисконтови проценти, предсрочни плащания и предположения за неизпълнение, свързани с ценни книжа, обезпечени с активи.

Някои от счетоводните политики и оповестявания на Банката изискват оценка на справедливи стойности за финансови и нефинансови активи и пасиви. За информация относно оценките по справедлива стойност виж приложения 6(г) и 15.

Нови стандарти, изменения и подобрения, в сила от 1 януари 2021 г.

Следните нови стандарти, разяснения и изменения на съществуващи стандарти, издадени от Съвета по международни счетоводни стандарти (СМСС) и

приети от ЕС, са в сила през отчетния период. Банката не е приложила по-рано който и да било стандарт, разяснение или изменение, което е публикувано, но все още не е влязло в сила.

Изменения в МСФО 4 „Застрахователни договори“ – отлагане на МСФО 9

На 25 юни 2020 г. СМСС издаде „Удължаване на временно освобождаване от прилагането на МСФО 9 (Изменения на МСФО 4)“. С измененията на МСФО 4 се удължава до 2023 г. срокът на действие на временното освобождаване от прилагането на МСФО 9, за да се хармонизира датата на влизане в сила на МСФО 9 с новия МСФО 17, с което се целѝ преодоляването на временните счетоводни последици от различните дати на влизане в сила на МСФО 9 „Финансови инструменти“ и предстоящия МСФО 17 „Застрахователни договори“. Измененията, които са в сила от 1 януари 2021 г., са приети от ЕС на 15 декември 2020 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 16 декември 2020 г. Измененията не са приложими за Банката.

Реформа на базовите лихвени проценти – фаза 2: Изменения на МСФО 9, МСС 39, МСФО 7, МСФО 4 и МСФО 16

На 27 август 2020 г. СМСС публикува Реформа на базовите лихвени проценти (изменения на МСФО 9, МСС 39, МСФО 7, МСФО 4 и МСФО 16), представляваща финализирането на фаза 2, свързана с проекта по фактическата замяна на съществуващи базови лихвени проценти с алтернативни референтни лихвени проценти. Измененията допълват реформата на лихвените показатели (Изменения на МСФО 9, МСС 39 и МСФО 7), публикувана през септември 2019 г. („фаза 1, изменения“), и са насочени към ефектите върху финансовите отчети при замяна на стария лихвен процент с алтернативен референтен процент в резултат от реформата. Измененията във фаза 2 са свързани с промени във:

- договорните парични потоци – няма да е необходимо предприятието да отписва или коригира балансовата стойност на финансовите инструменти за промени, изисквани от реформата, а вместо това ще актуализира ефективния лихвен процент, за да отрази промяната в алтернативния референтен лихвен процент;

- счетоводното отчитане, чрез което да се предотврати ненужното прекратяване на хеджиращи взаимоотношения в резултат от замяната на базовия лихвен процент;

- допълнителните оповестявания – ще се изисква предприятието да разкрие информация за нови рискове, произтичащи от реформата, и как управлява прехода към алтернативни референтни ставки.

Измененията, които са в сила от 1 януари 2021 г., са приети от ЕС на 13 януари 2021 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 14 януари 2021 г. Измененията нямат съществено влияние върху финансовото състояние или резултатите от дейността на Банката.

Изменения в МСФО 16 „Лизинги“: COVID-19 отстъпки, свързани с договори за наети след 30 юни 2021 г.

На 31 март 2021 г. СМСС публикува изменения в МСФО 16, които по същество продължават с 12 месеца действието на въведените през 2020 г. облекчения във връзка с отстъпки по договори за наем в условията на COVID-19, засягащи плащанията, първоначално дължими на 30 юни 2022 г. или преди тази дата. Публикуваните през 2021 г. изменения са приети от ЕС на 30 август 2021 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 31 август 2021 г. Измененията нямат ефект върху финансовото състояние на Банката или нейните резултати.

Нови стандарти, изменения и подобрения, в сила от 1 януари 2022 г.

Изменения в МСФО 3 „Бизнес комбинации“; МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“; МСС 37 „Провизии, условни вземания и условни задължения“; Годишни подобрения 2018–2020 г.

На 14 май 2020 г. СМСС публикува изменения на:

- МСФО 3 „Бизнес комбинации“ – актуализира се връзката с концептуалната рамка;
- Съветът добави също и изключение от принципа на признаване в МСФО 3 за избягване на потенциални печалби или загуби от „ген 2“, възникващи по пасиви и условни задължения, които биха попаднали в обхвата на МСС 37 или КРМСФО 21 „Налози“, ако бъдат понесени отделно. В същото време Съветът реши да поясни съществуващите насоки в МСФО 3 за условните активи, които няма да бъдат засегнати от заместването на препратката към Рамката за изготвяне и представяне на финансови отчети;
- МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“ – изменението е по отношение на действия преди целенасочената употреба и във връзка с приходите от продажба на стоки, произведени при прилагане на актива до местоположение и състояние, необходими, за да може той да функционира в съответствие с намеренията на ръководството;
- МСС 37 „Провизии, условни вземания и условни задължения“ – по отношение на разходите, които предприятия трябва да включват като разходи за изпълнение на договор при оценката му дали е обременяващ;
- Годишни подобрения 2018–2020 г. – изявлението съдържа изменения в МСФО 1 „Прилагане за първи път на Международните стандарти за финансово отчетяване“ – дъщерно дружество в качеството на предприятие, прилагащо МСФО за първи път, МСФО 9 „Финансови инструменти“ – възнаграждения в теста на „10-те процента“ за отписване на финансови пасиви, и МСС 41 „Земеделие“ – данъчно облагане при оценяване по справедлива стойност, изготвени в резултат на годишния проект за подобряването им.

Тези изменения, които влизат в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2022 г., са приети от ЕС на 28 юни 2021 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 2 юли 2021 г. Измененията нямат съществено влияние върху финансовото състояние или резултатите от дейността на Банката.

Приемането на тези нови стандарти, както и подобренията и измененията в съществуващи стандарти, не доведоха до промени в счетоводната политика на БНБ.

4. База за консолидиране

Дъщерни предприятия

Дъщерни предприятия са тези, които се контролират от Банката. Банката контролира едно предприятие, когато е изложена на или има права върху променливата възвръщаемост от своето участие в предприятието и има възможност да оказва въздействие върху нея посредством своите правомощия. Финансовите отчети на дъщерните дружества се включват в консолидираните финансови отчети от датата на възникване на контрола върху предприятието до датата на прекратяването му. Частта от нетните активи на дъщерните предприятия на Банката, която отговаря на пропорционалния дял на миноритарните акционери, се представя на отделен ред в „капитал и резерви“, на реда „неконтролиращо участие“.

Българската народна банка притежава мажоритарни дялове от „Печатница на БНБ“ АД и „Монетен двор“ ЕАД. Счетоводните отчети, изготвени за групата, съдържат счетоводните отчети на предприятието майка и дъщерните предприятия. При изготвяне на консолидирания отчет на БНБ се елиминират всички вземания и задължения, приходите и разходите, както и вътрешногруповите салда и сделки, включително продажбите.

Асоциирани предприятия

Асоциирани предприятия са тези, в които Банката упражнява значително влияние, но те не представляват нито дъщерно, нито съвместно контролирано предприятие. Инвестициите в асоциирани предприятия се представят в консолидирания финансов отчет на Банката по метода на собствения капитал като стойност, съответстваща на дела на Банката в собствения капитал на асоциираното предприятие към края на отчетния период. Частта на Банката от нетния резултат на асоциираното предприятие след придобиването се представя в печалбите или загубите като приход/разход от инвестиции и се прибавя към/изважда от балансовата стойност на инвестицията.

Участията на БНБ в други асоциирани предприятия се отчитат по цена на придобиване. Банката консолидира на годишна база отчетите на асоциираните предприятия, в които делът ѝ е 20% или над 20%, по метода на собствения капитал.

Сделки, които се елиминират при консолидация

Всички вземания и задължения, приходи и разходи, както и вътрешногруповите печалби в резултат от извършени операции между дружества от групата се елиминират, освен в случаите, в които те са несъществени.

5. Основни елементи на счетоводната политика

а) Признаване на приходи

Приходите от и разходите за лихви се признават съгласно принципа за текущо начисляване според лихвената политика на Банката и в съответствие със сключените договори с международни финансови институции и с клиенти на Банката. Приходите от и разходите за лихви се отразяват в отчета за всеобхватния доход. Приходите от и разходите за лихви включват и амортизацията на сконтото и премията, изчислени на базата на ефективен лихвен процент.

Приходите от лихви по чуждестранни ценни книжа, държани в портфейла на БНБ, включват лихвите по лихвените купони на емисиите ценни книжа.

Приходите от лихви по депозити включват приходите от лихви по депозити във валута и в злато.

Приходите от и разходите за такси и комисиони от финансови услуги на Банката се признават в отчета за доходите на Банката в момента на извършване на съответната услуга.

Съгласно МСФО 15 приходите от договори с клиенти се признават, когато Банката удовлетвори задълженията си за изпълнение, като прехвърли обещаните услуги на клиента. Приходите се признават по сума, отразяваща възнаграждението, което се очаква да бъде получено в замяна. След влизането в сила на МСФО 15 не са настъпили промени в оценката и в момента на признаване на приходите от такси и комисиони.

Други финансови приходи/разходи включват приходи и разходи от продажби и промени в справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Приходите от и разходите за лихви се признават в печалбите или загубите чрез прилагане на метода на ефективния лихвен процент. Ефективен лихвен процент е този, който точно дисконтира очакваните бъдещи парични плащания и постъпления през срока на съществуване на финансовия актив или пасив до неговата балансова стойност. Ефективният лихвен процент се определя при първоначалното признаване на финансовия актив или пасив и впоследствие не се коригира.

Изчисляването на ефективния лихвен процент включва всички комисиони, получени или платени, както и отстъпки или премии, които са неразделна част от ефективния лихвен процент. Трансакционните разходи са вътрешноприсъщи разходи, директно отнасящи се към придобиването, емитирането или отписването на финансов актив или пасив.

Приходите от и разходите за лихви, представени в печалбите или загубите, включват:

- лихвата върху финансовите активи и пасиви, отчитани по амортизирана стойност, изчислена по метода на ефективния лихвен процент;
- лихвата върху ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, изчислена по метода на ефективния лихвен процент.

Приходите от дивиденди се признават, когато се установи правото на Банката да получи дивидент.

Приходите от такси се разсрочват и признават във всеки от отделните финансови периоди.

Всички печалби и загуби, възникнали в резултат от промени в справедливата стойност на финансовите инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, се признават в отчета за всеобхватния доход.

Приходите от дарение, свързано с амортизируеми активи, се признават като приходи за бъдещи периоди при получаване на дарението, като впоследствие се признават в отчета за всеобхватния доход през съответните периоди, систематично за срока на полезния живот на активите и пропорционално на амортизационните отчисления за същите активи. Разходи, свързани с амортизируемите активи, извършени през текущия период, се разсрочват за срока на полезния живот на активите.

Приходите от дарение, свързано с неамортизируеми активи, се признават като приходи за бъдещи периоди при получаване на дарението, като след това се признават в отчета за всеобхватния доход за периодите, през които са осчетоводени разходите, свързани с тези активи.

Валутните разлики на инвестициите, свързани с цел продажба, се признават в печалбите или загубите.

Нетните печалби/загуби от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, включват нетните приходи от операции с ценни книжа, нетните приходи от операции с чуждестранна валута, нетния приход от преоценка на ценни книжа, нетния приход от преоценка на злато, нетния приход от преоценка на фючърси и нетния приход от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута.

б) Признаване на активи и пасиви

Всички активи и пасиви на Банката се отчитат по първоначалната цена на придобиване или по справедлива стойност. Последващи преоценки се извършват, като различните видове активи и пасиви се преоценяват на различни периоди, с цел да се определи справедливата им стойност. Корекциите в счетоводните регистри, както и съответните записи за признаване в резерва от преоценки на активите, се отразяват съгласно МСФО. Когато не е възможно да се определи справедливата стойност, се взема историческата цена на придобиване, намалена със загубите вследствие на обезценяване на актива.

Международните стандарти за финансова отчетност не изискват представянето на активите в точно определен формат за баланса и могат да се посочат като основни активи (дълготрайни материални активи, нематериални активи, материални запаси, инвестиционни имоти, разходи по заеми за придобиване на активи, обезценка на активи) и активи, които са класифицирани като финансови инструменти.

в) Финансови инструменти

Банката може да признае финансов актив или пасив в баланса си тогава и само тогава, когато стане страна по договорните условия на използваните финансови инструменти. Банката отписва финансов актив от баланса си:

- когато изгуби контрола върху договорните права, които съставляват финансовия актив, и прехвърли по същество всички рискове и ползи от собствеността;

- когато задължението, посочено в договора, бъде погасено, отменено или изтече.

1) Класификация

Класификацията е определяща за оценяване на финансовите инструменти и за това, как Банката отразява тази оценка във финансовите отчети.

За целите на последващото оценяване на финансовите активи БНБ използва следните бизнес модели:

- финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци;
- финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба.

Оценката дали паричните потоци по дългови инструменти се състоят само от главница и лихва се прави въз основа на фактите и обстоятелствата към първоначалното признаване на активите. Банката класифицира финансовите активи съобразно бизнес модела за управление на определен клас финансови активи и характера на договорените парични потоци на финансовия актив.

Бизнес моделът „финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци“, включва всички текущи сметки на Банката при чужди кореспонденти и паричните потоци по прилагания за тези активи модел, представляващи плащания единствено на главница и лихва. Тези финансови активи се оценяват по амортизирана стойност.

Бизнес моделът „финансови активи, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба“, включва: депозити, ценни книжа и инвестиции. Активите в тази група се оценяват, както следва:

- депозити – по амортизирана стойност;
- ценни книжа – по справедлива стойност в печалбата или загубата;
- инвестиции – по справедлива стойност в друг всеобхватен доход.

Банката класифицира финансовите активи при първоначалното им признаване съобразно бизнес модела за управление на определен клас финансови активи и характера на договорените парични потоци на финансовия актив.

Счетоводното третиране на финансовите пасиви е съответно по справедлива стойност или по амортизирана стойност, с изключение третирането на разликите, възникващи от промени в собствения кредитен риск за финансови инструменти, определени за отчитане по справедлива стойност в печалбата или загубата. Съгласно МСФО 9 тези разлики се отчитат в друг всеобхватен доход без последващо рекласифициране в отчета за всеобхватния доход. Към датата на изготвяне на отчета Банката не отчита финансови пасиви в тази категория.

2) Признаване

Банката признава финансовите активи за търгуване и инвестиции, своите кредити и вземания, както и финансовите пасиви, отчитани по амортизирана стойност, от датата на уреждане. Всички останали финансови активи и финансови пасиви се признават, когато Банката стане страна по договорите за финансови инструменти.

Финансовите активи и пасиви се отчитат по задбалансови сметки от датата на търгуване до датата на тяхното уреждане и се записват в отчета за финансовото състояние на БНБ на датата на уреждане на сделката (*value date*). Първоначалното признаване е по цена на придобиване – справедливата цена, която е платена при придобиването. Разходите по трансакциите се включват в цената на придобиване на всички активи и пасиви. От този момент Банката отчита всички приходи и разходи, свързани с промяна на справедливата им стойност.

3) Оценка по амортизирана стойност

Активите, оценявани по амортизирана стойност, първоначално се признават по цена на придобиване, последващо се отчитат по тяхната амортизирана стойност, която представлява първоначалната оценка на актива, коригирана

с амортизираната премия или сконтото при прилагане на метода на ефективния лихвен процент и с коректив за очаквани кредитни загуби за всеки актив, изчислени на базата на приетата от УС на БНБ методология. Амортизира се сконтото/премията за всяка позиция поотделно и се признава в отчета за доходите на Банката. На ежедневна база се изчисляват и признават лихви в отчета за всеобхватния доход на Банката.

4) Принципи за оценка и представяне по справедлива стойност

Справедлива стойност е цената, която би била получена при продажба на актив или платена при прехвърляне на пасив при обичайна сделка между пазарни участници на основния пазар, или при липса на такъв – на най-изгодния пазар, до който Банката има достъп към датата на оценяване. Справедливата стойност на пасив отразява ефекта от риска за неизпълнение на задължения.

Когато е възможно, Банката използва котираната цена на активен пазар за определяне на справедливата стойност на един инструмент. Пазарът се счита за активен, когато сделките за актив или пасив се извършват с достатъчна честота и обем, така че да позволяват предоставяне на текуща информация за цените.

Когато липсва котирана цена на активен пазар, Банката използва максимално подходящи наблюдаеми входящи данни и свежда до минимум използването на ненаблюдаеми данни. Целта на използването на дадена техника за оценяване е да се определи приблизително цената, по която би се осъществила обичайна сделка между пазарни участници. Избраната техника използва максимално пазарните данни, разчита възможно най-малко на специфични за Банката оценки, включва всички фактори, които участниците на пазара биха взели предвид при определянето на цена, и е съвместима с приетите икономически методи за ценообразуване на финансови инструменти.

Данните за техниките за оценка представят адекватно пазарните очаквания и измервания на факторите за риск и доходност, присъщи на финансовия инструмент. Банката проверява техниките за оценка и тества валидността им, използвайки цени от текущи пазарни трансакции, които се наблюдават на пазара на същия инструмент, или цени, основани на групи налични данни, получени при наблюдение на пазара.

Най-добрият показател за справедливата стойност на един финансов инструмент при първоначално признаване е цената на сделката, т.е. справедливата стойност на даденото или полученото вложение. Когато Банката счита, че съществува разлика между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката и че справедливата стойност нито е подкрепена от доказателства за котирана цена на активен пазар за идентичен актив или пасив, нито се базира на техника на оценяване, която използва единствено данни от наблюдаеми пазари, тогава финансовият инструмент първоначално се признава по справедлива стойност, коригирана с разликата между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката. Впоследствие тази разлика се признава в печалбата или загубата по подходящ начин според матуритета на инструмента, но не по-късно от момента, в който е възможно да се направи оценка на актива, използвайки изцяло наблюдаеми пазарни данни, или когато сделката е приключена.

Банката признава активите и дългите позиции по цена „купува“ и пасивите и късите позиции по цена „продава“, когато активите или пасивите, оценявани по справедлива стойност, имат цена „купува“ и цена „продава“.

Когато Банката има позиции в група финансови активи и финансови пасиви, тя е изложена на пазарни рискове и на кредитен риск. Въз основа на нетната си експозиция към такива рискове, Банката ги оценява по справедлива стойност на база цената, която би получила при продажбата на нетна дълга позиция за определена рискова експозиция или би платила при прехвърлянето на нетна къса позиция за определена рискова експозиция. В такива случаи Банката разпределя корекциите на равнище портфейл към отделните активи или пасиви, които образуват групата на финансовите активи и финансовите пасиви, според относителния риск на всеки инструмент от групата.

Когато Банката има позиции с риск от компенсиране, за да се оценят те, се използват средните пазарни цени, а корекция по цена „продава“ и „купува“ се прилага съответно само за нетната открита позиция. Справедливите стойности отразяват кредитния риск на инструмента и при необходимост включват корекции за осчетоводяване на кредитния риск за Банката и за срещнатата страна. Оценките на справедливата стойност, получени от модели, се коригират според всички останали фактори, като ликвиден риск или несигурност на модела до степенята, в която според Банката трето лице, участващо на пазара, би ги взело под внимание при оценяване на сделка.

Банката оповестява прехвърлянето между нивата в йерархията на справедливите стойности в края на отчетния период, през който се е осъществила промяната.

5) Отписване

Банката отписва финансов актив, когато договорните права върху паричните потоци от финансовия актив изтекат или когато прехвърли правата за получаване на договорните парични потоци от финансовия актив в трансакция, в която се прехвърлят всички съществени рискове и печалби от притежаването му.

Банката отписва финансов пасив, когато нейните договорни задължения са изпълнени/отменени или когато паричните потоци от финансовия пасив изтекат.

Банката извършва трансакции, при които се прехвърлят активи, признати в отчета за финансовото състояние, но запазва всички или съществените рискове и печалби от прехвърлените активи или част от тях. Ако са запазени част или всички съществени рискове и печалби, то прехвърлените активи не се отписват от отчета за финансовото състояние.

Прехвърляне на активи със запазване на част или на всички съществени рискове и печалби са например сделки със заемане на ценни книжа или с ангажимент за обратно изкупуване.

При трансакции, при които Банката нито запазва, нито прехвърля всички съществени рискове и печалби от притежаването на даден финансов актив, тя отписва актива, ако не запазва контрол върху него. Правата и задълженията, запазени при прехвърлянето, се признават отделно като активи и съответно пасиви. При сделки, при които се запазва контрол върху актива, Банката продължава да го признава до степенята на своето участие в зависимост от това, доколко стойността на прехвърления актив е изложена на промени.

При определени сделки Банката запазва задължението си да обслужва прехвърления финансов актив срещу заплащане. Прехвърленият актив се отписва изцяло, ако отговаря на критериите за отписване. Активът или пасивът се признава в договора за обслужване в зависимост от това, дали таксата за обслужване е повече от достатъчна (актив) за извършване на услугата, или по-малко от достатъчна (пасив).

б) Компенсиране

Финансовите активи и пасиви се компенсират и съответно нетната стойност се отчита в отчета за финансовото състояние, когато Банката има законно право да компенсира признатите стойности и възнамерява да извърши уреждане на актива и пасива на нетна основа. Отчитането на активи нетно от корективи не се счита компенсиране.

Приходи и разходи се представят нетно в случаите, позволени от счетоводните стандарти, или когато печалбите и загубите са възникнали от група сходни трансакции като тези, които са резултат от търговските операции на Банката.

7) Обезценка на активи

Към всяка отчетна дата Банката извършва анализ за обезценка на финансови активи, класифицирани като „финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход“ и „финансови активи, отчитани по амор-

музирана стойност“, като използва категориите за обезценка в съответствие с МСФО 9:

- Банката изчислява очаквани кредитни загуби на база 12-месечна вероятност за неизпълнение, когато няма значително увеличение на кредитния риск спрямо първоначалното признаване. Вероятността за неизпълнение представлява очакваната от ръководството вероятност за неизпълнение от длъжника/кредитополучателя на финансово задължение за определен период от време, отразена посредством измерената/изчислената обезценка;
- Банката изчислява очаквани кредитни загуби за остатъчния срок на финансовия актив при наличието на разумна и аргументирана информация, която засяга по-скоро бъдещи събития. Увеличението на кредитния риск спрямо първоначалното признаване нараства значително преди да настъпи просрочие по финансовия инструмент. При очакваната от ръководството загуба обезценката представлява делът на изгубена експозиция/актив.

При обезценка на колективна основа Банката използва статистически модели, базирани на исторически опит за вероятността за неплащане, времето за реинтегриране на загуби от обезценка и сумата на възникналата загуба, която се коригира с преценката на ръководството дали текущите икономически и кредитни условия са такива, че реалните загуби са по-високи или по-ниски от резултатите от историческото моделиране. Процентите на просрочие, загубите и очакваният период на реинтегриране на загуби редовно се съпоставят с реалните данни, за да се валидират моделите за оценка.

При активи, отчетени по амортизирана стойност, загубите от обезценка се измерват като разлика между балансовата стойност на финансовия актив и сегашната стойност на приблизително изчислени бъдещи парични потоци, дисконтирани по първоначалния ефективен лихвен процент на актива. Загубите се признават в печалбите или загубите и се отразяват в корективна сметка срещу „кредити и вземания“. Лихвата върху обезценения актив продължава да се признава чрез амортизация на сконтото, но върху амортизираната стойност. Когато последващо събитие стане причина за намаляване на загубата от обезценка, намалението в загубата от обезценка се сторнира в печалбите или загубите.

При инвестиционни ценни книжа, държани с цел продажба, загубите от обезценка се признават, като акумулираната загуба, призната директно в собствения капитал, се прехвърля в печалбите или загубите. Акумулирана загуба, прехвърлена от капитала и призната в печалбите или загубите, е разликата между цената на придобиване, нетирана от всички погасявания по главници и амортизации, и настоящата справедлива стойност минус всички загуби от обезценка, признати преди това в печалбите или загубите. Ако в следващ период справедливата стойност на обезценена дългова ценна книга се увеличи и увеличението може обективно да се свърже със събитие, възникнало след като загубата от обезценка е била призната в печалбите или загубите, тази загуба от обезценка се сторнира, като сумата на сторното се признава в печалбите или загубите.

8) Финансови активи и пасиви, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба

Първоначално финансовите активи и пасиви, държани с цел събиране на договорените парични потоци и за продажба, се признават в баланса по справедлива стойност, като разходите за придобиване се отнасят директно в печалбите или загубите. Всички промени в справедливата стойност се признават в печалбите или загубите като нетни приходи от търговски операции.

9) Финансови активи, държани в рамките на бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорените парични потоци

Финансови активи, държани в рамките на бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорените парични потоци, първоначално се признават по цена на придобиване, последващо се отчитат по тяхната амортизирана стойност, която представлява първоначалната оценка на актива,

коригирана с амортизираната премия или сконто при прилагане на метода на ефективния лихвен процент. Амортизира се сконто/премията за всяка позиция поотделно и се признава в отчета за всеобхватния доход на Банката. На ежедневна база се изчисляват и признават лихви в отчета за всеобхватния доход на Банката.

г) **Злато и други благородни метали**

БНБ като централна банка поддържа определени количества злато като част от международните валутни резерви на страната. Съгласно изискванията на ЗБНБ тя може да предприема всички необходими действия, свързани с придобиване, притежаване и продажба на брутни международни валутни резерви, включително с монетарно злато. Следователно монетарното злато като част от международните валутни резерви може да бъде незабавно използвано от БНБ без допълнителни ограничения, което го определя като монетарен актив. Съгласно изискванията на „Общи положения за определяне на базите за оценка във финансовите отчети“ към МСФО, както и при липсата на конкретен МСФО, който да определя третирането на подобна трансакция, Банката определя представянето и оценката на монетарното злато като актив, отчитан в печалбата или загубата по справедлива стойност като най-надеждна и подходяща база за последваща оценка. Златото и другите благородни метали се оценяват по пазарната им стойност, определена на базата на фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали към отчетната дата.

Монетарно злато

Златото в стандартна форма (монетарно злато) първоначално се признава по цена на придобиване. Монетарното злато и другите инструменти в злато се оценяват ежедневно по последната пазарна стойност, публикувана на пазара на злато на едро в Лондон, Великобритания. Нереализираните печалби и загуби от преоценката на монетарното злато и другите инструменти в злато на Банката се признават в отчета за доходите.

д) **Инвестиции в други предприятия**

За целите на оценката при последващо отчитане на инвестициите в предприятия те са класифицирани като финансови активи, държани за търгуване, отчитани по справедлива стойност в „друг всеобхватен доход“.

Подробна информация относно притежаваните от Банката инвестиции е представена в приложение 14.

е) **Дълготрайни материални и нематериални активи**

Политиката, прилагана от Банката, е да отчита земя, сгради и останалите групи дълготрайни материални активи по преоценена стойност съгласно допустимия алтернативен подход на МСС 16 „Имоти, машини, съоръжения и оборудване“.

Банката признава нематериален актив, ако той отговаря на критериите за признаване по МСФО. Нематериалните активи са представени в отчета за финансовото състояние по цена на придобиване, включително платените мита, невъзстановими данъци, както и преките разходи за подготовката на актива за използването му по предназначение, намалена с начислената амортизация и със загубите от обезценка.

Земята и сградите се отчитат по справедлива стойност, която периодично се определя чрез оценка от професионални квалифицирани оценители. Преоценката на имотите се извършва актив по актив, като към датата и натрупаната амортизация се отписва за сметка на брутната балансова стойност на актива, а нетната стойност се преизчислява спрямо преоценената му стойност. Когато в резултат от преоценка отчетната стойност на активите се увеличава, увеличението се отразява директно в „друг всеобхватен доход“. Когато в резултат от преоценка отчетната стойност на активите се намалява, намалението се признава в намаление на преоценъчния резерв на собствения капитал, като в

случай на недостиг разликата се признава като разход в отчета за всеобхватния доход.

1) Последващи разходи

Отчетените отделно разходи, свързани с подновяване на компоненти на дълготрайните материални активи, се капитализират. Всички останали разходи се капитализират само тогава, когато увеличават бъдещите икономически ползи от дълготрайния материален актив. Всички останали разходи се признават в печалбите или загубите при тяхното възникване.

2) Амортизация

Амортизацията се начислява от деня на завеждането на актива на базата на линейния метод за периода на очаквания срок на ползване. Земите не се амортизират. Управителният съвет на БНБ утвърждава годишните амортизационни норми, които са представени по-долу:

Активи	(%)
Сгради	2–4
Машини, съоръжения и оборудване	3–15
Компютри	30–33.3
Стопански инвентар	15–20
Транспортни средства	8–25
Дълготрайни нематериални активи	20–25

Амортизация не се начислява върху разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи до момента на тяхното въвеждане в експлоатация.

3) Възстановима стойност на активите

Възстановима стойност на дълготрайните активи на Банката представлява по-високата от двете – нетната продажна стойност или стойността им в употреба. При оценка на стойността на активите в употреба очакваните бъдещи парични потоци се дисконтират до настояща стойност при използване на пределната норма на лихвата по привлечения ресурс, която отразява настоящите пазарни очаквания за стойността на парите във времето и специфичния за актива риск. За всеки актив, който самостоятелно не генерира парични потоци, възстановимата стойност се определя за единицата, генерираща парични потоци, на която принадлежи активът.

4) Реинтегриране на обезценката

Загубите от обезценка на дълготрайни материални активи се реинтегрират в случай на промяна на прогнозите, използвани за определяне на възстановимата стойност, до размера на балансовата стойност на актива, на която той би бил оценен след приспадане на амортизацията, ако не се признаваха загуби от обезценяването.

5) Бракуване и продажба

Имот, машина, съоръжение или оборудване се отписва от счетоводния баланс на Банката при продажба или когато активът окончателно е изваден от употреба и не се очакват никакви други икономически изгоди. Печалбите или загубите, получени от бракуването или продажбата на дълготрайни материални активи, се определят като разлика между постъпленията от продажба и балансовата стойност на актива и се признават за приход или разход в отчета за всеобхватния доход. Изтеглените от активна употреба дълготрайни материални активи, които се държат за продажба, се отчитат по балансова стойност към датата, на която активът е излязъл от активна употреба.

б) Материални запаси

Материални запаси са активи, държани от Банката, които ще бъдат използвани в основната дейност, в процеса на предоставяне на услуги. Материалните запаси се отчитат в баланса на Банката по доставна (историческа) цена, която включва сумата от всички разходи по закупуването и разходи, свързани с доставката им до тяхното настоящо местоположение и състояние. В разходите по закупуването се включват покупната цена по фактура, вносните мита, невъзстановимите данъци и акцизи. В разходите по доставката се включват транспортните разходи и тези за товаро-разтоварните операции. Отписването на стоково-материалните запаси се извършва по метода на средно претеглената стойност.

При спадане на пазарните цени, при физическо увреждане на материалните запаси, при остаряване на продуктите стойността на материалните запаси се коригира – оценяват се по по-ниската нетна реализуема стойност.

В края на отчетния период се прави оценка на нетната реализуема стойност на стоково-материалните запаси и ако тя е по-ниска от доставната, разликата се отнася в текущи разходи. За всеки следващ отчетен период се прави нова оценка на нетната реализуема стойност. Ако през съответния отчетен период има условия за увеличение на стойността на материалните запаси, възстановяването ѝ е до размера на стойността, която те са имали преди намалението. Това възстановяване на отчетната стойност се отчита като увеличение на материалните запаси и като други текущи приходи.

ж) Чуждестранна валута

Приходите и разходите в чуждестранна валута се преизчисляват в левова равностойност по официалния валутен курс за деня на сделката. Монетарните активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута, се преизчисляват в левове по заключителния обменен курс на Банката. Курсовите разлики, възникнали в резултат от преоценката на монетарните активи и пасиви, се отчитат в печалбите или загубите. Немонетарните активи и пасиви във валута са оценени по курса на датата на придобиване или по последна преоценка по справедлива стойност.

Неприключените форуърдни договори в чуждестранна валута са оценени по пазарна стойност. Печалбите и загубите от преоценката на неприключените форуърдни договори се отчитат в печалбите или загубите.

Валутните курсове на основните чуждестранни валути към 30 юни 2022 г. и 31 декември 2021 г. са, както следва:

Валута	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Долар	1: 1.88296 лв.	1: 1.72685 лв.
Евро	1: 1.95583 лв.	1: 1.95583 лв.
Специални права на тираж	1: 2.50016 лв.	1: 2.41688 лв.
Злато	1 тройунция: 3412.67 лв.	1 тройунция: 3141.18 лв.

з) Данъчно облагане

Банката не подлежи на облагане с данък върху печалбата във връзка с основната си дейност. Данъкът върху печалбата на дъщерните предприятия за периода включва текущ и отсрочен данък. Текущият данък включва сумата на данъка, която следва да се плати върху очакваната облагаема печалба за периода, въз основа на ефективната или действащата данъчна ставка в деня на изготвяне на отчета за финансовото състояние. Отсроченият данък се изчислява чрез прилагане на балансовия метод за определяне на задълженията на базата на временни разлики между данъчно признатия размер и балансовата стойност на активите и пасивите.

Отсроченият данък се изчислява на базата на данъчните ставки, които се очаква да бъдат използвани за периода, когато се реализира активът, или при пога-

сяване на пасива. Ефектът от промени в данъчните ставки върху отсрочения данък се отразява в отчета за всеобхватния доход, освен в степента, в която се отнася за суми, предварително начислени или отчетени директно като друг всеобхватен доход.

Отсрочен данъчен актив се признава само до размера, до който е вероятно получаването на бъдещи облагаеми печалби, срещу които може да се оползотворят неизползваните данъчни загуби или данъчен кредит. Отсрочените данъчни активи се намаляват в степента, до която вече не е вероятно реализиране на съответни данъчни ползи.

и) Провизии

Провизии, отчетени във връзка със съдебни дела или други задължения, се отчитат, когато Банката в резултат на минали събития е поела юридическо или конструктивно задължение, чието погасяване е вероятно да бъде свързано с изтичане на икономически ползи. Провизии се начисляват само когато Банката е в състояние надеждно да определи размера на бъдещите изходящи парични потоци.

к) Политика за разпределение на печалбата от дейността на Банката

Политиката на Банката за разпределение на печалбата от дейността ѝ се определя съгласно изискванията на ЗБНБ. С решение на УС на БНБ са приети „Вътрешни правила за финансови отчети и счетоводна политика на БНБ“, в сила от 1 януари 2007 г., в съответствие с чл. 36, ал. 1 и 2 от ЗБНБ. Съгласно тези правила Банката отнася в специални резерви нереализираните печалби и загуби, възникнали от преоценката на активи и пасиви, геноминирани в чуждестранна валута или злато. Съгласно изискванията на чл. 8, ал. 2 от ЗБНБ Банката отчислява 25% от годишното превишение на приходите над разходите във фонд „Резервен“. Съгласно чл. 8, ал. 3 от ЗБНБ, след отчисляване за фонд „Резервен“, Банката по решение на Управителния съвет може да създава специален резерв за покриване на загуби от пазарен риск и други резерви. След заделянето на резерви съгласно ЗБНБ Банката предвижда остатъка за вноска в държавния бюджет. Разпределението на превишението на приходите над разходите е представено в приложение 23.

л) Парични средства и парични еквиваленти

За целите на отчета за паричния поток паричните средства и паричните еквиваленти се състоят от парични средства в каса, разплащателни сметки и срочни депозити с падеж до три месеца.

м) Доходи на персонала

Банката има задължение за изплащане на доход при напускане на свои служители, които се пенсионира в България в съответствие с изискванията на чл. 222, § 3 от Кодекса на труда (КТ). Съобразно тези разпоредби на КТ при прекратяване на трудовия договор на служител, придобил право на пенсия, работодателят му изплаща обезщетение в размер на две месечни брутни работни заплати. В случай че към датата на пенсиониране служителът има натрупан стаж от 10 и повече години в Банката, обезщетението е в размер на шест месечни брутни работни заплати. Към датата на отчета за финансовото състояние ръководството оценява приблизителния размер на потенциалните разходи за всички служители на базата на доклад, изготвен от актюер чрез използването на метода на прогнозните кредитни единици. В приложение 10 е оповестена сумата на начисленото задължение, както и основните допускания, на базата на които е извършена оценката му.

Доходи при прекратяване

Доходи при прекратяване се признават като разход, когато Банката се е ангажира ясно, без реална възможност за отказ, с официален подробен план, с който или да прекрати трудови взаимоотношения преди нормалната дата на пенсиониране, или да предостави обезщетения при прекратяване в резултат на предложение, направено за насърчаване на доброволното напускане. Доходи при прекратяване при доброволно напускане са признати като разход, ако Банката е отпрати-

ла официално предложение за доброволно прекратяване и е вероятно то да бъде прието, а броят на приелите го може да се оцени надеждно. Ако обезщетения се дължат за повече от 12 месеца след края на отчетния период, те се дисконтират до тяхната настояща стойност.

Краткосрочни доходи на наети лица

Задължения за краткосрочните доходи на наети лица се оценяват на недисконтирана база и са отчетени като разход, когато се предоставят свързаните с тях услуги. За пасив се признава сумата, която се очаква да бъде изплатена по краткосрочен бонус в пари или планове за разпределение на печалбата, ако Банката има задължение да заплати тази сума като резултат от минали услуги, предоставени от служител, и задължението може да се оцени надеждно. Банката признава като задължение недисконтираната сума на оценените разходи за платен годишен отпуск, очаквани да бъдат заплатени на служителите в замяна на труда им за изминалия отчетен период.

н) МСФО 16 „Лизинг“

Банката използва практическите облекчения, предвидени в стандарта, и е избрала да отчита краткосрочните си лизингови договори по отношение на машини и съоръжения (лизинги със срок на лизинговия договор от началната дата 12 месеца или по-малко, който не съдържа опция за закупуване) и прилага освобождаването от признаване на лизинг на активи с ниска стойност за лизинга на офис оборудване, което се счита за такова с ниска стойност. Лизинговете плащания по краткосрочен лизинг и лизинг на активи с ниска стойност се изписват като разход на линейна база за срока на лизинга.

Банката преценява за всеки нов договор дали той представлява лизинг или съдържа лизингови компоненти. При промяна в реда и условията на лизинг Банката прави повторна оценка дали договорът представлява лизинг или съдържа лизингови компоненти.

Отстъпки по наеми в контекста на COVID-19

Банката не е страна по договори, за които се прилагат отстъпки по наеми, възникнали директно в резултат на пандемията от COVID-19. Съгласно практически целесъобразната мярка дъщерните дружества не отчитат модификации в лизинговите договори за отстъпки по наеми, възникнали като пряка последица от пандемията от COVID-19, и нямат какво допълнително да оповестят според изискванията на параграф 28 (е) от МСС 8.

о) Нови и изменени стандарти и разяснения, които все още не са в сила и не са възприети по-рано

По-долу са представени накратко публикуваните стандарти, които все още не са действащи или не са приложени по-рано от Банката към датата на издаване на настоящия финансов отчет. Оповестено е как в разумна степен може да се очаква да бъдат повлияни оповестяванията, финансовото състояние и резултатите от дейността, когато Банката възприеме тези стандарти за първи път. Това се очаква да стане, когато те влязат в сила.

МСФО 17 „Застрахователни договори“ (изд. на 18 май 2017 г.); включително „Изменения на МСФО 17“ (изд. на 25 юни 2020 г.)

На 25 юни 2020 г. СМСС издаде „Изменения на МСФО 17“ за отлагане на датата на първоначалното му прилагане заедно с изменение на МСФО 4 за промяна на фиксираната дата и удължаване на временното освобождаване от прилагане на МСФО 9 „Финансови инструменти“. Измененията на МСФО 4 „Застрахователни договори“ отлагат изискването за прилагане на МСФО 9 към годишни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., като по-ранното им прилагане е разрешено и следва да се прилагат ретроспективно. МСФО 17 „Застрахователни договори“ установява принципите за признаване, оценяване, представяне и оповестяване на издадени застрахователни договори. Също така той изисква прилагането на сходни принципи и по отношение на презастрахователните договори и инвести-

ционните договори с допълнителен, негарантиран доход. Целта на стандарта е да изисква дружествата да предоставят информацията, свързана със застрахователни договори, по начин, който достоверно ги отразява. Тази информация осигурява базата за потребителите на финансови отчети да оценят ефекта, който договорите в рамките на обхвата на МСФО 17 оказват върху финансовото състояние, финансовите резултати и паричните потоци на дружествата. Стандартът, приет от ЕС на 19 ноември 2021 г. и публикуван в „Официален вестник“ на ЕС на 23 ноември 2021 г., не е приложен за Банката.

Изменения в МСС 1 „Представяне на финансови отчети: класификация на задълженията като текущи или нетекущи“ и „Класификация на задълженията като текущи или нетекущи – отлагане на датата на влизане в сила“ (изд. съответно на 23 януари 2020 г. и на 15 юли 2020 г.)

На 23 януари 2020 г. СМСС издаде изменения на МСС 1 „Представяне на финансови отчети (измененията)“, за да изясни изискванията за класифициране на задълженията като текущи и нетекущи. Те уточняват:

- изискванията за право на разсрочване на уреждането;
- че класифицирането на задължения като текущи или дългосрочни трябва да се основава на права, съществуващи в края на отчетния период;
- че класифицирането на задължения не зависи от очакванията на ръководството за събития след датата на баланса по отношение на това, дали предприятието ще осъществи ранно уреждане или ще упражнява правото си да забави уреждането на задължение; и
- ситуацията, която се счита за уреждащи задължение (реферура към прехвърляне на парични средства, капиталови инструменти, други активи или услуги).

На 15 юли 2020 г. СМСС публикува втори проект на „Класификация на задълженията като текущи или нетекущи – отлагане на датата на влизане в сила (Предложено изменение на МСС 1)“, който предлага да се отложи датата на влизане в сила на измененията в МСС 1 за годишни отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г. Стандартът все още не е приет от ЕС.

Оповестяване на счетоводни политики – Изменения в МСС 1: „Представяне на финансови отчети“ и МСФО 2 „Практически насоки: Оповестяване на счетоводни политики“

На 12 февруари 2021 г. СМСС издаде изменения в МСС 1 „Представяне на финансови отчети“ и актуализира МСФО 2 „Практически насоки: Преценки за същественост“ с цел подобряване на оповестяването на счетоводната политика, така че, от една страна, дружествата да предоставят по-полезна информация на инвеститорите и другите основни потребители на финансови отчети, и от друга – да се разграничат промените в счетоводните оценки от промените в счетоводната политика. Най-важните изменения включват:

- замяна на изискванията дружествата да оповестяват своите материални (съществени) счетоводни политики с изискване да оповестяват своите „значими“ счетоводни политики;
- концепцията за съществеността и насоки относно това, как дружествата вземат решения относно оповестяване на счетоводните политики.

Измененията в издадените от Съвета „Практически насоки 2“ са в съответствие с определението на същественост (материалност):

Информацията е значима, ако разглеждана с друга информация, включена във финансовите отчети на дружеството, може да се очаква, че ще има влияние върху решенията, които основните потребители на финансови отчети с общо предназначение вземат въз основа на тази финансова отчетност.

Измененията в МСС 1 и МСФО 2 „Практически насоки“ са приети от ЕС на 2 март 2022 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 3 март 2022 г. Измененията се прилагат проспективно и са в сила за периоди, започващи на или

след 1 януари 2023 г., но е позволено тяхното по-ранно прилагане. Банката ще анализира и оцени ефекта от приетите изменения и насоки върху финансовото състояние или резултатите от дейността си.

Изменения в МСС 8 „Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки: Дефиниция на счетоводни приблизителни оценки“

На 12 февруари 2021 г. СМСС публикува дефиниция на счетоводни приблизителни оценки (изменения в МСС 8), за да подпомогне предприятията да разграничат промените в счетоводната политика от промените в счетоводните оценки. Разграничаването е важно, тъй като промените в счетоводните оценки се прилагат проспективно само за бъдещи операции и други бъдещи събития, докато промените в счетоводната политика обикновено се прилагат ретроспективно за минали операции и други минали събития. Според новата формулировка счетоводните оценки представляват „парични суми във финансовите отчети, които са обект на несигурност на измерването“. Предприятията разработват счетоводни оценки, ако счетоводната политика изисква статиите във финансовите отчети да бъдат оценени по начин, който предполага несигурност на измерването. Съветът изяснява, че:

- промяната в счетоводната оценка в резултат на нова информация или нови събития не е корекция на грешка;
- последиците от промяната на първоначалните данни или метода на измерване, използван за разработване на счетоводна оценка, представляват промени в счетоводните оценки, освен ако не са резултат от коригиране на грешки от предходния период;
- въздействието на промяната, отнасящо се до текущия период, се признава като приход или разход в текущия период. Ефектът, ако има такъв, върху бъдещите периоди се признава като приход или разход в тези бъдещи периоди.

Измененията, които влизат в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., са приети от ЕС на 2 март 2022 г. и са публикувани в „Официален вестник“ на ЕС на 3 март 2022 г. Банката ще анализира и оцени ефекта от измененията върху финансовото състояние и резултатите от дейността.

Изменения в МСС 12 „Данъци върху дохода: Отсрочен данък, свързан с активи и пасиви, произтичащи от една сделка“

На 7 май 2021 г. СМСС публикува „Отсрочен данък, свързан с активи и пасиви, произтичащи от една трансакция – изменения в МСС 12“, изяснявайки как групите отчитат отсрочен данък при операции, като отдаване под наем и извеждане от експлоатация. Измененията ограничават обхвата на изключване от първоначално признаване, така че да не се прилага при операции, които водят до равни и компенсиращи времеви разлики. В резултат на това групите ще трябва да признае отсрочен данъчен актив и отсрочен данъчен пасив по отношение на временни разлики, възникнали при първоначалното признаване на договор за наем и резерв за извеждане от експлоатация.

Съветът очаква измененията да намалят многообразието в отчитането и да приведат отчитането на отложени данъци по такива операции в съответствие с общия принцип на МСС 12 – признаване на отсрочен данък по отношение на временните разлики. Измененията, които все още не са одобрени от ЕС, са в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г. Банката ще анализира и оцени ефектите от измененията върху финансовото състояние или резултатите от дейността си.

Изменения в МСФО 10 и МСС 28 – „Продажба или вноска на активи между инвеститор и негово асоциирано или съвместно предприятие“

През декември 2015 г. СМСС реши да отсрочи датата на влизане в сила на измененията до такава бъдеща дата, до която той е финализиран каквито и да било изменения, които възникват в резултат от проекта за проучване на Съвета, отнасящ се за метода на участие в собствения капитал. Измененията разглеж-

дат противоречието между МСФО 10 „Консолидирани финансови отчети“ и МСС 28 „Инвестиции в асоциирани предприятия и съвместни предприятия“ по отношение на отчитането на загубата на контрол върху дъщерно дружество, което е продадено или е внесено в асоциирано или съвместно предприятие. Измененията поясняват, че пълният размер на печалбата или загубата се признава, когато трансферът към асоциираното предприятие или съвместното предприятие включва бизнес, отговарящ на дефиницията за бизнес в МСФО 3. Всяка печалба или загуба, възникваща в резултат от продажбата или вноската на активи, които не представляват бизнес обаче, се признава единствено до степенята на несвързаните участия на инвеститорите в асоциираното или съвместното предприятие. Тези изменения все още не са приети от ЕС. Банката ще анализира и оцени ефекта от новите изменения върху финансовото си състояние или резултатите от дейността.

Изменения в МСФО 17 „Застрахователни договори“: „Първоначално прилагане на МСФО 17 и МСФО 9 – сравнителна информация“ (изд. на 9 декември 2021 г.)

През декември 2021 г. СМСС издаде „Първоначално прилагане на МСФО 17 и МСФО 9 – сравнителна информация“ (Изменения на МСФО 17). Изменението е преходен вариант, свързан с представянето на сравнителната информация на финансовите активи при първоначалното прилагане на МСФО 17. То е насочено към избягване на временните счетоводни несъответствия между финансовите активи и задълженията, формирани от застрахователните договори, и така подобрява полезността от сравнителната информация на ползвателите на финансови отчети. МСФО 17 с включените изменения е в сила за отчетни периоди, започващи на или след 1 януари 2023 г., и не е одобрен от ЕС. Стандартът не е приложим за Банката.

6. Оповестяване на политиката по управление на финансовия риск

а) Въведение и общ преглед

Въведение в политиката по управление на финансовия риск

Банката е изложена на следните видове risk при операциите си с финансови инструменти:

- кредитен risk;
- ликвиден risk;
- пазарен risk;
- операционен risk.

Това приложение дава информация за целите на Банката, експозициите към всеки от горепосочените riskове и политиките и процесите за измерване и управление на риска.

Общи положения при управление на риска

При управлението на брутните международни валутни резерви БНБ има за цел първо да гарантира високата сигурност и ликвидност на активите, след което да търси максимизиране на доходността в зависимост от условията на международните пазари. Инвестиционната стратегия зависи предимно от специфичните функции на Банката, която работи в условията на паричен съвет и при пълно съответствие с изискванията на ЗБНБ.

Основна част от валутните резерви на БНБ са инвестирани в активи със сравнително ниско ниво на кредитен risk, като сконтови и купонни ценни книжа, издадени от държави, държавни агенции или наднационални финансови институции, както и в краткосрочни депозити във валута или злато, предоставени при първокласни чуждестранни банки. Останалата част се поддържа в СПТ, които са по сметки на БНБ при МВФ, и монетарно злато, съхранявано в трезорите на Банката.

Специализирано звено по управление на риска, свързан с валутните резерви, отговаря за изготвяне и предлага за одобрение проект на стратегическо струк-

туриране на активите, бенчмарк на валутните резерви и инвестиционни ограничения по отношение на тяхното управление. На тримесечна база се прави цялостен преглед на промените в пазарните условия, размера и структурата на валутните резерви и при необходимост се извършва актуализация на инвестиционните ограничения и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове). Ежедневно се следи и контролира спазването на заложените лимити, правила и процедури. Регулярно се изготвят отчети, които са предназначени както за оперативното управление на валутните резерви, така и за предоставяне на актуална информация на ръководството на Банката.

Всички разрешени финансови инструменти и класове активи, в които БНБ може да инвестира, са посочени във вътрешни нормативни документи. В тях са дефинирани основните портфейли и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове), всички лимити за кредитен, лихвен, валутен и операционен риск, както и списък на разрешените емитенти на дългови инструменти, в които БНБ може да инвестира, а също и списък с чуждестранните финансови институции – контрагенти на Банката.

Дейността по управление на валутните резерви се ръководи и от бизнес процедури и правила за победение, регулиращи изпълнението на функциите и задачите на отговорните за процеса структурни звена.

б) Кредитен риск

БНБ е изложена на кредитен риск при осъществяване на търговските операции и инвестиционната дейност, както и в случаите, при които тя играе ролята на посредник от името на правителството или други публични институции. Банката поема кредитен риск и при операцията по покупко-продажба на чуждестранна валута с банки. Най-общо кредитният риск е свързан с вероятността за настъпване на неплатежоспособност на някой от контрагентите на БНБ, както и неплатежоспособност на някой от емитентите, в чийто дълг Банката е инвестирала свои средства. Кредитният риск при управлението на брутните международни валутни резерви на БНБ се определя в съответствие с изискванията на чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ. Съгласно тези изисквания БНБ може да инвестира валутни резерви в дългови инструменти, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг и които са платими в свободно конвертируема валута в съответствие с вътрешно разработена методология, базирана на изискванията на чл. 28 от ЗБНБ.

Съгласно тези изисквания разрешените видове финансови инструменти за инвестиране на средствата при управление на международните резерви са, както следва:

- инвестиционни програми при централни банки;
- автоматично предоставяне в заем и/или заемане на ценни книжа при основния депозитар;
- тристранни репо операции с определени за целта контрагенти на БНБ, осъществявани посредством основния депозитар на Банката като трета страна;
- депозити във валута (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в т.ч. при централни банки или наднационални финансови институции;
- депозити в злато (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в т.ч. при централни банки или наднационални финансови институции;
- търговски ценни книжа (със срок до падежа до 1 година), емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции;

- облигации, емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции, емитенти на обезпечени облигации. Всички облигации са с еднократно изплащане на номиналната стойност на датата на падежа и без вградени опции;
- покупко-продажба на валута с вальор най-много 2 работни дни;
- покупко-продажба на банкноти в чуждестранна валута (евро), както и последващото им съхранение с инвестиционни цели, както и за целите на изпълнение на функциите на паричния съвет.

Заложени са два основни типа ограничения, които се изчисляват на базата на пазарната стойност на международните валутни резерви: 1) максимален или минимален лимит за тегло на различните класове активи в баланса на управление „Емисионно“; и 2) максимално допустима експозиция на БНБ към дадена страна, в т.ч. и индивидуална към емитент/контрагент (ограничение за концентрация).

През отчетния период БНБ продължи да провежда консервативна политика по отношение на управлението на риска при инвестициите на брутните международни валутни резерви. Във връзка с инвазията на Русия в Украйна бяха ограничени инвестициите към някои емитенти и контрагенти на БНБ, които имат експозиции към Русия. През второто тримесечие на 2022 г. бяха предприети известни облекчения на някои от допълнителните инвестиционни ограничения, въведени през предходните две години във връзка с пандемията от *COVID-19*, отнасящи се до лимитите за определени класове активи. Отменени бяха и част от забраните за предоставяне на депозити при банки – контрагенти на БНБ. За постигането на основните цели на БНБ, а именно – много висока степен на ликвидност и сигурност на международните валутни резерви, преобладаващата част от активите продължава да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантирани дългови книжа на държавите от така нареченото ядро на еврозоната, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни централни и търговски банки.

в) Ликвиден риск

Ликвидният риск възниква при осигуряването на средства за основните дейности на Банката и управлението на нейните позиции. Той се проявява главно в два аспекта, като първият е риск Банката да не бъде в състояние да посрещне задълженията си в момента, когато станат дължими, а вторият се изразява в невъзможността Банката да реализира на международните пазари свои активи по справедливи цени и в нормално установените срокове съгласно съответните пазарни конвенции.

БНБ се стреми да поддържа баланс между срочността на привлечения ресурс и тази на активите посредством инвестиции във финансови инструменти с различна матуриретна структура. Инструментите по привлечените от Банката средства, предоставяни на клиентите по пасива, са главно депозитни/инвестиционни и разплащателни сметки. Обезпечаването на минимална ликвидност по видове валути се осигурява на дневна база с цел извършване на всички валутни плащания на БНБ. За по-добро управление на риска, който съществува при ликвидирани на позиции във финансови инструменти, те са групирани по ликвидни рангове в зависимост от степента на трудност (т.е. отбив от справедливата цена), с която могат да бъдат продадени на финансовите пазари. Въз основа на групирането по ликвидни рангове на различните видове финансови инструменти са въведени определени лимити за ликвидност на експозициите на БНБ.

Като част от цялостната стратегия за управление на ликвидния риск са дефинирани изисквания за управлението на ликвиден портфейл в евро и поддържане на активи в други валути, необходими за посрещане на съответни входящи и изходящи парични потоци на Банката.

Финансовите активи и пасиви на Банката, анализирани по остатъчен срок от датата на отчета за финансовото състояние до датата на последващо договаряне или предвиден падеж, са, както следва:

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 30 юни 2022 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	45 098 834	-	-	-	-	(9 795)	45 089 039
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(9 795)	(9 795)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 532 609	-	-	-	-	(927)	4 531 682
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(927)	(927)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	2 625 807	2 369 191	7 625 962	3 037 266	8 879	-	15 667 105
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	245 331	-	-	-	-	2 056 576	2 301 907
Други активи	39 547	-	-	-	-	70	39 617
Общо финансови активи	52 542 128	2 369 191	7 625 962	3 037 266	8 879	2 045 924	67 629 350
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	25 252 892	25 252 892
Задължения към банки и други финансови институции	22 111 405	-	-	-	-	-	22 111 405
Задължения към държавни институции и други задължения	8 735 492	-	-	-	-	-	8 735 492
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 674 710	5 674 710
Общо финансови пасиви	30 846 897	-	-	-	-	30 927 602	61 774 499
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	21 695 231	2 369 191	7 625 962	3 037 266	8 879	(28 881 678)	5 854 851
Към 31 декември 2021 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	42 934 721	1 379 255	-	-	-	(8 974)	44 305 002
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(8 974)	(8 974)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 174 343	-	-	-	-	-	4 174 343
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	1 662 874	1 158 347	6 560 201	9 605 207	9 756	-	18 996 385
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	237 159	-	-	-	-	1 989 932	2 227 091
Други активи	35 951	-	-	-	-	70	36 021
Общо финансови активи	49 045 048	2 537 602	6 560 201	9 605 207	9 756	1 981 028	69 738 842
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	24 696 677	24 696 677
Задължения към банки и други финансови институции	24 313 910	-	-	-	-	-	24 313 910
Задължения към държавни институции и други задължения	9 531 918	-	-	-	-	-	9 531 918
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 481 879	5 481 879
Общо финансови пасиви	33 845 828	-	-	-	-	30 178 556	64 024 384
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	15 199 220	2 537 602	6 560 201	9 605 207	9 756	(28 197 528)	5 714 458

Остатъчните договорени недисконтирани падежи на финансовите пасиви на Банката са, както следва:

(хил. лв.)

	Балансова стойност	Брутен номинален изходящ паричен поток	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години
Към 30 юни 2022 г.							
Банкноти и монети в обращение	25 252 892	25 252 892	-	-	-	-	25 252 892
Задължения към банки и други финансови институции	22 111 405	22 111 405	22 111 405	-	-	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	8 735 492	8 735 492	8 735 492	-	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	5 674 710	5 674 710	-	-	-	-	5 674 710
	61 774 499	61 774 499	30 846 897	-	-	-	30 927 602
Към 31 декември 2021 г.							
Банкноти и монети в обращение	24 696 677	24 696 677	-	-	-	-	24 696 677
Задължения към банки и други финансови институции	24 313 910	24 313 910	24 313 910	-	-	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	9 531 918	9 531 918	9 531 918	-	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	5 481 879	5 481 879	-	-	-	-	5 481 879
	64 024 384	64 024 384	33 845 828	-	-	-	30 178 556

з) Пазарен риск

Пазарен риск

Всички финансови инструменти са обект на пазарен риск, т.е. на риск от обезценка в резултат от настъпване на промени в пазарните условия. Инструментите се оценяват ежедневно по справедлива пазарна стойност, която в максимална степен отразява текущите условия на международните финансови пазари за съответния вид финансови инструменти. Банката управлява своите портфейли при отчитане на променящите се пазарни условия, както и измененията в структурата на пасива на баланса на управление „Емисионно“. Експозицията по отношение на пазарния риск се поддържа чрез спазване на съответните лимити, определени в „Инвестиционни ограничения и бенчмаркове за управление на брунтните международни валутни резерви“.

В следващата таблица е представен един важен измерител на пазарния риск – „стойност, изложена на риск“ (*VaR*). *VaR* е показател за максималната загуба за определен период от време (период на държане) и определена степен на вероятност (наричана още ниво на достоверност или интервал на доверителност). Използваният в отчета *VaR* се основава на 95% ниво на достоверност и предполага еднодневен период на държане.

При изчисляването на общия риск, валутния риск и лихвения риск са използвани емпиричните разпределения, получени от времеви редове с дължина 30-дневни наблюдения съответно на общия доход, валутния доход и лихвения доход на активите. Представена е и корелацията между валутния и лихвения риск. За всеки от показателите е изчислена стойността към последната дата от периода, средната за разглеждания период, както и минималната и максималната му стойност.

(хил. лв.)

	Към 30 юни 2022 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(42 691)	(60 197)	(105 641)	(29 822)
Лихвен риск	(11 688)	(9 065)	(15 248)	(4 157)
Корелация (%)	(0.08)	0.19	0.59	(0.22)
Общ риск	(43 383)	(63 081)	(110 340)	(37 817)
	Към 31 декември 2021 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(33 656)	(39 892)	(66 465)	(15 859)
Лихвен риск	(6 009)	(6 866)	(11 462)	(1 828)
Корелация (%)	0.24	0.32	0.66	(0.16)
Общ риск	(35 305)	(43 348)	(72 937)	(17 266)

Лихвен риск

Банката е изложена на риск от промени в лихвените нива, което оказва влияние върху цените на активите (включително инвестициите) и лихвоносните пасиви. Основна мярка за измерване на абсолютното ниво на лихвения риск е модифицираната дюрация. Тя дава оценка за това, с колко би се променила пазарната стойност на даден актив (пасив) в процент, ако лихвените нива се променят с базисни точки (една стотна от процента). Освен това ежедневно се изчисляват и следят допълнителни технически параметри на портфейлите, като изпъкналост (конвексимет), дюрация във фиксирана точка от кривата на доходност и др. За всеки един от портфейлите на БНБ лихвеният риск е ограничен посредством избор на съответен моделен портфейл (бенчмарк) и установени в инвестиционните ограничения лимити за максимално отклонение на лихвения риск от този на съответния бенчмарк. Лимитът за относителен лихвен риск на инвестиционните портфейли се задава чрез мярката за риск „колебливост на относителната доходност“.

При активи и пасиви с плаващи лихвени проценти Банката е изложена на риск от промени в базата, служеща за определяне на лихвените проценти.

(хил. лв.)

	Общо	Плаващ лихвен процент	Фиксиран лихвен процент		
			До 1 месец	От 1 до 3 месеца	Над 3 месеца
Към 30 юни 2022 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	39 259 834	29 806 566	9 453 268	-	-
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	1 979 349	-	1 979 349	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	15 769 176	518 415	2 485 053	2 370 617	10 395 091
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	245 331	-	245 331	-	-
Други лихвоносни активи	39 617	13 436	26 111	-	70
Общо	57 293 307	30 338 417	14 189 112	2 370 617	10 395 161
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	22 111 405	-	22 111 405	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	4 724 851	4 724 851	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	3 675 083	3 675 083	-	-	-
Общо	30 511 339	8 399 934	22 111 405	-	-
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	26 781 968	21 938 483	(7 922 293)	2 370 617	10 395 161

(хил. лв.)

	Общо	Плаващ лихвен процент	Фиксиран лихвен процент		
			До 1 месец	От 1 до 3 месеца	Над 3 месеца
Към 31 декември 2021 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	38 160 748	34 184 515	2 596 351	1 379 882	-
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	-	-	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	19 106 617	311 942	1 669 182	1 164 622	15 960 871
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	237 159	-	237 159	-	-
Други лихвоносни активи	36 021	17 891	18 060	-	70
Общо	57 540 545	34 514 348	4 520 752	2 544 504	15 960 941
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	24 313 910	-	24 313 910	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	4 913 475	4 913 475	-	-	-
Задължения за участие в международни финансови институции	3 552 666	3 552 666	-	-	-
Общо	32 780 051	8 466 141	24 313 910	-	-
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	24 760 494	26 048 207	(19 793 158)	2 544 504	15 960 941

За управлението на лихвения риск и границите на изменението на лихвените проценти се правят наблюдения върху чувствителността на финансовите активи и пасиви към различни стандартни и нестандартни сценарии за движението на лихвените проценти.

Стандартните сценарии разглеждат следните промени в кривите на доходност: 1) 100 базисни точки мигновено паралелно нарастване; 2) 100 базисни точки мигновен паралелен спад; 3) 50 базисни точки паралелно нарастване на кривите в рамките на едногодишен период, и 4) 50 базисни точки паралелен спад в кривите на доходност също за едногодишен период. При последните два сценария се допуска, че кривите на доходност се променят със съответната стъпка в началото на периода, след което остават на същите нива до края на едногодишния период.

Анализът на чувствителността на активите на Банката (при първо приближение) спрямо промяната на лихвените проценти при непроменяща се балансова позиция и предвиждане за динамика на кривите на доходност за съответните активи е, както следва:

(хил. лв.)

	100 б.т. мигновено паралелно нарастване в рамките на деня	100 б.т. мигновен паралелен спад в рамките на деня	50 б.т. паралелно нарастване в началото на периода	50 б.т. паралелен спад в началото на периода
Към 30 юни 2022 г.	(96 339)	96 339	48 809	(314 665)
Към 31 декември 2021 г.	(243 177)	243 177	(161 372)	(350 910)

Валутен риск

За Банката валутен риск е налице в случаите, когато има несъответствие между валутната структура на активите и валутната структура на пасивите. Банката е изложена на валутен риск при извършване на сделки с финансови инструменти, деноминирани в различни от евро валути.

С въвеждането на паричния съвет и фиксирането на българския лев към еврото върху финансовите отчети, изготвени в национална валута, влияние оказват промените на обменния курс на лева спрямо валутите, различни от евро.

С цел минимизиране на валутния риск е въведено ограничение за отклоненията на валутната структура на активите от тази на пасивите. Съгласно чл. 31, ал. 3 на ЗБНБ общата пазарна стойност на активите във валути, различни от евро, СПТ и монетарно злато, не може да се отклонява с повече от +/-2% от пазарната стойност на средствата по пасива, деноминирани в тези валути.

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Активи		
Български левове и евро	57 308 832	59 991 881
Долари	77 989	72 017
Японски йени	215	233
Британски лири	373	410
СПТ	5 977 675	5 775 544
Злато	4 480 431	4 123 863
Други	166	141
	67 845 681	69 964 089
Пасиви, капитал и резерви		
Български левове и евро	61 914 167	64 236 917
Долари	78 640	72 967
Японски йени	-	-
Британски лири	-	-
СПТ	5 852 825	5 654 158
Други	49	47
	67 845 681	69 964 089
Нетна позиция		
Български левове и евро	(4 605 335)	(4 245 036)
Долари	(651)	(950)
Японски йени	215	233
Британски лири	373	410
СПТ	124 850	121 386
Злато	4 480 431	4 123 863
Други	117	94

г) Използване на счетоводни преценки и предположения

Управителният съвет на БНБ обсъжда развитието, избора и оповестяването на съществените счетоводни политики и оценки, както и приложението им.

Тези оповестявания допълват коментарите за управлението на финансовия риск.

Основни приоритети на ръководството на Банката и през следващите години ще останат запазването на стабилността на паричната и финансовата система в страната, запазването на стабилната ликвидна позиция на Банката и непрекъснатото подобряване на методите и техниките за оценка, контрол и управление на валутните резерви на международните финансови пазари.

1) Определяне на справедлива стойност

В приложение 5(в), т. 4 Банката е оповестила счетоводната си политика и принципите, които използва за оценка и представяне по справедлива стойност.

Определянето на справедливата стойност на финансови активи и пасиви, за които няма наблюдавана пазарна цена, изисква използването на оценъчни техники, описани в счетоводната политика. За финансови инструменти, които се търгуват рядко и чиято цена не е прозрачна, справедливата стойност е по-малко обективна и изисква експертна преценка в зависимост от ликвидност, кон-

центрация, несигурност на пазарните фактори, ценови предположения и други рискове, влияещи върху конкретния инструмент.

2) Оценка на финансови инструменти

Банката оценява справедливата стойност на финансовите инструменти, използвайки следната йерархия от методи:

- **ниво 1:** обявена пазарна цена или цена на затваряне за позиции, за които има надежден пазар;
- **ниво 2:** техники на оценяване, основани на реална пазарна информация за кривата на доходност. Тази категория методи се използва за оценка на дългови ценни книжа, за които няма надежден пазар;
- **ниво 3:** оценъчни техники, при които входящите данни за финансовите активи и пасиви не са базирани на налична пазарна информация.

Справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, които се търгуват на международните финансови пазари и за които има достъпна пазарна информация, е основана на обявени пазарни цени или цени, формирани при затваряне на даден пазар. Използването на реални пазарни цени и информация намалява нуждата от управленска преценка и предположения, както и несигурността, свързана с определянето на справедливата им стойност. Наличността на реални пазарни цени и информация варира в зависимост от продуктите и пазарите и се променя въз основа на специфични събития и общите условия на финансовите пазари. За всички останали финансови инструменти, за които няма текущи пазарни котировки, Банката определя справедливата им стойност, използвайки техники на оценяване, базирани на определяне на нетната сегашна стойност. Изчисляването на нетната сегашна стойност се извършва посредством използването на пазарни криви на доходност с отчитане, където е необходимо, на кредитни спредове за съответния инструмент. Целта на техниките на оценяване е да се определи справедлива стойност, която отразява максимално коректно цената на финансовия инструмент на отчетната дата.

Банката има установена контролна среда по отношение на оценяването на справедлива стойност. За финансовите инструменти тя се определя от специализирано звено за анализ и контрол на рисковете. Специфичните контроли включват проверка на реалната ценова информация; периодичен преглед на текущите модели за оценка и в случай на необходимост разработка, одобрение и въвеждане на нови модели за оценка; осъществяване на допълнителна последваща проверка посредством анализ и сравняване на данните от различни информационни източници и други.

Следващата таблица анализира финансовите инструменти, отчитани по справедлива стойност, според модели за оценка. Данните не включват капиталовите инструменти, които се отчитат по цена на придобиване (приложение 14).

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Оценъчни техники (с помощта на пазарни данни)	Общо
30 юни 2022 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	45 089 039	-	45 089 039
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(9 795)</i>	<i>-</i>	<i>(9 795)</i>
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 531 682	-	4 531 682
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(927)</i>	<i>-</i>	<i>(927)</i>

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Оценъчни техники (с помощта на пазарни данни)	Общо
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	12 958 781	2 708 324	15 667 105
Общо	62 579 502	2 708 324	65 287 826
31 декември 2021 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	44 305 002	-	44 305 002
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	<i>(8 974)</i>	-	<i>(8 974)</i>
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 174 343	-	4 174 343
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	18 243 390	752 995	18 996 385
Общо	66 772 735	752 995	67 475 730

Финансовите инструменти, отчитани не по справедлива стойност, а по ниво в йерархията на справедливите стойности, където се категоризира оценката по справедлива стойност, са посочени в таблицата, както следва:

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Наблюдавани входящи данни, различни от котирани цени	Общо
30 юни 2022 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	22 111 405	22 111 405
Задължения към държавни институции и други задължения	-	8 735 492	8 735 492
Задължения за участие в международни финансови институции	-	5 674 710	5 674 710
Общо	-	36 521 607	36 521 607
31 декември 2021 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	24 313 910	24 313 910
Задължения към държавни институции и други задължения	-	9 531 918	9 531 918
Задължения за участие в международни финансови институции	-	5 481 879	5 481 879
Общо	-	39 327 707	39 327 707

Справедливата стойност на задълженията към банки и други финансови институции и на задълженията към държавни институции е приблизително равна на отчетната им стойност поради това, че са краткосрочни.

Справедливата стойност на задълженията за участие в международни финансови институции е приблизително равна на отчетната им стойност поради това, че те са безлихвени и нямат определен падеж.

е) Матуритетна структура на активите и пасивите

Активите и пасивите на Банката, анализирани по остатъчен срок от датата на отчета за финансовото състояние до датата на последващо договаряне или предвиден падеж, са, както следва:

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 30 юни 2022 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	45 098 834	-	-	-	-	(9 795)	45 089 039
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(9 795)	(9 795)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 532 609	-	-	-	-	(927)	4 531 682
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(927)	(927)
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	2 625 807	2 369 191	7 625 962	3 037 266	8 879	-	15 667 105
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	245 331	-	-	-	-	2 056 576	2 301 907
Материални активи	-	-	-	-	-	167 029	167 029
Нематериални активи	-	-	-	-	-	8 969	8 969
Други активи	39 547	-	-	-	-	40 403	79 950
Общо финансови активи	52 542 128	2 369 191	7 625 962	3 037 266	8 879	2 262 255	67 845 681
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	25 252 892	25 252 892
Задължения към банки и други финансови институции	22 111 405	-	-	-	-	-	22 111 405
Задължения към държавни институции и други задължения	8 735 492	-	-	-	-	-	8 735 492
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 674 710	5 674 710
Други пасиви	-	-	-	-	-	920 539	920 539
Общо финансови пасиви	30 846 897	-	-	-	-	31 848 141	62 695 038
Разлика в сročността на финансовите активи и пасиви	21 695 231	2 369 191	7 625 962	3 037 266	8 879	(29 585 886)	5 150 643

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 го 3 месеца	От 3 ме- сеца до 1 година	От 1 го 5 години	Наг 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 31 декември 2021 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	42 934 721	1 379 255	-	-	-	(8 974)	44 305 002
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	(8 974)	(8 974)
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	4 174 343	-	-	-	-	-	4 174 343
<i>в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9</i>	-	-	-	-	-	-	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	1 662 874	1 158 347	6 560 201	9 605 207	9 756	-	18 996 385
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друге всеобхватен доход	237 159	-	-	-	-	1 989 932	2 227 091
Материални активи	-	-	-	-	-	169 711	169 711
Нематериални активи	-	-	-	-	-	9 930	9 930
Други активи	35 951	-	-	-	-	45 676	81 627
Общо финансови активи	49 045 048	2 537 602	6 560 201	9 605 207	9 756	2 206 275	69 964 089
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	24 696 677	24 696 677
Задължения към банки и други финансови институции	24 313 910	-	-	-	-	-	24 313 910
Задължения към държавни институции и други задължения	9 531 918	-	-	-	-	-	9 531 918
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	5 481 879	5 481 879
Други пасиви	-	-	-	-	-	911 280	911 280
Общо финансови пасиви	33 845 828	-	-	-	-	31 089 836	64 935 664
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	15 199 220	2 537 602	6 560 201	9 605 207	9 756	(28 883 561)	5 028 425

7. Приходи от и разходи за лихви

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
Приходи от лихви		
– от ценни книжа	23 230	44 349
– от депозити	64 923	53 777
– други	10	37
	88 163	98 163
Разходи за лихви		
– по депозити	86 339	41 350
– други	3	-
	86 342	41 350

Приходите от лихви, включват лихви в размер на 50 923 хил. лв. по текущи сметки на клиенти на БНБ, дължащи се на прилагане на референтни лихвени проценти с отрицателни стойности (към 30 юни 2021 г. – 45 730 хил. лв.).

Към 30 юни 2022 г. няма разходи за лихви, платени по депозити на правителството и други организации в чуждестранна валута (към 30 юни 2021 г. – няма разходи за лихви).

Разходите за лихви, платени по депозити, включват платени лихви в размер на 74 430 хил. лв. по предоставени депозити и текущи сметки при чуждестранни кореспонденти, дължащи се на прилагане на референтни лихвени проценти с отрицателни стойности (към 30 юни 2021 г. – 27 559 хил. лв.).

Включени са и 5788 хил. лв. платени лихви по техническата сметка на националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ в ЕЦБ (към 30 юни 2021 г. – 5720 хил. лв.).

И през първото шестмесечие на 2022 г. определените от УС на ЕЦБ равнища на лихвения процент по депозитното улеснение на Евросистемата останаха непроменени. Лихвеният процент през отчетния период остана фиксиран на -0.50%.

8. Нетни печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
Нетни (загуби) от операции с ценни книжа	(111 110)	(124 881)
Нетни печалби/(загуби) от операции с чуждестранна валута	75	81
Нетни печалби/(загуби) от преоценка на фючърс	(213)	42
Нетни печалби/(загуби) от преоценка на ценни книжа	(88 720)	(49 512)
Нетни печалби/(загуби) от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута	3 287	1 760
Нетни печалби/(загуби) от преоценка на злато	360 696	(141 405)
Провизии за очаквани кредитни загуби	(1 749)	-
	162 266	(313 915)

В нетните печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, към 30 юни 2022 г. с най-голям дял е нетната печалба от преоценка на златото в размер на 360 696 хил. лв. в резултат от увеличението на пазарната цена на златото от 3141.18 лв. за тройунция към 31 декември 2021 г. до 3412.67 лв. за тройунция към 30 юни 2022 г., или увеличение с 8.6%.

Нетната загуба от операции с ценни книжа е в размер на 111 110 хил. лв. Основни фактори за нетната загуба са отрицателната доходност, на която деноминираниите в евро облигации с високо кредитно качество се купуват и търгуват, както и фактът, че обикновено тези ценни книжа се купуват със значителна премия над номиналната им стойност, като принципно купонната доходност е сравнително ниска или нулева и тя не може да компенсира отрицателната пазарна преоценка на ценните книжа от момента на закупуване до момента на техния падеж или продажба.

Нетният ефект от преоценки на ценните книжа вследствие на всички пазарни промени през периода е отрицателен и възлиза на 88 720 хил. лв.

9. Други оперативни приходи

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
Приходи от дъщерни предприятия	15 702	15 887
Приходи от асоциирани предприятия	172	161
Приходи от продажба на монети	18 709	1 046
Приходи от дивиденди	5 445	108
Други нетни приходи	1 747	13 207
	41 775	30 409

През първото шестмесечие на 2022 г. са получени дивиденди от участието на БНБ в Банката за международни разплащания в размер на 5445 хил. лв.

В другите нетни приходи се включват финансови приходи на дъщерните предприятия в размер на 749 хил. лв. и приходи от преразпределено възнаграждение от ЕЦБ във връзка с ТАРГЕТ2 в размер на 479 хил. лв.

В други нетни приходи към 30 юни 2021 г. са включени приходи от възстановени от МВФ средства в размер на 11 673 хил. лв. (4967 хил. СПТ) въз основа на решение

на Съвета на изпълнителните директори на МВФ (ESB/21/39 от 29 юни 2021 г.), представляващи лихви, платени по дълга на БНБ към МВФ в периода 1991–1997 г.

10. Общи административни разходи

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
Разходи за персонала	30 687	27 268
Административни разходи	41 638	40 080
Амортизация	9 188	7 645
Други разходи	1 639	1 577
	83 152	76 570

Броят на зетите служители в БНБ и дъщерните ѝ предприятия е 1155 към 30 юни 2022 г. (1138 към – 30 юни 2021 г.), в това число персоналът на БНБ е 922 служители (893 към 30 юни 2021 г.).

Разходите за персонала включват заплати, социални и здравни осигуровки, начислени в съответствие с разпоредбите на националното законодателство към 30 юни 2022 г., и разходи за социална дейност, съответно за БНБ – 26 994 хил. лв. (30 юни 2021 г. – 23 385 хил. лв.), за „Печатница на БНБ“ АД – 2753 хил. лв. (30 юни 2021 г. – 2720 хил. лв.) и за „Монетен двор“ ЕАД – 940 хил. лв. (30 юни 2021 г. – 1163 хил. лв.).

В разходите за персонал са включени разходи за възнаграждения на членовете на УС на БНБ в размер на 722 хил. лв. към 30 юни 2022 г. (30 юни 2021 г. – 734 хил. лв.), представени, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
Общо разходи за брутни възнаграждения*	720	720
в т.ч. ДМС до достигане на лимитите, установени в съответствие с чл. 23, ал. 3 от ЗБНБ с Решение на УС на БНБ от 30 юли 2015 г. **	180	180
Разходи при изтичане/прекратяване на мандат на членове на УС на БНБ	2	14
Общо брутни възнаграждения, изплатени на членовете на УС на БНБ	722	734

* Възнагражденията са преди данъчно облагане.

** http://www.bnb.bg/PressOffice/POPressReleases/POPRDate/PR_20150730_1_BG

С приемането на Бюджета на БНБ за 2022 г. месечните възнаграждения на членовете на УС останаха без изменение и запазиха размерите си от 2021 г. – 20 313 лв. за управителя, по 17 411 лв. за подуправителите и по 5804 лв. за другите членове на УС.

Банката е начислила на база актюерски изчисления задълженията си към персонала при пенсиониране и за неизползван платен годишен отпуск към края на текущото шестмесечие в размер на 3608 хил. лв. (30 юни 2021 г. – 3093 хил. лв.). Начисленията на дъщерните предприятия за пенсиониране и неизползван платен годишен отпуск към 30 юни 2022 г. са 105 хил. лв. (30 юни 2021 г. – 507 хил. лв.).

Задълженията към персонала при пенсиониране, изчислени на база актюерска оценка и съгласно МСС 19 „Доходи на наети лица“, са представени, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
Задължения по дефинирани доходи към 1 януари	5 086	4 303
Изплатени доходи по плана	(174)	(215)
Разходи за текущ трудов стаж	351	305
Разходи за лихви	5	4
Ефект от промяна в плана	-	-
Актюерска (печалба)/загуба от действителен опит	582	414
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на демографските предположения	-	20
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на финансовите предположения	(18)	-
Актюерска загуба, призната в разходите	-	1
Задължения по дефинирани доходи към 30 юни	5 832	4 832

Разходи, признати в отчета за печалбата или загубата

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
Разходи за текущ стаж	351	305
Разходи за лихви	5	4
Актюерски загуби	-	-
Ефект от промяна в плана	-	-
Актюерска загуба, призната в разходите	-	1
Общо	356	310

Актюерски предположения

Основните актюерски предположения към датата на отчета са следните (среднопретеглени стойности):

(%)

	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
Дисконтов лихвен процент	1.62	0.14
Бъдещо нарастване на заплатите	7.00	5.00

(хил. лв.)

Разпределение на задълженията към персонала на БНБ (без дъщерните предприятия) по остатъчен срок	30 юни 2022 г.	30 юни 2021 г.
До 1 година	784	707
От 1 до 3 години	620	448
От 3 до 5 години	467	477
От 5 до 10 години	916	723
Над 10 години	2 027	1 553
Общо	4 814	3 908

В административните разходи са включени разходите на Банката за паричното обращение в размер на 24 805 хил. лв. към 30 юни 2022 г. (30 юни 2021 г. – 22 991 хил. лв.).

През първата половина на 2022 г. възникна необходимост от промяна в размера на планираните средства по показатели от бюджета на Банката за 2022 г., която е извършена при прилагане на бюджетната процедура. През 2021 г. не е извършвана промяна в размера на планираните средства по показатели от бюджета на Банката.

11. Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Парични средства в чуждестранна валута	5 845 371	6 160 318
Разплащателни сметки в банки	29 005 900	34 168 499
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(5 390)	(6 740)
Депозити в чуждестранна валута	10 237 768	3 976 185
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(4 405)	(2 234)
	45 089 039	44 305 002

Паричните средства и предоставените депозити в чуждестранна валута по кореспонденти са представени, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Резиденти на еврозоната		
в евро	31 248 414	32 449 073
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(9 269)	(7 742)
в други валути	-	17 256
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	-	(13)
	31 248 414	32 466 329
Нерезиденти на еврозоната		
в евро	10 049 413	8 198 120
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(490)	(1 206)
в други валути	3 791 212	3 640 553
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(36)	(13)
	13 840 625	11 838 673
	45 089 039	44 305 002

Предоставените срочни депозити в чуждестранна валута при кореспонденти с кредитен рейтинг на контрагента, определен най-малко от две от шестте международно признати рейтингови агенции – *Standard & Poor's*, *Fitch Ratings*, *Moody's*, *DBRS*, *R&I* и *JCRA*, са представени по-долу:

(хил. лв.)

	Краткосрочен кредитен рейтинг на контрагента	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Депозити по кредитен рейтинг на контрагента	A-1+	2 862 351	54 056
	в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(675)	(13)
	A-1	7 371 007	3 919 065
	в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9	(3 730)	(2 221)
		10 233 358	3 973 121

В представянето по кредитен рейтинг не се включват предоставени безсрочни депозити при външни мениджъри.

Максималната експозиция на БНБ, изложена на кредитен риск, е равна на балансовата стойност на паричните средства по разплащателни сметки и депозитите.

12. Злато, инструменти в злато и други благородни метали

	30 юни 2022 г.		31 декември 2021 г.	
	хил. тройунци	хил. лв.	хил. тройунци	хил. лв.
Кюлчета злато в стандартна форма	513	1 750 846	513	1 611 560
Депозити в злато в стандартна форма	800	2 728 658	800	2 512 303
в т.ч. провизии за очаквани кредитни загуби по МСФО 9		(927)		-
Злато в друга форма	15	49 741	15	47 808
Други благородни метали		2 437		2 672
		4 531 682		4 174 343

Златото в стандартна форма включва злато, предоставено за депозитарно съхранение и на депозит. Депозитите в злато са предоставени на банки, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки от две международно признати рейтингови агенции.

Златото в друга форма включва възпоменателни златни монети на стойност 49 741 хил. лв.

В „други благородни метали“ са включени сребърни възпоменателни монети на стойност 153 хил. лв. и платинени възпоменателни монети на стойност 2284 хил. лв.

13. Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

Ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Чуждестранни ценни книжа	15 667 105	18 996 385
	<u>15 667 105</u>	<u>18 996 385</u>

Ценните книжа включват лихвени и сконтови ценни книжа, деноминирани в евро. Купонната лихва по ценните книжа, деноминирани в евро, достига 0.37% към 30 юни 2022 г. (0.37% към 31 декември 2021 г.).

Ценните книжа, емитирани от чуждестранни правителства и други емитенти или съответните емитенти с кредитен рейтинг, определен най-малко от две от шестте международно признати рейтингови агенции – *Standard & Poor's*, *Fitch Ratings*, *Moody's*, *DBRS*, *R&I* и *JCRA*, са представени, както следва:

(хил. лв.)

Ценни книжа по кредитен рейтинг на емисията/емитента	Кредитен рейтинг на емисията/емитента	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
	AAA	14 580 189	17 288 401
AA+	78 786	622 537	
AA	1 008 130	1 085 447	
	<u>15 667 105</u>	<u>18 996 385</u>	

14. Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Квота на Република България в МВФ	2 240 893	2 166 250
Инвестиции в международни финансови институции	32 011	32 011
Инвестиции в асоциирани предприятия	29 003	28 830
	<u>2 301 907</u>	<u>2 227 091</u>

Квотата на Република България в МВФ възлиза на 896 300 хил. СПТ (896 300 хил. СПТ към 31 декември 2021 г.). Резервният транш по квотата на Република България в МВФ е в размер на 245 331 хил. лв. (237 160 хил. лв. към 31 декември 2021 г.). МВФ заплаща възнаграждение (лихва) на страните членки, които имат лихвоносна резервна позиция, като средният лихвен процент е 0.37% (0.05% към 31 декември 2021 г.).

Инвестициите в международните финансови институции включват инвестиции в БМР, като 25% от участието в капитала на БМР са платени. Текущата стойност на платените акции в размер на 10 000 хил. СПТ възлиза към 30 юни 2022 г. на 24 169 хил. лв., а към 31 декември 2021 г. на 24 169 хил. лв. (виж приложение 28). Невнесенят капитал е с опция за внасяне до три месеца по решение на Съвета на управителите на БМР.

Инвестициите в международните финансови институции не надвишават 10% от записания акционерен капитал на съответната институция.

Инвестициите в международни финансови институции включват и участието на БНБ в ЕЦБ. От 1 януари 2007 г. (присъединяването на Република България към ЕС) БНБ притежава дялово участие в капитала на ЕЦБ. Към 30 юни 2022 г. сумата на вноса на БНБ в капитала на ЕЦБ възлиза на 3991.2 хил. евро, или 7806 хил. лв.

В съответствие с чл. 28 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ само националните централни банки – членки на ЕСЦБ, имат право да участват в капитала на ЕЦБ. Подписката на капитала се осъществява в съответствие с изискванията и алгоритъма на чл. 29 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ, т.е. дялът на всяка национална централна банка в капитала на ЕЦБ се определя в процент и кореспондира на дела на държавата членка в общото население и брутният вътрешен продукт на ЕС (в равни съотношения). Процентът се актуализира на всеки пет години и при всяко присъединяване на нова държава към ЕС. Последната, осма актуализация е от 1 февруари 2020 г. и е свързана с оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС. Към 30 юни 2022 г. дяловото участие на БНБ в записания капитал на ЕЦБ възлиза на 0.9832%, което съответства на сумата от 106 431.5 хил. евро.

БНБ, като централна банка на държавата членка извън еврозоната, е задължена да внесе минималния процент от записания си капитал в ЕЦБ, което съответства на чл. 47 от Устава на ЕСЦБ/ЕЦБ (определено от Генералния съвет на ЕЦБ), и представлява приносът на БНБ за оперативните разходи на ЕЦБ. От 29 декември 2010 г. този процент възлиза на 3.75%. За разлика от централните банки на държавите от еврозоната БНБ няма право да участва в печалбата на ЕЦБ, нито се изисква да покрива нейни загуби. При присъединяване към еврозоната от БНБ ще се изиска да внесе и останалите 96.25% от записания си капитал в ЕЦБ, т.е. 102 440.3 хил. евро.

Банката упражнява значително влияние върху финансовата и оперативната политика на следните асоциирани дружества и капиталовите ѝ инвестиции в местни предприятия са, както следва:

Асоциирани предприятия	Участие, %	Основна дейност
„БОРИКА“ АД	36.11	Междубанкови картови разплащания
„Дружество за касови услуги“ АД	25.00	Обработка на ценни пратки с български банкноти и монети, предоставяни от БНБ и банките

15. Материални активи

Справедливата стойност на земята и сградите е категоризирана като справедлива стойност от ниво 3 на база на входящите данни за използваната техника за оценяване.

За останалите класове активи – машини, съоръжения, оборудване, автомобили и стопански инвентар, за справедлива стойност е приета настоящата им стойност по баланса на Банката поради това, че основната част от тези активи е закупена в последните четири години и балансовата им стойност е близо до справедливата им стойност.

При преценка на дълготрайни материални активи Банката отписва натрупаната амортизация за сметка на брутната балансова стойност на активите, като нетната им стойност се преизчислява спрямо преоценената стойност. Към 30 юни 2022 г. в активи с право на ползване са включени 35 хил. лв. (41 хил. лв. към 31 декември 2021 г.) за отчитане на закупен през 2020 г. от „Монетен двор“ ЕАД лек автомобил при условията на финансов лизинг.

(хил. лв.)

	Земя и сгради	Машини и оборудване	Информационно оборудване	Офис оборудване	Активи с право на ползване	Друго оборудване (вкл. транспортни средства)	Разходи за придобиване на материални активи	Общо
Към 1 януари 2022 г.	196 235	111 652	57 173	9 862	62	8 111	6 983	390 078
Придобити	-	169	14	23	-	1	4 432	4 639
Отписани	-	(129)	(13)	(8)	-	-	(3)	(153)
Трансфери	-	84	3 898	26	-	4	(4 012)	-
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 30 юни 2022 г.	196 235	111 776	61 072	9 903	62	8 116	7 400	394 564
Амортизация и загуби от обезценка								
Към 1 януари 2022 г.	(77 380)	(76 019)	(51 600)	(8 688)	(21)	(6 659)	-	(220 367)
Начисления за периода	(2 835)	(2 246)	(1 965)	(64)	(6)	(202)	-	(7 318)
На отписаните	-	129	13	8	-	-	-	150
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 30 юни 2022 г.	(80 215)	(78 136)	(53 552)	(8 744)	(27)	(6 861)	-	(227 535)
Балансова стойност към 30 юни 2022 г.	116 020	33 640	7 520	1 159	35	1 255	7 400	167 029
Балансова стойност към 31 декември 2021 г.	118 855	35 633	5 573	1 174	41	1 452	6 983	169 711
Към 1 януари 2021 г.	184 211	97 771	55 565	10 139	62	9 838	19 784	377 370
Придобити	20	12 711	13	22	-	6	9 598	22 370
Отписани	-	(3 110)	(1 335)	(388)	-	(1 733)	(3 096)	(9 662)
Трансфери	12 004	4 280	2 930	89	-	-	(19 303)	-
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2021 г.	196 235	111 652	57 173	9 862	62	8 111	6 983	390 078
Амортизация и загуби от обезценка								
Към 1 януари 2021 г.	(71 984)	(74 976)	(49 791)	(8 951)	(9)	(7 835)	-	(213 546)
Начисления за периода	(5 396)	(4 151)	(3 142)	(125)	(12)	(557)	-	(13 383)
На отписаните	-	3 108	1 333	388	-	1 733	-	6 562
Преоценка	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2021 г.	(77 380)	(76 019)	(51 600)	(8 688)	(21)	(6 659)	-	(220 367)
Балансова стойност към 31 декември 2021 г.	118 855	35 633	5 573	1 174	41	1 452	6 983	169 711

В изпълнение на МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“ и на „Вътрешни правила за финансови отчети и счетоводна политика на БНБ“ към декември 2013 г. е направен преглед на балансовата стойност на дълготрайните материални активи, отчитани в отчета за финансовото състояние на Банката. Справедливата стойност на земята и сградите е определена от външен, независим и лицензиран оценител с призната професионална квалификация и опит в оценяването на имоти с местонахождение и категория, сходни на оценяваните. Към 30 юни 2022 г. справедливата стойност на земята и сградите не се различава съществено от балансовата им стойност към същата дата, поради което се приема, че настоящата балансова стойност на земите и сградите по баланса на Банката отразява справедливо пазарната им стойност. Отчетната стойност на напълно амортизираните дълготрайни материални активи към 30 юни 2022 г. е 88 384 хил. лв. (84 830 хил. лв. към 31 декември 2021 г.).

16. Нематериални активи

(хил. лв.)

	Софтуер	Други нематериални активи	Разходи за придобиване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2022 г.	65 205	179	361	65 745
Придобити	-	-	909	909
Отписани	-	-	-	-
Трансфери	753	-	(753)	-
Към 30 юни 2022 г.	65 958	179	517	66 654
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2022 г.	(55 653)	(162)	-	(55 815)
Начисления за периода	(1 865)	(5)	-	(1 870)
На отписаните	-	-	-	-
Към 30 юни 2022 г.	(57 518)	(167)	-	(57 685)
Балансова стойност към 30 юни 2022 г.	8 440	12	517	8 969
Балансова стойност към 31 декември 2021 г.	9 552	17	361	9 930

В софтуера към 30 юни 2022 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 247 хил. лв. (31 декември 2021 г. – 4872 хил. лв.) и програмни продукти на стойност 506 хил. лв. (1044 хил. лв. към 31 декември 2021 г.).

(хил. лв.)

	Софтуер	Други нематериални активи	Разходи за придобиване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2021 г.	60 322	194	2 239	62 755
Придобити	68	5	4 099	4 172
Отписани	(1 101)	(20)	(61)	(1 182)
Трансфери	5 916	-	(5 916)	-
Към 31 декември 2021 г.	65 205	179	361	65 745
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2021 г.	(53 799)	(173)	-	(53 972)
Начисления за периода	(2 955)	(9)	-	(2 964)
На отписаните	1 101	20	-	1 121
Към 31 декември 2021 г.	(55 653)	(162)	-	(55 815)
Балансова стойност към 31 декември 2021 г.	9 552	17	361	9 930
Балансова стойност към 31 декември 2020 г.	6 523	21	2 239	8 783

В софтуера към 31 декември 2021 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 4872 хил. лв. (208 хил. лв. към 31 декември 2020 г.) и програмни продукти на стойност 1044 хил. лв. (2818 хил. лв. към 31 декември 2020 г.).

17. Други активи

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Вземания на дъщерни предприятия от местни банки	39 619	36 018
Инвестиции на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия	10 629	10 629
Взпоменателни монети за продажба	562	451
Материални запаси	21 960	24 937
Вземания от доставчици	3 474	5 656
Разходи за бъдещи периоди	2 361	2 885
Други вземания	1 345	1 051
	79 950	81 627

Във вземанията на дъщерни предприятия от местни банки са включени 35 667 хил. лв. вземания на „Печатница на БНБ“ АД и 3952 хил. лв. на „Монетен двор“ ЕАД.

Инвестициите на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия включват непарична вноска под формата на оборудване за производство на банкноти в капитала на „Франсоа-Шарл Обертюр Груп“, с което „Печатница на БНБ“ АД е създава съвместно дружество за производство на банкноти.

18. Банкноти и монети в обращение

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Банкноти в обращение	24 718 244	24 177 231
Монети в обращение	534 648	519 446
	25 252 892	24 696 677

19. Задължения към банки и други финансови институции

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Депозити на виждане от банки и други финансови институции		
– в левове	12 227 618	15 009 717
– в чуждестранна валута	9 883 787	9 304 193
	22 111 405	24 313 910

Сумата на депозитите на виждане включва 9 765 020 хил. лв., представляващи задължителните резерви, които банките са длъжни да поддържат по сметки в БНБ (31 декември 2021 г. – 9 337 922 хил. лв.).

Определянето на задължителните минимални резерви, които банките поддържат в Българската народна банка, е в съответствие с приетата на 14 май 2021 г. от УС на БНБ Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 на БНБ, в сила от 4 юни 2021 г.

Във връзка с чл. 46 на Наредба № 16 на БНБ от 29 март 2018 г. в позицията се отчита и участието в гаранционния механизъм за сетълмент на плащанията на банките, участници в оперираната от „БОРИКА“ АД система, обработваща платежни операции, свързани с карти (БОРИКА), което е в размер на 189 228 хил. лв. (163 598 хил. лв. към 31 декември 2021 г.).

20. задължения към държавни институции и други задължения

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Разплащателни сметки		
– в левове	7 771 809	8 210 411
– в чуждестранна валута	963 683	1 321 507
Срочни депозитни сметки	-	-
	8 735 492	9 531 918

Сметките на правителството в левове и чуждестранна валута в Банката включват средства, държани от името на бюджетни и други правителствени организации. Банката начислява лихви в съответствие с „Общи условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“, приети с решение на УС на БНБ на 26 ноември 2015 г. с последно изменение от 23 февруари 2022 г. Считано от 18 ноември 2019 г., Банката не открива и не обслужва срочни депозитни сметки на правителството и други държавни институции в съответствие с „Общи условия на Българската народна банка за обслужване на сметки на банки, бюджетни организации и други клиенти“.

Към 30 юни 2022 г. са начислени задължения за плащане на лихви по текущи сметки на клиенти в размер на 5825 хил. лв. (6452 хил. лв. към 31 декември 2021 г.)

21. задължения за участие в международни финансови институции

Задълженията към МВФ по квотата за участие на Република България към 30 юни 2022 г. възлизат на 1 989 960 хил. лв., или 795 933 хил. СПТ (31 декември 2021 г. – 1 923 674 хил. лв., или 795 933 хил. СПТ).

Задълженията към МВФ са деноминирани в СПТ. Задълженията, свързани с квотата на България в МВФ, са безлихвени и нямат определен падеж. В това приложение са включени Сметка № 1 и Сметка № 2 на МВФ в левове в размер на 5617 хил. лв. (31 декември 2021 г. – 5214 хил. лв.).

Банката има получени от МВФ средства от общо и специално разпределение на СПТ в размер съответно на 1 333 649 773 СПТ и 136 289 102 СПТ. Връщането на средствата ще се извърши при поискване от МВФ. Съгласно чл. XX от Устава на МВФ Банката получава лихва по наличните СПТ и плаща такса по получените средства от общото и специалното разпределение с един и същи лихвен процент.

През август 2021 г. на основание на резолюция на Съвета на управителите на МВФ е увеличен размерът на средствата от общо разпределение от 474 586 534 СПТ на 1 333 649 773 СПТ, съответно с 859 063 239 СПТ.

22. Други пасиви

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Средства на институции и органи на Европейския съюз	259 949	160 407
Средства на Фонд за реструктуриране на банките	471 856	507 622
Задължения по заплати и социално осигуряване	10 973	7 449
Приходи за бъдещи периоди	564	1 395
Други пасиви	177 197	234 407
	920 539	911 280

В „средства на институции и органи на Европейския съюз“ се включват средства на Европейската комисия и Европейската инвестиционна банка. Съгласно чл. 9 от Регламент (ЕО, Евратом) № 1150/2000 г. на Съвета и участието на България във финансирането на бюджета на ЕС в Банката са открити сметки на Европейската комисия. Към 30 юни 2022 г. средствата по тях възлизат на 259 949 хил. лв. (160 407 хил. лв. към 31 декември 2021 г.).

Считано от 27 юли 2020 г., в изпълнение на изискванията на § 56, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП, Българската народна банка, като орган за реструктуриране на кре-

дитни институции, е титуляр на средствата, налични по сметки на Фонда за реструктуриране на банките. Към 30 юни 2022 г. средствата в него са на стойност 471 856 хил. лв. (31 декември 2021 г. – 507 622 хил. лв.).

23. Капитал и резерви

Капиталът на Банката е определен със ЗБНБ и е в размер на 20 000 хил. лв.

Резервите от преценка на немонетарни активи включват нетното изменение в справедливата стойност на имоти, капиталови инвестиции и други немонетарни активи.

Съгласно чл. 36 от ЗБНБ нереализираните печалби/загуби, възникнали от преценка на активи и пасиви на БНБ, деноминирани в чуждестранна валута или злато, са прехвърлени в специална резервна сметка и формират специални резерви.

Другите резерви включват 25% от годишното превишение на приходите над разходите след разпределение в „специални резерви“, както и резерви, създадени по решение на УС на БНБ.

Разпределението на печалбата към 30 юни 2022 г. съгласно оповестената в приложение 5(к) политика е, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Печалба/(загуба) за периода	127 203	(93 816)
Разпределение в специален резерв съгласно чл. 36 от ЗБНБ		
Нереализирана (печалба)/загуба от преценка на злато	(360 696)	(171 760)
Нереализирана (печалба)/загуба от преценка на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	88 720	25 486
Нереализирана (печалба)/загуба от преценка на чуждестранна валута	(3 287)	(15)
Друга нереализирана (печалба)/загуба	(7 756)	24 068
Резултат след разпределение в специален резерв	(155 816)	(216 037)

24. Неконтролиращо участие

„Печатница на БНБ“ АД е акционерно дружество с двама акционери – БНБ и държавата чрез Министерството на финансите. БНБ притежава 95.6% от капитала на дружеството, а държавата чрез МФ – 4.4% от капитала на дружеството.

25. Парични задължения и брутни международни валутни резерви

(хил. лв.)

	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
Брутни международни валутни резерви		
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	45 089 039	44 305 002
Монетарно злато и други инструменти в злато	4 479 504	4 123 863
Инвестиции в ценни книжа	15 667 105	18 996 385
Капиталови инвестиции и квота в МВФ	245 331	237 159
	65 480 979	67 662 409
Парични задължения		
Банкноти и монети в обращение	25 252 892	24 696 677
Задължения към банки и други финансови институции	20 968 268	23 083 009
Задължения към правителството и бюджетни организации	8 431 469	9 164 578
Задължения към други депозанти	1 707 108	1 758 648
	56 359 737	58 702 912
Превишение на брутните международни валутни резерви над паричните задължения	9 121 242	8 959 497

Вземанията по лихви и задълженията по начислени лихви се отнасят към съответните активи и пасиви.

„Монетарно злато и други инструменти в злато“ се преоценява ежедневно на база фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали.

26. Сделки със свързани лица

Правителство на Република България

Международен валутен фонд

Към 30 юни 2022 г. Република България няма получени средства по заемни спазуменения с МВФ.

Квотата на Република България в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани от Банката и правителството (приложение 21).

Банкови сметки на правителството

Към 30 юни 2022 г. бюджетните организации имат банкови сметки в Банката (виж приложение 20).

Деятности по агентските функции

В съответствие със ЗБНБ и при условия, договорени с министъра на финансите, Банката действа като агент по държавни дългове или по дългове, гарантирани от държавата. В тази си роля тя изпълнява депозитарни и агентски функции, свързани с администриране и управление на издадените от МФ държавни ценни книжа. Банката получава комисиони, свързани с изпълнението на тези функции. Тези държавни ценни книжа не са активи или пасиви за Банката и не са отразени в консолидирания отчет за финансовото ѝ състояние. Банката не е изложена на кредитен риск по отношение на държавните ценни книжа, тъй като не ги гарантира. Номиналната стойност на държавните ценни книжа, държани от Банката като депозитар, към 30 юни 2022 г. е 10 437 млн. лв. (31 декември 2021 г. – 8637 млн. лв.).

27. Дъщерни дружества, включени в консолидирания финансов отчет

(%)

Дял в акционерния капитал на	30 юни 2022 г.	31 декември 2021 г.
„Монетен двор“ ЕАД	100	100
„Печатница на БНБ“ АД (виж приложение 24)	95.6	95.6

За отчетния период нетният приход от дъщерни предприятия включва нетен резултат в размер на 977 хил. лв. от „Монетен двор“ ЕАД (31 декември 2021 г. – (292) хил. лв.) и 3155 хил. лв. печалба от „Печатница на БНБ“ АД (31 декември 2021 г. – 5322 хил. лв.).

28. Поети ангажменти и потенциални задължения

1) Участие в Банката за международни разплащания

Банката притежава 8000 акции от капитала на БМР, всяка на стойност 5000 СПТ. От участието в капитала на БМР 25% са платени. Невнесенят капитал е с опция за внасяне до три месеца след решение на Съвета на управителите на БМР. Потенциалното задължение на Банката към 30 юни 2022 г. е 72 506 хил. лв. (72 506 хил. лв. към 31 декември 2021 г.).

2) Квота в МВФ

Квотата в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани съвместно от Банката и правителството на Република България, на стойност 1 985 479 хил. лв.

3) Капиталови ангажменти

Към 30 юни 2022 г. Банката има поети ангажменти за 10 058 хил. лв. за придобиване на дълготрайни активи (5355 хил. лв. към 31 декември 2021 г.).

4) Други ангажменти и поети задължения

Банката няма издадени други гаранции, акредитиви или поети ангажменти за закупуването или продажбата на злато, други благородни метали или чуждестранна валута.

5) Други потенциални задължения

Срещу БНБ са заведени съдебни дела, свързани с претендирано обезщетение за забавено изплащане на влогове, за суми над гарантирания размер на влоговете или за оспорване на преводи от клиенти на „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност) на обща стойност около 79 млн. лв. (31 декември 2021 г. – 90.5 млн. лв.). Съдебната практика до момента показва, че спрямо общия материален интерес, присъдените суми по делата за забавено изплащане на влогове са незначителни.

Срещу БНБ бяха заведени две идентични съдебни дела, пред федерален съд в щата Ню Йорк, свързани с претендирано обезщетение във връзка с действия на назначените през 2014 г. квестори на „Корпоративна търговска банка“ АД (в несъстоятелност), всяко на приблизителна стойност около 200 млн. долара. Двете дела са прекратени спрямо БНБ с влезли в сила решения на федералния съд поради липса на юрисдикция.

С оглед на това, както и на базата на текущата информация за тези дела, ръководството на Банката приема, че не може да направи надеждна оценка за вероятния изход на съдебните производства и съответно не следва да бъдат начислени провизии за тези условни задължения.

29. Събития, настъпили след отчетната дата

Наблюдаваните колебания на международните финансови пазари, колебанията на цените на енергоносителите и на петрола вследствие на нарасналото геополитическо напрежение и наложените санкции на Руската Федерация и Република Беларус не изискват допълнително оповестяване или корекции в консолидирания финансов отчет на БНБ за периода, завършващ на 30 юни 2022 г.

Българската народна банка няма преку експозиции към свързани лица и/или банки от тези държави.

Банката третира горните събития като некоригиращи събития, настъпили след края на отчетния период. Към датата на одобрение за издаване на настоящия консолидиран финансов отчет количественият ефект от тези събития не може да бъде определен с разумна степен на точност от страна на Банката. УС на БНБ анализира възможните ефекти от променящите се макроикономически условия върху финансовото състояние и резултати от дейността на Банката.

Няма други събития, възникнали след датата на отчета за финансовото състояние, които да изискват допълнително оповестяване или корекции във финансовите отчети на Банката.

Информация по чл. 17, ал. 5 от ЗБНБ относно решения, приети от УС на БНБ през януари – юни 2022 г.

Отчетност и бюджет

РЕШЕНИЕ № 69 от 8 март

Приема промени в бюджета на Българската народна банка за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 117 от 7 април

Приема на първо четене отчета за изпълнението на бюджета на Българската народна банка за 2021 г.

РЕШЕНИЕ № 118 от 7 април

Приема на първо четене Годишен отчет на Българската народна банка за 2021 г.

РЕШЕНИЕ № 147 от 28 април

Одобрява отчета за изпълнението на бюджета на БНБ за 2021 г., който да бъде включен в Годишния отчет на Банката за 2021 г.

РЕШЕНИЕ № 148 от 28 април

Приема Годишен отчет на Българската народна банка за 2021 г.

Брутни международни валутни резерви

РЕШЕНИЕ № 5 от 13 януари

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за първото тримесечие на 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 72 от 8 март

Приема за информация Отчет за управлението на международните валутни резерви на БНБ през 2021 г.

РЕШЕНИЕ № 120 от 7 април

Приема за информация избрания бенчмарк за динамично структуриране на активите за второто тримесечие на 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 176 от 26 май

Приема за информация Отчет за управлението на международните валутни резерви на БНБ през първото тримесечие на 2022 г.

Платежни системи и платежен надзор

РЕШЕНИЕ № 20 от 27 януари

Българската народна банка възнамерява да спазва, считано от датата, от която администратор на бенчмарк за лихвен процент е лицензиран или регистриран на територията на Република България, Насоки относно методиката, функцията по наблюдение и съхраняването на данни съгласно Регламентта за

бенчмарковете (*ESMA 81-393-288*), издадени от Европейския орган за ценни книжа и пазари (ЕОЦКП) и публикувани на интернет страницата му.

РЕШЕНИЕ № 37 от 11 февруари

Приема за информация Годишен отчетен доклад на Помирителната комисия за платежни спорове за 2021 г.

Приема за информация Годишен отчетен доклад на Секторната помирителна комисия за финансови услуги за 2021 г.

РЕШЕНИЕ № 61 от 23 февруари

Приема за информация изчисления във връзка с чл. 120, ал. 6 от ЗПУПС и чл. 35, ал. 2 от Наредба № 3 на БНБ среден размер на таксите към 31 декември 2021 г., начислявани от банките за услугите по приложение № 1 към чл. 34 от Наредба № 3 на БНБ, по разплащателни сметки.

РЕШЕНИЕ № 154 от 28 април

Българската народна банка прилага, считано от 1 юни 2022 г., Насоки относно изключението за ограничена мрежа съгласно ДПУ2 (*EBA/GL/2022/02* от 24 февруари 2022 г.), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

През периода януари – юни 2022 г. УС на БНБ е приел 2 решения във връзка с искания за издаване на одобрение и 8 решения във връзка с други правомощия по платежния надзор.

Наличнопарично обращение

РЕШЕНИЕ № 16 от 27 януари

Приема Списък с продажни цени на банкноти или монети, продавани от БНБ на цена, различна от номиналната им стойност, в сила от 31 януари 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 17 от 27 януари

Изважда от обращение възпоменателните монети, емитирани през 2016 г., които престават да бъдат законно платежно средство от 7 февруари 2022 г.

Возпоменателните монети, емитирани през 2016 г., да се обменят на касите на БНБ по номинална стойност, без ограничение на количеството, без такса и със срок на обмяна до 31 декември 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 54 от 23 февруари

Приема информация за наличността и движението на Стратегически запас от банкноти на Българската народна банка за 2021 г.

РЕШЕНИЕ № 138 от 14 април

Пуска в обращение, считано от 27 юни 2022 г., златна възпоменателна монета „Паусий Хилендарски – два златни лева“.

РЕШЕНИЕ № 153 от 28 април

Цената, по която златната възпоменателна монета „Паусий Хилендарски – два златни лева“, емисия 2022 г., ще се продава на касите на БНБ, е 3755 (три хиляди седемстотин петдесет и пет) лева.

РЕШЕНИЕ № 174 от 26 май

Приема Наредба за изменение на Наредба № 39 на Българската народна банка за номиналната стойност, съдържанието, формата и дизайна на банкнотите и монетите, пускани в обращение.

РЕШЕНИЕ № 218 от 21 юни

Пуска в обращение, считано от 19 септември 2022 г., сребърна възпоменателна монета „Голям змурец“.

РЕШЕНИЕ № 219 от 21 юни

Приема Програма за отсичане на възпоменателни монети и отпечатване на възпоменателни банкноти през 2023 г.

Приема за информация Предварителна програма за отсичане на възпоменателни монети и отпечатване на възпоменателни банкноти през 2024 г. и 2025 г., като основа за подготовката на ежегодните програми.

Поддържане на стабилността на банковата система и защита на интересите на вложителите

РЕШЕНИЕ № 47 от 11 февруари

Българската народна банка спазва, считано от 14 февруари 2022 г., Насоки за показателите, свързани с плана за възстановяване (EBA/GL/2021/11), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 65 от 23 февруари

Преустановява действието на забраната за кредитните институции, лицензирани да извършват банкова дейност в страната, за разпределяне на печалбата за 2019 г. и 2020 г., частично или изцяло, под формата на дивидент или друго аналогично плащане, както и за разпределянето на елементи на собствения капитал, както са определени във Втора част, Дял I от Регламент (ЕС) № 575/2013, които са формирани на база финансов резултат от предходни периоди.

Считано от 1 април 2022 г., банките, за които БНБ е компетентен надзорен орган (по-малко значимите банки) и които възнамеряват да изплащат дивиденди или други аналогични плащания, включително от печалбата за 2021 г., следва да подготвят и представят на БНБ планове за разпределение, които ще бъдат предмет на надзорния диалог съобразно компоненти и времева рамка, определени от подуправителя на БНБ, ръководещ управление „Банков надзор“.

Считано от 1 април 2022 г., се преустановява действието на наложената макропруденциална мярка, с която са определени лимити за нетни експозиции на кредитните институции, лицензирани да извършват банкова дейност в страната и на клоновете на чуждестранни кредитни институции, извършващи дейност в страната, към определени категории контрагенти.

РЕШЕНИЕ № 103 от 22 март

Определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 1.5% през второто тримесечие на 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 104 от 22 март

Приема за информация Доклад за състоянието на банковата система (четвърто тримесечие на 2021 г.).

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (октомври – декември 2021 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 132 от 7 април

Българската народна банка прилага, считано от 8 април 2022 г., Насоки относно обща методика за оценка за издаване на лиценз за кредитна институция съгласно член 8, параграф 5 от Директива 2013/36/ЕС (EBA/GL/2021/12), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 133 от 7 април

Българската народна банка спазва, считано от 1 юни 2022 г., Насоки относно сътрудничеството и обмена на информация между органите за пруденциален надзор, надзорните органи за БИП/БФТ и звената за финансово разузнаване в съответствие с Директива 2013/36/ЕС (EBA/GL/2021/15), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 179 от 26 май

Българската народна банка прилага, считано от 4 юли 2022 г., Насоки относно характеристиките на рисков базирания подход при надзора на борбата с изпирването на пари и финансирането на тероризма и мерките, които да бъдат взети при упражняване на надзор въз основа на чувствителността към риск съгласно член 48, параграф 10 от Директива (ЕС) 2015/849 (изменящи Съвместни насоки ESAs/2016/72) (Насоки за рисков базиран надзор, EBA/GL/2021/16 от 16 декември 2021 г.), издадени от Европейския банков орган и публикувани на официалната му страница.

РЕШЕНИЕ № 215 от 21 юни

Приема Наредба № 42 от 21 юни 2022 г. за реда и условията за издаване на покрити облигации.

РЕШЕНИЕ № 221 от 21 юни

Приема за информация Доклад за състоянието на банковата система (първо тримесечие на 2022 г.).

Приема за информация и публикация текста за бюлетина „Банките в България (януари – март 2022 г.)“.

РЕШЕНИЕ № 235 от 23 юни

Определя нивото на антицикличния капиталов буфер, приложим към кредитни рискови експозиции в Република България, на 1.5% през третото тримесечие на 2023 г.

РЕШЕНИЕ № 241 от 29 юни

Въз основа на инструкция от Европейската централна банка издава предварително одобрение за прякото придобиване от „Кей Би Си Банк“ НВ на акциите в капитала на „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД.

През периода януари – юни 2022 г. Управителният съвет на БНБ е приел:

- 12 решения на основание чл. 11, ал. 1 и 3 от ЗКИ „относно одобрение за заемане на длъжност“ член на управителен орган и чл. 11а от ЗКИ относно заемане на ключови позиции и действия по административните производства, свързани с тях;
- 39 решения във връзка с процеса по надзорен преглед и оценка на основание чл. 79в от ЗКИ;
- 9 решения на основание чл. 76, ал. 4 от ЗКИ за съгласуване избор на оди-

- тор на кредитна институция;
- 26 решения във връзка с налагане на надзорни мерки, приключили надзорни проверки и други одобрения, разрешения и действия по административни процедури;
- 5 решения, свързани със собствения капитал;
- 6 решения на основание чл. 71, ал. 5 от ЗКИ относно одобрение за изменение в устава на кредитна институция.

Дейност на БНБ по реструктуриране на кредитни институции

РЕШЕНИЕ № 3 от 10 януари

Изразява съгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за предоставяне на общо предварително разрешение за намаляване на инструменти на приемливите задължения по чл. 78а, параграф 1, втора алинея от Регламент (ЕС) № 575/2013, във връзка с писмено заявление на *Raiffeisen Bank International AG*.

РЕШЕНИЕ № 46 от 11 февруари

Българската народна банка, като орган за реструктуриране на кредитни институции, прилага Насоките на Европейския банков орган относно стрес тестовете на схемите за гарантиране на депозитите съгласно Директива 2014/49/ЕС (*EBA/GL/2021/10*), публикувани на официалната страница на Европейския банков орган.

Българската народна банка, като орган за банков надзор, спазва Насоките на Европейския банков орган относно стрес тестовете на схемите за гарантиране на депозитите съгласно Директива 2014/49/ЕС (*EBA/GL/2021/10*), публикувани на официалната страница на Европейския банков орган.

РЕШЕНИЕ № 51 от 18 февруари

Изразява несъгласие с проекта на предложение на Единния съвет за реструктуриране за определяне на предварителна основа на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на индивидуална основа за „Банка ДСК“ АД.

РЕШЕНИЕ № 115 от 5 април

Изразява несъгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на съвместно решение относно групов план за реструктуриране за 2021 г. и оценка на възможността за реструктуриране на *KBC Group N.V.* и нейни дъщерни дружества и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране и на дъщерните му дружества, включително за „ОББ“ АД.

РЕШЕНИЕ № 116 от 7 април

Изразява несъгласие с проекта на решение на Единния съвет за реструктуриране за одобряване на съвместно решение относно групов план за реструктуриране за 2021 г. и оценка на възможността за реструктуриране на *UniCredit S.p.A.* и нейни дъщерни дружества и за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субекта за реструктуриране *UniCredit S.p.A.* и на дъщерните му дружества, включително за „УниКредит Булбанк“ АД.

РЕШЕНИЕ № 123 от 7 април

Приема Годишен отчет на Фонда за реструктуриране на банки за 2021 г.

РЕШЕНИЕ № 124 от 7 април

Определя индивидуална годишна вноски на клон на кредитна институция от трета държава във Фонда за реструктуриране на банки за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 126 от 7 април

Приема план за реструктуриране на „Тексим Банк“ АД за 2020 г.

Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Тексим Банк“ АД и целеви нива за достигане на МИСКПЗ.

РЕШЕНИЕ № 127 от 7 април

Приема план за реструктуриране на „Токуда Банк“ АД за 2020 г.

Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Токуда Банк“ АД и целеви нива за достигане на МИСКПЗ.

РЕШЕНИЕ № 128 от 7 април

Приема план за реструктуриране на групата на „Търговска банка Д“ АД за 2020 г.

Определя минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „Търговска банка Д“ АД на индивидуална основа и целеви нива за достигане на МИСКПЗ.

РЕШЕНИЕ № 145 от 27 април

Изразява съгласие с проектите на решения на Единния съвет за реструктуриране (ЕСП) за:

Одобряване на съвместно решение относно групов план за реструктуриране за 2021 г. и оценка на възможността за реструктуриране на *Raiffeisen Bank International AG* и съответните дъщерни дружества;

Одобряване на съвместни решения за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на *Raiffeisen Bank International AG* и на дъщерните ѝ дружества – субекти за реструктуриране в рамките на Единния механизъм за реструктуриране, включително *Raiffeisenbank (Bulgaria) EAD*, субект за реструктуриране на групата за реструктуриране в Чехия, субект за реструктуриране на групата за реструктуриране в Румъния, субект за реструктуриране на групата за реструктуриране в Унгария, на дъщерните дружества в обхвата на групата за реструктуриране в Австрия, в обхвата на групата за реструктуриране в Чехия и в обхвата на групата за реструктуриране в Румъния, при съобразяване на резултатите от консултацията по процедурата „право да бъдеш изслушан“;

Одобряване на решение на Единния съвет за реструктуриране за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения на субектите за реструктуриране и дъщерните им дружества от групата на *Raiffeisen Bank International AG* в рамките на Единния механизъм за реструктуриране.

РЕШЕНИЕ № 146 от 27 април

На основание § 56, ал. 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ЗВПКИИП и постъпило уведомление от Единния съвет за реструктуриране за Решение на ЕСП от 11 април 2022 г. за определяне на предварителните вноски в Единния фонд за реструктуриране (ЕФП) за 2022 г., приспада средства, набрани в подфонда по чл. 134, ал. 1, т. 2 от ЗВПКИИП от задълженията на кредитните институции за предварителни вноски в ЕФП за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 152 от 28 април

Приема за сведение информация, представена на заседание на Пленарна сесия на Единния съвет за реструктуриране относно решенията във връзка с реструктурирането на групата на „Сбербанк Европа“ АГ.

РЕШЕНИЕ № 164 от 17 май

Да се приложи Решение на Единния съвет за реструктуриране *SRB/EES/2021/66* за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения по отношение на „Обединена българска банка“ АД на индивидуална основа, в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 165 от 17 май

Да се приложи Решение на Единния съвет за реструктуриране *SRB/EES/2021/237* за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения по отношение на „Райфайзенбанк (България)“ ЕАД на консолидирана основа, в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 166 от 17 май

Да се приложи Решение на Единния съвет за реструктуриране *SRB/EES/2021/193* за определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения по отношение на „УниКредит Булбанк“ АД на индивидуална основа, в съответствие с относимите норми от Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

РЕШЕНИЕ № 171 от 19 май

Не одобрява проект на съвместно решение относно план за реструктуриране на *ProCredit Holding AG & Co. KgaA* и неговите дъщерни дружества за 2021 г.

Не одобрява проект на съвместно решение относно определяне на минимално изискване за собствен капитал и приемливи задължения за „ПроКредит Банк (България)“ ЕАД като субект за реструктуриране.

РЕШЕНИЕ № 172 от 20 май

Приема позиция за гласуване „въздържал се“ относно Проект на становище на Единния съвет за реструктуриране (ЕСП) относно проект на план за реструктуриране на „Интернешънъл Асет Банк“ АД за 2020 г. (*SRB/EES/2022/33*).

РЕШЕНИЕ № 178 от 26 май

Българската народна банка, като орган за реструктуриране на кредитни институции, ще прилага Насоките на Европейския банков орган относно подобряване на възможността за реструктуриране за институции и органи за реструктуриране (*EBA/GL/2022/01*), публикувани на официалната страница на Европейския банков орган, считано от 1 януари 2024 г.

Българската народна банка, като орган за банков надзор, ще прилага Насоките на Европейския банков орган относно подобряване на възможността за реструктуриране за институции и органи за реструктуриране (*EBA/GL/2022/01*), публикувани на официалната страница на Европейския банков орган, считано от 1 януари 2024 г.

Фискален агент и депозитар на държавата

РЕШЕНИЕ № 73 от 8 март

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 31 от 4 октомври 2007 г. за сетълмент на държавни ценни книжа.

Статистика

РЕШЕНИЕ № 19 от 27 януари

Приема Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 17 от 29 март 2018 г. за паричната и лихвената статистика и статистиката на финансовите сметки.

Изследователска дейност

РЕШЕНИЕ № 13 от 27 януари

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2021–2023 г. (изготвена на база информация към 13 януари 2022 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (декември 2021 г.).

РЕШЕНИЕ № 45 от 11 февруари

Присъжда една стипендия за 2022 г. на студент, обучаващ се за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“.

Присъжда една стипендия за 2022 г. на студент, обучаващ се за придобиване на научна и образователна степен „доктор“.

РЕШЕНИЕ № 55 от 23 февруари

Приема за информация оценките за развитие на основните макроикономически показатели през първото и второто тримесечие на 2022 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (брой 4/2021 г.).

РЕШЕНИЕ № 119 от 7 април

Приема за информация прогнозата на БНБ по основни макроикономически показатели за 2022–2024 г. (изготвена на база информация към 29 март 2022 г.), която да бъде публикувана в „Макроикономическа прогноза“ (март 2022 г.).

РЕШЕНИЕ № 175 от 26 май

Приема за информация оценките за развитие на основните макроикономически показатели през второто и третото тримесечие на 2022 г., които да бъдат публикувани в „Икономически преглед“ (брой 1/2022 г.).

Вътрешен одит на БНБ

РЕШЕНИЕ № 207 от 9 юни

Приема Отчет на главния одитор на БНБ за дейността на дирекция „Вътрешен одит“ за 2021 г.

Общи събрания

РЕШЕНИЕ № 9 от 13 януари

Дава съгласие на изпълнителния директор на „Печатница на БНБ“ АД да гласува на Общото събрание на акционерите на „Обертюр Фигюсиер“ АД за избиране на Калин Добрев като член на Съвета на директорите на „Обертюр Фигюсиер“ АД с мандат до изтичане на мандата на настоящия Съвет на директорите на дружеството.

РЕШЕНИЕ № 121 от 7 април

Одобрява проверения и заверен Годишен финансов отчет на „Монетен двор“ ЕАД за 2021 г. и Доклад за дейността на „Монетен двор“ ЕАД за 2021 г. Приема Доклад на независимия одитор „АФА“ ООД за извършена проверка на Годишния финансов отчет на „Монетен двор“ ЕАД за 2021 г. Загубата на дружеството за 2021 г. в размер на 292 047.45 лв. да се покрие със средства от фонд „Резервен“. Освобождава от отговорност членовете на Съвета на директорите, както и бившия член на Съвета на директорите Цветан Буюклийски, за дейността им през 2021 г. Приема за сведение Бизнес план на „Монетен двор“ ЕАД за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 149 от 28 април

Дава съгласие изпълнителният директор на „Печатница на БНБ“ АД да гласува на редовното годишно Общо събрание на акционерите на „Обертюр Фигюсиер“ АД за: приемане на Доклад на Съвета на директорите на „Обертюр Фигюсиер“ АД за дейността на дружеството през 2021 г.; приемане на Годишен финансов отчет на „Обертюр Фигюсиер“ АД за 2021 г. и на доклад на независимия одитор „Ърнст и Янг Оудит“ ООД; разпределяне на печалбата за 2021 г. в размер на 2 493 061.04 лв., както следва: 1/10 от печалбата да бъде отделена във фонд „Резервен“ на дружеството, а останалата част от печалбата, ведно с 228 689.06 лв. от неразпределената печалба за минали години, да бъде разпределена като дивидент в полза на акционерите при размер на дивидента от 2.70 лв. на акция; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството за дейността им през 2021 г.

РЕШЕНИЕ № 173 от 26 май

Дава съгласие управителят на БНБ да упълномощи представител на БНБ на редовното Общо събрание на акционерите на „Дружество за касови услуги“ АД, който да гласува за: приемане на Доклад на Съвета на директорите за дейността на „Дружество за касови услуги“ АД за 2021 г.; приемане на Годишен финансов отчет на „Дружество за касови услуги“ АД за 2021 г.; приемане на Доклад на независимия одитор „Грант Торнтон“ ООД за извършена проверка на Годишния финансов отчет на дружеството за 2021 г.; разпределение на печалбата на дружеството за 2021 г. в размер на 973 187.66 лв., както следва: 10% от печалбата, в размер на 97 318.77 лв. да се отнесе към фонд „Резервен“, сумата от 14 039 лв. да се провизира за бъдещи задължения към персонала при пенсиониране и останалата сума в размер на 865 445.46 лв. да се отнесе като неразпределена печалба на „Дружество за касови услуги“ АД, като не се разпределя дивидент на акционерите; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството и на бившия член на Съвета на директорите Любен Иванов за дейността им през 2021 г.; прекратяване на правомощията на досегашните членове на Съвета на директорите поради изтичане на мандата; Съветът на директорите на „Дружество за касови услуги“ АД да се състои от 7 (седем) членове с мандат от три години; приемане на направените предложения от акционерите

и избор за членове на Съвета на директорите на дружеството на Калин Димитров Христов, Анна Валериева Манолова, Владимир Господинов Влаев, Ивайло Русинов Главчовски, Емил Стефанов Христов, Татяна Василева Иванова и Ирина Иванова Марцева и определяне на възнаграждението на членовете на Съвета на директорите, които няма да бъдат изпълнителни членове.

РЕШЕНИЕ № 203 от 9 юни

Дава съгласие управителят на БНБ да упълномощи представител на БНБ на редовното Общо събрание на акционерите на „БОРИКА“ АД, който да гласува за: приемане на Доклад за дейността на „БОРИКА“ АД за 2021 г. и на Годишен финансов отчет на „БОРИКА“ АД за 2021 г.; приемане на представения одиторски доклад от проверката на Годишния финансов отчет на „БОРИКА“ АД за 2021 г.; приемане на Отчет на Одитния комитет на „БОРИКА“ АД за 2021 г.; одобряване на изменения на Статута на Одитния комитет на „БОРИКА“ АД; разпределяне на печалбата на „БОРИКА“ АД за 2021 г. по следния начин: от нетната печалба за 2021 г. в размер на 8 017 087.20 лв. да се изплатят 5 000 301.80 лв. под формата на дивидент на акционерите пропорционално на притежаваните от тях акции, остатъкът от нетната печалба за 2021 г. в размер на 3 016 785.40 лв. да се отнесе към „Допълнителни резерви с общ характер“; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството и на бившите членове на Съвета на директорите Виолина Спасова, Теодора Петкова, Петър Андронов и Ангел Геков за дейността им през 2021 г.; освобождаване на настоящите членове на Съвета на директорите Калин Христов, Цветанка Минчева, Юрий Генев, Татяна Иванова, Петя Димитрова, Георги Константинов, Неделчо Неделчев, Георги Заманов и Мирослав Вичев; избиране за членове на Съвета на директорите на Калин Христов, Мирослав Вичев, Цветанка Минчева, Тамаш Хак-Ковач, Татяна Иванова, Георги Константинов, Никола Бакалов, Петър Славоу, Николай Спасов с мандат 3 години и определяне на месечно възнаграждение за членовете на Съвета на директорите, на които няма да бъде възложено управлението на дружеството; избиране за одитор на дружеството специализираното одиторско предприятие „Делойт Одит“ ООД, което да извърши проверка и заверка на Годишния финансов отчет на „БОРИКА“ АД за 2022 г.

РЕШЕНИЕ № 212 от 9 юни

Дава съгласие управителят на БНБ да упълномощи представител на БНБ на редовното Общо събрание на акционерите на „Печатница на БНБ“ АД, който да гласува за: приемане на Доклад на Съвета на директорите на „Печатница на БНБ“ АД за дейността на дружеството за 2021 г.; приемане на проверения и заверен Годишен финансов отчет на „Печатница на БНБ“ АД за 2021 г.; освобождаване от отговорност на членовете на Съвета на директорите на дружеството за дейността им през 2021 г.; разпределяне на печалбата на „Печатница на БНБ“ АД за 2021 г. в размер на 5 322 179.55 лв., както следва: 1/10 от печалбата – 532 217.95 лв., да бъде отделена във фонд „Резервен“, останалата част от печалбата да бъде разпределена между акционерите, пропорционално на притежаваните от тях акции от капитала на дружеството.

През периода януари – юни 2022 г. Управителният съвет на БНБ е приел решения, свързани с одобряване на вътрешни правила на банката (5 решения), провеждане на обществени поръчки и сключване на договори (15 решения) и организацията на дейности на банката (48 решения, в това число 13 решения относно организация на дейности на банковия надзор и 11 – относно организация на дейности във връзка с функцията по реструктуриране на кредитни институции).

ISSN 2367-4938 (ONLINE)

ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА КОРИЦАТА Е РАЗРАБОТЕНО ВЪЗ ОСНОВА НА СКУЛПТУРНАТА ГРУПА „ХЕРМЕС И ДЕМЕТРА“, ДЕЛО НА КИРИЛ ШИВАРОВ, РАЗПОЛОЖЕНА НА ЮЖНАТА ФАСАДА НА СГРАДАТА НА БНБ

THE SCULPTURAL COMPOSITION BY KIRIL SHIVAROV DEPICTING HERMES AND DEMETER ON THE SOUTHERN FAÇADE OF THE BULGARIAN NATIONAL BANK BUILDING IS USED IN COVER DESIGN